

Hanseater i Kamp

Reserve-Infanterie-Regiment 76

Oplevelser ved Res. -Inf. -Rgt. 76
i Verdenskrigen 1914/18

Optegnelser, erindringer og beretninger fra deltagere
såvel som uddrag af de officielle dagbøger og deltagerberetninger
indsamlet af Stedfortrædende IX. Armee-Korps.

sammenfattet på vegne af
»foreningen af tidligere medlemmer af Reserve 76 e.V.«

af

Hugo Gropp

Tryk af
Klindworth & Neuenhaus
Hamburg 3

Dansk udgave:

Jørgen Flintholm – 2017

flinth@stofanet.dk

Må ikke gøres til genstand for salg

Indholdsfortegnelse

Forkortelser	8
1. Mobilisering	9
2. Regimentets opstilling	10
3. Grænsebevogtning i Slesvig-Holsten	13
4. Kampe i Belgien	15
5. Slaget ved Noyon	18
6. De første stillingskampe ved Orval	27
7. Kampe foran St. Aurin	28
8. Stilling ved Beuvraignes og Lancourt	30
. Stilling ved Thiescourt/Plemont	34
10. Stillingskampe foran Beuvraignes	36
11. Armee reserve i Douai	48
12. Stilling ved Souchez-åen	49
13. Kampe på Givenchy-højderne	56
14. Foran Loos	62
15. Første indsats i Somme-slaget	63
16. Kampe i Hohenzollernwerk ved la Bassée	74
17. Anden indsats i Somme-slaget	76
18. Stillingskamp nordøst for Ypres	85
19. Forårsslag ved Arras	88
20. Kampe i Siegfried-stillingen ved Havrincourt	96
21. Kampe i Artois	97
22. Slaget i Flandern	105
23. Uddannelse og hvileperiode ved Kortrijk	115
24. Stilling foran Hollebeke	116
25. Slaget om Kimmel	118
26. Grænsebevogtning ved den hollandske grænse	129
27. Kampe vest for Noyon.....	131
28. Forsvarskampe mellem Somme og Oise	134
29. Rejse og marchdage bag fronten	137
30. Kampe ved le Cateau	138
31. Anvendelse til krigens slutning.....	142
32. Våbenstilstand og tilbagemarch	142
33. Regimentets opløsning	149
Regimentets officielle kampkalender	153

Forord

Bearbejdelsen af den foreliggende bog skete op opfordring af

Foreningen af tidligere medlemmer af Reserve 76, e.V.

på baggrund af de af Rigsarkivet til disposition stillede krigsdagbøger og krigsdeltager beretninger, samt af de i kammeratskabskredsen efterladte oplevelsesberetninger, optegnelser og erindringer.

Til bedømmelse af den generelle situation er i stort omfang anvendt *Ludendorffs* erindringer.

Foranledningen til udarbejdelsen, var et ønske fra kammeraterne, og af medlemmer af vores Regiment om at få samlet de kammeratlige nyhedsbreve, som 76'ernes forening udsendte med oplevelser fra krigen, i en tidsmæssig ordnet form, som erstatning for den endnu ikke udkomne Regimentshistorie. Sidstnævnte skyldes de tidligere sags bearbejdere, vores kommanderende generalmajor *von Heynitz* og Oberst *Schelle*, død.

Begivenhederne kunne kun beskrives i store træk. Kammeraternes oplevelser er givet mest mulig plads, da disse bedst anskueliggør vores virke og liv på Vestfronten.

Det var ikke krigslyst og erobringslyst der i august 1914 fik os medlemmer af Regimentet til at gribe til våben. Om skyld for krigen kan de lærte strides. Vi drog i de mindeværdige dage under mobiliseringen i krig af ren Fædrelandskærlighed, af dybeste, helligste pligtfølelse.

Ikke alle var fødte helte, kunne ikke blive det, om det så var hans anlæg eller psykiske indstilling, og alligevel var alle, som deltog i stillingskrigens opslidende småkampe, eller gjorde sin pligt i de voldsomme, morderiske stridigheder under storkampe, en helt.

2.353 faldne fra Regimentet er beviset for denne pligt troskab.

At tusinder blev sønderrevnet og flænget på slagmarken, at utallige andre blev skudt til krøbling, er ikke renomméet værd. Nej, det er en dybt tragisk kendsgerning. At alle disse trofaste kammerater, som så gerne ville have leve videre, i varmeste Fædrelandskærlighed gav deres liv og stod op for deres Fædrelands frihed, gjorde dem imidlertid til lysende forbilleder for os og alle alle senere slægtled

Hugo Gropp.

Kathedrale Noyon 1914

Sesselballon 1918

Regimentsfahne

Schützengraben 1915
(Beuvraignes)

Engl. Tankangriff 1917
(Arras)

Leuchtfugeln bei einem Nachtgefecht 1916
(Givendy-Böbe)

Generaloberst

Max von Boehn

in der Folge des Inf.-Regts. Hamburg (2. Hanseatisches) No. 76
 Führer des IX. Ref.-Korps, der 7. Armee
 und der Heeresgruppe v. Boehn

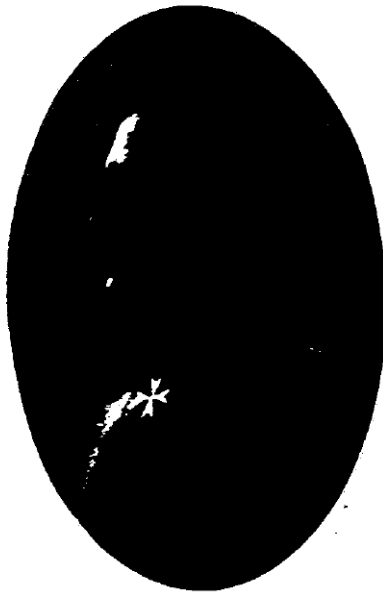

Generalmajor

Ernst von Heynitz

Regts.-Kommandeur von 1914—16

Regiments-Kommandeure u. -Führer

Oberst Schelle

Major Brühmacker

Oberstlt. v. Grawert

Oberstlt. Dziobek

Forkortelser

O.H.L.	Oberste Heeresleitung	Øverste Hærledelse
A.O.K.	Armee-Oberkommando	Stab for Armee
A.K.	Armee-Korps	Armeekorps
R.K.	Reserve-Korps	Reserve-Armeekorps
I.D. – Inf.Div.	Infanterie-Division	Infanteridivision
R.D. – Res.Div.	Reserve-Division	Reserve Infanteridivision
Inf. Brig.	Infanterie-Brigade	
I.R. – Inf.Regt.	Infanterie-Regiment	
R.I.R. – Res.Inf.Regt.	Reserve-Infanterie-Regiment	
L.R. – Landw.Regt.	Landwehr-Regiment	
Landst.	Landsturm	
I., II., III. Bataillon – Batl.		
1./Res. 76	1. Kompanie, Res.Inf.Regt. 76	
Kdo.	Kommando	
Kdr.	Kommandeur	
Kdr.Gen.	Kommandierende General	Kommanderende General
Inf.	Infanterie	
Art.	Artillerie	
Kav.	Kavallerie	
Pio – Pi.	Pioniere	
Offz.	Offizier	
Offz.Stelly.	Offizierstellvertreter	
Untfz.	Unteroffizier	
Gfr.	Gefreiter	
M.G.K.	Maschinen-Gewehr-Kompanie	
M.W.K.	Minenwerfer-Kompanie	
s.M.W.	schwerer Minen-Werfer	tung minekaster
K.T.K.	Kampf-Truppen-Kommandeur	kamptroppe kommandør
B.T.K.	Bereitschafts-Truppen-Kommandeur	beredskabstroppe kommandør
V.T.K.	Vorposten-Truppen-Kommandeur	Forpost troppe kommandør
H.W.L.	Hauptwiderstandslinie	Hovedmodstandslinje
Wida	Widerstandsnest	Modstandspunkt
Fd.	Feind	fjende
fdl.	Feindlich	fjendtlig
O.U.	Orts-Unterkunft	Underbringelse under tag/landsby
Bef.	Befehl	Befaling – kommando
franz.	französisch	fransk
engl.	englisch	engelsk
belg.	belgisch	belgisk

1. Mobilisering

31. juli 1914: Den tyske hær indfører beredskabsgraden »truende krigsfare«

1. august 1914: Sidst på eftermiddagen befales mobilisering af den tyske hær.

Af mine erindringer herom følgende beretning:

Fredag den 30. juli 1914 kom jeg om eftermiddagen, på vej hjem fra mit kontor, over Rentzelstrasse broen, da trommehvirvler mødte mig fra Schröderstiftsstrasse.

En officer til hest med hjelm og hagerem med pailletter, ledsaget af en tambur og en gruppe med gevær, holdt kort før Rentzelstrasse.

Efter at trommehvirvlen var slut, opløste officeren for den hastigt forsamlede folkemængde, en bekendtgørelse, hvori en tilstand af truende krigsfare blev meddelt.

Åndeløs stilhed lå over forsamlingen, så officerens ord som piskesmæld gav genlyd i vore øre:

Tilstand af truende krigsfare!

Med alvorlige øjne kikker vi, her ved et tilfælde samlet i dette betydningsfulde øjeblik, på hinanden – Hvad betyder denne officers usædvanlige optræden? – Hvad betyder »truende krigsfare?« – Betyder det allerede krig, eller var denne forkyndelse kun en forebyggende foranstaltning? – De forskellige opfattelser svirrer gennem den lille skare.

Krigsfare! – Krig!

Som en hellig ild gennemstrømmer disse ord mig. – I de sidste uger var de allerede ofte løbet fra mund til mund, men skyggeartig, uformelig, som et ordspil. Men nu? –

Nu var det forkyndt af en officer, officielt, med trommehvirvler! Nu stod det som en officiel figur mellem os. Højtideligt, ubønhørlig. Nu var jeg igen soldat. Jeg skulle melde på mig 4. mobiliseringsdag.

Trommehvirvlerne sad endnu i kroppen, fandt mine muskler, og med lange faste skridt, som havde jeg allerede iført mig mine militære støvler, stræbte jeg mod mit fædrene hus.

Endnu fik jeg et knus af min mor. - »Min dreng!« - »Kære Mor!« – Dybt berørt satte jeg mig til bordet. Selvom min mor diskede op med min yndlingsret, ville maden ikke rigtig smage.

Uroen havde fået greb i mig. Hvad ville min forlovede nu sige? Vi skulle giftes om 6 uger. Nu kastede den truende krig alle planer, alle beregninger hulter til bulter.

I mine svigerforældres hus fandt jeg alt i vild ophidselse. Indkaldelsesbefaling til min svoger, der gjorde tjeneste ved Marinen, var netop ankommet med en politimand. »Endnu i aften at melde sig i Kiel«.

Med feberartig travlhed blev afrejsen forberedt. Alle søskende ville hjælpe. Begge os soldater måtte stoppe dem, ellers ville bagagen være blevet uhåndterlig. Alle ville give deres bror en lille gave med på rejsen.

»Ekstrablad, ekstrablad« lød det fra gaderne. – Hurtig ud for at se, om der var nyt. Avissælgerne havde aldrig som i disse dage haft et mere rivende salg. - »Rusland har beordret mobilisering, stor aktivitet i Udenrigsministeriet for at forhindre den truende krig«.

Altså stadig et lille håb om, at krigen kan undgås. I sidste ende var mobiliseringen jo endnu ikke beordret hos os. Denne kendsgerning blev jeg først nu bevist om. Måske vidste min bror, der stod ved det aktive Regiment »Hamburg«, mere. Hurtig afsked med min svoger: »Nå, Hans, ha' det godt«. Et fast håndtryk, vi ville gøre vores bedste.

I mit fædrene hus var min bror lige ankommet. – Det havde været stor aktivitet på hans kaserne; kommandoer var sendt hid og did, vagter ved broer, havneanlæg, flyveplads o.s.v.; kun med besvær havde han lige netop kunne undslå sig. Det ville med sikkerhed gå løs.

Næste morgen syntes blæsten igen at have lagt sig en smule. Ekstra aviserne kunne meddele, at Kejseren personligt havde sendt Zaren et telegram. Og da der ved middagstid endnu ikke var beordret mobilisering, lavede det almindelige håb om en bedring i situationen igen op.

På Jungfernstieg bølgede en tæt folkemasse frem og tilbage. Alsterpavillon var stuvende fuld. Kraftigt lød tonerne fra sagen »Die Wacht am Rhein« gennem rummet. Stående sang alle gæster begejstret med. Arme den, der under afspilning af fædrelandets melodi blev siddende ned. Der blev holdt improviserede taler. Hurra udbragt for Kejser og Fædreland. »Heil Dir im Siegerkranz« - »Deutschland, Deutschland über alles«.

En stand mere vild begejstring greb om sig i salen. Efterhånden blev denne form for udtrykt fædrelandskærlighed mig for meget. Den syntes mig for brovten; ikke passende for det alvorlige tidspunkt. Mit inderste var dybt berørt. Jeg var stolt over, som tidligere værnepligtig, at skulle genindkaldes til fanerne på første mobiliseringsdag.

Det var imidlertid endnu ikke tiden, og ude på gaderne syntes det mig, som var en bedring i situationen virkeligt indtruffet. Begejstringen var delvist løbet ud, nye meldinger forelå ikke, og mobiliseringen var stadig ikke befalet. Krigsspøgelset var måske endnu engang manet i jorden.

Omkring kl. 18 den aften, hvor jeg netop havde at mig på balkonen, ringede en ven til mig for at spørge, om jeg allerede vidste, at mobiliseringen var indført. På Holsten banegård var bekendtgørelsen allerede slået op. – Så hurtigt til Holsten banegården – En tæt folkemasse belejrede alvorlig og tavs plakatsøjlerne.

Mobiliseringsbefaling! – Krig!

Næsten fysisk, voldsomt truende, stod ordene for mine øjne. Aldrig mere har betydningen og bevidstheden af ordet Krig så åbenlyst stået for mig. Aldrig igen har ordet i den uhyrlig dybde ramt mig så dybt – Nu betød det at indsætte alt min gods og blod for Fædrelandet. Nu betød alt personligt intet.

Om man var håndværker eller mester, ansat eller chef, knægt eller Herre, hver enkelt måtte forlade sit virkefelt, hus og gård, kone og børn, forældre og søskende, og melde sig under fanerne. Den hellige pligt, at beskytte Fædrelandet, ophævede alle andre forpligtigelser. Noget nyt, uhyrlig, greb os alle.

Krig!

Hvordan lød det ikke!

Som et stormfuldt, lynende uvejr, som stampende marchskridt af millioner, som krigsråb, som dødsskrig; en rasende symfoni af indestængt vold.

Ganske pludseligt blev vores tids målestok kastet til side. Alt, hvad der hidtil havde kunnet bevæge os, alt, hvad der hidtil havde syntes at være livets inderste værdier, efter hvad, vi sammen havde stræbt eller kæmpet om, gjaldt ikke mere.

Nu drejede det sig om noget nyt! – Krig!

Fædrelandet var i fare!

Tid af nød! Vi rakte hænderne frem over alt, der skilte os. Fra fabrik og kontor, fra læreanstalter og værksteder, fra gårde og slotte, fra byer og landsbyer, ilede tyske mænd og stillede sig broderlig i rækker og geled til for hjemstavn, tyske søder, tysk ære.

Soldater – skæbnefæller - Kammerater

2. Regimentets opstilling

4. august 1914:

Regimentets officerskorps samles ved Bezirks-Kommando I. Hamburg. Den første konference med kommandøren finder sted. Tidligt indkaldte underofficerer og mandskab ankommer og iklædes øjeblikkeligt.

Regimentet under kommandør, Oberstleutnant von Heynitz tilhører:

- 33. Reserve-Infanterie-Brigade – Generalleutnant Dernen
- 17. Reserve-Infanterie-Division – Generalleutnant Wagener
- IX. Reserve-Armeekorps – General der Infanterie Max. von Boehn

Fører stillingerne ved Regimentet bliver således besat:

Regiments-kommandør: Oberstleutnant von Heynitz

Regiments adjutant: Oberleutnant Woll

I. Bataillon: Kommandør: Major Krieger

- 1. Kompanie: Hauptmann Schultheis
- 2. Kompanie: Hauptmann Saal
- 3. Kompanie: Hauptmann Schneider
- 4. Kompanie: Hauptmann d.L. Dobrate

II. Bataillon: Kommandør: Major Raspe

- 5. Kompanie: Hauptmann Paschen (Kurt)
- 6. Kompanie: Hauptmann Schulz
- 7. Kompanie: Hauptmann Frhr. v. Wedekind
- 8. Kompanie: Hauptmann d.L. Rabisch

III. Bataillon: Kommandør: Major Schelle

- 9. Kompanie: Hauptmann Palshen
- 10. Kompanie: Hauptmann Witt-Hoe
- 11. Kompanie: Hauptmann Troitzsch
- 12. Kompanie: Hauptmann d.R. Brill

5. august 1914:

Ankomst af første mandskabstransport fra Bez.Kdo. I. Hamburg til Kinderhalle. Fordeling af denne på kompagnier og afmarch til borgerkvarterer i bydel St.Georg. Kompagnierne begynder øjeblikkeligt iklædning.

6. august 1914:

Ankomst og fordeling af anden mandskabstransport til Kinderhalle.

8. august 1914:

Mobiliseringen af Regimentet afsluttet:

Kampstyrke: 64 officerer, 2.936 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 80 officerer, 3.038 underofficerer og mandskab

9. august 1914:

Feltgudstjeneste på legepladsen ved siden af sportshallen i Gr. Allee. – Regimentet er marchklar, trænets køretøjer er læssede og bliver om eftermiddagen indladet på læsserampen på Sterneschanzen banegård.

10. august 1914:

Borttransporten af Regimentet begynder i de første morgentimer.

Omkring min mobilisering til Regimentet har jeg følgende beretning:

På min mobiliseringsordre stod: »Der stilles på 4. mobiliseringsdag, om morgenen kl. 8, i Rinderhalle«. Pakkenellikerne lå snøret sammen, sparsom, men omhyggeligt sammensat.

En sidste gang sad jeg ved det fædrene bord til morgenkaffe – Var det sidste gang? Uudtalt hang dette skæbnesvangre ord over bordet.

Stille, med dyb sort i hjerterne, men alligevel fulde af stolthed over begge deres knægte, kymrede forældrene sig om mig. Ingen ville vise deres store bekymring, og alligevel glimtede den undertrykte tårer i øjnene. Moder smør madder til rejsen. Rejsen? Hvorhen?

Hvorhen gik turen? Kom jeg til mit gamle Regiment i Bromberg, blev jeg i korpsområdet, eller kom jeg måske til Regiment "Hamburg", hvori min bror var fast soldat?

Gik det til Frankrig? Gik det mod Rusland? Om nogle få timer ville sløret over det næste mål være lette en smule. Lige ny trykkede denne uvished meget.

Klokken 7 – hvor havde uret travlt denne morgen.

Endnu en rundgang i lejligheden, hvor jeg tilbragte min barndom og ungdom. Enhver af genstandene synes mig af dobbelt betydning, vækkede erindringer i mig om hine fjerne og lykkelige dage. Hvor dejlig og fredeligt var denne lille bid af jorden! –

Faderen står allerede parat. »Kom min dreng, det er tid«. Hurtig tager jeg afsked med mor. Under varme tårer ønsker hun mig alt godt. Et sidste kys – og med grædende hjerte går jeg ned ad trappen. –

Fra alle veje strømmede reservisterne med deres store og små bundter i retning af hestemarkedet. Foran Rinderhalle er der store køer.

Min far trykker mig fast i hånden. »Hold dig tapper, min søn, og kom sund hjem til mig igen«. – Så opslugte hallen mig.

Hallen var sort af mennesker. I den anden ende marcherede netop en transport til toget – Vi nyankomne skulle træde an i den boks, med det bogstav, der stod i vore mobiliseringspapirer. Navne blev råbt op, grupper sat sammen og igen fordelt på de enkelte enheder.

Det hele gik som efter en snor. Efter knap en time var vi klar til transport. – Hvor gik det hen? Ingen havde en anelse. »Fat bagagen! Giv Agt! Uden trit march«. Det gik ud af hallen. Hvorhen? Hvorhen?

Vi marcherede langs Heiligengeistfeld. Måske skulle vi indlades på Sternschanzen banegården? Måske kom vi til det stående Regiment? Men nej, marchen fortsatte over Ringstrasse, Lombardsbrücke, langs med Alster mod en skole i St.Georg. Her forsvandt usikkerheden.

»I. Kompanie, Reserve-Infanterie-Regiment 76«

Stor var glæden hos alle. Det betød dog for os endnu et par dage derhjemme og behageligheden ved at være sammen med landsmænd, ligesom at være ved et broderregiment til vores Hamburger Regiment.

På skolegården blev enheden med det sammen fordelt på korporalskaber. Jeg kom til fjerde og fik øjeblikkeligt nok at se til. Iklædningen startede med det samme. I gymnastiksalen fik korporalskaberne efter tur udleveret jakker og bukser, tilpasset på skolegården.

Lidt blufærdig ledte vi efter en stille krog, hvor vi kunne klæde om, for skolegården var omgivet af nysgerrige. Vores kompagnichef tillod imidlertid ikke megen tid til at lede, altså ned med bukserne.

Omkring middagstid blev kvartersedler uddelt og stilletid til eftermiddags tjeneste fastsat til kl. 14. Mit kvarter lød på Kreuzweg Nr. ? III.

Da skolen lå for langt væk fra mit fædrene hjem, ville jeg sætte mine ting i kvarter. Jeg fandt huset, gik op ad trappen og ringede på. En gammel kone åbnede forsigtigt døren et par centimeter, men slog den imidlertid med det samme i igen foran min næse, lige så snart hun havde fået et glimt af mig, halvt civilist, halvt soldat.

Jeg trommede altså ligt energisk på døren: »Indkvartering, luk venligst op«.

»Å Gud, å Gud, indkvartering? Hvor skal jeg dog underbringe Dem? Jeg har jo udlejet alt«.

»Hvem er det?« lyder det fra et værelse.

»Indkvartering, Frk. X.« -

»Indkvartering? En soldat? Vidunderligt! Himmelsk! Bring dog den herre herind, Fru M.«

Nå altså. Hvorfor så ikke med det samme.

Jeg vakler altså ind i lejligheden, i retning af den venlige stemme. For pokker! herlig, nu var det min tur til at blive forbavset.

To henrivende unge kvinder (Varietkunstnere, fik jeg senere at vide) kom mig strålende i møde. Jeg vovede dårligt at kikke op og må formentlig have gjort et dumt indtryk.

To henrivende unge damer i sart morgentoilette, for oven ikke ret meget, under neden lidt mindre og i midten desto luftigere. Mine hænder rystede. »Kom dog ind, men herre. En cigaret? en cognac eller likør? Fru. M, vær så venlig at komme med et par glas. Hvor kommer De fra? Bliver de her længe? Hvornår er De i Paris? O, Paris, hvor himmelsk, vil vil med! Gør det Dem dog bekvemt, lad som om De var hjemme«.

»Tak, tak, mine damer, meget venlig, men jeg behøver ikke at genere Dem ret meget. Jeg vil kun efterlade min oppakning her, jeg kan sove hjemme hos mine forældre«.

»Oh, sikken en skam«

Hurtigt tog jeg afsked. Jeg ville bruge tiden til at give mine forældre og min forlovede besked om, at jeg stadig var i Hamburg.

Torsdag blev den anden halvdel af mandskabet inddraget og øjeblikkeligt iklædt. Fredag modtog vi geværer og ammunition, og Regimentet var marchklar.

Sidst på eftermiddagen modtog korporalskabet endnu forskellige småting. Tjenesteivrig havde jeg i mit klasselokale lagt sagerne opdelt op, så udleveringen næste dag kunne ske hurtigt, og ville så hurtigt hjem.

»Gropp! et held at jeg endnu fangede Dem«, råbte Feldwebelen til mig fra trappen. »De skal med det samme på vagt. På Sternschanzen banegård står et tog med ammunition. Meld dem til godsforvalteren. Jeg sender Dem flere folk senere«.

Sådan noget svineri. Der havde jeg takken for min tjeneste ivrighed. Det nytte imidlertid ikke noget, her med geværet, på med hjelmen og så afsted til banegården.

Her vidste ingen imidlertid noget om et ammunitionstog. Måske var det imidlertid derovre til artilleriet i Bahrenfeld. Da der ikke var nogen vogn til Regiment 76, måtte det vel være denne, hvilket gjorde mig endnu mere sur. Artilleristerne kunne for pokker selv passe på deres ting.

Vognen stod temmelig tæt på hegnet til gaden. Jeg skuldrede geværet og afpatruljerede i mangel af bedre rundt om vognen. I et nu stod masser af mennesker langs hegnet. »Her stor endda en underofficers post, så må det jo være noget ganske særligt«, og flokken blev hele tiden større.

Jeg stod der 1 time, 2 timer, 3, 4, 5 timer, og stadig kom ingen poster. Efter kl. 23 kom så endelig den første, og kl. 5 om morgenen den næste og kl. 6 en tredje. Kl. 7 kom vognen kørende til Bahrenfelder.

»Vogn Nr. xxx?«. »Her«. »Stemmer, bryd plomben, udlosning!«

Vandspande, vandspande til Artilleriet! »Glem det, nu er vi væk, Gevær over højre skulder!«

Noget godt kom der dog ud af alt postyret. Jeg kunne nå at hilse farvel til min bror, der drog ud med sit aktive regiment.

Søndag samledes Regimentet til feltgudstjeneste på sportspladsen i Grossen Allee. På sin korte, markante måde, hilste os vores Regiments-kommandør, Oberstleutnant von Heynitz.

Tordnende lød det trefoldige hurra for den øverste krigsherre, og dybt gribende lød teksten fra den nederlandske takke bøn over pladsen: »*Herr, mach uns frei*«.

Eftermiddagen, den sidste før udrykning, var tjenestefri. Kl. 22 skulle alle igen træde an på skolen. En tæt skare af pårørende og bekendte belejrede skolen for at ledsage os til banegården, men deres tålmodighed blev stillet på en langvarig prøve, og da der ved midnat stadig intet rørte sig på skolen, gik også de sidste tålmodige hjem.

I de første morgentimer kom ordren til at træde an og – hemmeligt, stille og uden musik, marcherede vi til Sternschanzen banegård. Som dagen gryede, var vi allerede ombord. Kort efter kørte vi, men imidlertid ikke mod vest, men mod nord, til bevogtning af vores nordlige grænse mod en mulig engelsk landgang i Danmark.

3. Grænsebevogtning i Slesvig-Holsten

10. august 1914:

Regimentet i landsbykvarter mellem Flensborg og Slesvig. Regts.Stab i Oversee, I. Bataillon i og omkring Havetoft; II. Bataillon i og omkring Tarp; III. Bataillon i og omkring Flensborg, men fra 17. august i Oversee, Frörup og Manderup.

Til 22. august 1914:

Uddannelse i kompagnierne i eksercits, march og kamptjeneste. Øvelser i bataljonsramme.

22. august 1914:

Regiment modtager befaling til transport.

23. august 1914:

Bataljonerne marcherer til banegård Tarp. Transportens afgang i retning af Hamburg:

Kl. 0638 – Regts.stab og I. Bataillon.

Kl. 1038 – II. Bataillon.

Kl. 1838 – III. Bataillon.

23./25. august 1914:

Transport over Rendsburg, Hamburg, Bremen, Münster, Wanne, Duisburg, Krefeld, Aachen til Belgien.

Om vores uddannelse i Slesvig-Holsten efterstående beretning:

Toget rullede nordpå gennem byerne fra min barndom, over Langenfelde, forbi Windsberg, hvor der af os unger blev kæmpet mangen en krig, til Eiderstedt, hvor jeg mangen en skøn sommersøndag blev tvunget ud i dansen, forbi Halstenbeck og Pinneberg, de skønne, nærliggende udflugtsmål. På det andet spor kørte trans-

port efter transport mod syd. Det aktive korps kørte mod fronten, mens vores tog fortsatte nordpå gennem det skønne holstenske landskab.

Ved Rendsburg mødte der os et meget interessant billede. Langsomt krøb vores damplokomotiv op ad den lange stigende banedæmning der førte op til den nye højbro over Nord-Ostsee-Kanalen. Med sin dristige bue overspændte dette storartede bygningsværk kanalen, og så gik den i en bred serpentine igen nedad til Rendsburg banegård. Højt oppe på broen blev dens strategiske betydning fuldstændig klar. Mens togene tidligere under krigsskibenes passage, ofte i timevis måtte vente på lukning af den gamle jernbanebro, kunne nu begge trafikretninger benyttes uafbrudt. Den militære betydning af dette broanlæg var også tydelig på grund af den omhyggelige bevogtning. Alle bropiller var sikret af en stærk pigtrådshindring, husene under broen var belagt med soldater, og delvist endda befæstet.

Der var et kort ophold på banegården i Rendsburg, så gik det videre forbi den skønne by Slesvig med dens stolte domkirke til banegården Nordschleswiger Weiche ved Flensburg.

Endeligt løs hornsignalt »katroffelsupp, kartoffelsupp!« Alle stiger ud. Den varme august sol brændte fra himmelen. Prævist det rigtige vejr til den første march med den uvante fulde marchudrustning. Svenden løb i strømme fra kroppen selvom kraven, i stedet for de befalede to knapper, var knappet helt op. Og så det nye, stive seletøj. Hjelmen trykkede, tornysteret trykkede og bøssen ikke mindre.

På den måde gik de 20 km til Havetroft i landet Angeln. Denne første udflugtsdag i verdenskrigen var ikke lige netop ærefuld. Måske halvdelen af kompagniet var blevet liggende langs vejen, til stor ærgrelse for vores kompagnichef, der inderligt bandede over det slappe hamburger pak.

I de følgende dage blev vi behørigt kastet omkring som aldrig før. Vi troede at vi var reservister, altså en smule venlighed og sådan, men vores gamle ville det anderledes. På få dage var vi lige så aktive som de aktive kompagnier forud for en inspektion. Appeller, eksercits, kampuddannelse, marcher, geværrensning og endnu en appel fyldte vore dage fra morgen kl. 6 til aften kl. 19. Vi gamle knogler var på få dage lige så højt oppe som de yngste årgange.

Under en kampøvelse havde jeg specielt pådraget mig hauptmannens opmærksomhed, og desværre ikke for det gode. Vi øvede gruppevis fremrykning. Jeg havde lige set ham ved en af de andre delinger, og kommanderede som en pludselig indskydelse for at lette en smule på stropeturen:

»Gruppe Gropp gør straks et spring i det uvisse!«

Jeg fik ret i denne påstand, men ikke på den tiltænkte måde, og den gamle ridder hurtig.

»Jeg skal give Dem spring i det uvise...«

I guder, hvor blev jeg skældt hæder fuldt. Jeg forekom mig meget lille, og til sidst følte jeg mig som den største fædrelands forræder til alle tider.

På den måde gik hurtigt 14 dage med en grundig uddannelse. Den 22. august, årsdagen for slaget ved Isted, gjorde vi en marchøvelse til Isted og kikkede her på den gamle våbenhal. Dermed var denne første fædelige krigsafsnit afsluttet, for samme dag indløb befaling til forskydning. Søndag den 23. august kl. 0215 skulle der trædes an på godsbanegården i Tarp.

Endnu engang gik turen over højbroen ved Rendsburg. I Langenfelde var første forplejningsstation. Hvor gerne havde jeg her sagt et hurtigt goddag til mine forældre, der nu sikkert sad i deres lysthus meget tæt på godsbanegården, men jeg turde ikke, og heller ikke til at spørge om lov, og havde vores Hauptmann fanget mig deri, havde han med sikkerhed stillet mig mod muren som desertør.

Langsom rullede transporten så gennem Hamburg, vores elskede Hamburg. Forbipasserende langs forbindelsesbanen kikkede forbavset op.

76'er? De havde dog for længst stormet Liège og stod allerede dybt i fjendeland.

Nå, sådan. Reserve 76.

På hovedbanegården var der igen et kort ophold. Hurtig løb jeg gennem perronen for om muligt at finde en bekendt, som jeg kunne bede hilse mine pårørende. Men forgæves.

Efter 20 minutter gik det videre. Endnu engang hilste vores fædrene bys tårne på os, endnu engang glimtede Elben. Vemodig så vi Hamburgs silhuet forsvinde for vore blikke.

Efter et kort stop i Harburg gik det videre over Rothenburg, Bremen, Münster, Wanne, Duisburg over Rhinen. Det kære Fædreland kan være rolig. En uforglemmelig tur gennem Westfalen og Rhinlandet, med sine industrianlæg og gamle kulturmindesmærker. En stor del af turen tilbragte jeg ovenpå vores vognes presenning. Ved de mange broer et ikke helt ufarligt opholdssted på grund af de mange højspændingsledninger. Desværre blev da også ophold her snart forbudt.

I Aachen blev vi forplejet en sidste gang på tysk jord. Så gik det ind i fjendeland. Sidst på natten 24./25. august blev vi losset i Waremmen, en lille belgisk by, og kom her i kvarter resten af natten.

Nu var vi en del af fronthæren, der allerede i et ubrudt sejrstogt havde passeret gennem Belgien og havde overskredet grænsen til Frankrig. Faktisk frygtede vi, at vi ved dette tempo overhovedet ikke ville få noget at se til franskmændene, og at vi ikke ville være til stede under indmarchen i Paris.

4. Kampe i Belgien

Situation:

Den øverste Hærledelse havde til hensigt at fremkalde en hurtig afgørelse ved indsættelse af stærke styrker mod Frankrig. Den højre fløj af den tyske hær var stødt frem gennem Belgien, som i hemmelighed havde sluttet sig som allieret til Frankrig. Den franske hær inklusiv det engelske ekspeditionskorps var blevet tvunget til at vige, og den belgiske hær presset tilbage til Antwerpen.

25. august 1914:

Regts.Stab og I. Btl. ankommer kl. 0130 til Wareme i Belgien, og indkvarterer i skolen. Ved dag gry sætter bataljon og Regimentsstab i march mod Wemont. Undervejs får bataljonen ordre til over Tirlémont at rykke mod Louvain, da fjenden fra Antwerpen rykker frem herimod. Bataljonen når om eftermiddagen Landen og går her og i Runsdorp i alarmkvarter.

Transporten med II. Bataillon når efter et 8-timers ophold i det erobrede Liège kl. 1900 frem til Louvain og herfra øjeblikkeligt, uden at afvente losning af Træn, sat i march i retning af Herent. Efter at være foldet ud 500 meter før Herent, kommer bataljonen under kraftig beskydning. Foran landsbyen står 1./IR 163 i hård kamp. Bataljonen folder ud og går til angreb. Landsbyen stikkes i brand. Om eftermiddagen rykker bataljonen tilbage til Louvain, hvor der ligeledes siden aften timerne er udbrudt heftige gadekampe. Bataljonen går herefter i bivuak i udkanten af byen i retning af Herent.

26. august 1914:

I. Bataillon alarmeret og afmarcherer kl. 0300. Efter en anstrengende march nås Louvain omkring kl. 14. Bataljonen, hvorved også Brigade- og Regimentsstab befinder sig, bliver på indmarchvejen, der er dækket af en kvælende røg fra brændende halm, beskydt fra husene, og bliver på grund af gadekampene revet fra hinanden. 2. og 4. Komp. samlede sig ved banegården, marcherede gennem det brændende Herent og kom syd for Cologne i bivuak. Omkring midnat alarmering og march til Rotselaer. 1. og 3. Kompanie samlede sig sidst på aftenen i Herent.

II. Bataillon marcherede morgen fra bivuakplads over Herent – Bucken til Dyle kanalen. Før kanalen mødte bataljonen på Husaren 6, der stod i kamp med fjendtligt kavaleri og cykelenhed. Ilden åbnet på 500 meter og fjenden kastet tilbage over Kanalen. Aften march til Cologne, hvor i bivuak. Omkring midnat alarmering og march mod Rotselaer.

III. Bataillon transport når ved midnat til Louvain.

Om I. Bataillons gadekampe følgende beretning:

»Hallo Dreng, her er der både det ene og det andet! Det er stegeæbler!«

Mit Korporalskab havde under marchen gennem Belgien fået tildelt køkkenet på slottet i Landen som kvarter. I de store køkkenskabe var der virkelig en række af skønne æbler til stegning, som efter den lange anstrengende dagsmarch smagte os herligt. Det var kun synd, at de varede så kort. Men måske var der også flere?

Hein, der tilsyneladende var blevet oplært i allehånde køkkenkunst af sin kone, tog bestik: »Hvor ikke er kød, må der findes et køkkenrum; og hvor der er kød, må det være i en kælder.«

Rummet blev nøje undersøgt, og tappen til kælderen uden besvær fundet. »Lemmen op og så ned i kælderen!«

Burgunder af alle årgange, Bordeaux, rød og hvid, Mosel og Rhein, champagne fra det simpleste til det fineste mærke.

Hvilken lykke, i gruppen at have en vinkender, som til gav for os alle kunne gå til sagen med den nødvendige fagkundskab.

Endnu inden vi havde fundet alle hemmeligheder i den eventyrlige kælder, havde de andre kammerater allerede få opsnust nyheden, og i en lang slange kom de ned i kælderen, hvor hver enkelt fik dækket sit behov efter egen smag, og hvor øjnene oftest ville mere end maven. Vi havde netop arbejdet os frem til de fineste champagner, da vores overanstrengte høvding kom imellem og beordrede alle mand ud, lod kælderen aflåse, men, som jeg kunne fastslå, først *efter* at også han havde fået dækket sit behov.

Også vi havde fået dækket vores behov i rette tide, og tilsyneladende også de andre korporalskaber, for overalt lød glade sange fra rummene. Kl. 21 var alle for længst sovet saligt ind.

Ved midnatstid var der alarm. Mange måtte rystes kraftigt, før han forstod at han stod som soldat dybt i fjendeland, og ikke sov derhjemme i sin egen seng.

I mørkeste nat blev der trådt an. Så gik det i retning af Louvain. Alle former for rygter svirrede. Generalkommandoet og 163'erne var blevet overfaldet af indbyggerne, voldsomme gadekampe o.s.v. Som vi foran Louvain var på vej ned i dalen, kunne vi også se nogle af begivenhederne. Flere steder brændte det, store røgskyer han over enkelte bydele og der lyd af dybe eksplosioner.

Vores tømmere var hurtig væk, vi stod overfor den første kamp og gjorde sig bemærket som en lettere uro. Der var formentlig også en smule nysgerrighed, en smule glæde ved at opleve noget, og en smule angst.

Vores kompagnichef havde som forholdsregel taget gidsler, der som blev ført frem foran de enkelte delinger. Jeg blev med min gruppe beordret til bevogtning af ammunitionsvognen. Så svingede vi ind i en langs gade gennem en forstad til Louvain.

Det så ikke særligt indbydende ud. Der var strøet halm på gaderne, som ulmede og udviklede en bidende røg, der fik tårerne til at løbe ned ad kinderne. Bagved brændende huse, ikke et menneske at se, en uhyggelig stilhed. Alle følge, at nu går det snart løs.

Og pludseligt begyndte det også at kalde. Alle sprang mellem hinanden i forvirring. Ingen syntes at kunne fastslå, hvorfra angrebet kom. Også hestene foran vores ammunitionsvogn blev grebet af skrækken. De lagde sig i seletøjet og galoperede afsted så hurtigt de kunne. Gefreiter M. og jeg nåede lige netop at gribe fat i vognen, og så susede vi afsted så vi hverken kunne høre eller se. Vores kusk var allerede for længst røget af bukken. Herreløs for hestene i susende far gennem gaderne og vi susede med, med en hånd på vognen og den anden om geværet, og med tornysteret på ryggen, der hoppede lige så meget som vi. – endnu et hjørne, ned ad en stejl gade og så, ved en tunnel, så var det sket, der lå hele møget, og det samme gjorde vi.

I begyndelsen helt dejligt.

Som vi havde gået os samlet en smule, bemærkede vi til vores glæde, at vi ikke var alene. En del af vores træn var allerede fundet samme vej, formentlig også for en dels vedkommende, på samme måde. Det gav os nyt mod. Hvis vi blot havde haft det mindste begreb om, hvad der foregik! Det eneste der imidlertid kunne fastslås var, at der til alle sider var brændende, mennesketomme gader og i det fjerne lyden af kamp. Vi var i første omgang i sikkerhed, men vi kunne jo ikke i længden lade os ryge ud.

For at fastslå, om det på en eller anden måde var muligt igen at få forbindelse med vores kompagni, gik jeg med M. tilbage af samme gade, som vi var kommet i vores vilde ridt. Den første gade kunne passeres uden problemer, men som vi drejede om en gadehjørne, blev vi med det samme hilst velkommen af et par skarpe hilsener, og søgte øjeblikkeligt dækning i et brændende hus. Herfra trak vi os tilbage til den første rolige gade. Under forsigtig observation opdagede vi over 1 km væk enkelte figurer, der på grund af røgen ikke kunne identificeres, men kun brændende huse og sammenbrudte bagagevogne. Lige så snart vi viste os en smule mere, fløj de blå bøtter os om ørene. Der var altså intet at gøre end at vende tilbage til tunnelen.

Her havde man i mellemtiden bragt orden i resterne og havde fået kontakt til 163'erne. Glade så vi enden på den afgang kolonne, og sluttede os til en del af 163'erne, som havde fået til opgave at rense gaderne frem til tunnelen. Opgaven blev hurtigt løst. Med kolber blev døre slået ind og huse gennemført. Alt, hvad der kunne slukke tørsten, blev inddraget. Huse, hvorfra der var ydet modstand eller skudt, blev stukket i brand.

Efter afsluttet arbejde marcherede vi tilbage til banegården, hvor jeg til min glæde fandt dele af mit kompagni, der ad andre veje var nået frem med gullasch-kanonen.

Omkring banegården førte Regiment 163 kommandoen. Der blev opkastet barrikader. En stor del af de omkringliggende huse var allerede nedbrændte, andre brændte stadig i lys lue og styrtede bragende sammen.

Et grusomt billede, der forstærkedes af de endeløse antal af flygtende beboere fra de brændende huse, som på perronerne blev samlet, adskilt i køn.

Børn, oldinge, krøblinge, syge, delvist på bære, alle med højt hævede arme. Et sørgeligt optog, et billede af ynke. Stakkels den, der ydede modstand eller bar våben. 163'erne forstod ingen spøg og havde et stort raseri efter det lumske overfald. Jeg syntes det var synd for de arme, og forsøgte så godt jeg kunne, at hjælpe dem.

Omkring aften blev det stadig mere ubehageligt omkring banegården, og vi var glade, da vi hen under aften fik ordre til at slutte os til bataljonen, der lå i bivuak i Herent.

Med skarp sikring og ledsaget af gidsler gik det gennem de smalle gader. Efterhånden nåede vi bydele, der ikke havde været involveret. Foran byen løslod vi gidslerne, der var ovenud lykkelige, og nåede sidst på aftenen vores kompagnis bivuak, glædeligt budt velkommen, ikke mindst det dampende feltkøkken, som vi bragte med.

27. august 1914:

IX. Res.Korps skal deltage i omslutningen af Antwerpen. Regimentet modtager i Rotselaer følgende befaling fra Brigade:

33. Res.-Inf.-Brig

Rotselaer, 27.8.14

- 1) 33. Res.Inf.Brig., til venstre i 18. Res.Div. til højre tilslutning til 81. Inf.Brig, holder afsnittet fra vestkant skoven ved Heykant til Haecht inklusiv.
- 2) Højre Underafsnit: Kdr. Oberstlt. Rickert, Res. 75 pp.
- 3) Venstre Underafsnit: Kdr. Oberstlt. v. Heynetz.
2. Batl. R.I.R. 76, ½ deling Res.Hus. 6, 1. Batt. R.F.A. 17 holder de i afsnit Werchter (eksklusiv) til Haecht (inklusiv) liggende landsbyer. Sikring skydes frem til Demer flod. Opklaring til kanten af skoven nord for Hansbrug.
- 4) pp.
- 5) Til min disposition som afsnitsreserver stor til disposition: I. Batl. RIR 75 ved Helligat, I. Batl. RIR 76 ved Wackerzeel, pp.
- 6) pp.
- 7) pp.

Horgscharent og Scharent blev af II. Bataillon besat af 2. Kompanie, mens III. Bataillon med ½ deling fra R.Hus.6 og 1 batteri, R.F.A. 17 besatte Hecht. Landsbyerne indrettes til forsvar og renses for mistænkelige personer.

28. august 1914:

2. og 4. Kompanie får befaling til at støde frem over Werchter mod Putte-Bressel og her fortrænge en meldt fjende. Kompagnierne vender imidlertid tilbage uden at have set eller hørt til fjenden.

29. august 1914:

Kort efter midnat alarmeres Regimentet og for af IX. Res.Korps befaling til at rykke frem mod vest.

Efter en anstrengende march nås Bryssel om eftermiddagen. I. Bataillon går i bivuaik til dækning af Generalkommandoet foran Bryssel i Wolluwe-St. Etienne.

30. august 1914:

I. Bataillon forbliver i Wolluwe-St.Etienne. II. og III. Bataillon forretter garnisonstjeneste i Bryssel. 33. Res.Inf.Brig. har overtaget besættelsen af Bryssel.

31. august 1914:

Generalkommandoet forlægger kommandostation til Asche. I. Bataillon følger efter om eftermiddagen og går her i bivuaik. II. og III. Bataillon i alarmberedskab i Bryssel.

1. september 1914:

I. Bataillon marcherer morgen tilbage til dens gamle bivuaikplads ved Bryssel.

Kampstyrke: 65 officerer, 2.715 underofficerer og mandskab.

Forplejningsstyrke: 78 officerer, 2.934 underofficerer og mandskab.

2. september 1914:

Garnisonstjeneste i Bryssel. Demonstrationsmarch gennem Bryssel.

3. september 1914:

Afløsning i Bryssel af 27. Landwehr-Brigade – Regimentet samles i bivuaik ved Strombeck-Bever.

4. september 1914:

Kl. 0200 afmarch i retning Termonde. Kl. 7 står Regimentet i Brigade-formation ved Asche. Divisionen kæmper foran Termonde. Kl. 18 feltbivuaik 1½ kilometer for Asche.

5. og 6. september 1914:

Feltbivuaik nord for Asche.

7. september 1914:

Svag fjendtlig linje rapporteret i linjen Schellebelle – Cherskamp – Ordegem. Kl. 0600 afmarch over Alost til Cherskamp, hvor der slås bivuaik.

8. september 1914 :

Fremmarch mod Hundelgem

9. september 1914:

Kl. 0730 march mod Melden. Indkvartering i og omkring Melden.

10. september 1914:

Kl. 0710 marchklar som sidste del af hovedstyrken Efter en kort march et længere holdt i Berchem. Det første fjendtlige fly bliver beskudt uden resultat. Eftermiddag befaling om tilbagemarch til gamle kvarterer, som nås omkring kl. 18. – Kl. 20 modtages befaling til indførelse af marchberedskab. Efter meddelelse fra Division var der udbrudt uroligheder i Bryssel, samtidig med et udbrud fra Antwerpen. Kl. 23 antrædning og med I. Bataillon som spids nås

11. september 1914:

kl. 0130 vejgaflen Laethem – St.Marie. Her ophold og bivuaak i Divisions marchorden langs vejen. Kl. 0900 vendes om tilbage over Melden. Herfra videre over Verchem, Eschanassles, Celles. Aften indkvartering i og omkring Moucourt. På 25 timer har Regimentet marcheret 70 kilometer.

Kampstyrke: 62 officerer, 2.418 underofficerer og mandskab.

Forplejningsstyrke: 71 officerer, 2.625 underofficerer og mandskab.

5. Slaget ved Noyon

Situation:

I en aldrig før set storm var vores hær under hårde kampe stødt langt ind i Frankrig. 1. Armee var allerede den 2. september nået Senlis (stik nord for Paris), men så drejet mod syd. Den 4. september blev Marne overskredet øst for Meux, og angrebet fortsat den 5. september til den anden side Coulommiers (øst for Paris). (Vores aktive Regiment Hamburg var nået Esternay). Nord for Meaux blev IV. Res.Korps, som fulgte bag 1. Armee, denne dag angrebet af overlegne fjendtlige styrker fra Paris. De øvrige korps under 1. Armee, der var trængt frem over Grand Morin, blev den 6. september trukket tilbage over Marne og kastet mod den nye fjende i en ilmarch. 2. til 5. Armee var ligeledes syd for Marne involveret i hårde kampe. Under hårde kampe 6. til 9. september langs Ourq kastede 1. Arme en stærk overlegen fjenden tilbage mod Paris, og ville følge efter, da den fra den øverste hærledelse fik ordre til at falde tilbage bag Aisne. Fjenden var med dele af dens hære trængt ind i det hul, der var opstået mellem 1. og 2. Armee under svingningen. Dette fik vores hærledelse til at afbryde slaget langs Marne. Fjenden fulgte efter og forsøgte at omgå vores højre fløj, hvor det aktive IX Armeekorps var indsat. For at imødegå den truende omgæelse af flanken, blev IX Res.Korps i ilmarch sendt frem fra Belgien.

12. september 1914:

Kl. 0800 opmarch i Divisionens hovedstyrke langs vejen Vizancourt – Tournai. March over Tournai, St. Amand. Kl. 12 blev den franske grænse overskredet ved Maulde. Aften indkvartering i og omkring Hornaing.

13. september 1914:

Videre march med Divisionens hovedstyrke over Denain. Aften indkvartering i landsbyer omkring Coudry. II. Bataillon til bevogtning af Generalkomandoet på Slot Clermont. III. Bataillon til bevogtning af Divisionen på Chateau l'Erimitage.

14. september 1914:

Kl. 0500 antrædning og kl. 0600 march over Clary til Vermannd, hvor i kvarter. Fra syd kunne man nogle gange dagens løb hører kanontorden.

15. september 1914:

Kl. 0600 march i retning af Compiègne. Ved Peronne blev der meldt om fjendtligt kavaleri. I.R. 1263 overtager dækning af højre fløj. I den sydlige udkant af Lagny blev en fjendtlig eskadron lagt under ild, og de første franske fanger taget. Sendt på aftenen kvarter i Thiescourt og feltbivuaak i fuld alarmberedskab og i silende regn. Alle veje overbelastet af kolonner. 6 Kompanie på forposter. Divisionen i føling med fjenden. Heftig infanteriild fra IR 163 hele natten igennem. En fransk feltvagt tages til fange.

16. september 1914:

Kl. 0500 står regimentet opstillet i den sydlige udkant af Thiescourt. Patronbandoler udleveres. Divisionens fremmarch sker i to afdelinger.

Divisions-befaling:

- 1) Af fjenden er 1. fløj meldt sydøst for Noyon ved Cuts – Nampsel – Autrêches. Ved Carlepont skal der stå tungt artilleri. 18. Res.Div. angriber fjenden den 16. 9., trænger med Kolonne 1 frem syd for Noyon fra Sempigny gennem Bois de Carlepont sydøst for hovedvejen. Kolonne 2 går som yderste venstre fløj frem over Pontoise mod Cuts.
- 2) 17. Res.Div. står i morgen tidlig marchklar på bivuakplads. Marchorden: Forspids: General v. Lesinsky med I/RIR 76, II/RIR 75, 2 Eskd. Husaren 6 og 6./RFA. 17. Hovedstyrke: I/RIR 75, II/RFA 17, tunge batterier, II/IR 162, San.Komp., 3. I.M.K., II/IR 162, Division brotræn, Pi.Komp.
Forspids samles på vejen Thiescourt mod Orval, og begynder Kl. 0500 fremrykning mod Riebecourt. Hovedstyrke følger forskudt 1 km efter.

Flankesikring højre: Gen.Lt Dernen med II. og III./RIR 76, I/RFA 17, I. og II./IR 163, 3./Husaren 6 med følgende særlige opgave:

Flankesikring Dernen sikre højre flanke af IX. Res.Korps mod syd retning Mareuil – Chevincourt – Tourotte. I tilfælde et angreb med stærkere fjendtlige styrker fra nævnte linje, skal denne opfanges og afvises på bakkerne vest for Oise.

Meldinger til Generalkommandoet, nordlige udkant Noyon.

Fjenden skal fra daggry angribes uden tøven for at kunne løse Divisionens opgave, indbrud i modstanderens ryg.

Som forspids for hovedkolonnen, trådte I. Bataillon under Oberstleutnant Krieger an med 3. Kompanie i spids. I udkanten af Orval kom en husar patrulje tilbage med tab. Spidskompagniet kom under ild fra skoven. 3. og 2. foldede ud, og i tilslutning blev 4. Kompanie indsat. Artilleriet beskyder skoven. Fjenden rømmer stillingen. Fremrykning fortsættes til Attiche Ferme. Her endnu en kort ildkamp. Fremrykningen blev fortsat mod Riebecourt gennem et uoverskueligt skovområde. Riebecourt meldes besat af fjenden.

Kl. 0830 udfoldes bataljonen til angreb på Riebecourt. Fjenden har forskanset sig kraftigt i byens udkant, specielt ved kirkegårdsmuren og i et tegnværk. Angrebet bremses af kraftig infanteri- og M.G.-ild. Bataljonen har store tab. 1. Deling/1. under kraftig beskydning fra bakkerne foran Dreslincourt, hvorimod Res. 75 med dele af 2. og 3. Kompanie indsættes. Vores artilleri har store tab og kan ikke støtte angrebet. Alle dele af bataljonen indsat. Tabene bliver hele tiden større. For at bringe angrebet fremad indsættes dele af IR 162. Fremrykning standses af godt liggende, kraftig fjendtlig M.G.-ild. Enhederne stærkt blandede. Fjendens stilling er ikke rystet, og modstanderen kun vanskeligt at erkende. Som om eftermiddagen vores artilleri kraftigt bekæmpes af fjenden, har bataljonen nye tab til det fjendtlige artilleri. Som det begynder at blive mørkt har bataljonen ikke opnået sine resultater.

Detachment Dernen begyndte sin fremrykning i rækkefølgen: III/RIR 76, II/RIR 76, I/FAR 17, herefter I. og II/IR 163, 10. Kompanie under Hptm. Witt-Hoe som spids.

Kort efter start, blev fremrykningen standset, da IR 163 forposter var i kamp med fjenden foran Ecouvillon. III/76 angreb, II./76 foldede ud med 6, 7 og 8. Kompanie i forreste linje. Fjenden vanskelig at erkende. Terrænet vanskelig at overskue. Skov med tæt underskov og smalle veje. 10. og 12. Kompanie blev af Major Schelle i kolonne sendt frem ad en skovvej i et flankeangreb. Efter flere timers hård kamp, godt støttet af artilleriet, bliver fjenden fordrevet fra skoven og landsbyen. Enhederne reorganiseres i Ecouvillon og de faldne begravet.

Ved middagstid blev fremrykningen mod Elincourt fortsat gennem Bois de Thiescourt. III./76 fortrop med 12. Kompanie som spids. Undervejs flere sammenstød med en fjende, der dårligt kan erkendes, og som beskyder fremrykningen fra trækrønerne. Fremrykningen sker kun langsomt. Forbindelse mellem de enkelte enheder meget vanskelig at opretholde på grund af det bakkede, tætbevoksede terræn. Fremrykkevejene er meget dårlige og samtidig delvist meget dårlige. Vogne og fjendtlige hindringer forsinker.

Elincourt forsvarer hårdnakket af fjenden. Det første angreb mislykkes, da modstanderen modtager forstærkninger.

Om eftermiddagen nyt angreb, der sammen med IR 163 trænger ind i Elincourt, der renses efter hårde kampe om hus. 11. Kompanie besatte på beherskede bakke nord for byen den gamle befæstning Bellimglise, og kan herfra lægge en virksom forfølgelses ild mod den tilbagegående fjende.

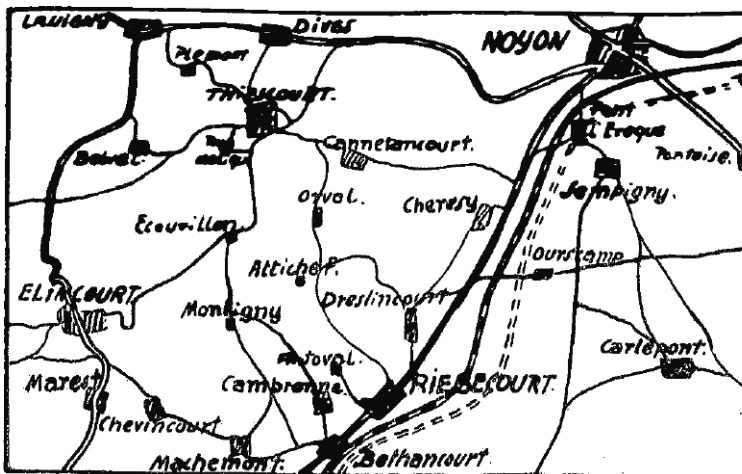
Ved mørkefald bar bataljonerne i bivuak i den sydlige kant af Elincourt i fuld kampberedskab.

17. september 1914:

I. bataljon har brugt natten til at reorganiserer sine enheder i det omfang, de ikke er indsat ved andre enheder, og havde ved daggry igen indtaget sin udgangsstilling. Det genoptagne angreb opnåede ikke resultat, da den fjendtlige stilling stadig er urørt. Alle angreb standses af godt liggende M.G.- og artilleriild. Først om eftermiddagen, efter at vore 10-cm kanoner havde lagt en virksom ild mod teglværket og kirkegårdsmuren, og Detache-

ment Dernen var trængt frem til Bethencourt, tvinges fjenden tilbage og eftersættes. Bataljonens kampstyrke ved indmarch i Riebecourt på omkring 200 mand. Dele af kompagnierne forsprængt, og havde i nyformede enheder deltaget i stormen på Dreslincourt.

II. og III. Bataillon fortsætter morgen fra deres bivouakplads deres fremrykning mod Compiègne. III. Btl. forspids. Machemont stadig besat af fjenden, men tages af forspidsen efter en kort kamp. II. renser Maretz-sur-Matz, hvorfra vores marchkolonner var blevet kraftig beskydt.

Detachment Dernen modtager befaling om at svinge mod Riebecourt. Hovedstyrken samles var højderne øst for Machemont. Elincourt og Chevincourt besættes igen af fjenden efter gennemmarchen. Hovedstyrken kommer under kraftig beskydning fra tre sider, Cambronne, Bethencourt og Chevincourt. Oberstlt. v. Heynitz alvorligt såret. II. Bataillon bliver herfra sendt frem i storm på Bethencourt. Major Raspe falder. III. Btl. angriber Bethencourt i omgående bevægelse og støder frem til banedæmningen øst for Bethencourt, men kommer her under kraftig M.G.-ild fra flodpramme i Oise kanalen. Disse beskydes af artilleri og modstanderen flygter. Sammen med II. Bataillon og IR 163 storm på Bethencourt, hvor der tages mange fanger.

På slotspladsen bliver de stærkt blandede enheder nødtørftig reorganiseret og sendt afsted i retning af Riebecourt. I mellemtiden havde resten af hovedstyrken mistet forbindelsen til de øvrige dele af Detachmentet. Selv ikke Regts.adjudant Oblt. Moll's kraftige opklaringsridt kunne igen skabe forbindelse. Inklusiv de meget beskydte bagagevogne og de tungt læssede belgiske tornystervogne, der begge for fleres vedkommende er uden forspand, bliver Detachmentet derfor sat i march mod Riebecourt medtagende sig den hårdt sårede Regimentskommandør og liget af den faldne Major Raspe. De hårdt sårede måtte efterlades af mangel på plads ved forbindelsen.

Bethencourt blev øjeblikkeligt igen besat af fjenden efter rømningen, der for manges vedkommende havde gemt sig i kældrene. Kamptrænet kom derved i en vanskelig situation.

11. Kompanie havde fået den særlige opgave at rense kampområdet ved Elincourt. Denne opgave kunne ikke gennemføres, da kompagniet måtte forsvare sig mod en stærk fjende. Kompagniet trak sig om aftenen tilbage til Thiescourt.

I Riebecourt overtog Oberstlt. Krieger føringen af Regimentet. I. Batl. overtog sikringen af den sydlige del, II. og III. Btl. gik i kvarter i den nordlige del af byen.

Sidst på aftenen tilgik følgende befaling fra Brigaden:

- 1) Fjenden er faldet tilbage mod syd og sydøst. Efter meldinger koncentrerer svagere dele ved Bethencourt.
- 2) 17. Res.Div. går i kvarter ved Bethencourt, Riebecourt, Dreslincourt. Divisionsstab i Riebecourt.
- 3) Detachment Dernen går i kvarter i Riebecourt pp.
- 4) Regt. 163 overtager sikring mod syd gennem nedgravede kampposter på højde med jernbanen vest for vejen mod Bailly og sikring af vejen selv (forbindelse med I./Res. 76 i sydlige udkant af Riebecourt skal optages.)
II. og III./Res.76 i forlængelse af Regt. 163 øst for vejen.
Infanteriopklaring af kampposter frem til Oise.
I tilfælde af et angreb i løbet af natten fra denne retning, skal linjen af kampposter fastholdes. I retning Bethencourt skal der til stadighed udsendes patruljer. Kampposter skal under alle omstændigheder fastholdes.
- 5) I tilfælde af alarmering samles Regt. 163 og 76 i deres indkvarteringsområder på den store vej mod Compiègne pp.
- 6.-10) pp.

18. september:

Kl. 0600 Regimentet står i beredskab på vejen mod Compiègne. I. Btl. fastholder sikring mod syd.

Infanteriild i retning af broen på vejen mod Bailly. 7. Kompanie får til opgave af sikre broen. 3./Res 75 og 10./Res. 76 indsættes senere som forstærkning.

Angreb med Res.Jäger 9 mod Bethencourt afvises.

Fremrykning mod Compiègne indstilles, da skovene ved Compiègne er besat af en større fjendtlig styrke. Regimentet indretter sig i Riebecourt til længere varende forsvar. Området ligger under kraftig fjendtligt artilleri. Trænet lægges tilbage mod nord.

19. september:

Fjenden har arbejdet sig nærmere Riebecourt. 1./Res.75, M.G.K./Res. 75 og 4./Pio.9 bliver sendt frem som forstærkning. Stillingen foran Riebecourt stærkt udsat efter at Regt. 163 til højre er trukket tilbage. Enkelte kompagnier trækkes tilbage til kanten af landsbyen. Vejen ligger under kraftig fjendtlig beskydning.

Vest for Riebecourt er der på en beherskende bakke indrettet et forsvar. Først på eftermiddagen rykker II. Bataljon med Regt. 163 i beredskab til Dreslincourt. I. Bataillon bliver hen under aften med III optaget i beredskabsstillingen.

Efter mørkefald tilgik befaling om frigørelse fra fjenden. Enkeltvis rykkede kompagnierne ud uden at fjenden opdagede rømning af stillingen.

Regimentet bliver optaget af IR 163 og går i feltbivuak ved Dreslincourt.

Kampstyrke: 32 officerer, 1.638 underofficerer og mandskab.

Forplejningsstyrke: 41 officerer, 1.989 underofficerer og mandskab.

Regimentets tab havde været store. (siden 11/9 var kampstyrken reduceret med 30 officerer og 780 mand). Den sejr, IX. Res.Korps havde vundet over en 2½ gange så stor fjendtlig styrke, havde været dyrt købt.

Hauptmann d.R. a.D. Winkler, på tidspunktet 1. Ordonnanzoffizier [operationsofficer] ved Regimentets stab, beretter som hans oplevelser i disse dage foran Riebecourt:

Den 16. 9 kl. 0600 begyndte fremrykningen. Kl. 0645 efterhånden kraftig beskydning fra retning Ecouvillon, der besvaredes af Regt. 163 forpostlinje syd for Orval til Carmoye Ferme. Kl. 0650 åbnedes ild med fremtrukne kanoner mod den besatte Ecouvillon gård. Omkring 0700 gik 9. og 11./Res. 76 frem vest for vejen frem til den sydlige skovkant. Hver befandt sig også Regt. stab.

Til forlængelse af denne skyttelinje blev herefter indsat 6, 7 og 8/76 mens 5./76, 10. og 12./76 under Major Schelle i to afdelinger forblev i skoven i en bue mod højre. Omkring kl. 0800 fik Major Schelle befaling at rykke længere frem formeret til højre, og efter egen vurdering gribe ind i kampen. Han gennemførte et yderst dygtigt flankangreb.

Den primære fjendtlige ild kom fra den nævnte Ecouvillon gård, der lå omkring 300 meter vest for vejen temmelig godt dækket. Denne modstander blev taget under flankerende beskydning af IR 163 fra retning Orval, hvilket forhindrede den fortsatte fremrykning af 76'erne fra syd. Både III. og II. Bataillon havde under kampene i skoven væsentlige tab, blandt andet Lt.d.R. zur Horst og senere Lt. Rühle von Lilienstern og andre tapre kammerater. Efter fjenden tilbagetrækning havde lægerne ved Ecouvillon megen arbejde. Transporten af sårede til et til formålet, nødtørftigt indrettet større hus i Thiescourt, skete ved hjælp af vogne, Lt. v. Baumbach øjeblikkeligt havde fremskaffet. De faldne blev begravet i en fællesgrav under æbletræerne ved Ecouvillon.

Straks efter reorganisering blev kl. 1150 fremrykningen fortsat mod Elincourt (spids Offz.Stellv. v. Diederich). Undervejs stødte vi på fjenden, og i det vanskelige skov- og stenbruds terræn i Bois de Thiescourt, trængte vi ham tilbage foran os under betydeligt tab til hårdnakket modstand og hele tiden nye modstandslinjer (også skytter i træerne), gentagende gang fortræffeligt støttet af 1./F.A. 17 (Hptm. Felsmann, alvorlig skud i hovedet, Lt. Schmidt skud i brystet).

Et forsøg på at erobre Elincourt, som lå i en dal, gennem en omgående bevægelse, mislykkedes, da franskmændene samtidig rømmede stedet. Kort efter middag modtog fjenden imidlertid betydelig forstærkning i form af infanteri, men specielt i form af et god skydende artilleri fra vest, og begyndte at blokerer vejene med forhug. Nye hårdnakkede, tabsgivende kampe på den ubeskyttede skråning.

Efter en længere beskydning og yderligere omgåelse, begyndte kl. 1715 stormen, hvor til venstre enkelte kompagnier fra IR 163 gik frem, fulgt af III. og til højre bag II./76. 163'erne deltog ivrigt, delvist som bajonetkamp, i stormen på Elincourt, der var godt forsvaret med levende hegn og med skydeskår i mure. General. Dernen og Oberstlt. von Heynitz med stabe var i forreste linje.

En nord for den lille by højt liggende urgammel befæstning, blev erobret af Hptm. Troitzsch og Lt. Winkler i spidsen for 11./Res 76, hvorunder der faldt mange fanger i hænderne på Regimentet. Samtidig iværksatte 11./76 herfra en virksom forfølgelsesild mod den tilbagetrækkende modstander, der lyste op i deres røde bukser. Helt ude i det fjerne kunne man på de poppelkransede veje se det flygtende fjendtlige træ.

Forbindeplads oprettet i kirken. Bivuak indrettet sydøst for Elincourt i dårligt vejr.

Torsdag den 17. september kl. 7 begyndte Abteilung Dernen fremrykning fra Elincourt over Marest mod Riebecourt. Forspids: III./76: 10, 12, 9. Kompanie. 11./76 efterlades til afsøgning af kampområdet for sårede. Så II./76, M.G.K, I/RFAR 17, I. og II./1163, I.M.K.

Efter vores afmarch blev Eincourt og Marest igen hurtigt besat af fjenden, og i skoven vest for Eincourt blev talrige forsprængte fastslået.

Kl. 0845 stop på vejen foran Marchmont og artilleribeskydning af flere af fjenden besatte bygninger. På ordre fra Genlt. Dernen skulle landsbyen erobres.

I Marchmont kom forspidsen af III./76 under kraftig infanteriild, hvorfor kun forspidsen blev på hovedvejen, mens hovedstyrken måtte anvende den kortere, direkte vej stik øst over Bethencourt.

Hovedstyrken med Oberstlt. von Heynitz i spidsen med stab, marcherede gennem den sydlige bydel og tog opstilling på Højde 413 direkte øst for byen. Samme sted måtte den udholde en mange timers kraftig beskydning fra tre sider (Bethencourt, Cambronne og Chevincourt), hvorfor efterhånden alle enheder måtte indsættes og FAR 17 måtte lægge det fjendtlige artilleri og infanteri, samt de tilbagegående artilleri og kolonner, under ild.

Ved middagstid fik Major Raspe, II./76 ordre til at erobre Bethencourt med de sidste disponible enheder. Sammen med ham og Hptm. Schulz, faldt under denne storm mange tapre mænd. (Hårdt sårede Offz.Stellv. Gültmann, døde senere af sine sår, og Offz.Stellv. Hartung). Her led Regimentet endnu et hårdt tab i dette kaos, idet Oberstlt. von Heynitz kl. 14 blev ramt af et farligt skud i maven, som han med Lt. Winckler lå og observerede på bakken bag skyttelinjen.

Efter at været nødtorftigt forbundet af Ord.Offz. og Regts. Adjt. Oblt. Woll, blev kommandøren med assistance fra sanitetspersonel båret i dækning til de mange øvrige sårede. I denne yderst vanskelige situation, hvor det var under kraftig beskydning fra flere sider og delvist omsluttet, forpligtigede Regimentskommandøren fortsat sin stab til efter kræfter at træde til Regimentet, der nu var uden fører. De store tab ved Regimentet – som også ved den til venstre indsatte IR 163 – omfattede også hestene, og desuden var der også rettet store skader på artilleri og kamptrænet.

Efter at alle vore meget tabsgivende angreb på Bethencourt var slået fejl, og Exz. Dernen midlertidigt ikke kunne lokaliseres, var samtidig forbindelsen til Divisions hovedstyrke, såvel som til den hidtidige forspids III./76 fuldstændigt gået tabt. Selv en offensiv opklaring med Oblt. Woll og Lt. Winckler langs Bethencourt i retning af kanalen opnåede ikke forbindelse.

På dette grundlag besluttede Regt.Staben sig til selvstændigt at overtage føringen og redde, hvad der endnu kunne reddes. Pro Forma fik den ældste Hauptmann Hedicke fra R.F.A. 17, overdraget kommandoen. Sammen med Oblt. Moll red denne i spidsen for en hastigt sammensat ny forspids ad en bivej stik øst mod Bethencourt, hvorfra ilden efterhånden var stilnet lidt af. I mellemtiden havde også den målbevidste fremrykning af vores tidligere forspids III./R.76 under Major Schelle ved kanalen - i forbindelse med vores endeligt meget effektivt, men blodigt frontalangreb fra Højde 413 – fordrevet fjenden fra dens stærke stillinger og tvunget ham til tilbagegang; gennem et koncentreret angreb på Bethencourt kunne herefter taget et større antal fanger. Herfra overtog Gen.Lt. Dernen igen føringen af hans Detachements nu meget sammenblandede enheder. På slotspladsen blev disse med største hast, bedst muligt reorganiseret og sat i march mod Riebecourt, for at undgå den truende risiko for at blive omringet.

I mellemtiden havde Ord.Offz. Winckler på Højde 413 fået samlet de førerløse, meget sammenblandede dele af II./Res 76 og Regt. 163 kompagnier, og nødtorftig formeret en stødtrop. På en ilmarch mod Riebecourt blev medtaget køkkenvogn og de meget sammenskudte og hesteløse patronvogne, og så vidt det var muligt, de tungt med tornystre belæssede belgiske fladvogne. For at undgå, at de skulle falde i hænderne på fjenden, måtte de i flere tilfælde hænges på hinanden.

På en af disse store, overlæssede vogne, der siden ilmarchen fra Belgien havde været anvendt til at lette tropperne for deres tornystre, lod Lt. Winckler den dårlige plads, den hårdt sårede Oberstlt. von Heynitz tage med, sammen med liget af den faldne Major Raspe. De mange øvrige sårede – i det omfang de ikke selv kunne finde plads på de øvrige køretøjer – måtte desværre efterlades på forbindepladsen.

På grund af en sidste, selvstændigt udstedt skriftlig befaling fra Ord.Offz. Winckler, skulle Oblt. Hedike fra Regt. 163, der med sit kompagni bagved i Marchmont havde løst en meget vanskelig forsvarsopgave mod nord og vest, danne enhedens bagtrop.

De erobrede fjendtlige kanoner fra Bethencourt og Cambronne, kunne desværre ikke tages med, da de vigtigste opgaver var og blev, med størst mulig hurtighed og færrest mulige tab, at bringe de sidste og meget forsprængte og decimerede kompagnier med de uundværlige køretøjer i sikkerhed ved Divisionen ved Riebecourt.

Få kilometer før Riebecourt kom Brigade Adjudant, Hptm. v. Schneen den af Lt. Winckler førte blandede enhed i møde og meddelte, at tidligere udsendte befalinger var tilbagekaldte, og der derfor lykkeligtvis ikke skulle udstilles forposter ved Riebecourt, men af de forplejning o.lign. øjeblikkeligt skulle søge forbindelse til egne enheder.

Hptm. v. Scheen fortalte endvidere, at vore troppers store ofre og afsavn på det fortrinligste havde lønnet sig. IX. R.K. og specielt 17. R.D. og højre flankesikring tapre og resolute fremstød og omgæelse af fjenden havde været en så stor succes, at den ikke kunne undervurderes. Gennem dette offensive forsvar var den truende omgæelse af den tyske hærs højre flanke endegyldigt blevet forhindret. Den virkelige bedømmelse af denne indsats ville formentlig først finde sted i krigshistorien.

Ved vores ankomst til Riebecourt sidst på eftermiddagen herskede der i blandt tropperne og indbyggerne en voldsom uro, forstærket af beskydningen af de i gaderne og på pladserne tæt sammenpressede, sultne og tørstige soldater fra de forskellige enheder. Efterhånden kom der igen ro og orden i de sammenblandede enheder, og hen under aften herskede der for denne kritiske situation så tvingende nødvendige disciplin og tillid ved alle enheder, der kom i kvarter i mindre bebyggelser.

En ukendt kammerat har beskrevet hans oplevelser ved 11. Kompanie den 17. september:

Vores Detachement er draget afsted. Vi havde til opgave, at afsøge kampområdet efter sårede, og til at begrave de faldne. Vores deling havde gået tildelt et område. Vi spredte os og afsøgte. Det så slemt ud i artilleriets stilling. 6 mand ligger sammen på en række. Vi begraver dem i en fælles grav.

Vi havde et alvorligt arbejde, mens selv under dette sørgelige arbejde lader franskmændene os ikke i ro. De bombarderer os med granater. Vi må tilbage. Tæt ved landsbyen bliver det slemt, som vi forsøger at nå den side, der vender mod fjenden. Det lykkes, men nu ligger hele landsbyen snart under beskydning.

I landsbyen trykker vi os i to dele langs husmurene. Vi os holder en ammunitionskolonne. Snart styrter her en mur sammen, og snart der et helt hus. Snart bliver en kammerat, snart en hest sønderrevet af en granat.

Hen mod middag bliver ilden svagere. Vores deling får en ny opgave, denne gang at søge efter sårede i en anden retning, hvor 163'erne i går angreb gennem et uvejsomt terræn.

Inde i skoven finder vi på den ene side franskmænd, på den anden vore kammerater. En del ligger stadig med gevær ved skulder, hovedskud. Enkelte franskmænd er døde, mens de lagde forbindinger. Tre af vore kammerater er stadig i live. Vi giver dem noget at drikke. De har allerede ligger hjælpeløse i 26 timer i den silende regn. Den ene er ramt af tre skud i armen og foden, han sulter. Vi åbner ham en dåse kødkonserver, men må fodre ham, da han ikke kan hjælpe sig selv. Den anden sidder, med ansigtet fuld af blod, uden at røre sig. Også ham sætter vi en flaske til munden. Han bliver i første omgang lagt på en teltflage og båret væk. Den tredje er sluppet billigere. Han er ramt i et skud i benet. Vi finder også to franskmænd. Den ene slår med foden mod et kogekar, så vi bliver opmærksomme på, at han stadig lever. Han er ramt i hovedet og ser frygtelig ud. De transporteres alle til kirken. De døde må vi lade ligge.

Kanonaden er startet igen, voldsommere end før. Ammunitionskolonne bryder ud mod nord, den eneste vej, der endnu er anvendelig. Ellers er vi omringet. To Ulanere eskadroner har lige gjort holdt, men bryder så op igen, og snart er de igen ude af landsbyen.

Vores Hauptmann vil blive. Han vil ikke lade de sårede i stikken. Kirken, hvorfra Røde Kors flaget vejer, beskydes også. Vi bringer de sårede til udkanten af landsbyen i nærheden af vore kvarterer.

Det bliver mørkere, og vi træder an for at begynde vores vagttjeneste. Franskmændene må have bemærket os, og beskyder kompagniet. Nu går det ikke mere. Igen ned ad landsbygaden til kirken, og herfra ad en hulvej, hvorigennem vi i storm var trængt ind i landsbyen. Vi når landevejen, og hauptmannen gør holdt.

»Frivillige træd frem!«. En underofficer og 8 mand. Vi må tilbage til landsbyen og hente lægerne og de sårede ud. Landsbyen står i flammer. Vore skygger bliver enorme på siderne af husene. Indbyggere, som vi ikke tidligere har bemærket, er nu dukket op for at slukke ilden og redde deres ejendele.

Vi fortæller, hvorfor vi er kommet. Lægerne giver os ordre til igen at forsvinde. De sårede kan ikke bringes væk, da der ikke er transportmuligheder. Nogle enkelte forsprængte tager vi med, men vores sårede kammerater må vi med sorg i hjertet lade tilbage.

Vi går tilbage gennem hulvejen og ad landevejen til vi en time efter når vores jægere. Nu føler vi os sikre. Efter to dage når vi tilbage til Regimentet, hvor man allerede havde anset os for fortabte.

Over de vanskelige forhold ved Machedont beskriver denne beretning fra en underofficer ved 7. Kompanie:

Mod en stærk fjende på to sider har vi kun omkring 40 geværer. Jeg måtte overveje: »fremme måtte vognene igennem. Vi skal nå frem til vores bataljon«. Men mange kammerater er sårede og mange er faldne. Tre skridt fra mig står en kammerat med gevær lagt an. Han bøjer hovedet og synker så lydløst sammen i den opblødte lerjord. Og der ligger heste på den forreste vogn også allerede på jorden. Jeg søger dækning bag en vogn og kæmper et øjeblik mod fortvivlelsen, så opdager jeg et mørkt hul – indgang til en kælder.

Derind – søg dækning.

Nej! Jeg vil forsvarer mig selv. Men jeg kan ikke se nogen fjende. Hvad skal jeg skyde imod? Mine øjne fare forvirret frem og tilbage.

Så ser jeg til højre ved siden af patronvognen omkring 20 fangne franskmænd, som vi har ført med os siden morgen, ligge sammenkrøbet på jorden.

Pludseligt gik det gennem mit hoved: »vejen må gøres fri«. Og dermed springer jeg op med hævet gevær, frem mod de franske fanger, fægter med hånden og råber: »Op, op!«

De rejser sig som på kommando. Jeg går den klart, hvad der skal ske. De griber ivrigt fast, og snart er patronvognen, der var kørt sammen med en anden, skubbet hårdt til side. Et hjul var ødelagt, akslen lå på jorden. Vognen er fortabt, men den anden står nu frit. Endnu spærre de døde heste vejen for begge vogne, der på

dette sted er begrænset til venstre af en 75 cm høj jordvold og til højre af et levende hegn. Fire dyrekadaver ligger over og mellem hinanden i en stor forvirring. Jeg viser franskmændene med hænderne. Om hvert ben af den faldne hest fatter nu to mand, og på den måde bliver de tunge dyr trukket over til en side af vejen og vendt om. Der er ikke megen plads, med folkene arbejder ivrigt selvom kuglerne flyver omkring, og på grund af regnen, der siler ned. Ikke en står ledigt omkring. Jeg når at se en, der springer over vognstangen. Vi kikker på hinanden, han ser stadig meget ung og barnlig ud. Med hånden peger han på vognstangen, om han skal tage fat i den. Nogle tyske kammerater er nu også kommet til, og så kører den første vogn afsted, trukket eller skubbet af franskmænd. Kort efter kører den næste vogn afsted. Kuglerne suser tæt omkring os. Så måtte endnu to skudte heste befri fra seletøjet. »Lad vær med at skær i seletøjet. Vi må have det med os. Vi har ingen nye«. Mens de døde dyr væltes ind til siden, sender jeg resten af franskmændene hen til vognen for at gøre den klar til transport. På dette tidspunkt kommer en tung tornystervogn fra 7. Kompanie frem. Franskmændene slutter sig til med deres vogne, jeg løber til at hjælpe med at skubbe.

»Fremad! fremad!«

Pludseligt er Vizefeldwebel Junge også fremme ved vognene. Så løber vi ud af heksekedlen. Vi skubber og trækker og løber og sveder, hertil kommer regnen som fra spande. Franskmændene følger i 20 meters afstand.

»Stop!« Der ligger en såret, ham må vi have med. Vores sidste to øg må også have et pusterum, deres flanker skummede, og de pustede efter luft. Den sårede er hurtigt læsset på vognen. Patronvognen er også nået frem.

»Videre! Nej stop!« To franskmænd bærer en af deres kammerater, der lige er blevet såret. Også han bliver båret op på vognen.

»Fremad! Hurtig! Hurtig!« – Så råber franskmændene fra patronvognen: »Allemand, Allemand!« og peger på en hårdsåret tysk kammerat liggende ved vejen, og som vi er kørt forbi. Vores vogn er begyndt at rulle, og vi kan ikke stoppe og tage ham med. Hele tiden fremad, lige så hurtigt, som vi kan.

Fra venstre ud af skoven kommer nogle kammerater frem til os. Ved en vejgaffel gør vi holdt. Her ligger blandt flere af vores sårede kammerater også vores Regiments-kommandør, Oberstlt. von Heynitz med et skud i haven, og yderligere to officerer. Regiments-kommandøren og en løjtnant, samt flere andre af kammeraterne bliver lagt på vognene, selvom de sårede allerede lå ovenpå hinanden.

Så gik det langsomt videre ad vejen ti højre. Vi blev hele tiden flere (76'ere og 163'ere). Snart efter drejede vi til venstre i retning af Riebecourt.

I hovedgaden, Rue de Noyon, mødte vi flere kompagni-kammerater, som vi ikke havde set siden helvedes kedlen i Machemont. Stum af flåde over det lykkelige gensyn, trykkede vi hjerteligt hinanden i hånden.

En Lieutnant fra 5. Kompanie, hvis navn er ukendt, skildre begivenhederne ved Bethencourt.

Under den hurtige fremrykning var liget af vores Hauptmann bliver liggende foran Bethencourt, og nu fik vi at vide, at fjenden allerede igen havde besat slagmarken.

Jeg spurgte i kompagniet efter frivillige, der ville hente den døde Hauptmann. Hurtig var der 12 mand, og jeg sendte dem afsted. Som de nåede Bethencourt, var den allerede delvist igen på fjendens hænder, men tre modige folk gik alligevel videre. De stødte på en mindre fransk transport af tyske fanger, og gik med det samme løs på den. Herefter aftalte de med franskmændene frit lejde, befriede fangerne og fortalte franskmændene, der hele tiden blev flere, at de ville hente deres faldne Capitaine. Herefter forsvandt franskmændene, og de tre tapre karle kunne hente deres døde Hauptmann. De skal alle have modtage Jernkorset.

Og så gravede vi to grave under de skønne, gamle træer i slotsparken ved Ribecourt, og begravede her vores Major og vores Hauptmann i den fremmede jord.

Over 1. Kompanies indsats beretter jeg fra mine erindringer og optegnelser:

Den store ilddåb.

»Spring! Fremad! Fremad!« Spring op og fremad, alt hvad remme og tøjler kunne holde. »Fald ned!« - tak,tak,tak,tak den fjendtlige ild slog os i møde.

Himmel! Himmel! Hvilket svineri. Fladt trykket mod jorden, brystet gik som en blæsebælg, søgte vi dækning mod den fjendtlige ild, som fløj lige hen over vore hoveder. Hvert skud lød som et piskesmæld. Brødrene havde virkelig fået skudt sig ind på vores angrebsområde. Hvis man bare vidste, hvorfra det hele kom.

Denne ubehagelige situation var afskyelig, men hvad hjælp det, når kommandoen lod: Gruppevis fremad. Altså i guds navn: »Gruppe Gropp, retning teglværk foran os, i spring! Fremad! Fremad!«

Hånden på hjertet og fremad – rasende kommer den fjendtlige ild os i møde. »I stilling!«

Hjertet hamre, pulsen dundre, det tro da helvede, når man stormer frem i en sådan beskydning! I samme øjeblik, vi i det første spring kom op over en lille bakke, havde fjenden rigtig taget os på kornet. Det var et held, at græsset var temmelig højt, ellers ville vi formentlig være blev skudt ned som hare.

Ved hver bevægelse, ved hvert spring, hamrede den ødelæggende ild os i møde. Mange en kær kammerat var allerede blevet liggende på marken, men alligevel hed det: fremad!

Skrigene og klagerne fra de sårede eller dødeligt truffene blev overdøvet af den nerve ødelæggende lyd af de fjendtlige maskingeværer. Fremad, hele tiden fremad, lige så hurtigt benene kunne bære!

Hele tiden lyder fra højre og venstre hornsignalerne til angreb: Tatata, Tatata, tata, tata, Tata... Endnu engang: Klar til spring Spring! Fremad! Finde en dækning. Hver eneste lille top, hver eneste muldvarmeskud blev udnyttet, for ubarmhjertig var franskmændene over os. Hver eneste bevægelse i vores fremadstormende skyttelinjer blev mødt af hans ild. Så mange kugler fløj os om ørene, at man allerede var halvt fra besindelsen.

Terrænet var for os det mest mulige ugunstige. Til venstre lå en skov, til højre vejen til Riebecourt, og imellem i retning af fjenden, lå det flade faldende terræn. Dertil kom, at vore tornystre formentlig udgjorde et vidunderligt mål i det flade område, uanset hvor meget vi klyngede os til jorden.

Hvor var dog fjenden? Vi formodede at det var i det teglværket foran os og fra kirkegården skråt til højre. Med min kikkert forsøgte jeg forsigtigt at afsøge området; intet at se. Som jeg hævede mig en smule mere, slog kugler igen ned foran mig, bag mig, til siden af mig. Jeg forekom fuldstændig hjælpeløs.

Sådan så altså krigen, som vi havde undgået, og nu allerede i fire uger havde været del af. Der havde ganske vist været strabadser med marcher fra tidlig morgen til sen aften eller nat, men her drejede det sig om livet! Allerede aftenen i forvejen, hvor vi i silende regn havde ligget i bivuaer under æbletræer ved Thiescourt, havde der været tegn på et angreb. Uhyggeligt havde brandskæret fra en brændende gård i retning af fjenden lyst op i den sky tunge nat, og denne morgen, som de første sårede fra forspidsen kom forbi os, slog hjertet en smule hurtigere, og så denne storm over terræn uden dækning mod en usynlig fjenden.

Hele livets jammerdal ramte os. Og endnu var der ikke en afslutning i syne; det syntes mig næsten, som var vi her alene på scenen.

Hvor mange mand var vi overhovedet her fremme? Ved sidste spring var linjen allerede forekommet mig noget tynd. Ved råb forsøgte jeg at finde ud af, hvor mange vi var. Mange svarede ikke. En fjendtlig kugle havde for altid lammet deres tunger.

Så vidt jeg husker, var der måske omkring et dusin tilbage her fremme. Jeg var den eneste korporal, alle andre fra vores krigsstærke deling var blevet liggende på marken.

»Alle hører efter min kommando!«

Men hvad skulle man gøre? – og hvor var Geiger med fanen? - »Der der nogen, der har set Geiger?«

Vores Hauptmann havde givet min gruppe ansvaret for dækning af fanen, og fået mig til at sværge den hellige ed, og nu var Geiger her ikke.

Jeg rystede af rædsel ved tanken om, hvad der ville ske, når den gamle spurgte mig efter fanen! Men hvad kunne jeg gøre? At begynde at lede efter den, ville være selvmord, for salve efter salve fløj stadig hen over os.

Foreløbig blev vi liggende. Fladt på jorden med geværet parat og klar til spring. Endeligt kunne vi fornemme, at der blev indsat forstærkninger bag os, der skulle få angrebet i gang i gen.

Endeligt skulle vi blive forløst fra den ubehagelige situation, og med nyt mod vinkede vi bagud, så de nye enheder kunne genkende vores stilling her fremme, da vi dog allerede var nået 1½ hundrede meter frem over marken.

Alligevel begyndte det igen at fløjte os om ørene – ikke forfra, men bagfra! Himmel, himmel! Nu tager de os for fjenden! – Hvad nu?

Alle tilråb og vinkel hjalp ikke, de blev formentlig overdøvet af kamplarmen og kugleregnet, de slog imod forstærkningen.

»Grav jer ned!«

Men med hvad? Spader og andet skanseværktøj var for længst røget i grøften under de sidste dages voldsomme marcher. Med bajonetter og lommeknive begyndte vi at kradse i jorden under vores kroppe, og som en muldvarp at skubbe den til side. Ikke bevæge sig, da det uundgåeligt igen vil føre til at blive beskudt fra begge sider. Havde man dog bare haft en skade! Formentlig vi alle svor, aldrig mere at kaste spaden væk.

Feberartig med anspændelse af alle kræfter, blev der liggende på jorden, gravet under overkroppen. Langsomt, alt for langsomt, forsvandt vi så i denne fure i jorden. Benene måtte i første omgang blive udenfor.

Var det angsten eller var det anstrengelsen? Jeg var under alle omstændigheder nu færdig med at bekymre mig om verden. Sveden klæbede tøjet til kroppen og tungen til ganen. Tørst og sult meldte sig, men hvorfra skulle man få noget? I første omgang måtte vi helt artig bare blive liggende. –

Angrebet nåede ikke frem til os. De hele tiden nye forsøg brød alle sammen til den ødelæggende fjendtlige ild i dette skrækelige terræn. Time efter time gik, sult og tørst kvalte os, og gjorde ikke situationen midt mellem ven og fjenden mindre forfærdelig. Med længsel afventede vi aften, for endeligt at kunne trække os ud af denne uvished.

Og som så endeligt den længe savnede aftendæmring faldt over kampområdet, kom nye samvittigheds spørgsmål. Hvad nu? –

Jeg sendte en patrulje bagud for at få kontakt, mens alle andre lå og stirrede anspændt ind i natten. Enhver støj syntes mistænkelig, vi var nervøse helt ud i fingerspidserne.

Endeligt, efter et godt stykke tid, nåede os befalingen til at melde os til kompagnierne, der lå til venstre bag os i en lille skov. Med stor lettelse i hjertet fornemmede jeg, at Geiger her stod velbeholdent med vores fane. Stille samlede vi os og fulgte føreren. Den lille flok, der i skovkanten havde samlet sig omkring vores Hauptmann, var meget lille. Jeg var eneste underofficer.

Jeg havde næppe meldt mig, før jeg allerede fik ordre til at sikre fremad. Jeg var ved med nogle få folk at besætte stillingen, da Hauptmannen befalede, at jeg personligt skulle observere. Jeg tog dækning bag et tykt træ, men pådrog mig herved min Hauptmanns misfornøjelse, og måtte stille mig foran træet, angiveligt for bedre at kunne observere, hvilket overhovedet ikke var indlysende for mig, da franskmændene hele tiden beskød området.

Her tilbragte jeg så det meste af natten, anstrengt for at kikke ind i mørket. Jeg følte ikke længer sult eller tørst, dertil var min sind alt for ophidset.

Som det blev morgen blev den lille flok omkring vores Hauptmann reorganiseret. Så gik den skjult frem gennem skoven til vi nåede en skyttegrav, der dagen i forvejen omkring knædyb var blevet udgravet. Her skulle vi vente, til de blev givet signal til angreb.

Vi trådte an og arbejdede os frem gennem den tætte underskov. Vi nåede ikke langt før vi igen blev mødt af en kraftig ild, denne gang imidlertid fra oven; fjenden beskød os med shrapnels. Også dette måtte vi nu vende os til. Dette havde vi til dato ikke været udsat for. Vi søgte dækning bag træer. Så vovede vi igen et spring, men ødelæggende slog den fjendtlige ild os i møde, endda også fra højre flanke, som vi mente kom fra vore egne rækker, men fastslå kunne vi det ikke i det uoverskuelige terræn. Tæt ved eller bag træerne søgte vi beskyttelse. Mange en kær kammerat blev alligevel ramt af den fjendtlige jern.

At bedømme efter kamplarmen måtte vi være trængt temmelig langt foran. Det blev vores skæbne, for pludseligt susede bagfra granater ned i det skovstykke, vi holdt besat. På denne overraskelse havde vi ikke været forberedt. Alle flygtede tilbage i udgangsstillingen, en stor del endda endnu videre.

Endnu engang sad jeg med min lille flok alene i et skovstykke, afskåret fra resten af verdenen. Alle mulige spørgsmål blev bragt til verden. Hvorfor beskød vores artilleri dette skovstykke? Var franskmændene gået til angreb? Hans artilleriild lå med uformindsket kraft over vores stilling og spredt over hele skoven.

Et sprængstykke rev et stykke af det kødfulde endeparti på en kammerat. Min sidemand faldt til jorden med et skud i hovedet.

»Korporal! Dette her har intet formål!«

Endnu en blev såret af et sprængstykke – Altså afsted bagud. Så godt det kunne lade sig gøre støttede vi de sårede under tilbagerykningen gennem den tætte underskov.

Tilfældigt stødte jeg på Geiger, som jeg igen fuldstændig havde glemt, og som fortvivlet forsøgte at bringe fanen igennem krattet. Sammen var det lettere. Med bajonetter og geværkolber slog vi igennem.

På den natlige hvileplads fandt vi igen resterne af kompagniet. Vi forsøgte at stille vores sult med roer fra marken. Så blev vi igen reorganiseret og sendt frem.

Endeligt om eftermiddagen blev de fjendtlige stillinger erobret, formentlig hovedsageligt på grund af indgriben fra »Jüterborger Schiessschule« med dens 10-cm pjecer, og gennem et vellykket flankeangreb med dele af vores Regiment og andre enheder, og de stærkt sammenblandede enheder trådte an til eftersættelse.

1. Kompanie samlede sig på vejen mod Riebecourt. 1 underofficer og lidt over 40 mand kunne Vizefeldwebel G. melde af til Hauptmannen.

Mens kompagniet fik sig organiseret, fik til opgaven, at afsøge slagmarken for faldne fra vores Kompanies, og fra dem tage kendingsmærke og papirer.

Grufuldt – grufuldt, det kolde gys ramte mig, som jeg udførte dette sørgelige arbejde blandt minde kammerater. Hvordan var det, de arme stakler så ud? For det meste ramt i hovedet eller skuldre, med store udgangs sår andre steder på kroppen. Blodet var allerede størknet, men geværet var stadig fast knuget i hænderne. Næsten alle måtte først vendes om, at det dødelige bly oftest havde ramt dem, mens de lå i liggende skydestilling.

Næsten 20 døde fra vores kompagni fandt vi på denne lille del af slagmarken. Tyve døde kammerater måtte vi kikke ned i de slukkede øjne.

Tyve, til dels til ukendelig sønderrevet, kroppe måtte vi undersøge for kendingsmærke og papirer i de ødelagte, blodige uniformer. – Grufuldt!

Stadig i dag tænker jeg på det med kuldegysning.

(1. Kompanie tb var alvorlige. Af døde mistede kompagniet ved Riebecourt 27, hertil 5 hårdt sårede, der kort efter afgik ved døde, altså totalt 32).

6. De første stillingskampe ved Orval

Situation:

Med afbrydelsen af Marne-slaget og tilbagetrækningen af 1.-5. Armee langs Aisne – Champagne fronten var afdøde Generalstabschef von Schlieffens udtænkte plan, med alle kræfter hurtigt at opnå en afgørelse i Frankrig, brudt sammen.

Den tyske hær indrettede sig i en forsvarsstilling, som fjenden forgæves søgte at gennembryde, samtidig med, at gennem gentagende forsøg på at omgå vores højre flanke, forsøgte at bringe fronten til vaklen.

20. september 1914:

I løbet af natten blev 17. Res.Div. trukket tilbage fra dens fremspringende front.

Regimentet fik befaling til at indrette en forsvarsstilling foran Orval. Til højre for vores Division var indsat en bayr. brigade.

21. september 1914:

Fjenden havde i løbet af eftermiddagen arbejdet sig frem, og besat Ferme Attiche, der lå på en beherskende bakke overfor regimentets stilling. III. Bataillon fik til opgave at rense gården i det tiltagende mørke. Angrebet mislykkes.

II. Bataillon forlader midlertidigt Regimentet for at blive indsat til højre hos bayrerne. Kommandoen over bataljonen er overtaget af Hptm. von Wiese und Kaiserswaldau.

22. september til 8. oktober 1914:

Regimentet forbliver i sin stilling ved Orval. Stillingen udbygges til længere varende forsvar. Også Orval sikres med forsvarsanlæg. I. og III. Bataillon afløser gensidigt hinanden i forreste og i reserve stillingen. Om dagen forholder bataljonen i forreste stilling sig generelt roligt. Stillingen løber langs skovkanten på bakken foran Orval. Om natten fremsendes stærke sikringsled og patruljer. Fjenden indretter Ferme Attiche til et stærkt støttepunkt. Gården lægges flere gange under ild fra vores tunge artilleri.

23. september 1914:

Den første transport af erstatningspersonel ankommer til Regimentet.

28. september 1914:

I. Bataillon overtages af Hptm. Blanck.

5. oktober:

I stedet for den syge Regiments-fører, Oberstlt. Krieger, overtager Major Riechelot føringen af Regimentet.

8. oktober 1914:

Om aftenen afløser Landwehr 53 i stillingen. Bataljonerne afmarcherer øjeblikkeligt over Noyon i retning af Roye.

Om den første stillingskamp følgende beretning:

I tre dage har vi nu allerede ligger på denne bakke foran Orval, som vi besatte den 21.9. Allerede tre dage, og hele tiden på samme plet.

Vi kan da ikke i længden bare sådan ligge overfor hinanden? Det må da snart igen gå fremad! – Fra en fransk-belgiske grænse havde vi kun brugt fire dage, og nu, 70 km fra Paris, kommer vi ikke ud af stedet?

Ejendommelig historie!

Ejendommelig var også hele situationen, et rigtigt sigøjner liv. Vi føler allerede, at hele vores hidtidige opfattelse af krigsførelse fuldstændig er kuldkastet. Vi havde lært, hele tiden fremad, spring, fremad, fremad, med opplantet bajonet og hurra-råb, og her leger vi gensidig gemme. En tæt bøgeskov forhindre os i at se fjenden, og fjenden viser sig kun sjældent. Et stykke foran den skovkant, vi har besat, er der gravet en omkring knædyb skyttegrav. Om natten er den stærkt besat, og desuden er der skudt patruljer endnu længere ud i forterrænet. Om dagen ligger kun en lille sikring i graven, alle andre forsvinder ind i skoven og gemmer sig i bombesikre grave, overdækket med fletværk. Udgangene fra hullerne er i begge ender lukket med teltflager. For de fleste var tilværelsen i disse huller imidlertid for anstrengende, og foretrak at strække deres trætte kroppe under buske, indtil – når franskmændene igen begynder at spytte over mod os – så styrter alle hovedkuld ned i de bombesikre huller, så disse er fyldt til randen. Som vore tykke Hans Kr., som på grund af hans store behov for plads, for det meste må blive udenfor, efter en beskydning ville vende tilbage til sin sove-

plads, var denne fuldstændigt forsvundet; kun et rundt hul henviser til dens tidligere pragt. Her og der finder vi stumper af hans tornyster. Han opfattede dette som en alvorlig advarsel, og insisterede fra nu af på sin tildelte plads i hullet.

1. Kompanie besatte venstre Regimentsafsnit. Længere til venstre ved Dreslincourt lå 162'erne. Mellem de to afsnit lå et ubesat område, som af os bevogtedes af en fremskudt feltvagt og holdt forbundet med patruljer. Foran os på bakken tronedes Ferme Attiche, som var besat af fjenden og udgjorde et udmærket observationspunkt.

En af patruljerne bragte mig til Dreslincourt, uden at jeg på stedet og på vejen havde bemærket hverken ven eller fjende. Vi havde forsigtigt sneget os frem til udkanten af landsbyen, og heller ikke af indbyggerne var der spor. Til at spise havde vi heller intet fundet. Hun en krukke med henkogte frugter tog vi med. På vejen tilbage grev vi med de bare hænder dybt i krukken. En stor nydelse for vore indskrumpede tarme. At vi af denne fik en lille fjer på, opdagede vi først da krukken gled ud af hænderne på os, og gik i tusind stykker på vejen. Indholdet havde været frugter i en lage af rom. Vi havde på det nærmeste tømt den 5 liters krukke. Mens vi endnu stod sørgende stod på vejen foran resterne af vores krukke, sendte franskmændene fra Ferme Attiche os et par stykker sukker, så vi hurtigt blev bragt tilbage til livets alvor.

Ferme Attiche viste sig at være et farligt fjendtligt støttepunkt. Vores Jüterborger 10-cm rettede sig en dag virkelig mod den. Skud efter skud sad i dens mure. Jeg havde til opgave, at meddele batteriet deres resultater. Hvor det var placeret, kunne ingen fortælle. Jeg fik på jagt efter det på tværs af markerne, hele tiden i retning af skuddene. I en hulvej opdagede jer herunder indgangen til en hule. Med lys fra tændstikker vovede jeg mig et stykke ind, indtil det blev mig for uhyggeligt, og hurtigt vendte om. Batteriet fandt jeg til sidst ved Cherisy. De havde skudt på næsten 8 kilometers afstand, så jeg måtte skynde mig tilbage, hvis jeg ikke ville overraskes af mørkefald.

Et natligt angreb, som dele af vores Regiment foretog, men hvori 1. Kompanie ikke deltog, mislykkedes på grund af fjendens overvågenhed, så Ferme Attiche forblev på fjendens hænder.

Dag efter dag gik, og stadig førte vi krig på stedet. Hvor længe skal det da endnu vare? Det må da snart igen få fremad, vi kan da ikke for evigt sådan ligge overfor hinanden?

Til højre for os var bayrerne indsat, fik vi at vide; de ville snart gøre et eller andet

Den 29. 9 blev vores kompagni trukket ud af stillingen. Vi kom som reserve til Orval og skulle have et par dage i hvil.

Hvil? Var der også hvil under en krig?

Vi fandt meget hurtig ud af, at det var den bedste side af krigen. Hele dagen blev der brasat, for der var endnu tilstrækkeligt med høns og kaniner. Da der til sidst ikke var flere, blev det opdaget, at der ved Regimentets stabskvarter stadig var mængder. Vores Schäper fik hurtigt konstateret, hvor de befandt sig, og blev en flittig natlig kunde.

Der fandtes også vin. Feldwebel Gustmann havde fået fat i et fad til kompagniet. Natten før den skulle fordeles, havde mit korporalskab bevogtningen. Dotje Keidel meldte sig med det samme frivilligt til Post Nr. 1. Tidligt på morgenen blev det hele en smule for mystisk for mig. Jeg havde overhovedet ikke hørt til nogen afløsning, så jeg måtte nok hellere kikke efter. Jeg fandt min Dotje sødt sovende, fuld af den sure vin, liggende ved siden af fadet. Alle forsøg på at ryste ham til live, mislykkedes. De natlige strabadser havde været for voldsomme.

Den 5. oktober var den dejlige hviletid forbi. Vi kom igen i den gamle stilling oppe ved skovkanten foran Orval og førte fortsat krig på stedet.

7. Kampe foran St. Aurin

Situation:

Kampene på vores højre fløj af armeen havde ført til yderligere forlængelse af fronten. Den 5. oktober trængte II. A.K. ind i Beuvraignes. 18. Res.Div. rykkede sejrrigt frem mod St. Aurin. Også 17. Res.Div. holdes i beredskab syd for Roye.

9. oktober 1914:

II. og III. Bataillon når om morgenen, I. Bataillon kl. 0330 frem til Ecouville. Feldbivuak. Kl. 10 fremrykning i retning Roye. 18. Res.Div. i kamp foran Roye. II. Bataillon i reserve ved Division.

Langs vejen Noyon – Roye, vest for vejgaflen Margny et længere ophold. Den kommanderende General hilser på. Udlevering af forplejning. Regimentets indsættelse ikke nødvendig. Kl. 1400 Regimentet afmarch mod Margny.

10. oktober 1914:

Hviledag i Margny. Området afsøgt for faldne, der begravnes.

11. oktober 1914:

Alarmering om eftermiddagen og march til St. Aurin. I. Bataillon overtager stilling fra RIR 86. II. Bataillon fra RIR 90 og III. Bataillon i beredskab i St. Mard.

Kampstyrke: 27 officerer, 1.612 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 39 officerer, 1.886 underofficerer og mandskab.

Stillingen udbygges. Ud over omfattende patruljeaktivitet intet særligt at melde.

14. oktober 1914:

Aften heftig infanteriild langs hele fronten. Fjendtligt artilleri beskyder de bageste områder. Fjendtligt angreb formodet og en heftig forsvars ild åbnet.

15. oktober 1914:

I de tidlige morgentimer afløsning af IR 162 efter at fronten har beroliget sig noget. I. og II. Bataillon march til Carrepuis i kvarter. III. Bataillon til Verpillieres.

Om dagene før St. Aurin følgende beretning:

Den 8. oktober ved midnat blev vores kompagni afløst i frontafsnittet, og med det samme sat i march over Noyon i nordlig retning. – Denne natmarch vil jeg huske hele mit liv.

Allerede i flere dage havde mit helbred ikke været det bedste. Enten på grund af forkølelse eller spist frugt, havde jeg fået en rimelig kraftig mavepine, der tvang mig til hele tiden at holde selerne knappet op. Håbet om, at et par liter rødvin ville bedre situationen, blev ikke opfyldt. Min sygdom udviklede sig en yderst kraftig diarre.

Jeg følte mig elendig til mode, som ordren til afløsning indtraf, og vi marcherede afsted. Jeg ønskede ikke at melde mig syg lige nu, da jeg frygtede, at det kunne udlægges som fejhed. Hver 5. til 10. minut måtte jeg forsvinde til siden i det natlige mørke, og herefter i løb igen indhente kompagniet. Jeg blev hurtig så udmattet, at jeg var ved at falde om. Snart var mig alt ligegyldigt, snart fik jeg mig igen samlet sammen. Aldrig før havde jeg i den grad længtes efter en varm seng, som under denne march. Allerhelst ville jeg have kastet anker i en af de landsbyer, vi passerede igennem. Ofte var det lige ved, og jeg havde allerede sat mig på trappestenen til et hus. På den anden side, ville de næste morgen savne mig ved kompagniet! Nej, det gik ikke! Alt-så op og i løb for igen at indhente.

Mine pakkenelliker havde mine kære kammerater allerede for længst overtaget. Tornyster, hjelm, gevær og seletøj blev på skift slæbt med af dem. Jeg havde rigeligt at gøre med mine bukser.

På den anden side Noyon greb to kammerater mig i midten. Alle par hundrede ud til højre, bukserne ned, og så hjulpet af par stærke arme igen fremad for ikke at mindste kontakten.

Endeligt, omkring kl. 5 om morgenen, blev der gjort holdt ved Ecuville og slået bivak. Jeg blev pakket ind i en stor bunke halm, som kammeraterne havde fundet et eller andet sted, og hurtigt sov jeg ind.

Efter tre timer gik det videre. Ved Avricourt var der igen et længere ophold, mens kammeraterne forplejede og vores kommanderende general hilste på. Vi blev gudskelov ikke involveret i den kamp, der rasede foran os, men kom i stedet om eftermiddagen i kvarter i Margny, hvor vi blev til den 11. oktober.

I et hjørne af en lade, dækket til næsetippen med halm og tæpper, rørte jeg mig ikke i denne tid, og sov mig igen til bedre helbred. Med varm rødvin og ristet hvidt brød, som var skaffet hos bønderne, bragte kammeraterne mig tilbage på benene.

Den 11. oktober om eftermiddagen blev vi pludseligt alarmeret og marcherede videre mod nord. Som vi nåede Roye var det allerede ved at blive mørkt, men marchen fortsatte videre over St. Mard til St. Aurin, hvor det gik tværs gennem terrænet.

Det var buldrende mørkt og det regnede.

Du store himmel, hvor var det her et svineri! Med korte mellemrum lå man med næsen i jorden. Man gled, som var marken smurt ind i brun sæbe. Det var sukeroer, som vi vaklede rund imellem, som jeg efterhånden ret håndfast havde kunnet fastslå. Havde man været alene, ville man formentlig være gået i ring i ti-mevis. Enheden blev imidlertid holdt sammen i den generelle marchretning, da ikke alle på samme tid lå nede i mudderet. Jeg anvendte til sidst mit gevær som stok, og så gik det bedre.

Efterhånden fik vi i mørket arbejdet os frem til den stilling, vi skulle overtage. Vi fandt en allerede mandsdyb skyttegrav, med brystværn og traverser, og forbavsedes over sådanne fremragende anlæg. Natten igennem blev alle stående klar langs brystværnet.

Om morgenen kunne vi så mere indgående tage vores nye virkefelt i øjesyn, og var generelt meget tilfreds. Vores stilling løb i en stor bue omkring en halmstak, krydsede en vej og strakte sig så foran St. Aurin i måske hundred meters afstand. Man kunne ikke se fjenden. I fortærrænet var der en mindre bakke, der faldt

ned mod fjenden. Her opdagede vi forskellige faldne kammerater og døde køer. Det fjendtlige artilleri skød nu og da ind i landsbyen bag os, men lod os i fred.

Om dagen måtte vi hvile, men to mand fra hver gruppe skulle stå vagt. Om natten skulle alle stå klar langs brystværnet. Der blev sendt patruljer frem for at opklare, mens andre kommandoer skulle bjerge de døde (86'ere). Sådan fik de første stillingsdage rimeligt rolige. Stillingen udbyggedes videre, idet vi i brystværnet gravede huller for her at skaffe hvilepladser, da vi ellers måtte ligge direkte i bunden af skyttegraven, og dermed i væsentlig grad vanskeliggjorde trafikken i graven. Da nogle opfindsomme soldater så hængte deres teltbaner op foran disse nøje opmålte menneskelange og menneske dybe huller, var alle fulde af begejstring over en sådan uhørt luksus, og snart havde alle fulgt eksempel.

Den 14. om aftenen øgede artillerikampen sig væsentlig. Omkring kl. 22 udviklede der sig pludseligt et voldsomt skyderi.

Fjenden angreb, hed det.

Alle sprang til brystværnet og bragede løs, den ene ladeskinne efter den anden blev jaget gennem løbene. Geværløbene var allerede så varme, at man kunne brænde fingrene på dem, men alligevel røg den næste skinne med patroner ned i magasinet. Franskmændene svarede kraftigt igen, og to mand af kompagniet blev såret. Flere grupper havde allerede skudt hele deres ammunitionsbeholdning væk. Sammen med Lt. Roebel og nogle folk, bragte jeg nye bandoler med ammunition frem i stillingen.

Til sidst kom ordren til at indstille skydningen. Alt forblev i højeste alarmberedskab.

Det fjendtlige angreb var afvist. Men havde et sådant virkeligt fundet sted? Jeg kan ikke sværge på det, for i mørket havde jeg intet set til fjenden. Jeg havde en mistanke om, at det var en af køerne, der stadig enkeltvis forvirrede sig rundt i fortærrænet, der havde været årsagen til det hele. Men som sagt »man vidste det ikke med sikkerhed«.

8. Stilling ved Beuvraignes og Lancourt

Situation:

Den fortsatte forlængelse af fronten mod nord gjorde det nødvendigt med nye troppeforskydninger. II. A.K. blev trukket ud af linjen ved Beuvraignes, hvor IX R.K. skulle overtage.

15. oktober 1914:

III. Bataillon rykker aften ind i forreste linje øst for Beuvraignes, og afløser her IR 92. I. og II. Bataillon trækkes frem til Verpillieres.

III. Bataillons feltkøkken bringer om aftenen den varme mad frem til på højde med Regimentets kommandostation. Fra hver gruppe må 2 mand med de indsamlede kogekekar afhente denne mad. Udleveringen af kaffe om morgenen sker på samme måde. Denne form for forplejning er meget mangelfuld. Ofte bliver maden spildt, når afhenterne på grund af beskydning må falde i dækning.

18. oktober 1914:

Sammen med Gren.Regt. 9 bliver III. Bataillon angrebet efter kraftig beskydning af det fjendtlige artilleri. Angrebet afvises. Bataljonen har tab på 4 døde og 22 sårede.

19. oktober 1914:

III. Bataillon afløses af II.

Kampstyrke: 32 officerer, 1.544 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 43 officerer, 1.856 underofficerer og mandskab

22. oktober 1914:

Ankomst af erstatningspersonel fra Erstatnings-bataljonen, herunder mange krigsfrivillige.

24. oktober 1914:

Om natten kraftig fjendtlig artilleri- og infanteriild. Reserve-bataljonen alarmeres og er marchklar.

25. oktober 1914:

Som afløser af den syge Regts.-adjutant Oblt. Moll, overtager Oblt. Steindorff funktionen som adjutant.

26. oktober 1914:

Regimentet overtager et nye afsnit, 1 kilometer syd for vejgaflen fra Loucourt til vestkanten af Beuvraignes.

6. Kompanie i første linje, 1. Kompanie i reserve bag højre fløj. Regt.stab flytter til Amy sammen med hvilebataljonen. Et kompagni rykker til Roiglise til bevogtningen af Divisionen.

Festungs-Maschinengewehr-Abteilung 8b Köln, underlægges Regimentet.

4. november 1914:

Der gennemføres en forskydning af kompagniafsnittene. Der er nu indsat seks kompagnier fremme, inklusiv reserve-kompagniet, og seks kompagnier i hvil. På højre fløj bliver stillingen lagt frem. Der arbejdes ivrigt på en udbygning af stillingen. Der anlægges dækninger og adgangsgreve. Forplejningen af forreste linje med varm mad og varme drikke sker med feltkøkkener, der køres så langt frem som muligt. Afhenterne, to mand fra hver gruppe, føres delingsvis til udleveringsstedet.

I hvileområderne bliver kvartererne udbygget, møddinger ved indgangen bragt væk og forsvarsstillinger gravet.

24. november 1914:

Der indføres en firedages afløsningsturnus.

29. november 1914:

Erstatningspersonel ankommer.

Kampstyrke: 50 officerer, 2.121 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 62 officerer, 2.349 underofficerer og mandskab

7. december 1914:

Nabo-regiment RIR 75 angriber fremskudt fjendtlig stilling. 8. Kompanie på højre fløj af Regimentet står klar som reserve. Vores stillinger bliver generelt lagt 100 meter frem.

13. december 1914:

Erstatningspersonel ankommer. Regimentet er nu 81 mand over organisatorisk styrke.

20. december 1914:

Oberstlt. v. Heynitz vender rask tilbage til Regimentet, og overtager igen kommandoen. Der indløber befaling til afløsning af Regimentet og det samlede 17. Res.Div. gennem 25 Inf.Div. Regimentet afløses af IR 116.

Kampaktiviteten under denne stillingsperiode var generelt ikke særlig stor, kun på særlige dage opstod der særlige kampe og en øget ildaktivitet. Alligevel var stillingstiden meget anstrengende, da udbygningen krævede stor arbejdsindsats, mens den vedvarende regn, de mørke nætter og fremskaffelsen af bygningsmaterialer ydermere vanskeliggøre arbejdet. Ofte krævede tæt tåge også om dagen til forhøjet alarmberedskab, så mandskabet hverken dag eller nat fik hvile.

Kammerat Kügler, 4. Kompanie har stillet et lille digt til disposition, forfattet af en krigsfrivillig i hans kompagni:

Das Haar wächst uns zur Mähne,
die Seife ward uns fremd.
Wir putzen keine Zähne,
wir wechseln auch kein Hemd.
Durchnäßt sind alle Kleider,
oft bleibt der Magen leer,
von Bier und Wein bist leider
auch keinen Tropfen mehr.
Es quietscht in Schub und Socken,
der Dreck spritzt übers Ohr,
das Einzige was noch trocken,
sind Kehle und Humor.
Und dieser Heroismus,
hat auch nen großen Reiz,
uns zieht der Rheumatismus
fürs Vaterland durchs Kreuz.

I mine optegnelser er følgende beretning om stillingsperioden:

En modbydelig kulsort nat, våd og kold. Regn, regn og atter regn, så nederdrægtig gennemtrængende, så håbløs konstant, dag for dag.

I Roiglise, en landsby i Picardiet, som Georg Semper så kønt siger det, havde vi allerede længst søgt ly. Det ene stykke træ efter det andet var vandret i kaminen. I en stor kreds havde vi siddet omkring den og i lyset af de blafrende flammer tænkt på de kære derhjemme. Hvor vidunderligt kunne man drømme ved kaminilden når regnen slår mod ruderne og daggryet kryber ind i rummet.

Men nu var vi på vej i stilling. Roye og sukkerfabrikken på vejen mod Laucourt var allerede passeret. Fra mad udleveringspladsen gik det, for at undgå unødige tab, i to'er kolonne gennem terrænet. Hele tiden lige fremad, for man kunne dårligt se en hånd for sig, for slet ikke at tale om kammeraterne.

Af og til piber en kugle forbi, og af og til ser vi ved Beuvraignes også en lyskugle stige til himmels. Det kunne bruges til en hurtig orientering. Foran vores front var det hele buldrende mørkt, da lyskugler den gang var en sjældne vare. Den ældste og mest pålidelige kompagnifører havde fået en lypistol til disposition, og måtte kun afskyde den ved ganske særlige lejligheder.

Mange er formentlig løbet forvirret rundt i disse mørke nætter, og efter i timevis kommet det helt forkerte sted hen.

Jeg havde indpræget mig nogle få meget bestemte terrænpunkter, så jeg nogenlunde kunne orienterer mig.

»Gustav, nu må vi snart vær.....« og så lå vi allerede nede i den gamle forladte og sønderskudte grav, der gik ganske kort bag vores første linje.

»Forbandede lort!«

Til op over hofterne vadede vi i vand. Og min lampe var væk, som jeg havde skaffet mig i Roiglise, og som alle mine kammerater misundte mig. Alle forsøg på at finde den igen var forgæves. Med møje og besvær fik vi os befriet fra dette morads. Vi havde nu fået os grundigt orienteret.

Nu var vi alle våde lige fra starten på vores stillingstid, men om det skete før eller siden, spillede i sidste ende ingen rolle.

I graven måtte alle efter afløsningen måtte alle forblive i alarmberedskab langs brystværnet, da pigtråds-hindringen langs stillingen endnu var for svag. Med det stærke mørke blev der regnet med et overraskende fjendtligt angreb.

Øjnene var blytunge af træthed, så man dårligt kunne holde dem åben i timevis for at stirre ind i den mørke nat. Vinden blæste over kanten af graven og regnen piskede os i ansigterne så vandet flød fra næserne som små vandfald. Selvom man trak en teltflage over hovedet, fandt vandet altid i lille sprække, det kunne trænge igennem. Det var et møgvejr, og alle i kompagnier fik meget kolde tæer. Selvom de stod op, faldt flere til sidst alligevel i søvn, og ind i mellem sank også en sammen og ned i mudderet. Bundet sammen i kammeratskab, måtte vi gruppefører holde vores folk vågne, og måtte selv kæmpe for at holde os vågne.

En del af gruppen måtte afgives til et arbejdskommando, og med udbygning og forbedring af stillingen var der stadig meget der skulle gøres. Der skulle bygges nye dækninger, for de gamle kaninhuller kunne i længden ikke modstå vejrliget. Arbejde var både i pose og sæk, det udgjorde under alle omstændigheder hovedparten af vores krigeriske indsats.

Bygningen af dækninger var endnu i sin barndom, men alligevel var vi stolte over vores værk. Min dækning var endda på gravsiden allerede beklædt med brædder, som tag brugte vi en udtjent vognport, gennem sivende vand blev opfanget af en teltflage og af og til tømt ud. Vi kunne desuden strække os ud og endda soignerer os en smule. Og når min medindehaver af dette kunstfærdige bygningsværk, Kammerat Hein med møje og besvær fik gang i sin forbudte grogkeddel, var det virkeligt næsten hjemligt. Trods syndfloden var drikkevand en mangelvare, men dette lagde Hein ikke den største vægt på. For han var hovedsagen, at han ikke løb tør for den varme væske, og heri lagde han sig rigtig i selerne. Kun fanden ved, hvorfra det hele stammede. Også da de hemmelige patruljer til Melina (erobret fransk likørfabrik i Beuvraignes) blev forbudt, havde Hein stadig et tilstrækkeligt lager. En flaske til os begge morgen, middag og aften var ikke tilstrækkelig. Heines overbevisning var »jo koldere udvendig, jo varmere indvendig«. Hans midler viste sig udmærkede, og sikrede os mod sygdom, og hans anvendelse faldt os ikke svær.

Om dagen sov alle i dækninger på nær to mand pr. gruppe, og ved den hyppige tåge, alt hvad der havde ben, langs gravkanten. Sådan tilbragte vi vore korte dage. Med ivrig indsats blev udbygningen af stillingen fortsat.

På en billedskøn regnvejrsaften fik jeg ordre til med min gruppe, i det højre hjørne af en lille bøgeskov foran os i ingenmandsland, at indrette en fremskudt post.

Bevæbnet med skanseværktøj drog vi afsted. En nat med buldrende mørke og vedvarende regn, et møgvejr af første klasse, der snart fik støvlerne til at hænge fast i leret. Efter at vi havde kæmpet os frem til det angivne punkt, sendte jeg to mand frem som sikring. Vi andre lagde os i selen for at få anlægget færdig før det blev lyst. Først blev forsvarsgraven, til venstre i kanten af skoven, påbegyndt.

Efter midnat var vi nået så langt ned i jorden, at vi havde dækning til knæene. Vi satte vore geværer i stilling for at være klar i tilfælde af en overraskelse. Så blev der et øjeblik spist. Vi havde næppe overstået vores

måltid før en fredelig snorken beviste, at en allerede var faldet i Morfeus arme. To unge krigsfrivillige, besjælet af den bedste vilje, var for første gang med i stillingen. De havde ganske sikkert forestillet sig krigen anderledes. Nu lå de her mit i mudderet, sødeligt sovende, overmandet af den fysiske anstrengelse. Vandet i bunden trængte gennem deres tøj, regnen piskede dem i ansigterne, det rørte dem ikke. Naturen krævede sin ret. De sov som en sten, alle forsøg på at ryste dem vågen, virkede ikke. Jeg lod dem derfor sove.

Vi andre fortsatte arbejde med at lave en dækning, der skulle ligge i skovkanten. Et nederdrægtigt stykke arbejde. Rødder gjorde forsøget på at trænge ned i jorden til et besværligt arbejde. Vi kunne næppe få et ordentlig spadestik ned. Hele tiden stødte vi på sideskud, der på kryds og tværs gennembrød jorden.

Vi dampede som gamle heste og knogledede som gale. Det var snart kl. 6 om morgenen. Uafbrudt havde vi hele natten knoglet, nogle gange med sammenbidt raseri, for at trænge gennem de fjendtlige rødder. Mange gange havde man smidt spaden i raseri, men altid igen gået til arbejdet.

»Så død da!« Vores gode Albert var i gang; han bandede som en tyrker over de nederdrægtige rødder. Med hver ed susede hans skovl ned i rødderne så de føg om ørene. Og hvem, der kender Albert, ved besked. Hans nummer i handsker eksisterede ikke!

»Menneske, Albert, nu holder du snart din mund. Du får jo alle franskmændene til at komme!«

Han kan dog ikke helt undlade enderne, selvom hans stemme sænker sig lidt. Det lykkes ham at komme igennem nogle af rødderne, ellers var han formentlig eksploderet. Vi måtte hele tiden sikre os, at vi ikke kom ham i vejen, som han svingede sin skovl. Vi spyttede endnu engang i hænderne, og til sidst lykkedes det da også at komme næsten en meter ned i jorden, så vi kunne dække det med den gamle dør, vi havde bragt med.

Hurtigt et par skovfulde jord oven på, og vi kunne komme ind i tørvejr. Det begyndte allerede at lysne en smule. To mand skulle dagen igennem observere fra graven, mens vi andre kunne strække os ud i vores nye hjem.

Hurtigt blev gevæerne gjort rene, for de så ret så slemme ud, og så - - - Bum, brag, brag - - slog det ned i vores lille skov. Afskud og nedslag faldt sammen. Jernsplinter, jord og træstumper røg os om ørene, så vi hverken kunne høre eller se.

Vi pressede os ind mod siden af hullet. Uhyggeligt bragede granaternes nedslag på nedslag hele vejen omkring os. Banden ville ryge os ud, som 163'erne et par dage i forvejen havde hentet en fransk underofficerspost.

Hurtigt tog jeg et blik over gravkanten. Nogle få hundrede meter foran os så jeg det lyne, og jeg havde næppe fået hovedet ned, får et nyt nedslag ramte tæt på.

Det lynede og bragede. Den tætte krudtrøg gjorde det svært at få vejret. »Alle passer på!«

Hele tiden nye skud foran, bagved, til begge sider. Så blev kanten af graven ramt og et par geværer fløj i luften, mens jordklumper regnede ned over os.

»Hjælp mig, hjælp mig!«

»Hvem er det?« »Christian er ramt!«

På alle fire kravlede jeg langs skulderværnet, hele tiden til lyden af nedslag. Kæreste gud! Hvor så den arme mand ud! Hele ansigtet var smurt ind i blod, og en del af halsen var helt revet op og svulmet. Også på overkroppen var han såret.

»Hjælp mig, hjælp mig!«

Og hele tiden faldt granaterne stadig. Med stort besvær fik vi bugseret Christian Eggert ned i dæmningen. En blev hos ham, mens vi andre måtte tilbage til forsvarsgraven for tilfældet, at franskmændene ville komme.

Endeligt holdt beskydningen op og fjenden angreb ikke. Nu afdækkede han området med maskingevær- og infanteriild.

Jeg vovede ikke at begynde at forbinde den arme Christian. Med de alvorlige sår vidste jeg ganske enkelt ikke, hvor jeg skulle begynde.

»Hurtigt, en af jer afsted og hent en sanitetsmand!«

På trods af den vedvarende beskydning kom Stahlberg snart frem, og havde samtidig ordren med, at vi skulle komme tilbage. Eggert blev nødtørftigt forbundet af Stahlberg.

»Hjælp mig, hjælp mig!«

»Ja, ja, nu ingen angst, det er jo ikke så slemt. Jeg har før set det, der var meget værre«, forsøgte Stahlberg at opmuntre ham.

»Hjælp mig, hjælp mig!«

Det var nu blevet højlys dag, og franskmændene skød stadig som vilde, så jeg ikke med den sårede kunne komme væk. Med Stahlberg og et par kammerater blev jeg tilbage ved Eggert, mens de andre blev sendt bagud.

Til sidst måtte vi imidlertid have den sårede ud, ellers gik han til, forklarede Stahlberg, der ikke kunne mere for ham her i dette hul. Vi måtte altså forsøge at kravle tilbage.

Vi pakkede vores gode Eggert så godt, det kunne lade sig gøre, ind i en teltflage. En kravlede baglæns foran og forsøgte at holde teltflaget så stramt som muligt, mens de andre gjorde det samme bagved, mens Stahlberg så godt det kunne lade sig gøre, støttede fra siden.

Med korte pusterum nåede vi med de sidste kræfter helskindet tilbage, selvom franskmændene hele tiden skød. Hver overtog Feldwebel Gustmann den sårede og bragte ham til kompagniførerens dækning, hvor bataljonslægen allerede stod parat til at hjælpe.

Jeg vaklede derhen for at give melding til kompagniføreren, og kravlede så tilbage i min egen dækning, hvor Hein allerede havde grogkedlen parat.

21. december 1914:

Regimentsstab, II, II og F.M.G.Abt. 8b går i kvarter i Beaulieu, I. Bataillon i Ecuville.

Kampstyrke: 49 officerer, 2.856 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 62 officerer, 3.153 underofficerer og mandskab

9. Stilling ved Thiescourt/Plemont

Situation:

Vestfronten var stivnet. Vores fremstød gennem Flandern var allerede i november gået i stå foran Ypres i det flanderske morads.

22. december 1914:

Regimentet marcherer over Campagne – Bussy – Noyon til Thiescourt. Før Noyon march forbi Hans exzellenz, den kommanderende general.

23. december 1914:

I de tidlige morgentimer afløses det aktive IR 76. Regimentet overtager to afsnit:

Plemont-afsnit, afsnitskommandør Major Schelle, besat af III. Bataillon og 1. Kompanie.

Thiescourt-afsnit, afsnitskommandør Hptm. von Wiese, besat med II. Bataillon.

Regimentsstab og de sidste tre kompagnier fra I. Bataillon i kvarter i Thiescourt.

24. december 1914:

Angreb forventes, og forhøjet alarmberedskab befalet. Angrebet kommer ikke. Den første julenat i fjendeland forløber fuldstændig rolig.

Fra mine erindringer følgende beregning om juledagene:

Den første julenat

I løbet af natten var der faldet sne. Eventyrlig fortryllende lå Plemontberg, langs hvis fjendeside vores nye stilling var placeret, som vi i går havde overtaget fra vores søsterregiment »Hamburg«.

En let frost gjorde opholdet i vores venstre kompagniafsnit en smule mere udholdelig. Den var totalt forsumpet. Vi kaldte afsnittet »Hammerbrook«. Under normale forhold ville man kun kunne passere gennem den iført badebukser. Nu havde frosten dannet en tynd, fast skorpe, som gjorde den passerbar, også uden at ære iført vaders.

Snedækket stod alle træer og buske på den bevoksede skråning, som mystiske skikkelser i en eventyrverden i det svage lys i de disede dage. Ikke en lyd, ikke et skud forstyrrede roen i dette idylliske landskab. Den fjendtlige stilling løb på den anden side af åen gennem dalen, og kunne ikke ses fra vores stilling.

På trods af stilheden og terrænets uvejsomhed, var der på alle poster beordret højeste opmærksomhed, for at beskytte os mod en forventet fjendtlig juleoverraskelse.

Dagene før julen gik stille og rolig. Skumringen lagde tidligt slør over landskabet. Tavst faldt endnu et par snebyger fra himlen, som ønskede det at dække alt det hæslelige, mennesker havde udtænkt for at udslette hinanden, med et tæppe af glemsel.

Højtideligt sænkede den hellige julenat sig over jorden.

Nu stod de kære derhjemme vel omkring juletræet og tænkte med sort og bange hjerter på os herude, og på, hvordan vi ville tilbringe denne aften. Med længsel gik tankerne tilbage til hjemmet, som vi nu i næsten fem måneder ikke havde set. Hvem havde dengang tænkt på, at vi til jul endnu ikke var kommet hjem?

Hvor anderledes var dog ikke denne jul i forhold til dem, vi hidtil havde fejret!

Og alligevel var det en aften så fuld af ophøjet storhed og skønhed, at min sjæl fuldstændig blev medrevet af trylleriet i denne hemmelighedsfulde julestemning. Alle bakker havde fået en hvid top - alt, hvad der i går havde stirret grå og hæsligt mod himlen, var nu dækket af et snehvidt festtøj.

Fuld af velbehag trak jeg lungerne fulde af den duftende skovlugt og gik frem og tilbage i delingsafsnittet, dels for at kontrollere posterne, dels for selv ind i mellem at kikke hen over brystværnet. Om et lille øjeblik ville afløsningen komme, og så ville jeg med min kammerat Hein i vores fælles dækning, hvor vi endda kunne stå helt oprejst, og hvor der var et bord af brædder, fejre julen.

»Unterroffizier Gropp og Gefreiter Prehn med det samme til Kompagniføreren«

»Hellige kanonrør! Hvad skulle det nu betyde?« Hvad var der nu gang i? Sammen med Prehn til Kompagniføreren, og så Juleaften? Hvorfor skulle lige netop vi to udsættes herfor?

»Aften, Schäper. Ved du, hvad vi skal?«

»Nej, ingen anelse«.

Vi melder os ved kompagniføreren dækning og bliver efter et øjeblik ført ind. Et dejligt lys af stearin fyldte rummet. Her havde julemanden altså allerede været forbi, og jeg havde endda ikke set ham.

»Unterroffizier Gropp melder sig« »Gefreiter Prehn melder sig«.

»Ja, de herrer. Julemanden har allerede været her forbi, og har efterladt noget til jer«. Herefter tog Oberlt. Stölcken to små kasser med Jernkors, og hæftede dem på vore bryster.

»Fortsæt på den måde, og De vil komme hjem igen med hele knogler«. Et fast håndtryk fra ham og fra Lt. Roebel, min delingsfører, dertil en god cigar, og så står vi igen udenfor og går mod vores "hjem".

Hein havde allerede flot udsmykket dækningen. I en tom flaske stod en grangren og rigeligt forsynet med lys, og underneden var der stablet rigeligt med julepost.

»Du milde, Hugo, hvad har de gjort ved dig?«

»Se, Hein, hvad der sidder der foran, som jeg måtte hente«

»Jamen hjertelig tillykke. Det kom imidlertid til at koste dig en smule«.

Lysene blev hurtigt tændt, og dermed var også hos os julen indledt reglementeret hos os. To meter under jorden og nogle hundrede meter fra fjenden, kun afskilt af en lille å og en pigtrådshindring. Men udenfor holdt kammeraterne vagt.

Først posten fra min forlovede, så fra forældrene, brødrene, bedstemor, svigerforældre, onkler, tanter, niecer og nevøer, alle havde de skrevet, selv min chef havde sendt en pakke cigarer. Hvad havde de kære derhjemme dog ikke alt tænkt på? Huer, ørevarmere, knævarmere, muffediser, sokker, mavebånd, halstørklæder, for ikke at glemme varmekilder til næse og mave, chokolade, marcipan, kager, nødder, mandler, rosiner, skinker, pølser, sardiner i olie og hvem ved hvad. Fra hver pakke kom en ny overraskelse, med hvert lille brev en ny kærlighedserklæring.

»Du Hugo, ved Du, hvad der endnu mangler?«

»Næ?«

»Alarm!«

»For pokker, Hein, jag dog ikke mig en sådan skræk i livet«.

Hein havde i mellemtiden allerede sat sin grogkedel i sving. Julecigarer blev tændt, bægerne fyldt op.

»Skål Hein, for de kære derhjemme. Forhåbentlig er vi hjemme igen næste år«.

»Skål Hugo, håber vi det bedste!«

Vi gjorde os det behageligt på vore briksen, drak endnu et bæger på snarlig fred og et tredje på god sundhed. Hein skulle prøve mine gaver, og jeg hans.

Hein havde netop sat kedlen over igen, da det bankede på dækningen.

»Afløsning!«

»Ak du kære, er det allerede så vidt?«

Men det hjalp jo ikke, hurtigt på med skidt og så ud. Om et par timer kunne vi jo fejre videre. Udenfor havde himlen tændt sine lys. Den uendelige stjerne himmel sendte sit svage lys ned over os små mennesker på den lille jord.

Der var ikke en lyd at høre vidt og bredt. Vi var i den grad opfyldt af julen, at jeg næsten kunne mærke skabelsen i min krop. Julenat åbnede sig for mig i hele dens høje og majestætiske storhed, og mine tanker il-dede tilbage i det fjerne.

Var dette formålet med hele det jordiske liv og vores korte tilværelse: med alle midler og opfindkunst som menneske ånden kunne fremdrive, gensidigt at udslette hinanden og de højt besungne kulturværdier?

Højt og klart glimtede stjernevrmlen fra deres uendelige højde, og fyldte mig med en bevidsthed om, at der over det hele herskede en stor hemmelighedsfuld vilje, der også omgav mig med sin uendelige kraft – En dyb fred sænkede sig over min sjæl, en fast tro gav mig fornyet kraft i disse timer julenat.

1915

1. januar 1915:

Det nye år begynder også stille.

Kampstyrke: 51 officerer, 2.867 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 64 officerer, 3.168 underofficerer og mandskab

I Plemont-afsnittet er nu kun indsat 4. Kompanie i stillingen, så en hel bataljon ad gangen ligger i hvil. Uddannelsen af tropperne i brug af håndgranater begynder. Regimentets stilling ligger omtrent der, hvor vi i september 1914 greb ind under slaget om Noyon. Afsnittet er bredt, terrænet slemt bevokset, sumpet og meget uoverskuelig. En del af stillingen på Plemontberg måtte forlægges, da den på grund af regnen fuldstændig står under vand. Generelt blev stilling overtaget godt udbygget. Udbygning blev kraftigt fortsat, specielt forstærkning af hindringerne. – Kampaktiviteten var ikke voldsom. Enkelte ildoverfald med stort ammunitionsforbrug. Også Thiescourt bliver beskudt.

21. januar 1915:

Bliver I. korps reserve og kommer i kvarter i Noyon. Kommer her under kommando af Landwehr 53. III./Landw. 53 kommer i stedet under kommando af Regimentet. I. Bataillon indsat i etablering af en reserve stilling ved Cuy og skyder én gang på skydebanen ved Noyon.

27. januar 1915:

Til fejring af Kejsers fødselsdag deltager kompagnierne i hvil i en feltgudstjeneste. I. Bataillon deltager i gudstjenesten i Noyon katedral.

28. januar 1915:

Regimentet afløses af Landwehr 53 og marcherer den 29. januar med I. og III. Bataillon til Lagny, II. Bataillon til Candor, hvor de indkvarteres. Regt.Stab i Lagny. Regimentet forbliver i hvil til 3. februar. Major v. Weise tiltræder en længere rekreationsorlov. II. Bataillon overtages af Hptm. Troitzsch.

Kampstyrke: 54 officerer, 2.778 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 66 officerer, 3.044 underofficerer og mandskab

10. Stillingskampe foran Beuvraignes

4. februar 1915:

Regimentet indtager igen den tidligere stilling mellem Laucourt og Beuvraignes. Bataljonerne marcherer til mellemkvarter i (I.) Champiegne og Solent, (II. og F.MG-Abt 8b) i Ognolles, (III. og Regts.stab) i Roiglise.

5. februar 1915:

Indrykning i gamle stilling. Højre begrænsning af afsnittet strækker sig nu til vejen Laucourt – Tilloloy. De tre venstre kompagniafsnit var af IR 116, som vi igen afløser, lagt frem. Der ligger nu seks kompagnier i forreste linje, I. og to kompagnier fra III., mens de øvrige 6 kompagnier er underbragt i hvileområder Amy, Verpillieres, Roiglise og Margny. Regt.stab ligger i Amy. Afløsning sker hver 6. dag. Turnus: I. afløses af II, mens III. afløser internt.

Kampstyrke: 51 officerer, 2.730 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 63 officerer, 3.017 underofficerer og mandskab

16. februar 1915:

Divisionen opretter et rekrutdepot i Livermont. Regimentet stiller til dette en officer og flere underofficerer til uddannelsen.

28. februar 1915:

IR 24, som holder Beuvraignes besat, modtager befaling til at overgå til III. AK. Som erstatning tildeles brigaden 12. Landwehr. Regimentet skal overtage IR 24 afsnit, mens LR 12 overtager vores.

2. marts 1915:

Afløsning af Landw.12

3. marts 1915:

Regimentet overtager IR 24 stilling foran Beuvraignes. Linjen ligger meget tæt fremskud mod den fjendtlige linje. På vejen Beuvraignes – le Cessier er afstanden ved Keintopp og ved Sperlingslust kun omkring 30 meter. Kampaktiviteten er større end i den gamle stilling. Der skydes med minekastere. Afløsning hver 7. dag.

6. marts 1915:

Regimentet modtager 400 mand erstatningspersonel, hvoraf der opstilles to nye kompagnier, 13. og 14. Det gamle stampersonel afgiver en række officerer og underofficerer til de nye kompagnier. Hptm. Frhr. v. Wedekind vender helbredt tilbage og overtager II. Bataillon.

Kampstyrke: 42 officerer, 3.013 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 55 officerer, 3.295 underofficerer og mandskab

11. marts 1915:

Fjendtlig spærring på vejen mod le Cessier ødelægges af en fremtrukket pjece.

Herom beretter Lt.d.L. a.D. Rehder fra sin dagbog:

Ved Sperlingsluft

Kl. 0200 marcherede 8./Res. 76 fra Roiglise til Amy. Her blev vi mødt af bataljonsfører, Hptm. v. Wedekind, som nævnte, at den stilling, som vi nu skulle besætte, krævede stor opmærksomhed, og for at undgå unødvendige tab, skulle være ret forsigtige, da modstanderen kun lå 10 meter væk i en barrikade opbygget af sandsække. Dette afsnit (Sperlingslust) havde kompagniet fået tildelt. Deling Krohn og Deling Rellner marcherede kl. 0330 fra Amy. Jeg fulgte med min 3. deling efter ca. 10 minutter. Kl. 4 havde vi nået rækken af popler, og 0430 nåede vi Beuvraignes, den totalt rømmede og fuldstændigt sammenskudte lille landsby. Natten var meget mørk og forholdsvis rolig. Kun klovnen fra Beuvraignes, også kaldt æbleskytten, var dag og nat i uafbrudt virksomhed, så nu og da hele tiden en geværkugle ramte resterne af husene. Kl. 0430 har vi nået kirken, det vil sige, den grusbunke, der engang havde været en kirke, og faldt her og der over den løbegrav, vi egentlig skulle have benyttet. Ved Melina likørfabrikken gik vi mand efter mand ned i løbegraven, der snoede sig frem gennem sammenstyrtede huse forbi bataljonens dækning og det tidligere posthus, der i højre slutning førte frem til vejbarrikaden, som min deling skulle forsvare. Barrikaden spærrede den omkring 20 meter brede landevej mod Tilloloy, og både til højre og venstre havde forbindelse til de tidligere massive hjørneejendomme. Begge disse var også skudt sønder og sammen, men havde stadig rummelige, og hidtidigt ubeskadigede kældre. Kælderlofterne var blevet forstærket af de nedstyrtende mure, og begge kældre ydede en temmelig sikker dækning.

Midt i barrikaden var der anbragt en godt sikret observationspost, hvorfra de hele tiden havde godt udsyn mod den franske barrikade, der kun lå et stenkast væk. Vejen foran og naturligvis også bag vores stillingen var ødelagt af granater og miner, og på grund af det voldsomme lufttryk fra eksploderende torpedominer var ødelagte vinduer, døre o.lign. kastet ud på gaden fra de ødelagte huse. Som en nødtørfugl hindring beskyttede de nu mod overraskelser fra den meget nært liggende fjende. Omkring kl. 0550 er afløsningen afsluttet og 4. Kompanie skule rykke i kvarter i Amy, mens vi indrettede os for at tilbringe 7 dage – en hel uge – langs barrikaden. Kl. 0650 begyndte det at blive lyst, og vi kunne se os omkring i denne usædvanlig urolige og ejendommelige stilling. Forbindelse til venstre var hurtigt opnået med 7. Kompanie (deling Vizefeldwebel Bockwoldt), hvis højre nåede helt op til barrikaden. Forbindelsen til højre til 1. deling var ikke så let at opnå. Den korteste vej hertil gik gennem den såkaldte »Kientopp«. Det var en lille, 6 meter lang tunnel med en indgang ikke større end et rævehul, hvorigennem kun slanke kammerater kunne slippe igennem. Den tykke Hansen kunne under ingen omstændigheder bruge den, og måtte i stedet bruge ruten gennem løbegraven tilbage til Telefonkældereren og Birnbaum. Mellem kl. 10 og 11 møde med kompagniføreren. Kl. 13 gule ærter med små pølser fra feltkøkkenet (pølserne blev naturligvis godt modtaget). Kl. 16 måtte barrikaden udbedres. Fransk-mændene havde skudt et par stålblænder ned.

Kommandoet fra Pionier 9 Harburg under Vizefeldwebel Trapp, der var tildelt dette afsnit, ydede os under det meget jordarbejde megen kammeratlig hjælp. Som modydelse slæbte mine folk de fyldte sandsække ud af den udgravede minegang, så pioniererne i skakten hurtigere kunne arbejde sig ind under den franske stilling.

Kl. 22 kom en artilleriofficer ned i min kælder. En gruppe artillerister var undervejs med en feltkanon, og ville forsøgte at bringe den frem til barrikaden. Jeg ville ønske, at der var taget et billede af mit ansigt, da jeg fik at vide, at kanonen skulle bringes frem til barrikaden for at fjerne den franske barrikade. Var noget sådant overhovedet muligt. Hvordan kunne vi bringe det tunge våben frem, uden at larme for meget? Selve barrikaden var næsten 2 meter høj. Man kunne jo ikke løfte kanonen op og skyde fritstående! På den anden side ville

det jo være noget af et kup, og bestemt et forsøg værd. Et par kraftige mand blev udvalgt og underrettet. Så stille som muligt blev der lagt bjælker over granatkraterne og kanonen trukket frem. Umiddelbart ved barrikaden havde andre i mellemtiden bygget en skrå opadgående rampe af mindre sandsække, og den i mellemtiden ankomne kanon under stor besvær kørt op, så til sidst dens rør var skjult omkring 1 meter bag vores stålblænde, rettet mod den fjendtlige barrikade. Dette arbejde havde taget tiden mellem kl. 23 og 5 om morgenen, og var tilsyneladende ikke blevet bemærket af fjenden. Franskmændene havde dog med mellemrum sendt et par miner over, og af os som svar modtaget et par geværgranater. Dette skyderi varede hver gang omkring 10 minutter, hvorunder forberedelserne naturligvis måtte indstilles. Kort før daggry blev stålblænden foran mundingen stille og forsigtig fjernet. Retteskytten og kanonbesætningen indtog deres pladser og ventede, til det første morgenlys gjorde det muligt at skimte målet. En uhyggelig stilhed herskede over hele delingen. En utrolig spænding og forventning stod at læse på alle ansigter. Den franske barrikade skulle altså af vores kanon på den helt umulige afstand på kun 10 meter beskydes med 30 skud med 2-3 minutters forsinkelesbrandrør. Hvordan ville virkningen ikke blive? Ville det franske artilleri svare igen med det samme? De var jo rigtig godt indskudt mod os. Hvordan får vi så igen kanonen ned fra dens trone, og så i fuld dagslys? I observations spejlene bliver i mellemtiden endelige omridset af den fjendtlige barrikade tydelig. Så er også allerede de runde skydeskår i de franske stålblænder tydelige, og så brager det første skyd fra røret. Skud og nedslag er sammenfaldende. »Det første sidder!« »Den sidder!« lyder råbene fra alle sider. Fortryllelsen er brudt. På få sekunder slår yderligere 29 muntre tingester ind i den franske barrikade. Der lyder råb fra fjenden og så ... Stille som graven. Hele delingsafsnittet er dækket og røg og støv. De forud udpegede hiver med faste greb kanonen tilbage i dækning. Den kan først efter mørkefald trækkes tilbage, så den igen kan skyde for en for artilleriet passende og anstændig afstand. Fire folk er udpeget som observatører. Alle øvrige går øjeblikkeligt i »fuld dækning«, da hævnkanonaden hvert øjeblik kan sætte ind. Kl. 0730 begynder også en sand helvedes koncert. Vores artilleri svare øjeblikkeligt og beskyder artilleristillingerne ved slotet i Tilliloy. Hitzemann, den unge krigsfrivillige, mener: »Nu får vi høvl«. Kort efter fløj et sprængstykke gennem kælderindgangen ind i hans cigaretui. Cigareterne var hårdt sårede og måtte ryges som groftskåret i en pibe. Kl. 9 slog en granat ned i nødudgangen til kælderen uden at gøre skade. En splint slog gennem min jakkelomme ind i min dagbog. Kl. 10 beroligede gemytterne sig. De franske tab kan ikke have været små. Vore tab: 20 cigarer og en notesbog.

16. marts 1915:

Parade for enheder i hvil for H.M. Kejseren på markerne syd for vejen Beaulieu – Fretoy. Fra Regimentet deltager I. Bataljon med 13. Kompanie.

17. marts 1915:

Regimentets afsnit bliver øget til højre med et kompagniafsnit, som besættes med 13. Kompanie.

20. marts 1915:

Regimentets afsnit opdeles i to underafsnit: Afsnit Melina, opkaldt efter likørfabrikken, og Afsnit Hummel.

11. april 1915:

Der indføres en 8 dages afløsningsturnus. Kampaktiviteten er stigende. Fjenden gennemfører mange ildoverfald, som alle besvares fra vor side. Tabene stigende. Kompagnierne i hvil indsættes i etableringen af bagved liggende trafikgrave og forsvarsværker. Stærk regn de sidste uger har anrettet betydelige skader på kampgraven, der hurtigst mulig må udbedres. Der skal stadig stilles personel til minegravningen. Foran Sperlingslust og Kientop udbygger 4. Feld-Pi-Komp. 9 en minetunnel i retning af fjenden. I første stilling er der bygget 21 bombesikre dækninger. Under dette arbejde var Regimentets kræfter betydeligt anstrengt.

Om bygningen af dækningsrum beretter jeg fra mine erindringer:

»Alle samtidig«

»Efter befaling fra Division skal der bygges bombesikre dækningsanlæg. Kompagnierne skal øjeblikkeligt påbegynde bygningen af disse dækninger«.

Vi kaldte disse dækninger for »Divisionsunderstånde«, fordi de skulle bygges efter præcise forskrifter fra Division. Ca. 4x4 meter i grundareal, 2 meter ståhøjde, herover 2 til 3 meter jord med 3 lag krydslagte træstammer, ind imellem faskine bundter og øverst et lag af sten og grus.

Vidunderlig! Pragtfuld! Man følte sig så sikker som i Abrahams slot. 5 meter under jorden, så kunne franskmændene bombe så meget de ville. Her kunne han rende os.

Tingesten havde kun en fejl – arbejdet.

Først skulle der udgraves 100 kubikmeter jord eller mere. Jorden var hård og fulde af sten. Hullet i jorden måtte jo være langt større for at få plads til de nødvendige træstammer, der blev længere og længere for hver skift.

Flere nætters hårdt arbejde var derfor nødvendigt, som måtte udføres ved siden af vagtjenesten, som jo var hovedopgaven. 100 kubikmeter først hakke løs, så skovle væk. Jo dybere vi trængte ned i jorden, jo hårdere blev den. Sidste lag måtte desuden udjævnes, og hver skovlfuld jord flyttes to til tre gange. Mellem seks og otte mand blev sat til dette arbejde pr. dækning. Stædigt og utrætteligt trængte vi dybere ned på trods af regnen og mørket, på trods af den fjendtlige ild. Franskmændene passede på, og vores omfattende jordarbejde kunne ikke skjules ret længe.

Og alligevel var dette arbejde den bedste del; når hullet var færdig begyndte arbejdet med at slæbe træstammer.

Tre krydslagte lag af træstammer var nødvendig, svarende til næsten 200 stk. mopper på 6, 8 og 10 meters længde og tilsvarende tykke. Stammerne blev modtaget i pionerparken i Beuvraignes i udkanten mod Amy, 20 – 30 minutter fra stillingen.

Hver stamme krævede alt efter tykkelse og længde 4 til 8 mand. Hvis månen skinnede og det var tørvejr, gik det nogenlunde; men i regnvejr og buldrende mørke var det et nederdrægtigt arbejde. Frem til banedæmningen på landsbygaden brugte vi en gammel vogn, som vi havde fundet et eller andet sted. Det drejede sig vare om hurtigt at kunne komme i dækning, hvis franskmændene beskød gaden.

Herfra måtte de bæres tværs gennem terrænet.

»Alle mand samtidig tag---ved!« Først blev den ene ende løftet op på skulderen, så den anden. »Alle mand på plads? – Så langsomt fremad!«

Så begyndte rutsje turen i regnvejr og buldrende mørke over den glatte lerjord, vandpytter, granatkratere og forladte grave. Hele tiden langsomt der fremme, hele tiden først føle efter med foden.

»Holdt!« bliver der råbt foran. De to første er gledet ned i et krater. Hele vægten i forende lå nu på skuldrene af den tredje. Med et ryk stopper delingen.

»Ikke giv efter. Hold fast!«

Ve den, som gav efter, så man måtte starte forfra. »Langsomt, fremad«. Bum – Brag – Bum – Brag, franskmændene sendte deres granater ind over området, så skidt og sprængstykker fløj om ørene, og alle helst ville springe i dækning. »Ikke give efter, langsomt fremad!« Så gled tre mand i den glatte lerjord. Den fjerde kunne kun med nød og næppe holde fast og undgå, også at falde.

»Alle holder fast, ikke give efter!« Med rystende ben og smertende skuldre stod de sidste fire mand og bar den tunge vægt, indtil kammeraterne igen havde fået stablet sig på benene.

Kun når et maskingevær bestrøg hele området, måtte træstammen kastes væk og alle gå i dækning. Når det var forbi, startede forestillingen forfra.

Det tog os en hel time at bringe træstammerne frem i stillingen. Og vi manglede stadig at hente otte af disse. En hurtig slurk fra flasken, og så tilbage til pionerparken. Så gik det hele forfra. Træstammerne måtte hentes, det nyttede ikke at beklage sig til vores strenge kompagnichef, Hauptmann Moll. Alle måtte gribe til, uanset hvor meget skuldrene smerte eller benene rystede. Alle hjalp alle, den stærkere den svagere og den svagere den stærkere. – Og hvis en forsøgte at dukke sig? – Det nyttede ikke. Manden bag ved mærkede med det samme den øgede vægt og et spark i enden var nok til at belærer vedkommende om noget andet.

23. april 1915:

Regiments-Kommandør Oberstlt. v. Heyntz udnævnes til oberst.

3. maj 1915:

Ildoverfaldt med det samlede artilleri fra 17. og 18. Res.Div. mod den fjendtlige stilling, der er udvidet.

11. maj 1915:

Minesprængning ved Sperlingslust for at komme en fjendtlig sprængning i forkøbet.

Føreren for 4. Feld-Pionier-Kompanie beretter herom:

Minesprængning foran Sperlingslust 11.5.15

Da den fjendtlige graveaktivitet i dagene efter de første observationer, var meget ringe, kun kun omfatte omkring 2 timers daglig arbejde, blev det vurderet, at modstanderen kun var under anlæggelse af en defensiv lyttetunnel. Det blev derfor befalet at fortsætte udbygningen af vores eget minegalleri uden hensyntagen til modstanderen. Der blev etableret en forbindelse mellem tunnel A og B, og B som lyttepost forlænget i retning af fjenden.

Under en indlagt lyttepause hørte de her indsatte pionerer pludseligt meget tæt på lyden af fjendtlig graveaktivitet. Efter at en tilkaldt underofficer, minearbejder af erhverv, havde bekræftet dette, blev kompagniet, og af dette Divisionen øjeblikkeligt underrettet. Da jeg omkring midnat nåede lyttetunnelen, var det på tids-

punktet intet at høre. På den præcise melding fra den vagthavende underofficer, at fjenden befandt sig omkring 5 meter under os, blev der øjeblikkeligt påbegyndt en 2 meter dyb skakt, for herigennem at komme den fjendtlige sprængning i forkøbet. Ved at nå den større dybde skulle virkningen af sprængningen mod den dybere liggende fjendtlige tunnel øges, og samtidig et større krater undgås. Efter færdiggørelse af skakten blev den under medvirken af Pioniere Köhler og Heerdmann, som med deres store koldblodighed og rolige væsen i den farefulde periode i sær udmærkede sig, ladet med 220 kg Donarit og pulverformet Sprængmiddel 88. [Amtol]

Under ladningen blev der pludseligt hørt høje lyde i vores umiddelbare nærhed.

I mellemtiden var de 8 mod de fjendtlige barrikader rettede minekastere blevet ladet. Kl. 6 fulgte den næsten samtidige antændelse af minen og de med en elektrisk forbindelse forbundne minekastere. Granaterne lå godt bag den fjendtlige barrikade, hvor man formodede nedgangen til tunnel også var placeret. Minesprængningen forårsagede kun et ca. 4 meter bredt og ½ meter dyb krater. En beskadigelse af egen stilling skete ikke.

Efter at krudt gasserne var forsvundet fra vores minesystem, blev det øjeblikkeligt konstateret, at der kun var sket ringe skader på dette. En større vandmængde, der stammede fra et oven over liggende mindre vandløb, flød hurtigt i retning af sprængkrateret, formentlig ned i den fjendtlige minegang. Der er efterfølgende hidtil ikke hørt nogen form for fjendtlig aktivitet under jorden, men alligevel er der øjeblikkeligt påbegyndt udbygning af nye lyttetunneler.

Sign. Reischauer, Hptm. og kompagnifører

14. maj 1915:

2. og 6. Kompanie, samt Major Blanck med adjudant afgår fra Regimentet til opstilling af nye enheder som reserve for hæren. 13. og 14. Kompanie indtræder som nye henholdsvis 2. og 6. Kompanie. – Fjendtlig minesprængning.

Herover beretter Lt.d.L. a.D. Rehder fra sine optegnelser:

Fjendtlig minesprængning

Den 11. maj om morgenen blev der befalet alarmberedskab. Der skulle sprænges i graven foran. Franskmanden er angiveligt trængt frem meget tæt på vores hovedtunnel og skulle ødelægges. Den franske grav skulle desuden beskydes af tunge morterer. Stillingen foran skulle se slem ud, og vi går næste nat frem til afløsning. Om eftermiddagen igen kraftig beskydning af Amy, hævn for vores sprængning og beskydningen med morter. I øvrigt forfærdelige tingester, disse morterer. En stålskinne, hvorfra der sendes en nærmest blikdåse med ikke mindre end 42 kg sprængstof afsted. Virkningen er fortryllende.

Den 12. maj kl. 0030 går det igen i første linje til afløsning af I. Bataillon. Om formiddagen skyder franskmændene en geværgranat over med to aviser: »Den store sejr ved Arras« og »Bocherne sænker det fredelige handelsskib, Lousitania«. Den store sejr ved Arras måtte jo have betydet et stort nederlag for os, men herom havde vi intet hørt.

Den 13. maj besigtigede den nye Brigade-kommandør, Oberst von Wurmb, vores stilling.

Den 14. maj begyndte kl. 0540 pludseligt en heftigt fjendtlig artilleriild. 10 minutter senere fulgte en kraftig rystelse. Barrikaden vaklede, dækningerne i kældrene hævede sig pludselig, for igen at falde på plads. Telefonkælderen havde et gabende hul i loftet, og inden nogen kunne komme sig over den almindelige forvirring, fulgte endnu en rystelse.

Mineskakt B og C var trykket ind, og de pionerer og de af mine folk, der arbejdede her, var begravet. Der begyndte et feberartig arbejde. Lægen blev tilkaldt. Gefreiter Willert blev med sin gruppe gravet fri af den sammenstyrtede Kientopp-dæning, og var til alt held kun kommet lettere til skade. To Pionerer bliver med brand- og trykskader bjærget ud. Skakt C er styrtet fuldstændig sammen. Alligevel kan man tydeligt hører bankelyde fra den fangede krigsfrivillige Lewe fra pioner-kompagniet. I gang med gravearbejdet! Der bliver ivrigt arbejdet på trods af den kraftige beskydning. Friske folk afløser hele tiden for at redde den stakkels fyr. Skakten styrter imidlertid hele tiden igen sammen. En ny stikgrav påbegyndes, men arbejdet er meget svær på grund af fjendens nærhed, og en effektiv hjælp oppefra ikke er muligt, da fjenden lure på få meters afstand fra sikre skjul. Der arbejdes frem til mørkefald, selvom bankelydene allerede ophørte omkring kl. 14. Da vi fandt kammeraten var han allerede kvalt og havde lidt helledøden.

Den 15. maj blev der af os på én gang afskudt 8 morterer. Bragene var så kraftige, at vi troede vores kældre ville styrte sammen. Hos franskmændene var der i 10 minutter dødsens stille. Rædslen måtte sidde i hans knogler. Kl. 11 ankom to minekaster officerer. Der skal placeres en kastemaskine bag barrikaden. Den yngste af de to, Lt. Jankow, stillede sig på trods af advarsler op for at kikke over barrikaden og blev ramt af et hovedskud. Han døde inden en læge kunne nå frem.

Om aftenen den sædvanlige portion granater, men natten til 16. maj er undtagelsesvis ro. Kun pioner-kommandoet og dem af os, der var tildelt dette, arbejdede ivrigt videre, mens resten af det vagtfri personel sov. Nu gælder det. I Skakt A foran barrikaden går det rask fremad. Skakt B bliver stadig rensat, og skal her-

efter igen graves fremad. Skakt C er opgivet og en ny skal graves ud, forudsat at franskmændene ikke kommer i vejen og ødelægger hele planen med en ny sprængning. Arbejdet under jorden er imidlertid i flere dage nok så ubehagelig, da de giftige krudtgasser ikke vil forsvinde.

Resten af stillingsperioden forblev rolig.

16. maj 1915:

Højre kompagniafsnit overtages af et kompagni fra RIR 75, som igen er stødt til Brigaden og har afløst Landw. 12. De kompagnier, der hidtil har været placeret i Verpillieres, Margny og Roiglise, forlægger alle deres hvilekarterer til Amy. Hptm. Frhr. v. Wedekind kommandør for I. Bataillon, Major v. Weise kommandør for II. Bataillon.

28. maj 1915:

Fjendtlig minesprængning om aftenen foran Sperlingsluft. Sprængkrater ca. 25 meter i diameter. Vores stilling delvist sammenstyrtet, kraftig fjendtlig minekasterild. Vores artilleri besvarer ilden.

29. maj 1915:

Ved aflytning konstateres det, at fjenden arbejder under vores mineskakt. Vores Skakt C lades og sprænges kl. 13. Minekasterild lægges i den forbindelse over den fjendtlige stilling. Fjenden svarer igen med artilleriild. Om aftenen gennemføres endnu en sprængning foran Sperlinglust, støttet af minekastere og artilleri.

1. juni 1915:

Der gennemføres en operation mod den fjendtlige stilling foran Beuvraignes.

Herom skriver 17. Reserve-Division

Melding over ildoverfald

Ildoverfaldet den 1.6. morgen forløb i overensstemmelse med Divisions-befaling af 31.5.16. Afsnit I 386, Hemmelig.

Kl. 0630 åbnede 18. Res.Div. artilleri ilden jfr. befalingens Punkt 3, afsnit 1; af 17. Res.Div. skød batterierne B, F, E og C på de bageste og senere også på de forreste grave mellem vejen Tilloloy-Beuvraignes og le Cessier.

Da der for få dage siden var bemærket, at der i Tilloloy som følge af en skydning med gravmorderer på le Cessier, blev alarmeret, blev denne landsby i første omgang undgået. Kl. 0640 blev ilden af 6./9 fra vest for St. Mard, overfaldsartig lagt over Tilloloy. Fjenden besvarede Kl. 0635 mod den forreste grav ved Beuvraignes og mod artilleristillingerne ved St. Mard og sukkerfabrik St.Gilles.

Af ammunition anvendt: Feltkanon 437 skud, I.F.H. 290 skud, 75-mm deling: 95 skud, Ringkanon: 53 skud, 9-cm pjecer: 14 skud.

Efter overensstemmende observation, specielt fra fly, lå ilden meget godt over skyttegravene le Cellier og Tilloloy.

Under hele varigheden af skydningen har fly været indsat over Divisionens ansvarsområde. Stedfæstelse af fjendtlige batterier kunne på grund af den ringe ildaktivitet ikke fastslås.

I ildoverfaldet deltog 11 jordmorderer fra stillinger bag Sperlingslust og Kientopp, 2 interimistisk og 2 tunge minekastere. Deres ild var særdeles virksomfuld, og bidrog til en væsentlig bedre observation foran Sperlingsluft gennem ødelæggelsen af et tagspærshus, en mur og en del af den fjendtlige barrikade, som af vores besætning på dette sted anses for en stor lettelse.

Samvirket mellem de mange gravmorderer og minekastere under den samtidige indsættelse af tung artilleri havde som resultat, at hele le Cessier var indhyllet i en tæt sky og støv, hvori stumper af træbjælker og tagsten fløj rundt. Herved var observationen af de enkelte skud fra de tunge minekastere meget vanskelig, og man kan heraf udlede, at der bør indlægges 1 til 2 ildpauser af omkring 10 minutters varighed, hvor der vil være mulighed for at observere mineilden. Ved 5. skud fra en tung minekaster eksploderede en granat i røret og ødelagde fuldstændigt våbenet. Uheldet skyldes formentlig anvendelsen af et for gammelt brandrør, da dette efter udsagn fra tre mand af besætningen, var indstillet til en forsinkelse på 14 sekunder. Da besætningen befandt sig i dækning, kom kun en mand til skade.

Observation blev betydeligt vanskeliggjort af de voldsomme lufttryk fra eksplosionerne i den fjendtlige stilling. Særlig anerkendelse fortjener føreren for de tunge minekastere, der foretog observation fra et usikkert sted, blot 40 meter fra nedslagene.

Vore stillinger har intet sted taget skade, og blev antageligt kun lettere beskadiget af en granat fra jordmorder, der faldt for kort. Den fjendtlige ild lå god over vore grave. Flere dækningsanlæg, kældre og forbindelsestunneler mellem dækningsanlæg blev ramt af fuldtræffere uden at anrette skader.

Efter afslutning på vores skydning afgav fjenden hele formiddagen hvert 10 til 20 minut enkelte skud; først herigennem opstod der tab.

Som følge af ødelæggelsen af en tung minekaster var 8 skud blevet tilovers. Da der på baggrund af observationer blev formodet nedgang til en fjendtlig minegang ved det blå hus i nærheden af den fjendtlige barrikade, blev disse her til morgen kl. 5 anvendt mod dette mål. Huset blev ikke ødelagt. Flere fuldtreffere blev observeret i nærheden af den fjendtlige barrikade. Det franske artilleri svarede kun igen med nogle få skud.

Beretning over tilstand i minekrigen ved Beuvraignes.

Så vidt det overhovedet er muligt under minekrig blot tilnærmelsesvis at gennemskue fjendens hensigter under minekrig, er det vurderingen, at fjenden siden begyndelsen af maj langs hele fronten har iværksat minekrig mod de udsatte dele af vores stilling – Kientopp og Sperlingslust.

Siden oktober 1914 havde der være pause i enhver form for mineaktivitet i dette område. På dette tidspunkt var der af bayr. minepionerer påbegyndt de første dele af et forsvars-minegalleri foran Sperlingslust, i det der på dette tidspunkt tilsyneladende var etableret et omfattende minesystem. Ellers vil det næppe have været muligt for fjenden med forholdsvis ringe støj at nærme sig vore lyttegange, som det skete. De synes oftest først i sidste øjeblik at være blevet opdaget, og større skader kun undgået på grund af vagtsomheden og det store mod blandt vores ledelse og folk, som flere gange traf beslutningen om at lade og gennemfører sprængninger, mens fjenden befandt sig under dem, og lyden af fremslæbning af tunge genstande, tydede på at også fjenden forberedte en sprængning.

En kendetegnende fremgangsmåde var vores sprængning den 11. 5, hvormed minekrigen blev åbnet. Det blev pludseligt konstateret, at fjende befandt sig under den sydlige del af Skakt B, og kort efter at os gennemført en sprængning. En lille bæk i området løb hurtigt gennem vores krater ned i den fjendtlige skakt, et bevis på at denne var blevet ødelagt. Flere dage herefter øsede franskmændene vand i nærheden af det blå hus foran Sperlingslust. Fjendens svar var en offensiv sprængning den 14. maj og den 28. maj. På trods af en meget stor ladning og en stor dybde, havde disse ingen virkning mod vore stillinger, mens kanten af sprængkrateret delvist nåede ind i den fjendtlige barrikade. Desværre kostede de enkelte tab.

Efter vores sprængninger den 29. maj og 30. maj, der efter alt sandsynlighed ødelagde de franske angrebstunneler, er terrænet foran Sperlingslust og Kientopp næsten gjort uanvendelig til tunnelbygning. I de to endnu eksisterende huller ved B 3 II og E bliver tunneler udgravet i stor dybde. Kun den videre udvikling kan vise, om det er hensigtsmæssigt at forsætte lytteposterne, eller gennem sprængninger at gøre det uanvendeligt.

For at skabe fuldstændig sikkerhed vil også Minetunneler A 1 og D fortsat blive udgravet på begge sider af det hidtidige kampområde.

Takket være det utrættelige arbejde og vedholdenhed af vore minører fra 4./Pi. 9 og Landw. 55, og den dygtige ledelse af arbejdet, helt specielt takket være Hauptmann Reischauer, under indsættelse af hele sin personlighed, kan den franske mineangreb på Beuvraignes anses for afvist.

Sign. v. Hoepfner, Gen.-Lt.

3. juni 1915:

Sprængning af Mineskakt B foran Sperlingslust af vore pionerer – I de følgende dage beskydes Amy meget kraftigt.

10. juni 1915:

Under et voldsomt uvejr med skybrud bliver hele stillingen sat under vand og kraftigt beskadiget. Mange dækninger er løbet fulde af vand. En del af stillingen må midlertidigt fuldstændig opgives.

16. juni 1915:

Der sprænges igen af os ved Sperlingslust.

25. juni 1915:

Hptm. Steindorff afløses som Regts. adjudant af Lt. Werner.

Kampstyrke: 42 officerer, 2.425 underofficerer og mandskab

Forplejningsstyrke: 55 officerer, 2.706 underofficerer og mandskab.

Hos fjenden bliver en kraftig forbedring af stillingen observeret. Der er opstået flere nye jordarbejder og pig-trådshindringen er blevet forstærket.

Der arbejdes også intenst på en udbygning af vores stilling. For at forbedre forplejningen af stillingskompagnierne med varm mad, bliver der i en kælder i Beuvraignes indbygget et kompagnikøkken, så kompagnierne allerede ved dagslys kan forplejes, og der spares kræfter ved ikke at skulle indsætte madafhenterne. Hauptmann Moll leder udbygningen af 2. stilling, hvori der indsætte alle disponible kræfter. Der anlægges en feltbane mellem Amy og Beuvraignes for at lette transporterne af de nødvendige materialer.

Minearbejdet fortsættes dag og nat i 6 arbejds-skift og krævede en daglig indsats af 240 mand fra Regimentet. Disse blev stillet af kompagnierne i hvil, der ligeledes blev anvendt under bygningen af 2. Stilling, så til hvil

blev der ikke megen tid til overs. På trods af alt dette arbejde, som hvile-kompagnierne måtte udfører, blev der også sørget for rekreation for folkene. Bataljonerne arrangerede i Margny sports- og skyttefester, ja endda et soldatercircus, der altid havde fulde huse, slog sine teltpæle op i Amy. Men den største glæde blandt medlemmerne af Regimentet var formentlig, at der begyndte at blive givet orlov til hjemmet.

Til dette står der i mine erindringer:

Orlov

Ingen nyhed er vel med så stor glæde blevet modtaget, som Regimentets tildeling af orlov i hjemmet. Orlov, mine herrer, orlov! og så under krig! Kunne det dog være rigtigt!

Hvis man under værnepligten havde fortalt os gamle soldater, at der under krig også blev tildelt orlov, havde vi formentlig lagt vedkommende under en vandhane indtil han igen blev ædru.

Orlov under krig?

Kære venner, det var vel uden tvivl den bedste nyhed under hele krigen. Du kære Gud, hvor vil ikke dem der hjemme ikke spærre øjnene op, når man pludseligt dukkede op på orlov, frisk fra skyttegraven, hvor de nu i ugevis havde regnet.

Hamburgerne ville gøre store øjne, når bataljonen – nej, hele bataljonen ville næppe komme på orlov på én gang, men så kompagniet nåede Hamburg, og selvfølgelig med klingende spil marcherede gennem gaderne. Måske kom det kun til at foregå delingsvis. Uanset, hvordan det kom til at ske, det var noget, rygterne hele tiden vidste nyt om, indtil så en Regiments-befaling fastlagde, at der fra hvert kompagni kunne sendes hold af 1 underofficer og 3 mand på orlov.

Det var jo ikke ret mange, og enkelte pessimister regnede da også hurtigt ud, at den største del af Regimentet ikke ville nå at komme på orlov dette år. Nå, det var jeg temmelig ligegyldigt, for jeg var sikker på, at jeg ville blive den første, derom kunne der ikke herske tvivl. Jeg var med Regimentet rykket i felten som tjenestealdst Korporal, hvem skulle dog stå foran mig?

Alligevel var der forskellige kammerater, der var mere snu end mig. Enkelte underofficerer udenfor kompagniet havde naturligvis hørt om mulighederne før de nåede os foran i graven, og havde med det samme gjort deres forarbejde.

Indtrængende eftersøgt af dem derhjemme, godkendt af myndigheder, på grund af påtrængende forretningsmæssige forhold og så videre – Det havde naturligvis første prioritet, og jeg vendte tilbage til stillingen.

Selvom forventningens glæde anses for den største, hold vi langs fronten os hellere til kendsgerningerne, for man vidste aldrig, hvornår franskmændene ville spænde ben, eller satte det store punktum. Og i sidste ende gik et par uger jo alligevel hurtigt. De første orlovsfolk vendte tilbage, tavse og tankefulde, 2. serie drog afsted strålende over hele ansigtet, og efter disse kom jeg.

Ja, go'dav do! Underofficer X havde meldt sig syg i Hamburg. I stedet for ham selv kom der melding fra erstatningsbataljonen, at han var landet der med brudt hjerte, og foreløbig ikke var tjenlig til fronttjeneste.

Og – vores bataljon befalede, at der på grund af risikoen langs Vestfronten, ikke kunne sendes andre underofficerer på orlov, så længe Unteroffizier X ikke var kommet tilbage. Endnu engang gik turen til fronten i stedet for hjem.

Efter at bataljonen så ændrede holdning, og kompagni-feldweblen var taget på orlov, syntes solen også at skinne på mig.

»Unteroffizier Gropp til kompagnifører!«

»Så, Gropp, så fik du held. De kører på orlov. I aften bagud, morgen tidlig melder De dem på kommandokontoret. Deres deling overtager Unteroffizier W. Overdrag alt efter forskrifterne. God rejse og god fornøjelse«.

Er du vild, hvor gik jeg i gang. Hurtigt var sagerne pakket, afsnittet overdraget og afsked med kammeraterne.

»Farvel Hein, når jeg står ved baren derhjemme, vil jeg tænke på dig«.

Når nu blot det hele forblev roligt, og der ikke kom nogen alarm - - og - - og - -

Men det gik alt sammen godt.

Om morgenen i Amy måtte vi først til parade på sygestuen, for at se, om det hele var i orden. Så blev et par nye bukser udleveret og sat et par anstændige snørestøvler på fødderne. Der blev modtaget mad til turen, udrustning afleveret på våbenkammeret og – det vigtigste – orlovspapirerne udleveret.

Så gik det hjemad med 114 km i timen.

6. juli 1915:

Regimentet modtager 125 mand fra korpsets kolonner og træn som arbejdsbold.

9. juli 1915:

Sprængning af Skakt B 4 ved Sperlingsluft. Fjenden svarer igen med et kraftigt ildoverfald mod afsnittet. Hummel – Hummel!

12. juli 1915:

Fjendtlig sprængning, som ikke retter skader hos os. – Næsten daglige artillerikampe og ildoverfald under anvendelse af gravmørtorer og minekastere.

19. juli 1915:

Sprængning af Skakt B. Den fjendtlige stilling svært beskadiget. Fjenden forsøgte med kraftig ild og anvendelsen af torpedominer at hæmme vores mineaktiviteter.

23. juli 1915:

Den hidtidig underlagte F.-M.G.-Abteilung 8b Köln overgår som organisatorisk del af Regimentet som M.G.-Kompanie. Kompagnichef bliver Hptm. Moll, den tidligere chef for 1. Kompanie.

Omkring formeringen af M.G.-Kompanie fortæller Lt.d.R. a.D. Nielsen:

Festungs-Maschinen-Gewehr-Abteilung Köln 8B

Forhistorie og formering 2.8 til 19.10.1918

Afdelingen blev oprettet under nævnte betegnelse den 20. oktober 1914 ved opdeling af Festungs-Maschinen-Gewehr-Abteilung Köln 5, der havde 12 geværer.

Denne var 2. august 1914 blevet opstillet samtidig med otte andre afdelinger af den til IR 65 i Köln underlagte Festungs-M.G.-Abteilung 7 i Köln, og i første omgang indsat mod luftangreb med banegården og broen over Rhinen.

Den 25. august 1914 blev F.-M.G.-A. Köln 2 og 8 blevet transporteret til Liège, hvor den blev indsat som afsnitsreserve for Forsvarsafsnit II af denne fæstning, der var besat af Lw.I.R. 78, og var kommet i kvarter i Grace-Verleur ved Liège.

Herfra blev F.-M.G.-A Köln 5 med tre Detachementer opstillet af Gouvernement Lüttich (Liège) sendt gennem det nordlige Belgien i et strejftog mod Antwerpen, og deltog herunder i fægtningerne ved Aerschot den 14. 9, Beeringen den 27. 9, Lanacken den 4.10 og Hamont den 7.10.1914

I begyndelsen bestod Afdeling Köln 5 kun af fire M.G. uden køretøjer, men modtog i Liège yderligere 8 våben fra Köln, personel fra Lw.I.R. 78 og fra opsamlingskompagniet Liège, modtog rekvirerede køretøjer og heste, og blev til sidst udvidet til en hesttrukken afdeling på 12 M.G.

Af udseende var afdelingen derfor meget broget. Personellet fra opsamlingskompagniet var af mangel på nye uniformer, stadig iført uniformer fra infanteri, pionerer, jægere, jernbanepersonel, telegrafister, dragoner, ulaner og husarer. Firehulede køretøjer af de forskelligste størrelser og konstruktion og seletøj af de forskellige former var repræsenteret, og afspejlede mange forskellige transportformer på land og i by. Også F.-M.G.-A. Köln 2 og 8, der fortsat var ved Liège, blev udvidet på samme måde.

På ordre fra den øverste hærledelse den 19. oktober 1914 skulle der fra Gouvernement Lüttich afgives 12 M.G. til fronten. Disse blev fastsat til at være hver 6 M.G. fra F.-M.G.-A Köln 8 Liège og Köln 8, Grace-Berleur.

De afgive 6 våben fra Köln 8 fik nogle få dage senere af den øverste hærledelse betegnelsen »Festungs-M.G.-Abteilung Köln 8A«, mens de 6 våben fra Köln 5 fik betegnelsen »Köln 8B«.

Mellem den 20. og 22. oktober forskød enhederne med jernbane og landevejsmarch fra Liège til IV. Reserve-Armeekorps nord for Aisne.

Den 20. oktober rykkede F.-M.G.-A Köln 8B fra Grace-Berleur med en styrke på 8 officerer, 8 underofficerer og 68 mand. Førere var Lt.d.R. fra IR 65, Rudolf Geisler, hidtidig delingsfører ved Abteilung Köln 5. Delingsfører var Offz.Stellvertr. Hille, senere Lt.d.R. og Unteroffizier d.L. Schröder, senere organisatorisk langtids Kompagni-Feldwebel, begge fra Lw.I.R. 78, og Unteroffizier Hansen fra opsamlingskompagniet, som faldt i stillingen ved Souchez åen efter stormen på Giessler-højderne den 21. 2. 1917. Af mandskabet var en femtedel stampersonel, mens resten kun var i begyndelsen af deres M.G.-uddannelse.

Kl. 0630 blev Boulevard de la Sauveniere i Liège nået, hvor den stødte til Köln 8 A. Sammen marcherede begge afdelinger kl. 0830 til banegård Liers til indladning og transport til Namur, som blev nået kl. 19.

Den 21. oktober kl. 8 blev Quiévin nået, og med et Hurra blev grænsen til Frankrig overskredet. Middag ankomst til Valenciennes. Kl. 22 et kort ophold i Cambrai. Den 22. oktober tidligt på morgen var Tergnier nået, og ved middagstid Chauny. Videre transport til Coucy-le-Chateau, hvor der blev losset. March til Epagny. Aften melding til General-Kommando, IV. Reserve-Korps. F.-M.G.-A Köln 8A underlægges 17. Res.Div., og Köln 8B under 22. Res.Div. De to afdelinger skilles. Afdeling Köln 8B i kvarter i Vezaponin. Schütze Rasch er ved et uheld forblevet ved Afdeling 8A.

Indkvartering i Vezaponin, 23. oktober 1914:

Formiddag hvil og eftermiddag eksercits mellem Vezaponin og Epagny. – Aften modtages befaling: Afdelingen flyttes fra IV. Res. A.K. til IX. Res.A.K. og afmarcherer ved dagry for at passere højderne ved Blérancourt i mørke, da vejen her ligger indenfor fransk artilleris observations- og skudfelt.

Med denne befaling til overgang til IX. Res.AK meddeler den øverste hærledelse enheden den allerede nævnte betegnelse.

March fra IV. til IX. Res.AK mellem Noyon og Roye, 2. til 25. oktober 1914.

Den 24. oktober kl. 0500 afmarch fra Vezaponin med omviklede kæder og slukkede lygter. Først ved dagry holdt i Blérancourt. Middel kl. 11 i Noyon. Telefonisk befaling fra korps: Afdelingen skal melde sig til IR 84 i Roiglise. Ankomst kl. 19. Nat indkvartering ved III./IR 84 i Margny, nødtørftig i kirken. Alarm for IR 84. Afdelingen følger indtil Noyon. Her modtages befaling: Afdelingen skal melde sig ved 17. Res.Div. i Roiglise. Igen indkvartering i Margny, og nu som eneste enhed. Befaling: Afdelingen underlægges 22. Res.Infanterie-Brigade og skal næste nat bringe 6 M.G. i stilling ved Beuvraignes. Der bliver rekvireret en pakvogn og 7 heste i Noyon.

March fra Margny til Amy og Beuvraignes, 26. oktober 1915.

I Beuvraignes skal 6 M.G. fra Grenadier-Regt. 2 afløses. Underbringelse i Amy. Med afløsning i den omstridte kant af Beuvraignes er afdelingen trådt ind i stillingskrigen på Vestfronten. – RIR 75 og 76 afløser samtidig Gren-Regt. 2 og RIR 84 i stillingen foran Beuvraignes og Laucourt.

I skyttegrave ved Beuvraignes og kvarter i Amy, 27.10 til 20.12.14

Afdelingen var hele perioden indsat med 6 M.G. i forskellige stillinger i dette afsnit langs Avre, fordelt med 5 M.G. ved RIR 75 og 1 M.G. ved RIR 76. Føring: Lt. Geisler, kompagnifører; 1. Deling Lt. Hille; 2. Deling Vizefeldwebel Hansen; 3. Deling Vizefeldwebel Eck, Kompagni-feldwebel Schröder. I november blev der i afsnittet yderligere indsat 4 M.G. fra M.G.K./RIR 75.

Afdeling Köln 8B blev herefter tildelt RIR 76, som ikke havde et M.G.K. Afdelingen havde under de forskellige indsatser hele tiden en deling i hvil. – I skyttegravene ved Beuvraignes stod enheden på et vigtigt punkt. Vestfrontens nærmeste punkt på Paris. Landsbyen Beuvraignes var totalt ødelagt. Den overfor liggende Tilloy var på fjendens hænder. Der var dårligt etableret forbindelsesgrave. Derfor var bevægelser i dagslys ikke muligt, og om natten var der ofte tab under afløsning eller afhentning af mad.

M.G.-stillingerne var for det meste udført til knælende skytte. Lette, splintsikre træbeklædninger, beskyttelse mod skud af infanteriskjold, M.G. stålpanser og sandsække. Sløring mod observation med net, grene, teltflager og jord. Senere blev der også anlagt dækninger til beskyttelse af let artilleri.

Afløsningsturnus: 4 skytter i stilling og 4 i hvil. Som følge heraf forblev enhedens sundhedstilstand god på trods af kulde og fugt. I denne periode kom afdelingens våben ikke til indsat.

Den 11. december blev afdelingen inspiceret i Amy af Brigade-kommandør, Exzellens von Borries. Paradeopstillingen viste et broget billede af forskellige uniformer og de mest forskellige typer af vogne. Efter paraden fulgte besigtigelse af kamp, af march og trav. Afdelingen modtog stor ros.

En erstatningstransport fra Köln ankom den 14. december: 1 Vizefeldwebel, 1 Sanitetsunderofficer, 2 våbenmekanikere, 1 beslagsmed, 1 karetmager og 18 skytter.

Fra dette tidspunkt forblev afdelingen ved RIR 76 indtil dens overgang til organisatorisk del af regimentet, og deltog i alle kamphandlinger og stillingskampe.

25. juli 1915:

Eftermiddag og aften særlig heftig fjendtlige minekassterild af flere timers varighed, som fra vores side besvarede kraftigt. Vores forreste stilling delvist kraftigt beskadiget. – Om udbygning af stillingen udsender bataljonen præcise retningslinjer som fastlægger forstærkning af hindringer, ud- og forbedringer af forreste og bagved liggende forsvarsgrave, underbringelse af mandskabet og håndgranater, reserve ammunition o.s.v. – Af kompagnierne i hvil er der etableret to nye støttepunkter: »Nord« i krydset mellem løbegravene 12 og 76, og »syd« ved vejkrydset Amy-Beuvraignes og Roye – Crapeaumesnil. M.G.K. har indbygget nye stillinger – Hvilekompagniernes arbejdestjeneste er reguleret, så der bliver to hviledage.

29. juli 1915:

Tre kraftige ildoverfald mod de fjendtlige stillinger foran Beuvraignes med tunge miner og korpsartilleri. – 1 tung mine falder for kort og dræber 4 mand fra I. Bataillon. Fjenden svarer igen med kraftig mine og artilleriild. – Kampaktiviteten øges dag for dag. De franske torpedominer har en meget kraftig virkning. Stillingsområde for disse minekastere meget vanskeligt at fastslå. – Af hvilekompagnierne forbliver altid 18 grupper i Beuvraignes som afsnitsreserve. – 4./PI 18 bliver underlagt Regimentet til støtte.

8. august 1915:

Hptm. v. Wedekind bliver på grund af sygdom overført til stedfortrædende IX. A.K. i Altona. Hptm.d.R. Eggers overtager kommandoen over I. Bataillon, Hptm Troitzsch kommandoen over II.

12. august 1915:

Fjendtlig sprængning af vore Skakt A3 og B3 uden at anrette skader. Kraftig fjendtlig ildaktivitet.

14. august 1915:

Under et fjendtligt ildoverfald i I. Bataljons område optælles ca. 600 granater og 100 tunge miner. Egen artilleriaktivitet kun ringe på grund af ammunitionsmangel. Feld-M.G.-Deling 217 underlægges regimentet og underlagt M.G.K. Fra Landw. 53 tilgår Regimentet 1 officer og 143 underofficerer og mandskab, for det meste minearbejdere. Af disse folk opstilles det såkaldte Minerings-kompagni. Bygning af en feltbane fra Amy til Margny påbegyndes.

26. august 1915:

Schwerer-Minen-Werfer-Abteilung 26 ankommer til Amy og underlægges Regimentet. – Fjenden arbejder sig langs hele fronten nærmere vore stillinger, og sender om natten kraftige patruljer ind i ingenmandsland. Fra Regimentet udsendes ligeledes stærke kamppatruljer.

29. august 1915:

Amy beskydes kraftigt.

30. august 1915:

Fjenden gennemfører sprængning foran Kientopp, uden resultat.

September 1915:

Den heftige beskydning af Beuvraignes fortsætter hele måneden igennem. De franske hærberetninger nævner Beuvraignes og den overfor os liggende Tilloloy næsten hver dag. – de tunge haubitsser fra 1./20 fra 18. Res.Div. trækkes frem til bekæmpelse af de nye fjendtlige skansearbejder. Fjenden arbejder kraftigt på sine fremskudte stillinger, og lader sig ikke heri forstyrre ret meget gennem fores beskydning. – I retning Tilloloy bliver lænkeballoner observeret.

6. september 1915:

Sprængning fra Skakt C gennemføres. Kort efter gennemfører fjenden også en sprængning, som ikke anretter skader.

17. september 1915:

Særligt kraftigt, fire timers ildoverfald på Beuvraignes. Der blev talt omkring 1000 til 1500 granater. – En opklaringspatrulje fra 6. Kompanie støder på en stærk fjendtlig patruljer, men slipper fri uden tab. – Der sendes her nat stærke patrulje ud for at opklarer mod fjendens hensigter, hvis aktivitet hele tiden stiger. Dagligt falder 1000 til 2000 granater over vores afsnit, hvortil kommer et tilsvarende antal miner af alle kalibre. Fjenden har anvendt et nyt kampmiddel: 1) kunstig røgdudvikling, under hvis beskyttelse han kan arbejde; 2) beskydning med brandminer.

25. september 1915:

Sprængning af Skakt A 3. Den fjendtlige stilling foran Kietopp synes at være styrtet sammen. Bataljonen i hvil (II.) alarmeret, også kamptræn står klar. Mandskabet fuldt feltmæssig i hvil. Hver kvarter stiller en natvag. Der indløber dog ikke ordre til afmarch, men bataljonen bliver i alarmberedskab. Orlov indstilles. Officerer på orlov kaldes tilbage.

29. september 1915:

Regimentet for tilgang af 1. Kav.-M.G.-Abteilung, der underlægges M.G.K.

30. september 1915:

Fjenden gennemfører to sprængninger kort efter hinanden ved Sperlingslust og efterfølgende ildoverfald, der stiger til stor heftighed. – I. Bataillon i hvil overgår som Korps-reserve.

Oktober 1915:

Fjendens ildaktivitet dalende. Hans øgede kampaktivitet i september var afledningsoperationer i forbindelse med hans offensiv ved Arras-Loretto og i Champagne.

4. oktober 1915:

Sprængning fra Skakt D 1 og D 2.

12. oktober 1915:

Mellem kl. 0900 og 1630 lægges den fjendtlige linje under 2000 tunge miner. Den fjendtlige stilling kraftigt ødelagt. – I de næste dage kommer der besked om, at korpset skal afløses. Kompagnier i hvil eksercerer, uddannes i brugen af håndgranater og afholder marchøvelser. Gamle uniformer erstattes med nye. Alle overflødige brugsgenstande, som i den lange stillingsperiode har hobet sig op, sendes til Erstatnings-bataljonen. Uddannelses-afdelingen i Libermont opløses og lærerpersonalet returnerer til respektive enheder.

22. oktober 1915:

1. Kompanie må pludseligt indsættes som forstærkning af højre fløjstilling i IR 31 foran Crapeaumesnil.

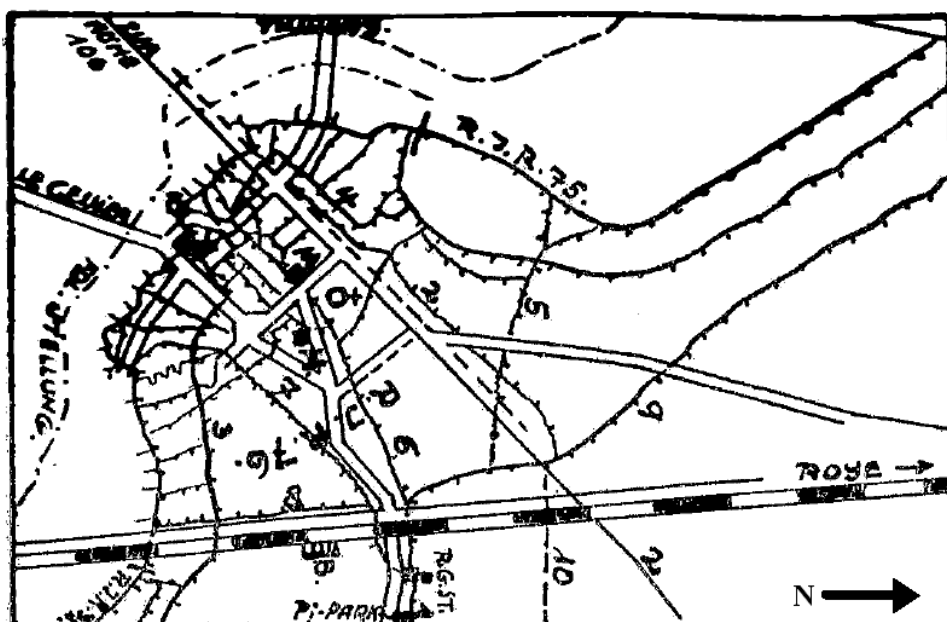
26. oktober 1915:

Regimentet afløses af Garde-Grenadier-Regiment 1. 1. Kompanie i 31'ernes stilling afløses af III/Garde-Rgt. z.Fuss. – Bataljonerne marcherer til Noyon og kommer her i kvarter.

Kampstyrke: 52 officerer, 3.091 underofficerer og mandskab.

M.G.K.: 5 officerer, 169 underofficerer og mandskab.

Forplejningsstyrke: 64 officerer, 3.328 underofficerer og mandskab.

Beuvraignes - 18. 8. 1915

M = Melina H = Hummel K = Kientopp S = Sperlingslust

1. Landwehr gang	5. Kurfürst-gang	9. Bismarck-graben
2. 76'er gang	6. Kirchen-gang	10. Kolonnen-weg
3. Blücher-graben	7. Raspe-gang	
4. Moltke-graben	8. Borries-gang	

Memorandum – Beuvraignes stillingen

Regimentets stilling lå på vest og sydsiden af Beuvraignes. Højre begrænsning: Granaten-gang, 76'er-gang til Kurfürsten-gang, Landwehr-gang fra skærepunkt med Kurfürsten-gang og Bismarck-graben, Støttepunkt »Mitte«. Venstre begrænsning: Jernbanelinje Roye-Paris, Støttepunkt »Syd«.

Regimentet fordelte sig i hovedstilling, 2. grav, Reserve-grav og 2. stilling foran Amy.

Hovedgraven var opdelt i to afsnit: »Melina« og »Hummel«, hvortil hørte hver tre underafsnit. Hvert underafsnit var besat med et kompagni. Foran hovedgraven forløb en kontinuerlig trådhindring med en bredde på 30-40 meter. På grund af den korte afstand til fjenden, bestod hindringen foran Underafsnit 3 kun af spanske ryttere. Her var der umiddelbart bag forreste grav etableret en bred hindring.

Hovedgraven var udbygget som forstærket skyttegrav med talrige traverser. Bag denne ligger med særlige stik- og dækningsgrave dækningsanlæg og forstærkede kældre. Dækninger kunne yde beskyttelse mod fuld-

træffere fra tungt artilleri op til 15-cm og mod tunge miner. Antallet af dækninger og kældre var tilstrækkelige til i hvert underafsnit at kunne underbringe 180 til 200 mand.

I dækningsanlæg og kælder var placeret: geværer, tornystre, patroner, håndgranater, til hver mand to kødportioner og flere flasker mineralvand og en stor lerbekker med vand, foruden lyspistol og lysammunition. I Hovedgraven var indbygget 5 M.G. og en 5-cm panserkanon – Rathen – ved vejen Beuvraignes – Højde 100 til dækning af vejen. Fra 2. grav førte 23 løbegrave til hovedgraven.

2. grav var bygget som forstærket skyttegrav og forsynet med en gennemgående trådhindring med en bredde på 15 til 20 meter. 2. grav ligger omkring 100 meter bag hovedgraven. Til 2. grav hører i Afsnit Melina et fæstningsartige støttepunkt og i Afsnit Hummel en reservestilling. I dækninger og kældre langs 2. grav kunne underbringes op til et kompagni. I 2. grav var der placeret 4 M.G.

Den primære forbindelsesgrav fra Amy var Landwehr-Gang. Forbindelse var også mulig gennem Rumpelstilzhen-Gang, 12'er gang og en fra den sydlige kant af Amy over Crapeaumesnil til venstre Regimentsafsnit gående grav. Fra Landwehr-Gang udgik Krichen- og Raspe-Gang, der henholdsvis mod nord og syd var indrettet til forsvar. Underafsnits kommandørerne (kompagniførere) var placeret i hovedgraven, afsnitskommandør Melina i et blokhus ved kirken og afsnitskommandøren for Hummel i det ikke langt derfra liggende citadelle. Afsnitskommandøren var forbundet med underafsnitskommandørerne med en dobbelt telefonforbindelse (blykabel og luftledning). Afsnitskommandør Melina havde underlagt Batterie B – 3 feltkanoner – og Afsnitskommandør Hummel Batterie C – 4 feltkanoner og Batterie E – 4 lette felthaubits. I underafsnit 3 var der placeret et batteri gravmorterer og flere lette minekastere, der primært virkede mod skansearbejder og huse foran dette afsnit.

Til observation af de fjendtlige stillinger var der udpeget en observationsofficer, der fra selvvalgte steder skulle fastslå alle forandringer i hos fjenden. Han blev støttet af patruljer og alle i forreste stilling værende officerer.

Minegravning foran Underafsnit 2, 3 og 4 blev gennemført efter aftale med Regimentskommandøren under ledelse af føreren for Pioner-kompagniet. Til dette formål var et særligt minekompagni på omkring 300 mand til rådighed. Forplejningen blev hver aften bragt frem med feltbanen, og tilberedt i kælder køkkener.

11. Armee reserve i Douai

Situation:

»I Øst kæmper den tapre hær, i Vest holder den brandvagt«, har en eller anden udtalt, som ikke havde været ved brandvæsenet i sommeren 1915.

I Øst havde hæren opnået sejr efter sejr. De russiske styrker blev trængt tilbage til en linje Riga – Tarnopol – Baranowitschi – Pinsk. Østrig havde fået en ny modstander i Italien. Serbien blev nedkæmpet.

Fra Vest havde man måtte afgive alle undværlige enheder til Østfronten, og holde stand i et sejt forsvar mod fjendens voldsomme angreb. I slutningen af september havde fjenden angrebet ved Loretto-højderne med store styrker, uden at det var kommet til gennembrud. På dette sted skulle nu IX. Reserve-Korps indsættes.

28. oktober 1915:

Efter en hviledag i Noyon indlades Regimentet i Vabeuf og Apilly, og når om eftermiddagen og aften frem til Douai. I. og II. Bataillon kommer i kvarter i Kaserne de Caux, III. Bataillon og M.G.K. i Kaserne d'Aust og Regts.-Stab i Rue de la Comédie. Regimentet er reserve for 6. Armee. – Kompagnierne eksercerer og modtager uddannelse i brugen af og forsvaret mod krigsgas og i angreb med håndgranater.

1. november 1915:

Parade for Exzellens von Boehn på kasernegården i de Caux.

9. november 1915:

I. Bataillon tilgår IR 162 som arbejdsstyrke i forreste linje, og marcherer til Sallaumines. Bataljonen skanser om natten i 2. stilling. Vejret er regnfuldt.

16. november 1915:

I. Bataillon afløses af II. i Sallaumines. I. rytter tilbage i dens gamle kvarterer i Kaserne de Caux.

20. november 1915:

9. og 11. Kompanie underlægges RIR 84 som arbejdsstyrke.

23. november 1915:

II. afløses af I. til skansning og marcherer i kvarter.

24. november 1915:

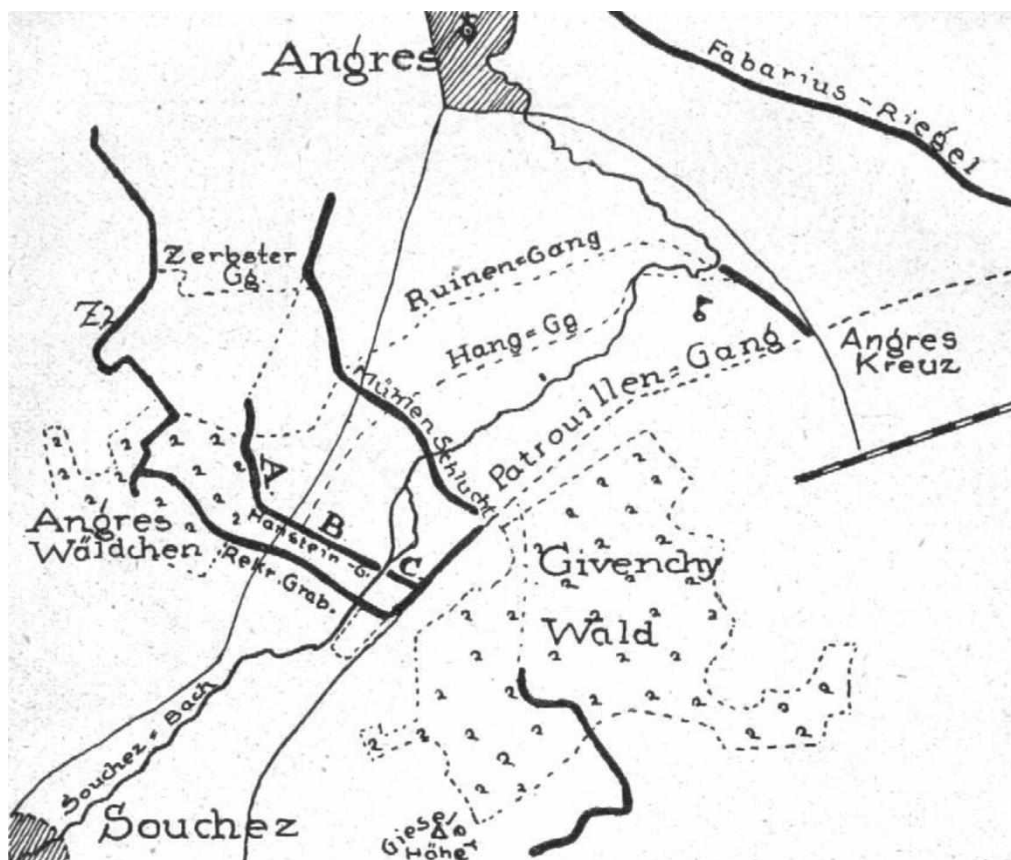
De resterende kompagnier fra III. Bataillon underlægges Res.Jäger-Btl. 9 til skansning.

29. november 1915:

I. Bataillon bliver igen afløst af II.

6. december 1915:

I. Bataillon afløser III. i Lenz, som herefter overtager kvartererne i Kaserne de Caux.

12. Stilling ved Souchez-åen

8. december 1915:

Regimentet modtager befaling til afløsning af RIR 31 langs Souchez. Stillingen ligger på begge sider af åen. Til venstre ligger Giessler-højderne, en udløber af Vimy, højre fløj ligger ved Angres-skoven. I skoven ligger de fjendtlige stillinger kun omkring 15 meter væk. De fjendtlige stillinger på Giessler-højderne og den foran os høje Loretto giver et fuldstændigt indblik i vores linje og bagved liggende områder. Den nye stillinger er opdelt:

- a) forreste linje, besat med tre kompagnier
- b) beredskab i Angres med tre kompagnier
- c) Reserve i Lievin med tre kompagnier
- d) Hvilekvarter i Lenz med 3 kompagnier

En taktisk bataljon (T.) formeres af 4, 8 og 11. Kompanie. Fører for denne bataljon bliver Hauptmann Moll. – Regimentet er underlagt 81. Infanterie-Brigade. – Da regimentet endnu ikke er udrustet med gasmasker, skal masker fra RIR 31 overdrages. – I forreste linje og i beredskab medbringer enhederne kun stormoppakning på såkaldt bayrisk måde. Stormoppakningen rulles sammen med teltflage og båret på ryggen ved hjælp af brødposestropper.

10. december 1915:

Regts.Stab og III. Bataillon flytter fra Douai til Sallaumines. II. Bataillon afløser beredskabsbataljonen fra RIR 31.

11. december 1915:

I. Bataillon afløser i forreste linje tre kompagnier fra RIR 31. III. rykker i reserve stilling i Lievin. T-Bataillon forbliver i hvil i Lenz. M.G.K. besætter med 3 M.G. i forreste linje, 3 M.G. forbliver i beredskab i Angres. Resten af kompagniet i hvil i Lenz.

12. december 1915:

Regt.Stab flytter til Lenz. Pionier-Kompanie 2/19 underlægges Regimentet, og til skansning desuden 1. kompagni fra det skansekommando og en afdeling fra Reserve-Husaren 6. – På grund af den vedvarende regn falder en del af stillingen sammen. Adgangsveje er meget dårlige og mange steder overhovedet ikke passabel. Terrænet er ødelagt af granatnedslag og bundløst. Alle kratere er fyldt med vand.

Om indsættelsen af 1. Kompanie står der i mine erindringer:

Ved Souchez-åen

Hvilket svineri! Hellige kanonrør!

En lille forsmag havde vi jo allerede fået, når vi fra Douai blev sendt på skansning. Nu gik det imidlertid gennem det tykke mudder ud i forreste linje og den skønne hviletid i Douai med de pragtfulde Münchener øl på soldaterhjemmet og Cognacs hos Angelè var slut.

Nu var på på march for at afløse 31'erne langs Souchez. Heller ikke forberedelserne tydede på noget godt. Stormpakning på bayrisk måde og mad til to stillingsdage, snøre støvlerne ekstra fast, for ikke at tabe dem, hvad der allerede var forekommet under vores skansning, hvor de sad fast i lerjorden.

Det var netop det herligste vejr til skyttegrav; ingen regn og en tæt, tung luft. Da adgangsvejene lå under beskydning gik det i enkelt kolonne frem fra Angres-Kreuz, og herfra gennem løbegraven.

Løbegrav? – nærmere en kanal!

Bare det at nå frem til løbegraven var et kunststykke. Som på en kælkebane gik det direkte ind i mudder til knæene. Dette var desuden så klæbrigt og sejt, at man med det samme fik klumper på fødderne, som rigtige elefantfødder. Geværet var hængt om halsen, så begge arme var frie. På den måde kæmpede vi os videre, skridt for skridt, mens vi forsøgte at holde fast i siderne på graven.

Min ven, Unteroffizier R, der fra min deling allerede havde været sendt frem for at bese stillingen og adgangsvejene, marcherede foran mig. Han havde for at være snu, trukket et par underbukser ud over støvler og bukser, og troede dermed, at der intet kunne ske ham. Først havde vi grinet af ham, og så han af os, men – så bum – faldt han i et hul i graven, og nu løb den brune sovs ned i buskelinningen fra oven.

Vi dampede allerede som gamle heste, og havde kun nogle få hundrede meter bag os. Hele tiden forsigtigt sætte det ene ben foran det andet, »hul!« – Mange gange måtte man tage hænderne til hjælp for at få trukket støvlen fri igen, når den satte sig fast.

Lidt efter lidt, skridt for skridt og med tålmodighed kom vi til sidst frem til målet. Og hvilket syn!

»Vær hilste, du mit skønne Beuvraignes«. Hvad havde vi dog begivet os ud i? Intet af det, vi hidtil havde forstået ved en stilling. Der var ganske vist noget, der lignede en grav, men det var mere end vand, mudder og slamgrav, end det var en skyttegrav.

Dækninger i mit delingsområde var også kun noget på papir. Der var gjort forberedelser til et par stykker, der til dels var 3, 4 og 5 minerammer dybe. Min dækning var endda som den eneste ti rammer dyb. Her krøb vi så af og til sammen med sammenbukkede ben og krummet ryg, da en sådan mineramme kun havde mål på 60 cm. bredde og 90 cm. højde. Og hver gang, dækningen blev forsøgt udvidet, måtte alle først rømme den.

Under alle omstændigheder var der ikke megen ro. Når man ikke stod på post, måtte man arbejde for at gøre graven bare nogenlunde. Vi lærte allerede ved første forsøg, at der ikke kunne udrettes meget med en spade. Det var kun noget for de største muskelbunder, for hvem kan bruge en spade, hvor der øjeblikkeligt klæder sig 20 kg ler, som man kun med hænderne kan få til at slippe. Derfor kunne man lige så godt fra starten bruge hænderne, som vi pakkede ind i et par sandsække, så man havde nogle sådanne. Man var lykkelig hvis man efter timers arbejde blot havde nødtørfigt oprettet et lille stykke grav. Og så – smut – og det hele startede forfra efter at siderne igen var skredet sammen og havde fået graven til om muligt at se endnu værre

ud. Da jeg som som vagthavende delingsfører gik gennem kompagniafsnittet, var en uheldig var gledet ned med en sammenstyrtning, og nu lå hjælpeløst lå begravet i mudder til brystet, og ikke ved egen hjælp igen kunne komme fri. Både gevær og oppakning, som havde ligget på siden af graven, var ligeledes fuldstændigt forsvundet, og kunne kun ved fælles hjælp igen trækkes ud af pløret. En anden ulykkesfugl havde på trods af alle sikkerhedsforanstaltninger mistet sin ene støvle. Uanset, hvor meget vi ledte, kunne vi ikke finde den, og den arme mand måtte resten af stillingsperioden stå på vagt med kun en støvle.

På et sted i graven stak benene på en falden ud af gravvæggen. Uanset, hvor meget vi forsøgte igen at begrave dem, vaskede regnen dem hele tiden fri. Det var intet andet at gøre, end at lade ham forblive en tid i denne tilstand midt mellem os.

En enkelt inspektion af kompagniets afsnit krævede flere timers arbejde, og alligevel nåede man end ikke den feltvagt, der var placeret på skråningen af Giessler-bakken. Alene dette krævede en hel dag – eller rettere en hel nat.

Og så gevæerne! Ingen af dem var vel i stand til at skyde. Man kunne ingen steder lægge eller stille det. Det var bedst at være den omkring halsen, men når man så faldt, blev det dypet i mudder. Enhver soignering var nytteløs, for det var øjeblikkeligt lige så beskidt igen. Til alt held havde vi ikke megen brug for bøsserne, for fjenden havde det ikke meget bedre i hans stillinger.

En stor fordel havde mudder dog. Den opslugte de fjendtlige artillerigranater, fjenden sendt over til os, på fortræffelig måde. De forsvandt ind i de bløde mudder uden at eksplodere, og det var i denne stilling, hvor der ikke var plads til at vige ud og ingen dækninger, at meget stor betydning, og forsonede os en smule med det seje, våde mudder.

Om dagen søgte jeg forgæves efter landsbyen Souchez. Ikke engang med kikkert var der noget at se, selvom den efter vores kort skulle lige lige foran stillingen. Granaterne havde her fuldført deres grusomme arbejde så effektivt, af den bogstaveligt var blevet jævnet med jorden. Det var intet under, at denne ild og den vedvarende regn havde forvandlet hele området til et bundløst hav af mudder.

To dage levede vi i denne suppe, så gik det i hvil til Lenz. Vi ønskede vores afløser et godt ophold, og drog glade afsted. Hver af os med garanti omvandrede lerklumper med en jakke, der vejede flere kilo. Vi måtte slæbe leret med til vore hvilekvarterer, da det ikke kunne rystes af. Hver anden dag var vandet i slusen ved Lenz derfor helt gult.

14. december 1915:

Første afløsning i tre stillinger. I. Bataillon går i hvil, II. i forreste linje, III. i beredskab og den taktiske T-bataljon i reserve.

Afløsningsturnus bliver nu tre dage.

16. december 1915:

Ved 7. Kompanie tages en overløber til fange. Denne franske underofficer fra Regiment 21 beretter:

Afhøring af overløber

Stillingen ved Givenchy er så dårlig og våd, at han ikke længere havde kunnet holde det ud. De led også under flankerende ild fra Angres. Folkene stod i vand til over knæene. Kun kold forplejning hver anden dag. Afløsning alt efter forhold i stillingen ved Givenchy, ofte daglig. Få dækninger, kun for officerer. Han har stået i op til tre uger i stillingen overfor os, der er langt bedre end ved Givenchy. *Beaucoup mellheur secteur.*

Bataljonskommandør og den hos ham liggende telefoncentral ligger 500 til 600 meter bag stillingen langs vejen Lievin-Souchez. Han havde deltaget i det sidste angreb. Man havde egentligt slet ikke haft til hensigt at rykke frem, men binde større tyske artillerikræfter. Formålet havde været, vidste han præcist, med en ti fold overmagt at bryde igennem i Champagne.

21. december 1915:

Hauptmann Troitzsch, fører for II. Bataillon, falder. Hptm. Witt-Hoe overtager kommandoen – Stillingen og også Lenz beskydes kraftig med tung artilleri.

24. december 1915:

I juledagene er der befalet forhøjet beredskab. I. Bataillon i forreste linje. Fjenden indleder julefesten med flere ildoverfald, der fra vores side kraftigt gengældes. Kraftig regn, der hele tiden ødelægger alt arbejde i stillingen. – Omkring udbygningen af stillingen udsendes følgende befaling:

Regiments-befaling

Af den hyppige afløsning bliver den koordinerede udbygning af stillingen bragt i overordentlig fare. Det bliver umuligt hvis ikke samtlige førere, specielt afsnikskommandørerne og kompagniførere ikke med alle mid-

ler fremskynder arbejdet og gennem hyppige inspektioner af stillingen overvåger fremskridtene. Jeg går derfor de herrer afsnitskommandører og kompagniførere til pligt, ved alle afløsninger at overbringe alt til efterfølgeren, hvad der er nødvendigt for den yderligere udbygning af stillingen.

Til lettelse for overdragelsen bliver der tildelt afsnitskommandør Agerskreuz med Afsnit A, B og C en overdragelsesprotokol, som forbliver i stillingen. Afsnitskommandør og kompagnifører skal heri optegne planlagte arbejder, gøre disse bekendt for afløsning og i dennes overværelse optegne opnåede resultater sammen med erfaringer og eventuelle nye forslag.

På grund af den vedvarende regn de sidste dage er Regimentets stillinger for en stor del forfaldet. Der består i øjeblikket ingen forsvarsdygtig første grav. Adgangsveje er for tiden impassable, eller kun med store anstrengelser passable. En frembringelse af reserver er p.t. ikke mulig. En forbedring er indtrængende nødvendig.

I første omgang skal følgende arbejder gennemføres:

1. Etablering af en forsvarsduelig første grav. Til dette skal udelukkende gravbesætningen anvendes. Til transport af materialer og forplejning skal dagligt stilles to delinger til disposition af de respektive kompagnier i beredskab.
2. Etableringen af en god adgangsvej til hvert kompagniafsnit: Ruinen-Gang til Afsnit A, Hang-gang til Afsnit B og Patrouillen-Gang til Afsnit C. Til dette arbejde skal de to resterende delinger fra beredskabskompagnierne indsættes. Er denne arbejdskraft ikke tilstrækkelig, skal afsnitskommandøren over telefon ved Regimentet anmode om assistancekræfter. Disse vil blive stillet af reserve-kompagnierne eller de til Regimentet underlagte kompagnier af Res. Jäger-Btl. 9.
3. Udbygning af Patrouillen-gang og Alt-Stutterheim-gang bag Angerskreuz, oprydningen af Fabartus-Riegel og forbindelsesgravene eksempelvis Linsingen- og Ludendorff-Gang ledes af Regimentet. Nærmere bestemmelser herom udgives af Lt. Luserke.

Til dette arbejde står til disposition:

2 kompagnier Reserve-Jäger 9

1. dag efter afløsning 2 kompagnier fra Wiegand-udbygningen
2. dag efter afløsning 1 Kompanie fra Wiegand-udbygningen.
4. Kompagnierne fra Wiegand-udbygningen skal efter Oblt. Geislers forskrifter konstruerer dækningsanlæg. Hertil skal alle inddrages, der ikke er beskæftiget med stillingsbyggeri. Til transport af pionermateriel til Wiegand udbygningen stilles indtil videre hver bataljon vogne, M.G.K. tre forspand. Meldinger kl. 17 til Divisionens pionerpark. Vogne skal her afhentes af fører stillet af Wiegand-udbygningen, der følger dem til losseposition.

Bekæmpelse af vand:

I arbejdet til dræning af første og anden grav og de heri placerede dækningsanlæg indsættes kompagnierne i forreste linje. Dræning af grave og løbegrave sker med assistance fra drænings-afdelinger, der i størrelse af en til to delinger stilles af de ved Angerskreuz liggende beredskabskompagnier.

Til ledelse af dræningsarbejdet er Oblt. Geisler ansvarlig, der i samarbejde med føreren af 2./Pi 19 udsender de nødvendige retningslinjer for en planmæssig dræning.

Afsnit A lider mest under vandet. Her skal der under udnyttelse af terrænets form etableres det nødvendige fald i graven. Fra det dybeste punkt skal vandet ledes videre gennem stikkanaler. Disse stikkanaler samles i en dræningsgrav – gamle Ruinen-Gang – der udmunder i Rühlenschlucht-Graben og på den måde leder vandet tilbage til Souchez-åen.

Til afvandning af Afsnit B og C skal der etableres dybe samlebrønde – sivebrønde.

For at dræne forbindelsesgrave og beskytte den mod tilmudring, skal gravvægge beklædes i op til 1 meters højde. I bunden skal anlægges dræningskasser, der overdækkes med træriste.

Til gennemførelse af dræningsarbejdet kræfter: 1.500 meter afvandingskasser, 1.500 meter træriste, 1.500 meter rundholter og 15.000 meter forskallingsbrædder eller tilsvarende mængder af rundholter til afstivning af vægge.

Sign. v. Heynetz, Oberst og Regiments-kommandør

1916

1. januar 1916:

Det nye år begyndte med dette samme dårlige vejr, som det gamle år sluttede. Sammen med den delvist meget kraftige fjendtlige artilleribeskydning, sætter det store begrænsninger på udbygning af stillingen. Alle dispo-

nible kræfter måtte i første omgang indsættes i udbedring af de opståede skader, for at holde stillingen nogenlunde i forsvarsmæssig stand. – I den forreste linje er der kun 19 anvendelige dækninger.

Kampstyrke: 48 officerer, 2.559 underofficerer og mandskab.

M.G.K.: 4 officerer, 204 underofficerer og mandskab.

Forplejningsstyrke: 57 officerer, 2.797 underofficerer og mandskab.

5. januar 1916:

Det fjendtlige artilleri gennemfører de sidste flere heftige ildoverfald. Fosse 3 skydes i brand af fjenden.

7. januar 1916:

F.-M.G.-Zug 317, som fra 13.10.1915 har været afgivet, returnerer til Regimentet – I Lenz uddannes kompagnierne i hvil i anvendelse af gasmasker i et øvelsesgaskammer. Lenz beskydes hyppigt af tung artilleri – Alle kræfter indsat i udbygning af stillingen.

24. januar 1916:

På grund af kraftig beskydning af Lenz flyttes hvilke kompagnierne Sallaumines.

25. januar 1916:

På grund af fraternisering med den fjendtlige besætning, bliver kompagnierne byttet rundt mellem de enkelte afsnit.

27. januar 1916:

6 blinksignalgrupper formeres til forbindelse mellem forreste linje og Beredskab Angreskreuz.

28. januar 1916:

Regts-Stab forlægger sit kvarter fra Lenz på grund af den kraftige beskydning, ligeledes til Sallaumines.

31. januar 1916:

Den kommanderende general inspicerer regimentets afsnit.

Februar 1916:

Den fjendtlige fly aktivitet stigende. Også Sallaumines beskydes med tungt artilleri. – Udbygning af stillingen prioriteres meget højt. Den forreste grav er næsten blevet tørlagt og beklædt med U-rammer (såkaldte gravprofiler). Konstruktionen af dækninger er ligeledes stærkt påskyndet. I den forreste grav er 29 dækninger gjort færdig, mens 53 er under bygning. Der arbejdes på udbygning af 2. og 3. grav. Også hindringerne foran de forskellige grave i 1. stilling er væsentligt blevet forstærket. – Fra Angreskreuz er fire løbegrave til forreste stilling blevet gjort anvendelige eller nyetableret. Mellem Fabarius-Riegel og Angreskreuz er der to adgangsveje. Fra Wiegands-udbygningen i Lievin er forreste linje forbundet med 76'er-Gang.

21. februar 1916:

Gieseler-højden til venstre for os stormes af Regiment 162 og 163. III. Bataillon er i stilling og etablerer med 11. Kompanie forbindelse til den fremlagte stilling. En hurtighindring etableres foran den nye stilling og en forbindelsesgrav etableres. Arbejdet er meget vanskeligt i den stenede jord. Et fjendtligt angreb fra Souchez tages under virksom beskydning af M.G. I. og II. Bataillon stilles i beredskab bag Regiment 162. De kommer ikke til indsættelse. 5. og 6. Kompanie bringer mad og materialer frem til stormtropperne.

Herom bringer Musketier Schulze (senere Lt.d.R.) følgende beretning:

Hos Infanterie-Regiment 163 efter stormen på Giessler-højden 21.2.1916

Præcist kl. 14 begynde trommeilden mod de fjendtlige stillinger. Højen var forvandlet til et flammehav. En tæt, sort røgsky lagde sig over ingenmandsland. Den frygtelige symfoni af eksploderende granater øgedes hele tiden. Alt artilleri var rettet mod denne højderyg og spredte dens ild og jern over den opløjede jord, der borte, mens jordmasser, fanget af denne store kraft blev slynget op i himmelen i vanvittige cirkler. Vi lå som reserve langs jernbanen ved la Coulotte. Dybe, kraftige gange var gravet ind i den sorte høje slaggebanedæmning. Fulde af spænding fulgte vi det frygtelige skuespil der udspillede der oppe foran vore øjne. Af og til måtte vi i fuld dækning når en fjendtlig granat forvildede sig ned over denne reservestilling. For os syntes en yderligere stigning i ilden at være en umulighed, og alligevel blev den hele tiden vildere og hele tiden mere øgedes lynene. På mundingsilden kunne vi bag os se batteriernes stillinger. Med skarpe knald feltkanaoner og haubitser, med dumpe drøn tunge haubitser og 21-cm kanoner – alle rettet mod den i røg, os og flammer indhyllede bakke. Spændingen steg fra minut til minut. Ville vi klare det? Ville det koste mange menneskeliv?

Kl. 1645 skulle stormen begynde. Allerede nogle få minutter før forlod vores infanteri deres grave, løb den fjendtlige første og anden grav over ende uden tab, og uden at der var faldet et skud. Fjenden var slået ud af artilleri-

ets haglvej. Hvor hurtigt rykkede vores infanteri ikke frem – vi så dem styrte frem mod den fjendtlige grav – kunne artilleriet ikke lægge deres ild frem? Grønne lyskugler steg til himmels og forsvandt som stjernesud. »Artilleriet lægges længere frem, længere frem med ilden« skreg de. Og så knuste denne ildvalse vejen for fødderne af de efter stormende tropper. Nye grønne lyskugler! Nu buldrede det allerede længere væk. Ville de der foran med dette samme rykke kilometervis frem?

Et kompagni var trængt ind i dalen og frem til den frygtelige plads, hvis ruiner var druknet i blod: »Souchez«. Hertil måtte de. Ingen modstand. Overraskelsen havde vel været for stor. Man fortæller at 300 mand, 7 officerer, herunder en major, var taget til fange og to tunge maskingeværer erobret. Fangerne kom snart efter forbi os, lykkelige over at være sluppet ud af helvedet. Alle franskmænd i deres gråblå jakker.

Skumringen var begyndt at falde over landskabet, som vi fremme nåede den nye stilling. Nu syntes de derovre at være kommet sig over deres skræk, for en morderisk ild begyndte at lægge sig over adgangsveje, og beredskabsområder, hvorom fjenden syntes godt underrettet. Jeg tror aldrig jeg, eller nogen af de andre, nogen sinde i livet vil glemme denne tur frem til fronten. Min deling skulle bringe kaffe frem til forreste stilling. Lt. Grunewald førte an sammen med en 163'er, der skulle kende vejen, så kom jeg og bag mig resten af delingen. Sammen med Podzuck bar vi på en tyk stang den store beholder med kaffe, og bag os kom de to og to med yderligere beholdere. Den gamle løbegrav var rimelig intakt, selvom granater her og der havde ødelagt bundbrædderne, slået dem til side eller slynget dem ud af graven. Så kom ildmuren. Det var som alle kanoner derover spyede ild og jern ned over vores lille trop, der stønnende og svedende under vægten af de tunge kaffebeholdere, vaklede fremad. Her og der faldt en, vaklede, råbte op og beholderen faldt til jorden. Hyl, brag og eksplosioner overdøvede skrigene fra de sårede. Forbindelsen gik tabt. Enkelte var forsvundet, andre blevet tilbage. Alle forsøgte at finde dækning mod den blyhagl fra shrapnels, der sprang omkring os. Vores vejviser fra 163 var helt forsvundet. Måske kendte han vejen kun alt for godt. Også vores løjtnant havde vi mistet. Vi stod pludseligt helt alene i graven og ilden. Godt så vi prøvede at finde vejen frem alene. Hvide lyskugler, nogle gange blandet med grønne, steg op og viste nogenlunde retningen.

Graven blev mere og mere ødelagt. Sårede lå stønnende omkring. Døde stirrede med slukkede øjne mod nattehimmelen oppe i mudderet eller i den ødelagte grav. Forbi, kravle hen over, vi måtte hjælpe de levende. Sanitetsfolk, med stønnende, blødende last indhyllet i slimede teltflager, hastede os i møde. Fremad, videre, følge graven. »Mergelgrube«, samlestedet for sårede og døende, hvilket billede, hvilket mareridt. Også forbi her. Her er graven fuldstændig blokeret. Vi klatre ud på marken, her går det lettere. Omkring os synger stålsplinterne, brager granaterne og fløjter infanteriets og M.G.'ernes kugler omkring os. Af og til dukker skikkelser op omkring os, på vej frem eller tilbage, i spring gennem ilden. Terrænet var skiftevis oplyst som om dagen af raketter, eller buldrende mørk. Over os blinkede stjernerne højt hævet over alt nød og elendighed. Her, her måtte den gamle forreste linje have ligget. Så mangler kun det sidste stykke.

Et vanskeligt stykke begynder gennem de ødelagte pigtrådshindringer og dybe granatkratere. Hen over os suser vore egne artillerigranater, og omkring os eksploderer og hyls de fjendtlige. Man føler, at man bliver svagere, at musklerne strejker. Ikke nu, ikke blive her i åbent terræn, videre, videre. Vi tager os sammen. Træ stangen trykker som en jernstang, kaffebeholderen svinger vildt fra side til side som en stor tung blyklump. Hvert skridt bliver tungere. Men de skal have kaffen, der fremme. Det er utroligt, hvordan selv den svageste i sådanne øjeblikke, finder kræfterne. Vi fornemmer af granatnedslag, som bliver tættere og tættere, at vi nærmer os forreste linje. Ja, her ligger ynkelige bølgeblikdækninger. Omridset af en grav, der er fuldstændig jævnet med jorden. Udrustningsgenstande, franske geværer og tornystre. Døde, hvis blod jorden grådigt opsuger, frygteligt forvredne ansigter, sønderrevne, et grusomt syn peger med sin iskolde dødshånd mod os.

Videre, forbi de grusomme billeder. Vi er endnu ikke fremme. Der lyder et skrig, der overdøver de eksploderende granater. Det nyttede ikke, vi kunne ikke begynde at søge, hvor vi var nu. Vi forsøger at skribe opmuntrende ord til hinanden, men larmen overdøver ethvert forsøg. Igen et virvar af pigtråd, der som slanger lægger sig om fødderne og får en til at snuble. Alle er åndeløse, lungerne pumper. Man bider sin læbe itu, så smagen af blod og smerten for en til at glemme alle tanker. En rasende bitterhed stiger i en.

Arbejdskolonner graver i natten nye forbindelsesgrave til den vundne stilling. Der bliver skovlet som rasende. Det drejer sig om liv eller død, om at finde dækning og opholdssted, når det igen bliver lyst over området. Foran bliver der råbt: »Her, her!« Endeligt finder vi en brystdyb grav, hvor der stadig bliver arbejdet. »Forreste grav 163?« kommer det fra vores smertende lunger. »Ja, her«. »Her er kaffen«. Så slipper kræfterne op. Der er, som forsvandt pludseligt alt kraft. Et gråt skår lægger sig over øjnene. Den frygtedelige last trykker stadig, selvom kedlen allerede for længst er forsvundet, og som de mudderindsmurte tørstige skikkelser allerede har kastet sig over. Langsom vender bevidstheden tilbage. De sidste skrækbilleder flyver over øjnene, smerteskrig lyder i det fjerne. Den rå virkelighed vender tilbage og vore hjerter begynder at falde til ro. Vi er landet ved 1. Kompanie.

I de vilde fortrukne ansigter så vi hos dem stadig gruen og anstrengelserne af den overmenneskelige anspændelse i de sidste timer. Rystende, dirrende skikkelser krøb omkring; mennesker, hvis nerver efter de frygtelige ikke endnu var kommet på plads. Imellem dem nogle med alvorlige ansigter og sammenknæbne læber, andre med ubekymrede, grinende øjne. Alle i et pauseløst hastværk og arbejdsraseri. De graver for livet dækninger og beskyttelse før den kommende dag. Endnu mere velkommen end mand og drikkevarer er de minerammer, andre transportgrupper kommer med. De blev revet ud af hænderne med råb om mere træ. Vores beholder er tom. Et sidste blik over det frygtelige natlige billede, og så springer vi tilbage over månelandskabet. Artilleriet fortsætter med uformindsket vildskab. Man tager sig end ikke mere af nedslagene; rammer de ikke, så rammer de ikke. Det drejere sig kun hurtigst muligt at

slippe ud af heksekedelen. I vores hastværk ramte vi ikke den rigtige grav, og valgte i labyrinten af grave, den forkerte vej tilbage. En fortvivlet eftersøgning starter indtil vi endeligt støder på sanitetsfolk, der bærer sårede bagud. Dem slutter vi os til. Gennemblødt, forrevne og forpustede nær vi i daggryet igen tilbage til banedækningen og dækningen. Nærmest bevidstløs lander jeg på halmen. Nogle sidste frygtelige billeder ryger gennem tankerne, så sænker en dyb, drømmeløs søvn over mig.

Marts 1916:

Arbejdet med at fjerne mudder og forsyne stillinger med U-rammer fortsætter. Dette arbejde kræver alle kræfter fra kamp- og beredskabsbataljoner. – Aktiviteten i luften stigende.

3. marts 1916:

Hauptmann Potel fra RIR 75 overtager kommandoen over II. Bataillon, da Hauptmann Witt-Hoe går på orlov.

18. marts 1916:

På ordre fra 18. Res.Div., som Regimentet er underlagt, placeres 4 kompagnier i første linje. T-Bataillon opløses. Der indføres en 4 dages afløsning. Patruljer opklarer mod den fjendtlige udbygning af stillinger.

21. marts 1916:

Borgmester Dr. Schröder og Senats-sekretær Dr. Hagedorn besøger Regimentet og overrækker 221 Hanseaten-Kreuz. Parade med III. Bataillon. Den franske stilling lægges under ild med 21-cm haubits og beskadiges kraftigt.

April 1916:

Major Scheller overtager kommandoen over Regimentet under kommandørens orlov. Englænderne, der har overtaget stillingen foran fronten, belægger vores stillinger med minekaster ild.

6. april 1916:

Fra bataljonen i hvil forlægges et kompagni til hver af Gleu og Wiegand-udbygningen. Disse kompagnier skal desuden hver nat stille 108 mand til minegravning i forreste stilling, og at komme eventuel engelsk minegravning i forkøbet.

20. april 1916:

Der formeres et Bau-Kompanie

29. april 1916:

Englænderne gennemfører et gasangreb til højre for vores stilling. Der indføres gasberedskab.

Maj 1916:

Den fjendtlige artilleri og fly aktivitet tiltager væsentligt. På tidspunkter kraftig artilleri- og mineild, samt stærke fly formationer over vore stillinger. Et fly nedskydes af M.G.-ild Af kampkompagnierne gennemføres en omfattende patruljeaktivitet.

18. maj 1916:

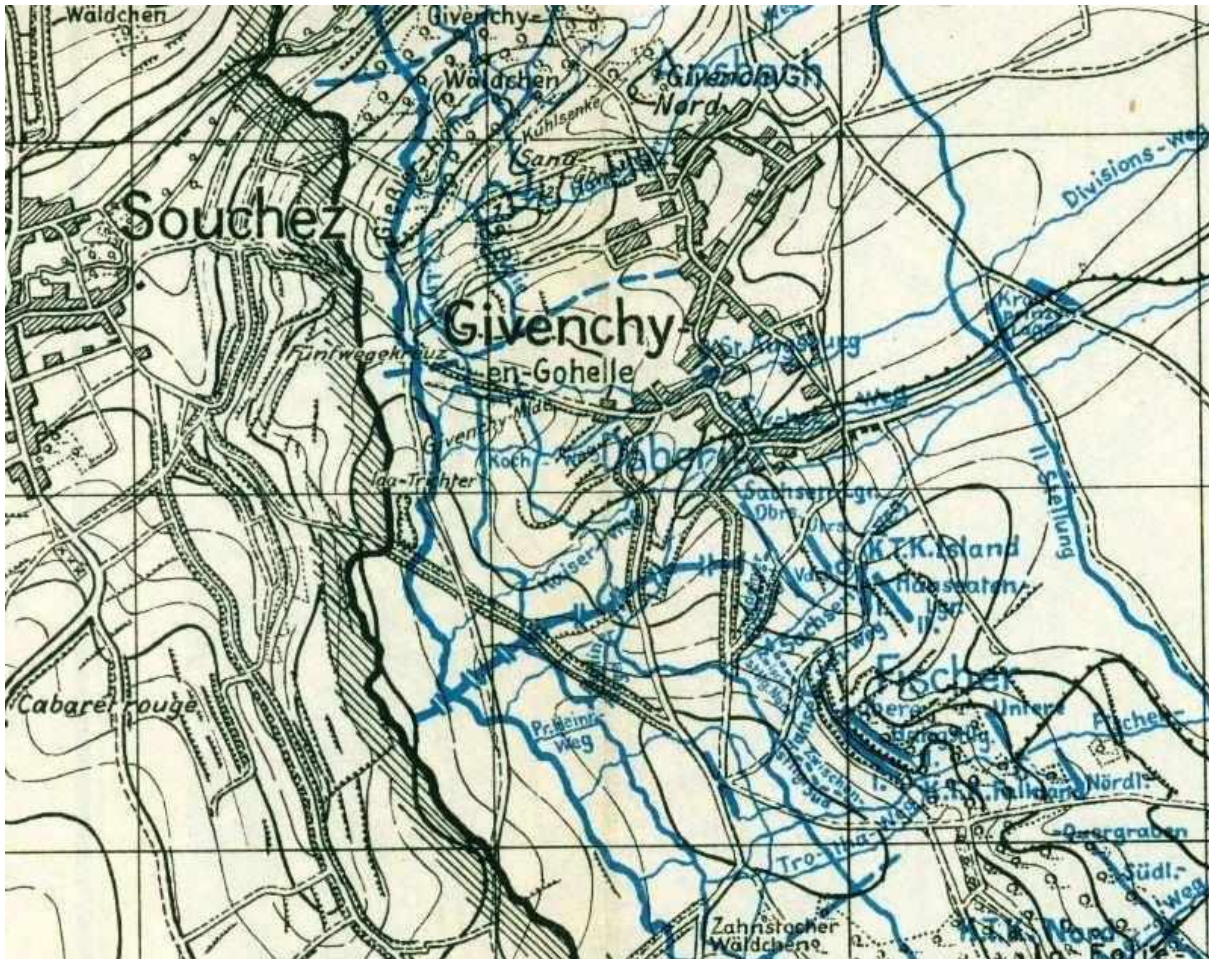
1. Kompanie udsender kamppatrulje for at erobre fjendtlig sappehoved. Forsøges mislykkes, da en håndgranat bliver udløst i seletøjet på en af deltagerne som slår vedkommende ihjel. Komp.Fører Lt. Roebel såret.

21. maj 1916:

IR 163, RIR 86, Res.Jäger-Batl. 9 og 5 og 5. Garde-Regiment z.F. gennemfører stormangreb på fjendtlig stilling ved Givenchy. Den fjendtlige stilling trykkes ind over en bredde på 1700 meter og mange fanger taget. III. Bataillon sat i beredskab som Brigade reserve. Det kommer ikke til anvendelse. Regimentets stilling ligger under kraftig fjendtlig artilleriild. Gas fra egen gasudlægning driver tilbage i stillingen og gør anlæggelsen af gasmasker nødvendig. Også den følgende dag meget livlig gensidig artilleribeskydning og aktivitet i luften. Wiegand-udbygningen bliver rømmet på grund af meget kraftig beskydning.

26. til 28. maj 1916:

Regimentet afløst af det af IV A.K. sammensatte Regiment v. Puttkammer.

13. Kampe på Givenchy-højderne

Situation:

Foran Verdun havde Arme Deutscher Kronprinz i begyndelsen opnået store resultater, som imidlertid sluttede foran de franske forter. På begge sider blev der med største forbitthed og under anvendelsen af enorme kræfter kæmpet om hver eneste meter jord. IR 163 blev til anden anvendelse midlertidigt trukket ud af 17. Res.Div. Regimentet overtog dette regiments stillinger.

27. til 28. maj 1916:

I løbet af natten afløser I. Bataillon III./163 med tre kompagnier i forreste linje og et kompagni i den gamle første grav foran Givenchy. III. Bataillon afløser I./163 i beredskab. II. Bataillon i hvil i Sallaumines som Divisions reserve. – Stillingen ligger på bakkerne foran Givenchy. Herfra er der udsyn over hele det bagved liggende terræn. Beherskelse af disse er af meget stor betydning for både os og fjenden. Stillingen ligger under kraftig artilleri- og minekaster ild.

29. maj 1916:

Kontra-sprængning af tunnel fra vores side på højre fløj af afsnittet.

30. maj 1916:

Fjenden forsøger at overrumple 2. Kompanie. Flere angreb afvises. Herom beretter føreren for 2. Kompanie, Lt.d.R. Morgenroth:

Mit 2. Kompanie, Res.-Inf.-Regt. 76 på Givenchy højderne

Vendt tilbage natten fra 29. til 30. maj 1916 fra orlov i hjemmet, fandt jeg mit kompagni liggende i bakke stillingen ved Givenchy i en fremskudt position, som vores tapre 163'ere under et dristigt angreb den 21. maj havde fravristet fjenden. Lt.d.R. Mayer, Hans, overdrog mig kompagniet med ordene: »Her er der tyk luft, her er der foruden den sædvanlige artilleriild også kasteminer af forskellige størrelser, gevær- og håndgranater, desuden arbejder englænderne på en tunnel under vores stilling, som vores pionerer har slået fast. Tommy vil have graven tilbage, så vi må hvert øjeblik være forberedt på en sprængning og et angreb.« At hans observationer og vurdering var rigtig, skulle jeg snart erfare.

Allerede samme nat begyndte englænderne med deres angreb. Kl. 0045 meldte besætningen på Sappen ved Punkt 6 (det var en løbegrav, der gik i retning af fjenden, og som af os var omdannet til sappehoved) om angribende englændere. Fjenden var sneget sig frem mod stillingen gennem gamle grave, og forsøgte med en patrulje på 20-25 mand at trænge ind i vores sappehoved ved Punkt 6. Årvågenheden af besætningen – Unteroffizier Hachmöller og seks mand – kan vi takke for, at angrebet blev afvist. Lt.d.R. Pietzcker rykkede den betrængte sappebesætning til assistance med Gruppe Unteroffizier Wetjen, og fordrev fjenden med håndgranater og geværild, endnu inden han var trængt ind i graven. Fjenden måtte efterlade sig en død og to hårdt sårede. Desværre kostede det også tab hos os. Ersatz-Reservist Wiencken og Schirmeyer faldt.

Kl. 0200 gentog fjenden sit angreb. Besætningen på Sappe 25 og 25a (endnu to løbegrave i retning af fjenden, af os udbygget som sappe) meldte samtidig om nærmende englændere. Fjenden kom i styrker på 10-15 mand, igen under udnyttelse af de gamle grave. De blev af besætningerne fordrevet med håndgranater og geværild.

En halv time senere nærmede en samlet fjendtlig skyttelinje sig vores kompagniafsnit, og det lykkedes fjenden at trænge frem til kanten af sappehoveder og ved 25a at trænge ind i graven. Gennem et handlekraftig og energisk indgreb fra delingsfører, Vizefeldwebel d.R. Barfurth og hans forstærkning lykkedes det også denne gang at trænge fjenden ud igen. Vizefeldwebel Barfurth og besætningerne på begge sapper kæmpede fremragende tappert. Ingen af vores folk veg ikke ét skridt tilbage, selvom englænderne var i stort overtal. Da Vizefeldwebel Barfurth med afrevet ben hårdt såret blev båret forbi mig og afgav melding, forsøgte jeg at trøste ham: »Nå, Barfurth, op med humøret, der skal nok gå det hele«. På dette sagde han med strålende øjne: »og hvis det ikke kommer til at få godt, Hr. Løjtnant, sker det med den dejlige tilfredsstillelse, at englænderne, de, ikke fik lov til at blive i min sappe!« Dette var ånden i mit 2. Kompanie, ånden fra vores unge Flandern-krigere fra 1914. Mit kompagni bestod for størstedelen af tidligere medlemmer af Inf.-Regts. 216, som ved Dixmuiden havde stormet til de faldt, alt mens de sang »Deutschland, Deutschland über Alles«.

Da det ikke var lykkedes fjenden at bryde ind i vores stilling gennem overraskelse, forsøgte han med en grundigere forberedelse. Han bragte tunge minekastere i stilling, og beskød vores kompagniafsnit dag og nat uden ophør med de bekendte tunge kugleminer. Der blev optalt 15 miner i løbet af 10 minutter, på en time 70, og i løbet af 24 timer mellem 300 og 350 miner mod vores afsnit. Graven blev hele tiden ødelagt. Alle var klar i graven. Vi kunne se de store miner komme fra den fjendtlige grav og flyve gennem luften, om natten afsløret af den brændende tænder. På kommando måtte alle løbe til højre eller venstre bag nærmeste travers og kaste sig ned. Det var den eneste måde, hvorpå tab kunne undgås. Trods alle sikkerhedsforanstaltninger måtte mange brave kammerater denne dag lade deres blodige liv. Jeg tænker specielt på Lt.d.R. Junge og sygehjælper Tiedemann, som så ofte før begge var i gang med at forbinde sårede, som hjælpeløs lå midt i mineilden. Og mange blev begravet fordi de en kort tid havde lagt sig ned for at sove i deres jordhuller.

På grund af fjendens urolige adfærd stod kompagniet hele natten igennem kampberedt. Den 3. juli, kl. 1145 fulgte pludseligt en kraftig fjendtlig sprængning præcist på Punkt 6 på højre fløj af vores kompagniafsnit. Over en længde på 25-30 meter fløj vores grav inklusiv Sappe 6 med besætning i luften, mens yderligere et stykke på 25 til 30 meter fuldstændig blev jævnet med jorden, mens Tunnel 13 og 14 styrtede sammen. Det opståede krater var 10-15 meter dyb. Samtidig med sprængningen begyndte en kraftig fjendtlig artilleri- og mineild. Fjenden angreb endnu engang for at besætte krateret, og herfra at rulle vores stilling op til begge sider. På vores anmodning iværksattes øjeblikkeligt en spærreskydning. Lt.d.R. Pietzcker besatte øjeblikkeligt med frivillige fra sin deling i storm over åbent terræn, den nordlige kraterrend, mens kompagniføreren kort efter på samme måde besatte den sydøstlige del af det nye krater. To grupper fra 1. Kompanie assisterede os på bedste vis under besættelsen. Via en løbegrav fra Punkt 7 havde fjenden nået den vestlige side af krateret. Alle forsøg på at komme videre herfra blev standset af mit tapre 2. Kompanie. Halvdelen af kompagniet afviste fjendens håndgranat angreb, mens den anden halvdel arbejdede for at redde de begravede kammerater, i indretningen af krateret og de ødelagte stillinger til forsvar. Sådan gik denne hårde nat. Som det blev lyst kunne jeg se mine folks udmattede ansigter. Vi var stolte over, at det igen var lykkedes vores forenede kræfter at forhindre fjendens indtrængen i stillingen – og tænkte med sorg på vore faldne kammerater.

1. juni 1916:

Ledet af fly begyndte om eftermiddagen en stadig stigende fjendtlig artilleribeskydning med alle kalibre, der til sidst steg til trommeild. III. Bataillon ligger forrest, II. som beredskabsbataljon indsættes med dele i 1., 2. og

3. grav. I. Bataillon er trukket frem til Avion. – Grave og adgangsveje beskydes med tungt artilleri og med gas. Alle telefonforbindelser mellem K.T.K. og forreste grav er ødelagte. Meldinger kan kun komme igennem med ordonnanser. – Kl. 2230 følger fjendtlig sprængning og angreb. Angrebet bryder sammen i den påkaldte spærreskydning, og hvor han trænger igennem, afvises han i nærkamp.

2. juni 1916:

I løbet af natten gennemfører fjenden flere resultatløse angreb i Afsnit 11.

3. juni 1916:

Forreste grav besættes med fire kompagnier. Stilling og området bagved ligger under kraftig mine- og artilleriild. Hauptmann Steindorff fører III. Bataillon under Major Schelle's orlov

15. juni 1916:

Fjendtlig sprængning foran 2. og venstre fløj af 1. Kompanie. Samtidige fremstød afvises. Omfattende aktivitet i luften fra begge sider.

18. juni 1916:

Kampflyver, Lt. Immelmann, forulykker bag vores stilling. Hans lig bjærges ved Sallaumines. Kammerat Rises, 1. Kompanie har hertil følgende beretning:

**Nedstyrtningen af flyveren, Oberleutnant Immelmann, kaldt »Ørnen fra Lille«,
den 18. 6. 1916 over Sallaumines ved Lens.**

Jeg har lige været øjenvidne til et skuespil af uhyrlig tragedie. En luftkamp over vores indkvarteringsområde i Sallaumines. Luftkampe, specielt i omegnen af Lens, var ikke noget nyt. Det var imidlertid første gang, jeg så en flyvemaskine styrte ned. Ikke kun et, men hele tre flyvemaskiner blev indenfor nogle få minutter skudt ned, og alle tre nedstyrtninger kunne jeg følge fra nærmeste hold. Det var meget ansændte minutter.

Det skete efter kl. 22. Så vidt jeg kunne se, var 4 store engelske kampfly (dobbeltdekkere) og 3 mindre tyske Fokkerfly (endækkere) involveret i kampen. Der var vild forvirring snart højt oppe i luften, snart lige over vore hoveder. De små smidige Fokker fløj i dristige sving hele tiden ind bag deres større, bevæbnede modstandere, en kamp på liv og død. Kun propellernes snurren og maskingeværernes raslen kunne høres. Al trafik var standset på vejen. Alle kikker forventningsfuldt opad. Pludseligt brækkede en Fokker. Føreren var tilsyneladende ramt af en kugle og havde mistet kontrollen over sit fly. Fra betragtelig højde susede den i dybet. Jeg ville ile til. Så svinger endnu en væk fra kampzonen. En eksplosion river flyet fra hinanden der højt oppe, og som noget uigenkendeligt styrter det til jorden, mens vingerne flere gange vender sig i luften. Skroget med den tunge motor suser med større fart forrest. Jeg vidste ikke på dette tidspunkt, hvorhen jeg skulle løbe. Så kom en engelsk dobbeltdekker ned i glideflugt, hvor den 50 meter over jorden forsøgte at flygte. Imidlertid blev der forfulgt af en Fokker, så en flugt er umulig. Han opgiver kampen og lander ikke langt fra mig på en græsmark. En flot, stolt flyvemaskine. Føreren, en officer, døde kort efter landingen, mens hans observatør hårdt såret med et skud i hovedet, med det samme bringes på lazaret. Men jeg havde ingen ro. Der var allerede rygter om, at Immelmann havde været involveret i kampen. Jeg løb altså hurtigt videre til det andet nedstyrtningssted. En grim tanke ramte mig. Da jeg ankom, stod et stort antal soldater omkring den nedstyrtede flyvemaskine, der som en uigenkendelig masse af metal og trædele, lå i deres midte. Midt i dette en menneskelig krop, der var knust til ukendelighed. Man havde netop på baggrund af den fundne orden »Pour le mérite« gjort den sørgelige konstatering, at vores konge af luften, Oberleutnant Immelmann, var blevet offer for denne kamp. Denne tanke var så uhyrlig, at jeg endnu ikke vovede at tro på kendsgerningen. I dyb ærefrygt forlader jeg dette uheldssted, og først gennem Arme-befalingen næste dag fik også jeg bekræftelse på den rystende nyhed.

26. juni 1916:

Fjenden gennemfører et håndgranatangreb efter heftig ildforberedelse. Det afvises. På grund af den yderst heftige mine- og artilleriild opstår væsentlige tab.

28. juni 1916:

Kontra-sprængning af os på højre kompagnifløj

29./30. juni 1916:

Stilling og forbindelser bagud ligger under kraftig artilleriild. Lt.d.R. Nielsen beretter om forberedelserne til en sprængning:

Krig under fronten

I denne stilling kunne vi for første gang med vore egne øjne følge vore pioner-kammeraters underjordiske arbejde, sprængningerne, forberedelserne hertil og minegravningen dybt under jorden. Vi havde set de første enorme kratere set i og foran stillinen, og fået en fornemmelse af denne forfærdelige kampmetode. Vi oplevede senere selv sprængninger, sammen med kampe på håndgranater og artilleri beskydning, når det efter sprængningen drejede sig om at besætte kraterranden. Vi havde pleje det gode kammeratskab med vore pionerer, og havde forsøgt at hjælpe dem i deres vanskelige arbejde. For mange af dem var vores første hjælp at hente dem ud af minegangene, udmattet og syge af de underjordiske gasser. Med intens interesse fulgte vi udviklingen i arbejdet både hos os selv og hos fjenden, og vurderede sammen de indhentede oplysninger gennem aflytning. Næsten ingen dag gik uden en sprængning eller underjordisk kontra-sprængning af en fjendtlig tunnel. Ved særligt store sprængninger kunne man mærke rystelserne helt tilbage i hvilekvartererne i Sal-laumines, 10 km væk.

Nat – geværskud – håndgranater brager, maskingevær sætter ind. Den raslen lyder gennem hele graven. En såret, ikke mere. Det er fremme i sappen, man havde duelleret. Seks meter fra hinanden. Præcist 6 meter. Hvor mange havde stået på post her. Ingen vidste det. Hvor mange tusind øjepar var stirret ud over disse 6 meter. På et tidspunkt havde man forsigtigt lagt en pæl foran sappen og skubbet den ind under hindringen. Dagen efter hang der foran i sappen et skilt, hvorpå det stod »Fjenden 6 meter«. Det var her de lige havde duelleret.

En såret – ikke yderligere. »Let?« - »Skud i hovedet« - »Hej der Pioner, hvordan står det til i tunnelen?« - »Vi vil endnu i nat fjerne skarpskytterne derovre, Hr. Løjtnant.« - »Godt, Pioner, 'aften«.

I mineforkammeret, fem meter under jorden, puster tunnelens lunge; den trækker den tunge luft over de otte trin ud af skakten og pruster astmatisk. To mand drejer håndtaget, så de får luft dernede, så deres lys kan brænde, så de kan leve og kæmpe, der nede, 25 meter fremme, endnu 25 meter dybere i den kvide kalksten. På de mange trin klatrer pionererne op og ned for besværligt at bringe udgravet kalk, sten og jord op fra dybet. Hvor meget arbejde ligger bag dem? Uger og måneder.

Uafbrudt havde de gravet, steget op og ned, var kravlet frem, havde lyttet, hvor langt de andre derovre var kommet og så beregnet, hvornår de ville sprænge. De havde i raseri knyttet næverne, når modstanderen knuste deres tunnel med en kontramine, få meter før den havde nået sit mål, men var så vendt tilbage for at grave sig udenom stedet, frem til det matematisk udregnede mål, direkte under anden fjendtlig grav.

I dag være de sprængstoffer, siden i går aftes, hele dagen igennem og også nu i nat. Nede i tunnelen, der er så smal, at to mand dårligt kan klemme sig forbi hinanden, lyser de urolige stearinlys i den dårlige luft. Ilten bliver brugt op af folkene, og det matte skær fra lysene når dårligt en halv meter. Hver gang en granat falder i nærheden, slukker lysene. Pionererne taler dårligt med hinanden, og deres arbejde forgår i stilhed som hele hemmeligheden ved sagen. Fra hånd til hånd bliver kasserne med sprængstof kastet frem gennem tunnelen. I parallelle tunneler skråt opad, sidder lytteposterne. Over dem løber fjendens soldater frem og tilbage, under dem hamre de fjendtlige pionerer i den hårde kalk. To pionerer står på en forhøjning af sandsække, en tredje lytter til fjenden gennem kalken. Han ligger faldt langs bunden og presser øret mod den hårde sten. Tydeligt kan man høre fjendens banken. Han vil prøve at komme os i forkøbet, vil sprænge os i luften. Mon sprængkammeret allerede er færdig? Mon det allerede er pakket med sprængstof? Nej, han hamre videre, mens hans skosøm knirker i kalken. 33 dage siden vi opdagede ham. Siden da har vi arbejdet os imod hinanden.

»Pist, kammerat!« Stille hvisker den ene til de andre. For at de kan bevæge sig lydløst, har de bundet sandsække om støvlerne. »Kan du hører Tommy snakke? Den ene bander højt, mens den anden murrer.« - »Jeg hører. Nu synes de at være færdige med at arbejde . . . de går . . . den ene slæber spaden bag sig. Vi må melde det, hvis vi også vil have dem«.

»Pist, stille.« - »Der er deres afløsning – de hilser på hinanden . . . nu hamre de videre i kalken. Lad os tage dem. Hvornår er ladningen færdig?« - »Straks, den er ved at blive fordæmnet« - »Er den stor?« - »Større end noget tidligere i denne krig«.

Den runde måne stiger rødgul op og sender de næste nætter og sender et usikkert lys over stillingen. Et par skud falder. Posterne afløser for tredje gang. Det går mod midnat. Intet er over det sædvanlige. Pionerløjtnant trækker sit ur. Stadig 5 minutter! Alt er klart, også artilleriet har meldt sig klar. Batterierne lurer med deres sorte munding mod fjendens tredje grav. Ved siden af hver pjece ligger stabler af ammunition. Fire minutter så . . . – Tændkablerne er afprøvet og fundet i orden. Afsnittet observeres fra alle observationskikkerter. Infanteriets stødtropper afsikre deres håndgranater - - endnu tre minutter, endnu to minutter! Maskingevær står skudklare. Minekasterne står med deres munding mod den stigende måne som dyr fra urtiden. Endnu et minut, så! Telefonfolkene hænger ophidset ved deres omstillingsborde, ordonnanser afventer. Endnu 30 sekunder!

Så drejer Pionerofficerer på et lille håndtag. Rystende, hævende, brydende, brækkende, bragende, tordnende, brølende sendes utrolige jordmasser op mod himmelen, alle dækninger ryster, stillingen dirre, som et jordskælv. Luften skrider sig hæs, brølet af hundrede af kanoner, maskingevær, minekastere, fra gevær og håndgranater. . . Også fra den anden side kommer der minekugler, bragende granater, men uden sikre mål,

som vi har forberedt. Fjenden skyder i blinde, i raseri, fordi vi har revet et stykke ud af livet på ham, med en diameter på 300 meter, med mange soldater, dækninger, materialer, våben, mens vi dækker hans grave, mens vore strødgrupper fra den varme, kvalmende kraterkant, kaster håndgranater mod ham, fordi tyskerne kom ham i forkøbet direkte i hans stilling, derfor hans raseri!

Det befalede krater er sprængt og besat! – I hær-beretningen får det fem ord: »Vi gennemførte en succesfuld kratersprængning«.

1./2. juli 1916:

I løbet af natten angreb forskelligt stærke kamppatruljer mod vores stillinger efter at have kastet håndgranater, og med samtidig påbegyndt mine- og artilleri. Angrebene blev alle afvist.

3. juli 1916:

Kort før midnat blev der gennemført en kraftig fjendtlig sprængning. Et stykke på 25 meter med sappe og besætning blev sprængt i luften. Samtidig begyndte et fjendtligt angreb med håndgranater, som af 2. og 1. Kompanie blev afvist.

4. juli 1916:

Kl. 0330 nye angreb afvises. – Om disse nætter beretter et ukendt medlem af 2. Kompanie:

3. juli. Kompagniet ligger i forreste stilling. Det fjendtlige artilleri hilser tordnende på os. Bum – brag – bum – brag. Sådan fik det hele dagen igennem afbrudt af større eller mindre pauser. Om aftenen var der en hyl og susen i luften som var Wotans hære værdig. Utallige er fjendens jernhilsener. Klokkeren var 2345 da det uhyggelige, forfærdelige skete. Jorden rystede. På højre fløj af vores afsnit løftede den sig som i vild smerte. En sort-gul sky gik mod himmelen, og en regn af jord, træstumper og jern faldt over et stort område. Jorden havde fået et åbent sår. Hvor før vores sappe havde været, var der nu et krater på 60 meter i diameter og 20 meter dyb. Besætningen i sappen var dels sprængt i luften, dels blevet begravet. 20-25 meter af graven var jævnet med jorden og to minegange styrtet sammen med de her arbejdende pionerer. Yderligere omkring 2 grupper var begravet under de nedfaldende jordmasser. En forfærdelses lammelse var ved at lægge sig over folkene. Men alligevel krævede øjeblikket handling. »Frivillige«, lød Leutnant Pietzkers stemme, »følg mig!« Med sin tapre skarer løb han over det åbne terræn og besatte den nordøstlige kant af det opstående sprængkrater. Kort efter fulgte ham Lt. Morgenroth på samme måde. Fra 1. Kompanie stormede grupper frem til forstærkning. Det var højeste tid. Fjenden havde efter sprængningen besat den vestlige kant af krateret. Kampberedte stod de to modstandere overfor hinanden på 80 meters afstand. I graven blev der arbejdet intenst på at redde kostbare liv fra kvælningsdøden. Desværre forgæves. kl. 0050 fløj engelske håndgranater omkring os, mens den fjendtlige artilleri begyndte sin indsats. Fjenden angreb vores højre fløj og venstre af 2. Kompanie. Øjeblikkeligt begyndte vores spærreild. Rutineret kastede vores folk deres håndgranater mod fjenden, mens maskingeværerne udsendte deres lange byger af jern. Fjenden faldt tilbage. Tabene var store denne nat. Kompagniet havde 15 døde og 10 sårede.

De næste dage og nætter gik roligere. Alligevel havde kompagniet sine sårede. Den 6. juli blev kompagniet så igen afløst.

8./9. juli 1916:

Regimentet bliver i stillingen afløst af RIR 93.

Om mine oplevelser i denne stillingsperiode står i mine erindringer:

På Givenchy bakkerne

Aftenen sænker sig over landet. Stille og beklemt sidder vi i vore kvarterer i Sallaumines. Pakkenellikerne til graven var pakket, tornysteret med de unødvendige ting afleveret, hummeret ryddet op.

Denne time før afmarch til stillingen var afskyelig. Al munterhed, som i hviledagene havde ligget over vores behagelige underofficers-stue, syntes uddød. – I går gik alt på højeste nagle! – I går havde vi endnu sunget »Untgerm Dach juchhe« og Hein Ehlert havde under vores natlige almindelige kalas vist, hvordan man erobre en pigtrådshindring. Elegant både for- og bagfra. Det var kun gået ud over jakken, men vi havde moret os kosteligt. Men i aften sad alle trist på sin bænk. Ordren til antrædning kom næsten som en forløsning.

Unteroffizier L, vores »Capitain d'armes«, skulle blive tilbage. Vi undte ham det godt, da han jo var over 10 år ældre end vi andre, men alligevel ville vi alle lige nu være våbenkammer underofficer.

Delingen (vi marcherede delingsvis i stilling), stod allerede antrådt. Grupperførerne afgav meldinger.

»Nå, men så vil vi endnu engang gøre forsøget. Gevær over højre skulder! Uden trit, fremad!«

Med mine venner satte vi i gang i spidsen af delingen. Ingen sagde et ord, alle var dybt optaget af egne tanker.

Afskyeligt, helt og aldeles afskyeligt.

Også vejen i stilling var afskyelig. Ved vejstjernen i Sallaumines drejede vi af ad vejen mod Avion. Feltkøkkener og ammunitionskolonner hastede forbi os, cyklister flintrede forbi, mens vi stille gik vores vej. – Her ved baneunderførelsen havde vi et godt udsyn over fronten. Overalt steg de hvide lyskugler op i deres brede buer i aftenmørket, dumpt kom kanonernes torden os i møde. – Endnu var vi tilskuere, men hvert skridt gjorde os igen til medspiller, vækkede i os energien og beslutsomheden til at gøre vores pligt.

Avion lå dystert foran os på sletten. Vi nåede hurtigt de første huse. Tung og værdig advarsel stod kirken ved et vejsving. Dumpe gav vore skridt genlyd mellem husrækkerne. På den anden side Avion krydsede vi vejen mellem Arras og Lenz, og svingede her ind på vejen mod Givenchy. Nu blev det mere alvorligt. Til højre og venstre for vejen lå vore batteristillinger. Vi var altid lykkelige, når vi havde denne trøstløse del af vejen bag os.

I »Kronprinzenlager«, vores beredskabsområde ved Givenchy, ventede kammeraterne allerede på os, der nu igen skulle besætte forreste linje. Overdragelsen af delingsafsnittet skete hurtigt. Efter at der var afgivet meldinger til Kompagniføreren om den vellykkede overdragelse af afsnittet, blev der igen sovet.

Perioden i beredskab bragte intet ud over de sædvanlige natlige skansninger og transporter af materialer til forreste linje. Efter fire dage i beredskab gik det så igen i forreste stilling.

Det var en ubehagelig stilling der oppe på ryggen af Vimy højderne. Kasteminer af alle kalibre, tung artilleri fra flanken i retning af Loos og så sprængningerne fra dybet, omkring 50 meter under jordoverfladen.

De velkendte pladser i graven blev hurtigt indtaget af grupperne. Alle gik stille og yderst forsigtigt omkring, for fjenden er ikke langt væk, og et ildoverfald i et sådant øjeblik kunne få de mest ubehagelige resultater.

Jeg går med min forgænger gennem delingsafsnittet, alt er i orden. »Hvordan ser det ud med minegravningen?« »Alt roligt. Pionererne har ikke kunne fastslå virksomhed hos Tommy«. –

I det mindste en trøst, at han ikke også skyder fra neden. Der var jo allerede tilstrækkelig med tyk luft, og disse sprængninger var en ganske nederdrægtig og modbydelig kampform, hvor vi havde mest held.

Jeg opsøgte herefter lidt lettet min bunker, hvorfra vores tunnelskakt udgik. Man bliver mødt med en iskold luft fra skakten, der går gennem marv og ben. Tykke uldtæpper og teltbaner lukkede indgangen til dækningen.

Så var vi altså endnu engang endt i »Hotel den lystige rottehale«. Det var ikke netop tillokkende, men vi havde haft det værre, og var nogenlunde tilfredse. Det regnede ikke igennem, og det var meget værd; man kunne også stå oprejst, og det var dengang en stor luksus. I denne lejlighed på 5 meters længde, 1,80 meter højde og 1,50 meter bredde var vi klemte 5 mand sammen, foruden et par dusin rotter, der gemte sig i hjørnerne, og ikke sådan var indstillet på at forlade dem. Man måtte gøre alle mulige former for krumspring for at forhindre, at de ikke åd alt, hvad vi havde, hvis vi da overhovedet havde noget. En karbidlampe fuldstændig gjorde det komfortable indtryk. Der var også en lille ovn, så hvad ville man mere?

Jeg havde netop gjort mig det behageligt på briksen, da min delingsordonnans rystende vaklede ind.

»Englænderne er her!«

Alle som en spang op: »Hvor?«

»Nede i tunnelen«

»Er du rigtig klog, hvor er de?«

»Nede i tunnelen. Jeg har ganske tydeligt hørt dem. Jeg ville undersøge, hvor langt tunnelen var kommet, og da har jeg dem tydeligt hørt snakke«.

Forbandet, det var en køn kop te! Her havde min forgænger lige fortalt, at vi var sikre som i en bankhvelving, og nu skulle Tommy altså allerede være under os?

»Her De nu alligevel ikke taget fejl?«

»Nej, nej, bestemt ikke«.

Der var ikke andet at gøre, end at kravle ned og lade mig overbevise om, hvad der var i gang. Af med udrustningen og frem med revolveren og så ned i mineskakten. Man måtte kravle på alle fire, da skakten kun var 60x80 centimeter, og hver mineramme desuden var forskudt nedad med 25 – 30 centimeter.

De første 100 trin var hurtigt tilbagelagt, men nu drejede det sig om at være forsigtig. Jeg forsøgte at komme videre frem, men hvis nu virkelig karlene var brudt igennem og ventede på mig?

Jeg lyste med min lommelygte. Der var intet at se eller høre. En uhyggelig stilhed omgav mig. Jeg kunne næsten høre mit eget hjerte slå. Videre. Luften var kold og beklumret og lagde sig tungt om brystet, hvorved det blev endnu vanskeligere at nå frem gennem denne lyttetunnel.

Stadig var enden af tunnelen ikke i sigte. Men alligevel blev den allerede mindre stejl. Endnu engang af søgt, endnu engang intet at se. Kun denne uhyggelige stilhed, afskåret af alle levende væsener. Hvor ville jeg gerne vende om og flygte fra stedet.

Videre, og endeligt nåede jeg enden på tunnelen. Jeg lyttede anstrengt – intet at høre. Havde den onde fjende hørt mig?

Minutterne gik – intet at høre, men der måtte dog være noget sandt i historien, manden kunne da ikke i den grad have misforstået situationen? – Intet at høre – stilheden hvilede uhyggeligt omkring mig. – Nej, så hellere i tæt kamp i den åbne grav, end at være her mutters alene 50 meter under jorden.

»Det begriber jeg ikke! Har Tommy allerede ladet minen og sprænge den? Det var det rigtige tidspunkt for noget sådant, da de fleste sprængninger skete i skumringen. Hellige Gud! Ikke det! Ikke omkomme alene 50 meter under jorden! Ikke det!«

Jeg kravlede så hurtigt, jeg kunne igen til overfladen. Bare Tommy nu ikke sprænger, før jeg er kommet ud. Fremme på overfladen syntes situationen mindre tragisk, og jeg falder til ro. Nu hurtigt til kompagniførelsen og afgive melding.

Leutnant Mayer var imidlertid lige så forbavset som jeg. Sammen kravler vi tilbage i tunnelen, det er straks mere behageligt. Stille når vi bunden, og ganske rigtig, nu kan vi høre fjenden lige over os. Det lyder som om, tunge genstande bliver slæbt rundt.

Vi ved tilstrækkeligt – ud! De herrer havde virkeligt afsløret vore arbejdstider gennem aflytning, og havde udnyttet arbejds pauser til eget formål.

Leutnant Meyer gav øjeblikkeligt melding til K.T.K. Tunnelen skulle straks knuses. Både beredskabsbataljon og et pioner-kommando alarmeredes. Hver mand i beredskabskompagniet skulle være en kasse sprængstof frem. 2-3 gange måtte de tage vejen fra depotet til fronten, for at få alle kasser fragtet, forsigtigt og stille, så Tommy intet bemærker. I skakten arbejdes der på højtryk. På hver tredje trin sidder en mand og rækker kasserne videre mod bunden. Ventilationen arbejder for at forsyne kammeraterne med luft – Hvem vil vinde kapløbet, Tommy eller os?

Uden pause sættes kasse ved kasse. Det er allerede blevet eftermiddag, som den sidste kasse når bunden. Det er på høje tid. Nu sække med sand til fordæmning. Hurtig, hurtig, der skal sprænges kl. 18.

Kl. 1730 er arbejdet slut og tændsnoeren udlagt. Drivende af svend forsvinder folkene, de har gjort deres pligt, nu er det vores tur. Posterne i tunnelområdet inddrages, stillingen rømmet over 100 meters bredde. M.G. er skudklar, håndgranater er lagt parat, de sidste instruktioner fordelt. Dansen kan begynde.

Kl. 18. Hvæssende suser de første granater hen over os mod den fjendtlige grav. Et ryk! Jorden skælver – bliver trykket opad – og bryder så overfalden.

Lodret over mig ser jeg en fontaine af jord rejse sig i luften – så ligger vi alle på ryggen, blæst omkuld som ramt af lynet, alle imellem hinanden, alle vi, der havde stået i nærheden af skakten. Som en orkan kom lufttrykket ud af skakten, og alt, hvad den fandt på sin vej – gasmasker, patronbånd, jakker, stormpakninger – fløj om ørene på os. Et held, at ingen havde stået umiddelbart ved skakten, da han ville være blevet knust.

Lige så hurtigt, som det var kommet, lige så hurtigt var det væk igen. Sprængtrykket havde løsnet jorden og så vundet en udvej gennem mineskakten, i hvis nærhed vi havde stået.

Vi gik os igen stablet på benene, hjalp hinanden, og så var det med igen at få besat kompagniafsnittet. Der var ikke dannet et nyt krater. Et held, det sparede os for endnu en kamp om ejerskabet.

Så kom gengældelsen. Tommy vil have hævn. Med miner og artilleri af alle kalibre banker de mod vores stilling, som snart er dækket af røg og ild.

»Giv agt! Giv agt!«

Fjendens maskingeværer blander sig og overøser stillingen. Vi presser os til siden på graven for at få bare lidt beskyttelse mod omkring flyvende jern og jordklumper. En sådan beskyddning er en voldsom belastning af nervesystemet. Med hvad hjalp det, vi måtte holde ud.

Også vores artilleri spillede kraftigt op. Der var forbandet tyk luft, men ligeegyldigt. Vi havde endnu en gang vist Tommy hvor Moses hentede vandet!

14. Foran Loos

Situation:

Rumænien har sluttet sig til gruppen af fjender i krigen. På Vestfronten iværksatte fjenden den 1. juli, efter otte dages trommeild under anvendelsen af utrolige mængder af ammunition, et angreb med store overlegne styrker og et masseopbud af fly støtte, mod de tyske stillinger på begge sider af Somme, i et forsøg på at genembryde den tyske forsvarslinje. Da Verdun fortsat bandt større troppeformationer, og alle undværlige divisioner fra Vestfronten var afgives til andre krigsskuepladser, måtte i hast indsatte reserver fra alle i Nordfrankrig indsatte armeer opfange det indsatte storangreb.

9./10. juli 1916:

Regimentet indsættes foran Loos i den hidtidige IR 72 stilling under IV. AK. Hvilekvarterer ligger i Lison – I. Bataillon i forreste linje. Kraftig minekasterild, omfattende aktiviteter i luften.

11. juli 1916:

Flere engelske natangreb afvises – Efterstående er kampberetningen fra 11. 7. 1916:

Kampberetning for 11. 7. 1916

Efter at englænderne sidst på eftermiddagen og først på aftenen den 10. juli havde indskudt sig mod den forreste grav og adgangsveje med kraftig artilleri af alle kalibre, blev der fra kl. 22 relativt roligt i afsnittet. KL. 0210 opstod pludseligt en kraftig overfald med håndgranater i Afsnit C. Det blev observeret, at en stærk engelsk enhed på omkring 40 – 50 mand i enkeltkolonne nærmede sig Kronprinzenring og Kronprinzensappe og kastede med håndgranater. Modstanderen blev fordrevet med håndgranater, efter at han havde gjort flere forsøg på at trænge ind i sappen. Kort efter angrebets begyndelse blev der lagt en kraftig artilleri- og mineild mod forreste grav og adgangsveje, specielt Septembergreven i Afsnit C. Fjenden tog sine sårede med tilbage. To døde blev liggende foran fronten, men så tæt på den engelske stilling, at de ikke kunne bjærges uopdaget. På samme tid blev der fra Rupprechtsappe observeret, at en anden enhed forsøgte at omgå sappen. Denne blev imidlertid uden problemer afvist med håndgranater. Samtidig blev i Afsnit B observeret 6 englændere, der nærmede sig Häuschensappe (sappe til venstre for Königssappe). Også her blev de fordrevet med håndgranater. Omkring 10 minutter senere forlod englænderne for anden gang deres grav og gik frem mod Kronprinzensappe i C-kompagniet, hvor de med gevær- og artilleriild, og med håndgranater, blev fordrevet. Vores straks påkaldte spærreskydning begyndte øjeblikkeligt, om end noget sparsommelig. Englænderne skød med alle kalibre, samt med miner mod Oktober- og Septembergrevene, og mod adgangsveje. Højre fløj blev belagt med geværgranater. De fjendtlige M.G. skød kontinuerligt, men ilden lå for højt. Vore M.G. skød ikke, da der fra deres stillinger ikke var mål. 15 minutter efter starten af kamphandlingen blev spærreskydning på ny påkaldt. Omkring kl. 0245 afskød englænderne gentagende gange røde, længe svævende, lyskugler, der blev båret af en faldskærm. Tre minutter senere to grønne raketter. Kort efter blev der igen rolig, omkring kl. 0250. Kun M.G. skød enkelte steder fortsat.

15. juli 1916:

Mindre engelske kontra-miner mellem Skakt 6 og 7, der ikke anrettede skader.

16./17. juli 1916:

Om natten afløsning fra bayr. IR 5. Regimentet går i kvarter i Henin Liètard.

18. juli 1916:

I. og II. Bataillon march til Beaumont, III. Bataillon til Drocourt. Efterfølgende transport til Saucourt og videre march til Cambrai, hvor i kvarter.

15. Første indsats i Somme-slaget

Situation:

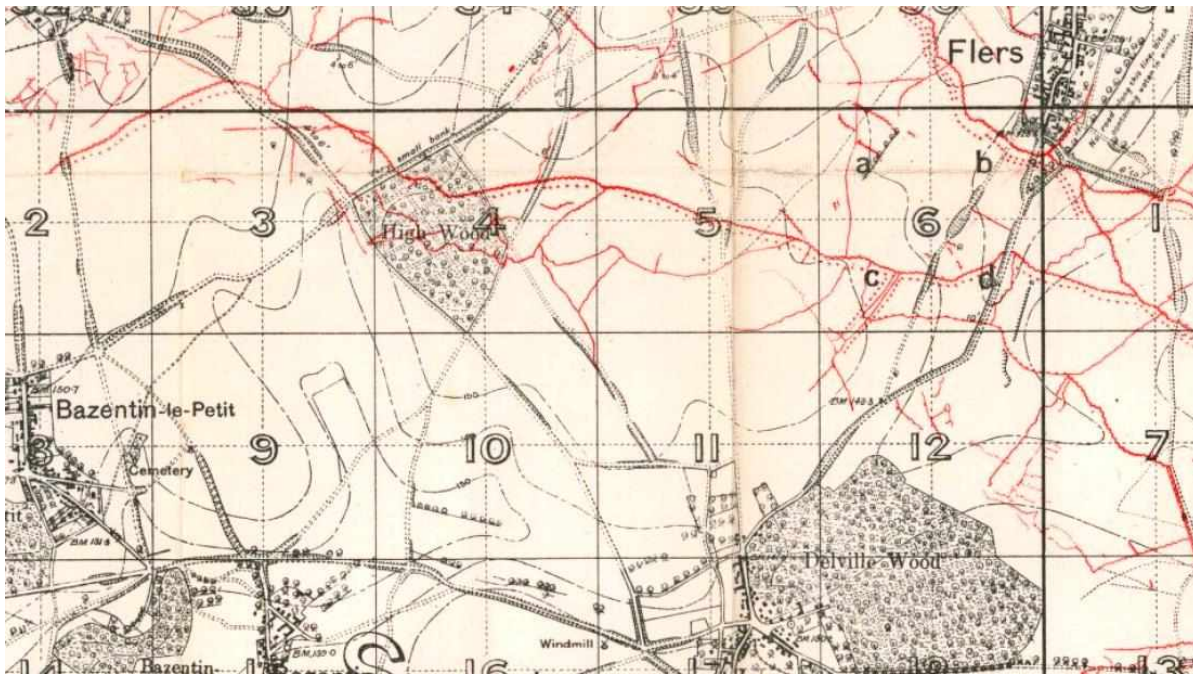
Det franske og engelske angreb er brudt sammen på modstanden fra tysk side. Tyngden i angrebet ligger nord for Somme, hvor fjenden forsøger at bryde igennem med alle midler. En uhørt hård kamp begynder, som vor side kun kan imødegå med ringe styrke. De kampudmattede enheder afløses af enheder, der trækkes til fra andre dele af fronten. IX. Res.Korps samles ved Cambrai som indgrebsstyrke.

18.-20. juli 1916:

Hvil i Cambrai

21. juli 1916:

Regimentet afmarcherer. I. Bataillon til Havrincourt, II. Bataillon til Flesquières og III. Bataillon til Ribécourt.

(High Wood – den engelske betegnelse for Foureaux-skoven)

22. juli 1916:

Videre march. I. Bataillon til Barastre, II. og III. til Rocquigny. Den store bagage til Yres. – Bataljonerne går dels i bivouak, dels i nødtørftige underbringelser, da alle landsbyer er stærkt belagt med enheder.

24. juli 1916:

Regimentet indsættes mellem Foureaux [High Wood] og Deville-skovene, foran Flers. Efterstående beretning er hentet fra Generalmajor von Heynits påbegyndte historie om Regimentets krigsindsat.

Regimentet i Somme-slaget

I anden halvdel af juli 1916 havde kampene på somme på begge sider af landevejen Albert – Bapaume udviklet sig særligt hårdnakket. Den 4. juli var det endeligt lykkedes englænderne at sikre landsbyen Pozières. I vedvarende storkampe trommede og stode de videre fra Pozières nord og syd for landsbyen, og således var i disse dage området ved Pozières, Foureaux-skoven, Longueval blevet til brændpunkt for hele slaget. De blev næsten dagligt nævnt i hærens beretninger. Det var her 17. Res.Div. blev indsat.

Fra stillingen i den sydlige del af Loos-buen ved St.Pierre, nordøst for Lens, blev RIR 76 afløst af 5. Bayr. Inf.-Regt. og den 18. juli transporteret til Saucourt. Den kom i kvarter i og omkring Cambrai, hvor den fik to dage i hvil. Den 21. juli fortsatte marchen over Proville, Cantaing, Flesquières (II./76) i omegnen af Ribecourt (Reg.Stab og I./76), Havrincourt (III./76), hvor der blev indkvarteret. Den 22. juli videre march over Tresault, Metz-en-Couture, Neuville, Ytres, Bus til Rocquigny, Barastre og omegn. Bataljonen gik i telt-bivouak mellem gårdene og forblev her indtil den 23./24. juli. Den Store Bagage forblev i Ytres.

I Divisionens ansvarsområde lå en, specielt for vores artilleriobservation, meget vigtig højderyg, der gik fra den meget omkæmpede Vindmølle-høj ved Pozières over Petit-Bazentin og den nordøstlige del af Foureaux-skoven til Deville skoen. Denne højderyg var ved kampenes start helt på vore hænder.

Terrænets form havde en meget stor indflydelse på hele kampsituationen. Man kunne se højt korn på store marker, ind i mellem små levende hegn mellem marker og langs veje. Alle landsbyer så ens ud: husene simple og halvt forfaldne, i udkanten af landsbyerne lå frugtplantager og her og der lå isolerede gårde langs vejene. Overalt viste de sørgelige spor efter krigen. Sænkninger og bakker vekslede mellem hinanden, og langs bakkerne lå mange stenbrud. De smalle og snævre veje skar sig ofte dybt ind i terrænet. I disse hulveje, kornmarker og have havde vores artilleri indrettet sig, efter delingsvis at være trukket frem i løbet af nætterne 23./24. og 24./25. juli (Res.Feld-Art.Regt. 17).

Infanteriets linje fulgte tæt syd for den beherskende højderyg. Fjendens enorme forbrug af artilleriammunition havde i stort omfang ødelagt telefonforbindelserne til artilleriets observatører, og gjort en effektiv skydning med batterierne meget vanskelig.

Om natten 24./25. juli afløste Regimentet dele af IR 72, IR 153, IR 63 og IR 163 i stillingen foran Foureaux-skoven. Regimentets højre begrænsning var vestkanten på Foureaux-skoven, Punkt 144, skar gennem skoven fra vest mod øst og herfra langs en markvej nordøst for vejen Longueval – Martinpuich til en vejgaf-fel 300 meter vest for Longueval.

Den forreste linje bestod ved overdragelsen kun af skyttehuller, der på steder var forbundet med en smal, flad skyttegrav. Der var ingen dækninger, blot nogle hastigt anlagte kaninhuller gav en smule beskyttelse mod den fjendtlige artilleri. Bag den forreste stilling løb Foureaux-Riegel langs nordkanten af Højde 159. Også her bestod dækninger kun af kaninhuller. Afstanden til Riegel-stillingen var på højre fløj omkring 450 meter, på venstre af over 1.000 meter. 1-2 kilometer bag Riegel-stillingen forløb Flers-Riegel stillingen langs vest og sydkanten af denne landsby. Denne grav var så dyb, at den gav dækning for en stående mand. Mellem Foureaux- og Flers-Riegel var der på en skråning Underafsnitskommandørens kommandostation »West« og »Ost«. Regimentets kommandostation lå i en lille kælder i den sydlige udkant af Flers, som af fly præcist var blevet stedfæstet. Forbindelsesgange til kommandostationerne var ikke gravet. Om dagen blev bevægelser skjult af Højde 159 frem til Foureaux-Riegel. Herfra kunne man kun nå frem kravlende eller under udnyttelse af de talrige granatkratere.

Afløsning skete under kraftig fjendtlig artilleriild over åbent terræn og skete forholdsvis glat uden episoder. Til højre var tilslutning til RIR 75, til venstre til Gren.Regt. 12.

I./RIR 76 lå i Foureaux-skoven med tre kompagnier i første linje fra højre 3, 4, 1./76 – og med 2. Kompagnie i Foureaux-Riegel.

II./76 lå med tre kompagnier i forreste linje. Fra højre 5, 7, 8./76 og med 6./76 i Foureaux-Riegel til tilslutning til 2./76.

III./76 lå i Foureaux-Riegel med venstre fløj på Regimentsgrænsen. 10./76 var placeret ved U.A.K. »West« som reserve. 12./76 ved U.A.K. »Ost« som reserve, mens 9./76 var placeret i Flers-Riegel til højre med forbindelse til RIR 76 langs venstre Regimentsbegrænsning.

Ved 1./76 blev 6 M.G. fra M.G.-Scharfschützen-Trup 71 indbygget. Forplejning blev under hele Regimentets indsættelse leveret fra feltkøkkener (24. juli – 10. august 1916). Udskillelsen af reserve-delinger fra stillingskompagnier og formeringen af særlige transport-grupper til transport af varm forplejning, materiel og ammunition viste sig effektiv til fordel for enhederne. Det lykkedes dagligt at leverer varm forplejning til flere kompagnier.

Også vand blev i rigelige mængder transporteret til de kæmpende enheder i fade, glasflasker og kander. Efter etableringen af et tekøkken i Flers var det muligt at leverer kompagnierne te med rom.

Den 25. juli lagde fjenden hele området under kraftig beskydning med shrapnels og granater af alle kalibre og om natten blev der lagt gas over de bageste områder, hvorved transporterne af forplejning blev betydelig vanskeligere.

Fra 26. juli lå hele Regimentets afsnit under kraftig artilleribeskydning, ledet af fly. Gravene led kraftige skader, og der opstod store tab. Hele natten 26./17. øgedes artilleriilden hele tiden.

Den 27. juli kl. 0600 blev der lagt kraftig trommeild over 5 Inf.Div. og venstre del af IR 76. Kl. 8 fulgte et kraftigt fjendtligt angreb mod landsbyen Longueval og Delville-skoven. Under kampen lykkedes det fjenden at erobre Longueval og en del af Delville-skoven. Foran venstre fløj af RIR 76 gik fjenden kl. 0930 i tætte formationer til angreb. Det blev af en godt liggende infanteri- og M.G.-ild afvist. Det samme skete ved et fornyet angreb kl. 10. Med erobringen af Longueval var forbindelsen mellem Regimentet og 5 ID gået tabt. 12./76 blev stillet til disposition for Gren.Regt. 12, der allerede med tre delinger var trukket frem i Foureaux-Riegel stillingen. Kompagniet fik sammen med en bataljon fra Gren.-Regt. 12 at gennemføre et modangreb mod den nordlige kant af Longueval og mod den nordlige del af Delville-skoven, med højre fløj ved »Aruge Sappe« og højre langs hulvejen mellem Flers og Longueval. En deling var i reserve for at reetablerer forbindelsen.

Angrebet blev iværksat kl. 1130. Hele området lå under spærreild. Alligevel lykkedes det den tapre kompagnifører, Oblt. Hass, at trænge frem til skovkanten. Tabene var så store, at han måtte tilkalde 4. Deling i reserve under Sergt. Steen.

Gjort opmærksomme ved 12./76 angreb, lagde fjenden en kraftig, flankerende artilleriild mod kompagniafsnittet. Af reservedeling Steen nåede kun fører og 2 mand frem til kompagniet. II./76 støttede angrebet med en kraftig M.G.-ild. Den flankerende engelske ild og den kraftige spærreskydning forhindrede 12./76 i yderligere at rykke frem, så resterne af kompagniet blev liggende i en frugtplantage stik nord for Longueval, uden at være i stand til at trænge ind i landsbyen. Angriberne led store tab. Kompagniet mistede tre officerer og 120 mand. Englænderne gik til modangreb mod 12./76 med tre skyttelinjer. Res.Jäger-Batl. 9 angreb endnu engang kl. 17 frem mod nordkanten af Delville-skoven. 12./76 blev resten af aftenen og om natten liggende langs nordkanten af skoven. Resterne blev om morgenen den 28. trukket ud og samlet i Flers-Riegel stillingen. Den 29. juli blev den som Divisions-reserve flyttet til le Transloy.

Det energiske angreb fra 12./76 havde bidraget meget til at lette presset på Gren.-Regt. 12.

Den 30. og 31. juli fulgte igen kraftig beskydning af Flers og af graven. Den 30. juli kl. 18 øgedes igen igen til trommeild. Samtidig skød fjenden med tunge kugleminer med stor sprængvirkning. Også gasgranater og røg-tåge granater anvendtes i stort omfang, specielt mod Foureaux-Riegel og reservestilling Flers blev be-

lagt med tungt artilleri. Adgangsveje lå under ild fra shrapnels. I de engelske grave kunne hjelm ved hjelm ses. Kl. 1845 koncentrerede sig hele den fjendtlige ild med stor heftighed over Regimentets afsnit. Kl. 19 fulgte samtidig med en fremlæggelse af den fjendtlige ild, et kraftigt infanteriangreb i tre bølger. På grund af vores rolige infanteri- og M.G.-ild kom angrebet til standsning allerede 100 meter foran første stilling. I Foureaux-skoven og foran 5./76 kunne stærke fjendtlige enheder nå tæt ind mod vores forreste grav sætte sig fast i kratere og grave sig ned. De blev igen fordrevet af håndgranatgrupper og under tilbagegangen lagt under infanteri- og M.G.-ild. Omkring kl. 20 var der igen ro. I Foureaux-skoven fortsatte kampen på håndgranater. Kl. 2115 og 2345 angreb fjenden endnu en gang uden at kunne komme til udvikling i vores afværgeild. Spærreilden lå ganske udmærket.

Den 30. juli kl. 0110 angreb fjenden på ny langs hele fronten og kl. 0340 i Foureaux-skoven. Hele tiden forsøgte fjenden at få vores linje til at bryde sammen og til at vige.

I dagene 1. til 4. august udviklede der sig en livlig fjendtlig aktivitet i luften. Formationer på op til 40 fly optrådte. I en højde af 80 meter eller mindre beskød de infanterilinjen fra alle sider. Observatoren i de fjendtlige fly gav under indskydning af deres artilleri signal med et signalthorn.

Den 4. og 5. august blev I./76 afløst af III./163 og marcherede til kvarterer i le Transloy. Den overtrætte og overanstrengte bataljon kunne nu få et tiltrængt hvil. Om natten den 5./6. august blev den så trukket frem i Gallwitz-Riegel som Divisions reserve.

Den 6. august blev II./76 afløst af I. Bataillon og kom som Divisions reserve i hvil i le Transloy. Om natten 9./10. august fulgte Regimentets afløsning af Inf.Regt. 104.

På strålende måde havde Res.Feld.Art.Regt. 17 løst deres opgave under Somme-slaget, med at beskytte deres hårdt kæmpende kammerater og assisterer infanteriet med spærreild eller virknings-skydninger. Hvor mange gange måtte den hårdt trængte RIR 76 ikke påkalde spærreskydninger? Sveden løb fra artilleristerne, løbene var rødglødende, fjendtlige nedslag rystede stillingerne, men spærreskydningen fortsatte.

Den varmeste dag var den 30. juli. Alle batterier skud med korte afbrydelser helt til tidligt den 31. Rørene var glødende varme. Regimentet skød denne dag 18.000 granater. Flere pjecer blev begravede eller beskadiget af rørsprængninger. Ved 7. Batterie blev ammunitionen skudt i brand. På trods af store tab standsede batteriet ikke dens deltagelse i forsvaret.

Hans Majestæt Kejser og Konge udsendte efter den hårde kampdag i anerkendelse af enhedernes fremragende indsats, følgende Kabinet ordre til Hærens overkommando:

»Jeg udtaler til fører og tropper ved 1. Armee, for deres udmærkede indsats under forsvaret mod de engelsk-franske masseangreb den 30. juli, men fulde anerkendelse og min kejserlige tak fra hjertet. I har med tysk trofasthed gjort, hvad Jeg og Fædrelandet forventer af jer. Gud hjælpe jer videre«

Sign. Wilhelm

Den tyske hær stod stadig fast, fuld af fysisk og moralsk kraft. Stormen var slået i stykker på den seje mur af tyske mænd.

En stor del af succesen skyldtes indsatsen fra M.G.K. og M.G.-Sch.Tr. 71, hvis udmærkede dygtighed af officerer, underofficerer og mandskab på bedste måde udnyttede deres våben og rettede store skader mod fjenden.

Stor anerkendelse fortjener også signalpersonel og ordonnanser. Underjordiske kabelforbindelser eksisterede ikke. Der var lagt luftledninger mellem regimentets kommandostation og U.A.K. og Brigade. Gennem Flers blev der på jævnt terræn udlagt panserkabler. På trods af den voldsomme beskydning holdt dette stand mod 8 dages regn af sprængstykker og shrapnels, men blev så ødelagt af en fuldtræffer. Det lykkedes de uforfærdede og utrættelige linjepatruljer på kort tid at retablerer de ofte ødelagte luftledninger. Også de tapre ordonnanser og folkene ved blinkstationerne udmærkede sig fremragende.

Den lægelige tjeneste under Somme-slaget blev mønsterartig organiseret af Regimentets læger og sanitetspersonel sammen med Reserve-Sanitäts-Kompanie 9. Sårede blev fra forreste linje transporteret til forbindepladsen, hvor de blev behandlet før videre transport til hovedforbindepladsen eller til samleplads for sårede i nærheden af Højde 110.

Dag og nat blev der af alle arbejdet under udfoldelsen af alle kræfter med en uselvskhed og opofrende pligttrøskab, hvorved mange tapre krigere reddede livet, og smerten lindret hos de hårdt og lettere sårede

Sign. Von Heynitz
1914-1916 Regiments-kommandør

En ukendt underofficer ved 3. Kompanie fortæller om sine oplevelser:

Den 23. juli om aftenen blev Vores Regiment over Rocquigny, le Transloy sat i march mod Flers. Efter vi havde tilbagelagt omkring 4 kilometer nåede vi Højde 110, hvor vi tilbragte indtil kl. 0200 modtog yderligere ordre. Her dannede vi Brigade reserve. Den gensidige artilleribeskydning var yderst heftig. I umiddelbar nærhed stod et 15-cm haubits batteri, der kraftigt var under fjendtlig beskydning, hvorved også vores stilling i en hulvej kom i farezonen, og her allerede havde kostet enkelte kammerater livet. Efter at vi havde krydset vejen til Longueval, gik det til venstre gennem åbent terræn. Dette var under kraftig fjendtlig artilleri beskydning af alle kalibre, ligesom Foureaux-skoven, hvor fjenden formodede, at vore reserver var placeret. Vi havde under fremrykningen store tab, og da vi endeligt nåede forreste linje var skuffelsen stor, for englænderne havde fuldstændigt jævnet den med jorden. Hver mand måtte så godt det kunne lade sig gøre finde sin egen dækning i en lille hule, for ikke at blive set fra luften. Enhver form for forbindelse til kompagnifører var umulig, og ikke engang delingerne kunne holde den interne forbindelse, så hver mand var henvist til sig selv. Vi var blevet tildelt pionerer, der uden pause havde arbejdet hele natten for at retablere den ødelagte forbindelse. Der var på tidspunktet et hul på omkring 140 meter til vores nabo deling. Den fjendtlige stilling lå omkring 100 meter væk. Mange steder var afstanden kun 50 meter. En reservedeling havde til opgave at holde os i forreste linje forsynet med ammunition og forplejning. Opgaven blev løst om natten fra Flers, mens ammunitionskolonner og feltkøkkener om dagen blev trukket tilbage til Le Transloy, da Flers blev for kraftigt beskudt. Tjenesten i den forreste grav var usædvanlig anstrengende, da vi hverken kunne sætte eller ligge os ned. De eksisterende stillinger blev anvendt til at give vore sårede en smule beskyttelse. Det var umuligt at transportere de sårede væk i dagslys, da der ikke var forbindelsesgrave. Transporterne måtte ske ved natetide. Selvom den fjendtlige beskydning om muligt var endnu kraftigere, kunne transporterne af sårede sket via Foureaux-skoven uden at fjenden kunne se dem. I dagene mellem den 24. og 29. juli rettede englænderne en række mindre angreb, der alle blev afvist. Derimod var Longueval og Maricourt i disse dage genstande for meget kraftige fjendtlige angreb, der imidlertid ikke opnåede resultater. Om natten 29./30. juli lagde fjenden pludseligt en tiemlang, uafbrudt voldsom artilleriild af alle kalibre over vores stillinger, der ødelagde, hvad der måtte have været tilbage af den. Pludseligt blev den fjendtlige ild forlagt som en spærreskydning bag vores stillinger, og røde lyskugler, som vores nabodeling havde sendt op, fortalte os, at fjenden havde iværksat et angreb. Vores artilleri lagde nu foran vores stilling en velrettet ild, der sammen med håndgranater under et 2½ timers forsvar afviste fjenden. I løbet af natten sendte fjenden fem gange deres stormkolonner frem gennem vores kraftige ild med samme negative resultat. Og det endda med en total mangel på trådhindringer, spanske ryttere og lignende, der kunne spærre vejen. Fjenden havde meget store tab.

Leutnant d.R. Schulze (8. Kompanie) beretter om sine oplevelser:

I stilling ved Longueval den 25. juli 1916.

Vi havde i går en vanskelig dag. Jeg vil aldrig glemme den. Først gik det gennem ødelagte landsbyer, der var overbelagt med tropper. Det var fuldt dagslys, da vi forlod Rocquigny. Vejene var opkørte og fulde af kraterer. Trommeilden fra fronten slog en hurtig takt til vores trætte skridt. Vi var allerede temmelig varme som vi nåede haubits-stillingen. Ved siden af vejen var haubits og 21-cm kanoner sat i stilling, og de spredt liggende hestekadaver viste, at man var indenfor rækkevidde af det fjendtlige artilleri. Trommeilden blev stadig mere tydelig. Så gik det igen røde lyskugler til himmels der foran. Angreb englænderne? Som på en elektrisk gnist begyndte batterierne alle at skyde. Skud efter skud, en uafbrudt buldren. Man kunne på de røde mundingsglimt foran og bag os fornemme, hvordan batterierne var opstillet forskudt for hinanden. Denne helvedes larm, ildglimt og bidende krudtrøg, som drev ned mod os. Vi sad med kompagniet midt i det hele. Dansen begyndte godt. Delingen blev opløst i grupper. Englænderne svarede forbitret igen, og nedslagene kom tættere og tættere på. Der blev rykket frem i enkeltkolonne. I en hulvej var 21-cm haubits placeret. De gav et brag ved hvert skud! Øredøvende. Flere hestekadaver, der stank forfærdelig af forrådnelse, lå på begge sider af vejen. Krudtrøgen fra de engelske granatnedslag fik vores øjne til at løbe i vand. Man kunne kun rykke frem i spredt orden. I spring nåede vi landsbyen Gueudecourt, der lå under voldsomt engelsk artilleri af enhver kaliber. Foran, bagved og til siderne af os slog de tunge granater ned og overøste os med jord og sten. Nu var man igen midt i det hele, og lynhurtigt blev alle instinkter vågne, der fik en til øjeblikkeligt at reagere instinktivt på enhver fare. Udenfor landsbyen, i et levende hegn, blev der holdt en kort pause og nogenlunde igen at få orden på delingen og få forbindelse med resten af kompagniet. Jeg var fremme sammen med Lt. Lewandowski, der som altid i sådanne situationer, bevarede en overlegen ro, som imponerede folkene og overførtes på dem. Det var i mellemtiden begyndte at dæmre, og artilleriilden døde en smule ud. Efter en kort pause gik det videre. Det var blevet mørkt, som vi nåede Punkt 110, hvor pionerpark og holdeplads for vogne var placeret. Fremme rasede et morderisk slag, hvor ilden øgedes fra minut til minut. Skovene beskydes med grandgranater, der nogle sekunder blusser blodrødt op og så slukker. Man kan høre granaternes vilde hyl, de tordnende eksplosioner, den vedvarende trommeartige hamren uhyggeligt tæt på. Man fortæller os, at englænderne har angrebet vore stillinger med stærke styrker. Uvilkårligt løber det igennem en: »I den heksekedel

kan dog intet menneske endnu være i live!« Og nu sidder vi selv midte i det hele og må holde ud. Efter en længere pause mens håndgranater og sandsække udleveres, går det videre. Vejen steg ubemærket. Overalt så man stillinger til feltartilleri og haubitser, ja selv til minekastere. I løb passerer vi Fleres, der ligger under kraftig beskydning. I udkanten ligger i en kælder bataljons- og regiments kommandostationer. Her mødtes vi med kompagniets 4. deling, der tidligere var afmarcheret, og med de tunge M.G. var flygtet hertil. Folkene havde allerede et regelret gasangreb bag sig. Vi tog endnu nogle håndgranater og frem for alt lyspatroner, og en vejviser fra den enhed, der skulle afløses, og gik så langs en markvej frem mod fronten. Det var blevet kul-sort nat. Det nyt, totalt ukendt terræn lå omkring os. Nogle sekunder var alt oplyst som om dagen af lyskugler og fra eksploderende granater. En regn af shrapnel fløj over os. Kugler fløjtede tæt forbi os. Til alle steder sprøjtede jord og skidt op fra de eksploderende granater. Området var fuldstændigt pløjet op. Hvert andet sekund lå vi på maven. De tunge stormpakninger trak og de smalle bånd fra brødposer gnavede sig ind i arme og skuldre. Foran mig gik Lt. Leopold, Feldwebel Holz og oppasseren, herefter fulgte kompagniet, mand for mand, med stor afstand. Man måtte arbejde sig frem i spring, om muligt fra beskyttende granathul til det næste. Man måtte blot hele tiden passe på, at man i mørket ikke mistede forbindelse med manden foran, for så ville hele kompagniet fare vild. Hvad der foregik bag mig, vidste jeg intet. Det drejede sig kun om hele tiden at holde forbindelse fremad for at kunne videregive kommandoer. I den helvedes larm gik jo næsten alle råb tabt, og skriget fra en såret kammerat kunne man kun vanskeligt høre, og skulle man af den grund udsætte hele kompagniet for risiko? Altså fremad. Hvor mange har ikke i en sådan nat taget sig til hovedet og spurgt sig selv, hvordan kunne jeg dog slippe igennem en sådan kugleregn uden at komme til skade?

Natten hentede den sidste kraft og energi ud af mennesker, der igen og igen af den kraftige pligtfølelse blev holdt sammen og drev fremad. Man koncentrerede sig udelukkende om at holde forbindelse og ænsede ikke granaternes nedslag, der overøste os med jord og hvert øjeblik kunne lande midt mellem os og sønderrive den ene eller anden.

Et skrig foran. Gennem rækkerne lyder råbet: »Sanitetsmand frem«. Altså var vi alligevel blevet ramt. Rækken standser pludseligt op. Jeg springer videre frem. Nogle få skridt, og der ligger Lt. Leopold med sin oppasser. Løjtnanten syntes kun lettere såret på det ene ben. Sanitetsmanden vil hurtigt sørge for ham. Videre, vi må frem. Jeg springer fortsætter også bag den næste mand foran. Nogle få meter, og så stopper kolonnen igen. Der råbes fra mand til mand: Også Lt. Lewandowski er såret. Også det nok. Nu ikke svigte, eller bliver folkene fuldstændig modløse og uden ledelse. Det syntes igen at få fremad, måske er det kun en ubetydelig skramme. Jeg ser i hvert fald ikke nogen ligge omkring.

Resterne af en vej går på tværs af os. Terrænet, der pludseligt oplyses af en opsendt lyskugle, ser forfærdeligt ud. Den sødelige lugt af rådnende lig hænger i luften. Udrustningsgenstande ligger overalt omkring, tornystre, hjelme, ødelagte geværer, bajonetter, patrontasker og ind i mellem dem stive lig, forkrampede, sønderrevne. Pludseligt ligger stillingen to meter foran os. Må skal endnu et stykke til højre, for at nå den venstre fløjmand i det afløste kompagni. Hviskende sørger man sig frem fra mand til mand i det besatte stykke grav. Lige så snart en lyskugle sendes op, stivner alle uden at bevæge sig, så modstanderen ikke skal opdage afløsningen.

Så når vi venstre fløjmand. Jeg bliver stående og kommanderer: »Til højre i stilling!«, der stille sendes videre gennem rækken. Den ene efter den anden dukker som spøgelse ud af natten og lægger sig med afstand til højre for sidemanden. Så kravler vi alle forsigtig hen over de spredte udrustningsgenstand og døde ned i graven.

Her på venstre fløj er der et ubesat stykke, kun gravet brystdyb ned. I den forreste væg er der gravet små huler, der dårligt kan beskytte mod sprængstykker. Oppakningen lægges herved og man søger sig et posthul.

På trods af en overvældende træthed, griber jeg min spade for at forbinde mit hul med det til venstre. Det drejer sig om at grave sig ned for at kunne beskytte det arme liv. Det drejer sig om at forsvare sig mod fjenden, så han ikke kan trænge ind og sætte sig fast. Og så graver vi, arbejder med en rasende sammenbidthed. Nu og da bliver posterne afløst, så også de kan grave, og disse minutter på post er sådan en hvilepause.

Kort efter indrykningen gik Lt. Lewandowski langs postkæden til 7. Kompanie, men var ikke kommet tilbage. Det hed sig, at Lt. Harder fra 7. Kompanie havde overtaget kommandoen, da Lt. Lewandowski var blevet såret. Vi på fløjen mærkede intet til denne forandring. Man stod her ensom som enkelte poster, og blev kun opmuntret og styrket af visheden om, at der til højre og venstre også stod kammerater med den samme følelse af at ville gøre sin pligt. Det er den eneste, men også stærkeste sammenhængskraft i en enhed under sådanne forhold. Vi er alle skrumpet ind, På vejen i stilling havde vi, som vi hørte, mistet mange kammerater, enkelte var kommet væk fra enheden, og enkelte har vel også i forsøget på at trykke sig, mistet fornemmelsen af, i hvilken retning fronten lå. Gud ske lov var der endnu ingen døde. De lettere sårede kunne være glade for, at de nu var væk fra heksekedlen. Hvad mon der lå foran os?

I nat allerede er anden deling, der som transportgruppe var blevet tilbage i en kælder i Flers, dukket op med kaffe, mineralvand, kød og brød. Også disse havde englænderne haft alvorligt under behandling med sine tunge kalibre og gasgranater. Af mad og drikke havde vi i første omgang tilstrækkelig, så vi ikke længere behøvede at spekulere over dette.

Nu, hvor det var blevet lyst, kunne man mere præcist overskue omgivelserne, og følte sig derfor en smule mere sikker, når man kunne gøre sig fortrolig med stillingen og med terrænet.

Under afløsningen i nat var dele af 7. Kompanie på grund af en ubesat del af graven, nået frem foran stillingen, hvor den kom ind i engelsk M.G.-ild. Den skulle have haft store tab. Det syntes, som skulle det blive varmt i dag. Solen steg op rød og rund. Hvor dejligt det er. Og her og der, frygteligt oppustede lig. Man kan ikke mere arbejde i graven, da opkastet jord øjeblikkeligt vil fange artilleriets opmærksomhed. Man kikkede forsigtigt rundt i området. Foran er en bred, jævn mark, hvor den engelske stilling bagved hævdede sig. Marken er fuld af kratere og er fuldstændigt oprodet. Overalt ligger de forkrampede, sønderrevne lig af engelske soldater, der allerede må være faldet under angreb et par dage siden. Imellem ligger udrustningsgenstande, Lewis våben, lette maskingeværer og deres tromlemagasiner. Bag vores linje syntes terrænet af falde en smule i retning af landsbyen Flers, som ligger i en dal, så stillingen ligger på kanten af en højderyg. Til højre kunne man se de nøgne, sønderrevne og fældede træer i Foureaux-skoven, hvor 1. Kompanie ligger. Til venstre hæver terrænet sig efter en mindre dal mod Deville-skoven, mens landsbyen Longueval langs vejen, ligger noget lavere foran skoven. Det må formentlig være gået hedt til her. Regiment 12 ligger her.

Her til morgen kom to englændere over til os. Som det begyndte at blive lyst, så jeg den ene, som omkring 20 meter foran stillingen langsomt krøb frem ved hjælp af armene, mens hans ben slæbte sig efter ham. Han måtte være hårdt såret. Lidt til højre for ham, kravlede en anden langsomt frem mod stillingen. Han havde tilsyneladende et skudsår i benet, men nåede snart vores grav, mens den anden endnu langsomt kom nærmere. Jeg holdt min ladte revolver klar i højre lomme. Man kunne jo ikke vide! Man måtte være forsigtig. Endeligt nåede han os. Hans nervøse latter fra et smertesitrende gråblegt ansigt, hvor angst og frygt tydeligt talte deres sprog, vakte medlidenhed. Han var ikke farlig. Jeg rakte mig min hånd, og vi trak ham ind i graven. Sanitäter Kühl, der netop var til stede, forvandt ham, og jeg udspurgte ham. Han bad indtrængende om lidt at drikke. Selvom ikke selv havde for meget, gav vi ham noget. Nu lå han og sov af fuldstændig udmattelse. Når han vågner, vil han igen bede om noget at drikke. Den arme mand er jo fuldstændig dehydreret. Og så hans sår, som var fordelt over hele kroppen. Beskidte og delvist allerede betændte, stank de. Han er fra Kent, gift og har fire små børn. Strålende af lykke tog han fra sin brystlomme et tilmudset, krøllet fotografi af sin familie og viste det mig. Han var taknemmelig og glad over, at måtte være hos os, uden at vi havde gjort ham noget. Man havde jaget en lammende angst ind i folkene over »hunnerne«. Han forærede mig hans regimentsmærke fra skulderstroppen – af messing R.W.K. (Royal West Kent).

Den 26. juli 1916. I løbet af natten var der kraftige ildoverfald med granater og shrapnel af alle kalibre. Vi står tilsyneladende i vores hjørne lige overfor munden på de engelske kanoner. Der måtte stå en pjece af mindre kaliber helt tæt på fronten, som med shrapnels kunne bestryge mit hjørne, for afskud og nedslag var næsten sammenfaldende. Bum-Krach! – hele natten igennem. Man kan ikke hurtigt nok trække hovedet til sig. Tommys flyvemaskiner kredser så lavt over os, at de præcist har kunne se alt, hvad man fra pilot og observatør kunne opdage. Det er en forfærdelig ubehagelig følelse at vide, at man deroppefra bliver taget under M.G.-ild, at man er fuldstændig prisgivet, og at man med infanteriild kun ret resultatløs kan sætte sig til modværge. Ellers forløb dagen rolig. Artilleriilden, der i dag er til at holde ud, koster enkelte sårede.

27. juli 1916: Her til morgen er endnu en såret englænder ankommet. Ved dagry stod han pludseligt der, 30 meter foran vores grav, helt oprejst og råbte til os. Vi vinkede ham tilbage og råbte »Go back« til ham, da vi ikke ønskede ham. En transport tilbage kostede så store vanskeligheder, og vi havde i forvejen tilstrækkelig med besvær og vanskeligheder med at bringe vore egne sårede og døde tilbage. Men han lod sig ikke overtale. En af de ældre folk skød i ophidselsen efter ham, men traf ikke den forsvarsløse, Gudskelov. Manden gjorde os ondt. Hvor lang tid havde han ikke allerede ligget såret derude mellem gravene, mellem hans døde kammerater, uden mad, uden vand, uden enhver form for hjælp? Vi vinkede til ham, om at komme, og han løb med det samme med hænderne i vejret over til os, sprang ned i graven og lå uden at bevæge sig på bunden. Han havde brugt sine sidste kræfter til at nå os. Han fik lidt at drikke, og han kom endeligt til sig selv. Han var gammel soldat, der allerede havde 6 års tjeneste bag sig, og havde ligget i garnison i Maidstone (Kent). Han havde overalt sår efter sprængstykker, som var i et frygteligt stadium. Han kunne dårligt bevæge lemmerne, og det syntes ham selv ufatteligt, at han havde haft kræfter til at nå os. Han bad mig tage ned i hans taske og hente de to regimentsmærker. Der var for Royal West Kent: en på bagbenene stående enhjørning. Det ene regimentsmærke beholdt jeg selv, det andet gav jeg til underofficeren.

Endnu inden det blev helt lyst, begyndte artilleriilden, der steg til en trommeild, at lægge hårdt over vores linje. Og hele tiden øgedes beskydningen. Granaterne knuste de døde englændere, der lå foran vores stilling, og sønderrev de i forvejen stærkt medtagne kroppe. Den forpestedede, sødlige stank blandede sig med den ætsende krudtrøg, lå tungt over graven og tog vejret fra en.

Hvert andet øjeblik ramte en af disse mellem gravene eller ned i denne. Et skrig, en halvkvalt stønnen overdøvede et sekund de frygtelige eksplosioner. Man kan ikke beskytte sig mod 28-cm granater, disse frygtelige granater, hvormed englænderne jævnedes vore grave og begravede døde og levende. Og så flyverne, der så fortræffeligt ledede ilden fra højderne. Som man i sådanne øjeblikke af nød og værgeløshed hænger ved det nøgne liv. Hvis bare man kunne forsvarer sig, slår fra sig. Men bare at ligge stille og afvente sin skæbne er mere, end de stærkeste nerver kan holde til.

28. juli 1916. I nat brød helvede igen løs. Hele området blev hele tiden som blitzlys oplyst af de nedslående granater. Til højre og venstre for os var der igen blodige angreb. Trommeilden øgedes fra minut til minut til en forfærdende stålorkan. Nye batterier syntes hele tiden at slutte sig til den ødelæggende ild over af-

snittet. Røde lyskugler røg uafbrudt i luften, hvor de delte sig i dobbelt stjerner. En morderisk spærreskydning fra vores side var allerede startet ved den første lysrakete. Specielt til venstre for os, ved landsbyen Longueval og i Bois de Delville syntes kampen at være særlig forbitret. Leveringerne af levnedsmidler synes at fungerer godt. Transportgrupperne havde vanskelige dage og store tab, men slet ikke i samme omfang, som enhederne i forreste linje, da de i løbet af dagen, hvor beskydningen er kraftigst, sikker beskyttet i kældre i Flers, og der får nogen hvile. Vi havde i det mindste ikke problemer med maden. Også drikkevarer var tilstede, selvom man måtte rationere det en smule. Den forpestede, lumre hede gav en kvælende tørst.

29. juli 1916. Takke dig, Almægtige store Fader! Du har holdt dine kærlige beskyttende hænder over mig, som en far beskytter sit bar.

Jeg havde under vagten i nat igen taget den stålhelmet på, som vi havde fået fra transportgrupperne. Vi stod igen foran mundingen på den modbydelige kanon, der hele tiden overraskende beskytter vores hjørne. Shrapnel fløjtede os om ørene. Pludseligt fik jeg et klingende slag mod kraniet, blev slået omkuld og lå så lang jeg var, i graven. Alt sortnede for mine øjne. Hovedet værkede som en vild. Uvilkårlig greb jeg hjelmen, og kunne føle den store bule i den forreste del af toppen. Jeg tog hjelmen på. Gudskelov var hovedet ikke ramt. Der var altså intet sket. En shrapnel kugle havde med stor kraft ramt hjelmen, uden dog at kunne slå igennem og kun lave en stor bule. Havde jeg, som endnu for et par dage siden, stået på post kun iført felthue, så ville regimentet have haft endnu en død. Vi havde i starten alle været modstandere af at sætte den tunge hjelm på hovedet. Her kunne man med egne øje se fordelene. Jeg føler mig stadig svimmel. Jeg sad stadig i graven, forbløffet og taknemmelig over den vidunderligere redning. Efter et par minutter er det igen glemt. Jeg stillede mig igen på min post. Korporalen inspicerer posterne. Jeg råber til ham, og vil vise ham bulen i hjelmen, drejer mig en smule til side og – bang – og så bliver jeg igen kastet sideværts ind i graven. To kugler, hvis buler jeg tydeligt kan mærke på venstre side af hjelmen, har kastet mig omkuld. En hurtig voksende bule sider på venstre kæbe. De havde åbenbart ikke længere haft den store kraft. For anden gang reddet. En varm fornemmelse af taknemmelighed strømmede gennem mig. Og alligevel bliver man rædselsslagen over sådan noget.

Det var tåget her til morgen. Trykket ind i et hjørne af graven, har jeg fået sovet en smule efter at være afløst på post. I det fjerne fornemmede jeg, at en eller anden ved siden af mig snakkede om M.G.'er, døde englændere, brødposer og barbergrej. En tæt tåge lå omkring os. Det halve kompagni havde forladt graven og løbet i dækning foran stillingen. Så krøb jeg også frem. Vi kikkede på de døde englændere. De havde for det mest voldsomme skader, gjort endnu mere forfærdeligt af den voldsomme artilleriild de sidste dage. Hovederne var kun delvist endnu til stede, bug og bryst var revet op og sønderflænset. Lemmer lå omkring. Flere var ramt af fuldræffere og forvandlet til uigenkendelige kødklumper. Det var forfærdelige billeder, der viste sig for vore øjne. Kammeraterne var allerede i gang med at indsamle de dodes brødposer. Englænderne var bekendt for at gode sager på sig. Kikkerter, barberknive, barberskrabere, som ikke var uvelkomne i mudderet. Jeg tog nogle kiks fra en henkastet brødpose, en ske og en gaffel, da jeg havde mistet mit bestik, og en tube med hudcreme. Jeg kunne ikke få mig selv til, som de andre, at skære brødposerne af de døde. En kammerat fra 7. Kompanie skulle til at skære en brødpose fri af en englænder, der lå i et krater, da denne pludseligt begyndte at røre på sig. Forskrækket fløj manden væk som fra et spøgelse, men vendte så tilbage med et par kammerater. Den formodede døde var en hårdt såret, der lige siden natten den 23. juli under det sidste engelske angreb, havde ligget her. Frygten for, at vi ville slå ham ihjel havde forhindret ham, og formentlig også andre, i at nærme sig vores grav. Andre fanger havde fortalt, at de ofte fik ordre til ikke at tage fanger, og derfor var nervøse for, at vi også havde fået sådanne ordre. Folkene fra 7. Kompanie slæbte den sanseløse med tilbage i graven. Det første, han bad om, var en cigaret. Et let skær af taknemmelighed gled over hans ængstelige øjne, da vi gav ham en. Hvor mange mon ville der mellem gravene dø en kvalfuld død uden at få hjælp? Dengang, om morgenen efter afløsningen, fandt 1. Deling en 63'er, der på grund af sår var fuldstændig blind, som kammeraterne tilsyneladende havde ladet i stikken i deres iver for at slippe væk fra dette helvede. Vi sendte den ulykkelige tilbage sammen med en transportgruppe.

I eftermiddag startede englænderne igen deres helvedeskoncert. Vores afsnit blev lagt under en særlig voldsom ild af shrapnel. Om morgenen havde vores artilleri allerede ramt vores grav med skud, der faldt forkort. Nu gjorde englænderne resten endnu grundigere. Vi krøb så tæt ind mod siderne af graven som muligt, for at komme i dækning. Ophidset kom Brudereck og Unteroffizier Schnell. Brudereck blødte kraftigt fra ansigtet. Schnell havde et skud i den ene arm og sår efter sprængstykker i den anden. Jeg tog hans forbindepakke og forbandt ham og fik så over til Brudereck, som en kammerat allerede havde lagt en hovedforbinding på, men som desuden havde splintsår i bryst og på ryg. Som ilden mindskedes en smule, kravlede begge ud af graven for at nå forbindepladsen. Igen to mand væk. Skaren blev mindre og mindre. Der var hele tiden færre af de gamle kammerater tilbage. Kort efter dukkede den berygtede engelske flyver Nr. 10 op. Helt tydeligt kunne man under vingerne se nummeret 10, så lavt fløj han over linjen. Efter nogle få sekunder begyndte beskydningen af vores del af graven med tungt artilleri. Granat efter grav landede truende nær graven, planmæssigt og godt ledet. Vi veg ud og flygtede foran nedslagene til højre fløj af kompagniet. Som ilden aftog, vendte vi tilbage til vores eget afsnit. Wartemann og Knoblauch var sammen med mig. Wartemann sagde: for ikke at blive begravet under de store jordmasser, som nedslaget fra de tunge 28-cm granater slyngede op, var det bedst at lægge sig fladt ned i den kun 50 cm dybe forbindelsesgang til 7. Kompanie. Han kunne have ret.

Igen satte det ind med den planmæssige, tunge ild. En granat til højre, en til venstre, en bag os. Jeg stod alene på venstre fløj. Wartemann, Knoblauch og Leisering havde, 5 meter fra mig, trykket sig i Paul Wendts hjørne. Han var med resten af gruppen flygtet mod højre. Jeg søgte dækning i min gamle dækning. Så – en voldsomt brag, røg, et skingert, jamrende skrig. Jeg rejser mig hurtigt for at se efter kammeraterne. Der er kun en stor jordbunke at se, og fra den lyder fortvivlede skrig om hjælp. Først genkender jeg Knoblauch i et hjørne af jordbunken, med forvrængede, stirrende øjne, hvor rædslerne spejler sig. Han sidder kun til omkring maven fast i jorden, men kan ikke selv komme fri. Jeg trækker ham med stort besvær ud af jorden. Rædselsslagen lyder det imidlertid også ud fra jordbunken. De havde genkendt mig: Grav, Walter, grav! Walter, hurtig, hjælp os, hjælp os dog! Hurtig, Walter, hurtig, vi kvæles!« Snart lyder det bønfyldende, snart fortvivlet ud fra bjerget. Blodet stivner af angstskrigene. Det er forfærdeligt. Knoblauch er i det mindste fri, trækker fortumlet sine ben fri, mens jeg griber spaden, som gudskelov ikke også blev begravet. Forsigtigt begynder jeg at grave. Der – en hjelm, et hoved, Leisering er fri og sidder med det halve af brystet fri af jorden. Han var sammenbøjet og var blevet begravet i denne stilling. Ansigtet var kridhvid af den forfærdelige rædsel og angst i det øjeblik. Der mangler endnu en – Wartemann – han skriger stadig, men svagere, som kvæles han. Jeg bliver grebet af en vanvittig angst. Jeg råber til to kammerater fra 7. Kompanie, som er dukket op nogle få meter væk. De kommer og hjælper. Jeg suser til højre for at skaffe yderligere hjælp. Ingen vover at bevæge sig under den voldsomme beskydning, der er sat ind med dobbelt styrke. Jeg har næsten brugt alle mine kræfter, er fuldstændig udmattet. Jeg har gravet i alle kanter af jordbunken uden at finde noget, den begravede må derfor formodentlig ligge i midten. Bange sekunder går. Der er blevet stille i jordbunken, som var det en grav. Jeg ved, at jeg måske vil grave en død fri, og det er med kvælende angst og sammenbidt fortvivlelse, at jeg igen går til arbejdet, og har efter nogle få sekunder store vabler i højre hånd. En usigelig angst griber mig for, at jeg ikke mere kan redde den arme mand. Jeg står øverst på den store jordbunke, for bedre at kunne kaste jorden længere væk. Kuglerne fra shrapnel suser mig om ørene. Det kan de bare gøre, for jeg har glemt alt om den truende fare, jeg svæver i. Jeg er fuldstændig koncentreret om at hjælpe den arme. Begge kammerater fra 7. Kompanie hjælper ivrig til, og graver fra den ene side. »En hånd!« skriger den ene. Ganske rigtig, en menneskehånd. En gysen rammer os. Armen sidder fast på hånden, og vi grave forsigtigt frem langs den. Der, hår! – så et hoved! Forsigtigt fortsætter ved med hænderne. Åh, hvilket grufuldt syn. Jeg havde kendt denne person lige så længe jeg havde været i krig, men nu kan jeg ikke genkende ham. Vi har gravet ansigtet frit. Det er opsvulmet. Læberne er blå, øjnene stirre, vildt og vanvittigt. Næsen flad og blødende. Så er i det mindste overkroppen fri. Instinktivt begynder jeg genoplivningsforsøg, trykker hænderne mod maven og hæver dem så over hovedet, og gentager det så. Han begynder at ånde. Han synes at komme tilbage. Øjnene stirre stadig. Gudskelov synes han at komme sig. Jeg løser alt, der kan stramme, giver ham lidt at drikke, en slurk ad gangen. Efter et par sekunder råber jeg til ham. Han synes at genkende mig, tydeligvis stadig meget svag og halvvejs lammert. »Walter, er det dig? Hvad er der sket med mig?« Jeg forklarer, at han har været begravet. Han er stadig ikke helt med. Han forstår tilsyneladende ikke, hvad jeg fortæller ham. Så får han pludseligt et anfald af raseri. Vi må af alt magt holde ham fast. Han vil kravle ud af graven. Jamrende skriger ham med hæs stemme: »Smid mig dog kun overbord, smid mig overbord«. Jeg kølede ham med kaffe over panden og kinderne. Så snakkede han allerede mere fornuftig. Så kom en blodstyrning, og så endnu en. Det mørke, tykke blod løb ud af munden mellem de ophovnede læber. Jeg var hele tiden ved ham. Jeg føler pludseligt en varm opfrende kærlighed til dette uheldige menneske, som egentlig ellers var temmelig fremmed for mig. Og han takker, takker igen og igen og kan tilsyneladende mærke, at vi står sammen om ham. »Du er så god, Walter, så frygtelig god. Har du gravet mig ud? Ak, Walter! Mine arme Meta....! Som et barn med svære ord, forsøger han at forme de ord, der tilsyneladende har så vanskeligt ved at komme ud af munden på ham. Jeg beroliger ham: »Var nu vare rolig, Otto, sov kun lidt. Senere, når det bliver mørkt, skal vi nok bære dig tilbage. Så bliver der godt igen«. Det synes så grusomt for mennesker, når de oplever deres egen hjælpeløshed. Jeg må tage mig sammen for ikke at hyle som et barn over alt elendigheden. Nu sover han lidt. Af og til vågner han og udstøder skrig eller mumler nogle uforståelige ord. Jeg står nær ham og beroliger ham.

Beskydningen har lykkeligvis aftaget en smule. Det begynder igen at blive mørkt. I hjørnet hører den tunge vedvarende stønnen ikke op. Feber fantasier synes at løbe gennem ham. Endeligt er det mørk nat. Madtransporten ankommer og tager ham med indsvøbt i en teltflage. »God bedring! Hold dig tapper!« »Også du, min Walter!« Gudskelov er han nu ude af dette helvede. Forhåbentligt vil han blive bedre, den arme mand.

30. juli 1916. Karl Wolff er tilbage. Jeg traf ham, da jeg i mørket gik gennem venstre afsnit. Lüth og også kommet. Vi har haft frygtelige tab. I aftentimerne, hvor ilden aftog, for man først at vide, hvad der er sket i løbet af dagen. Feldweibel Heess og Unteroffizier Nolte er faldet. Og så alle de unge blomstrende mennesker, som har måttet tage afsked med denne skønne jord. Det er forfærdeligt hårdt at imødesee disse skæbner. Jeg snakker med Karl om det. Vi sidder sammen i mit jordhul. »Ja«, mener han roligt, »inden det bliver din tur, kan du få en seddel på, at du giver afkald på genopståelse!« »Ved du, Karl, at jeg har den faste overbevisning om, at jeg vil vende hel og uskadt hjem, at ingen kugle vil ramme mig, for slet ikke at jeg vil falde«. »Det må være dejligt. For mit vedkommende ved jeg det ikke«.

Det bliver lysere. Englænderne begynder i dag meget tidligt. Har de et eller andet for med os? Ellers havde det været roligt om morgenen. De første 28-cm granater lander foruroligende tæt på. Vi beslutter os til at fordufte, og det til venstre mod 7. Kompanie. Jeg går forrest, med frakke, løst hængende seletøj, gevær, så

kommer Paul Wendt, Wolff, Wilms og endnu nogle fra forstærkningen, som er afgivet fra højre fløj. Granater synes rasende hurtigt at komme efter os. Jeg løber altså videre gennem stillingen, som på dette sted er forladt. Et øjeblik bliver jeg stående, snapper efter vejret, vender mig lidt mod højre, ser skråt til højt over os en shrapnel eksploderer og ligger så pludseligt på jorden med en stød i brystet. Det sortner for mine øjne. Jeg kan ikke få luft. Jeg kan se, at min højre underarm mekanisk bøjer og strækker sig, men kan ikke bevæge den bevægelse under min viljes kontrol. Tanken: den har jeg mistet, en er revet af kroppen, trænger gennem min bevidsthed. Så råber jeg instinktivt, som så ofte hørt: »Jeg er såret«. Paul Wendt er øjeblikkeligt hos mig. Jeg ligger fuldt udstrakt på bunden af graven og kan ikke røre mig. Al kraft er som blæst væk. Jeg føler ingen smerte, kun besvær med at trække vejret. Wendt trækker seletøjet af mig, trækker frakke op over kroppen, så jakken og skjorten. Man retter mig forsigtigt ud. En saniteter knæler pludseligt ved siden af mig og forbinder mig. Jeg ved ikke, hvad der er sket med mig, hvor og hvordan jeg er såret. Paul snakker til mig. Han er så omsorgsfuld. »Jeg har der allerede meget bedre, Paul. Jeg er ved godt humør« Smerterne begynder at komme, og jeg kan mærke, at jeg ikke kan bevæge mig. »Hold dig tapper, Walter. Jeg løber ned til kompagniføreren og melder at du er såret, og sørger for, at du allerede nu i tågen bliver bragt væk, på gensyn«. »Gensyn, Paul, vi skal nok holde hovedet højt!«

Han går. De andre spreder sig også. Jeg ligger uden at bevæge mig langs graven. Jakke og frakke har de trukket på plads. Hvis bare ikke granaterne var landet så tæt. En forfærdelig angst rammer mig pludseligt. Episoden dagen før trænger levende ind på mig. Bare nu en granat ikke begraver dig! Jeg er jo hjælpeløs. Kan ikke bevæge mig, kan ikke forsvarer mig. Oh, disse lange sekunder, denne endeløs lange tid. Tanken gør dig utålmodig. Du klamre dig til den mindste støj, der kan tyde på, at nogen nærmer sig. Igen nedslag. Skidt og jord ryger ned over mig. Angsten snøre min hals sammen, så luften har endnu svære ved at slippe igennem. Jeg råber. Der bliver spurgt, om 5. Kompanie ikke vil afhente den hårdt sårede. Kommer da ingen? Man bliver så utålmodig i sådanne øjeblikke. Endeligt er de der: Karl Wolff, Göbner, Wilms og Kränky. De ligger mig på en teltbane og bærer mig gennem graven tilbage mod kompagniet. Schwiedersky viser vej. De vil bære mig tilbage. Han, Göbner, Steinwärder og Kranzky i hver sit hjørne af teltflagen, og så tilbage gennem spærreskydningen og jernhaglens til anden grav.

Så tro, fast og oprigtig var kammeratskabet blevet efter de sidste dages fælles nød og elendighed. Det var noget vidunderligt. Jeg havde måske aldrig fundet det så fast, so i disse frygtelige øjeblikke. Så forsigtig slæbte de deres last gennem den ujævne terræn, og endda gennem den stadig kraftige beskydning. Hvor var eg dem taknemmelig. I anden grav overtager 9. Kompanie deres last. En sidste afsked og gode ønsker. Lige så forsigtigt fortsætter kammeraterne fra 9. Kompanie med mig. I Flers går det på forbindepladsen. En læge giver mig to indsprøjtninger og fornyr mine forbindinger. Leutnant Schramm, der tilfældigt er til stede, forhører sig venligt hos mig. Hvor gør det godt. Sygehjælpere bærer mig væk på en bære, løftet op på deres skuldre. Hvor det hele ny ryster og smerter. Vejen syntes mig uendelig. Endeligt når vi Punkt 110 og køretøjernes holdeplads. Båren bliver skubbet ind på en ventende sanitetsvogn, der øjeblikkeligt rasler videre. Åh, hvor det rystede. Jeg klamre mig til bærerstropperne på vognladet og forsøger at hæve mig en smule. Jeg har ikke kræfter nok. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal ligge. Smerterne er så overvældende og vejen jammerfuld dårlig. En lang, lang køretur forekommer det mig. Så holder vognen, og dørene går op. Båren bliver trukket ud. Sol, Sol! En skyfri, blå himmel hæver sig over mig, og et strålende solskin, der varmt glider over mig ansigt, fremlokker smertefuld latter. Jeg ser de nysgerrige ansigter på de artillerister, der står for løsningen. Somervarmen strømmer gennem mig. Kun helt i de fjerne når lyden af kanontorden mine øre. Pludseligt går der en varm følelse gennem mig: »Du vil leve, leve!« Man havde båret mig ind i de hellige stilhed i en kirke, gennem det store kirkeskib og op til alteret. Hvor fredeligt og dejligt. Lys fra tusind farver trænger gennem de høje kirkevinduer. Båren sættes ned ved alteret. I hvide kitler går læger i gang med mig, retter mig op. Omhyggeligt støtter de mig, for at holde mig oprejst. Man skifter mine forbindinger. Så lægger de mig forsigtigt ned igen. Mine fingre, hele hånden! Hvad er det? Driver af det røde blod! Det må være kommet fra ryggen. Der er en blodplet på båren. De bærer mig igen ud af kirken. Det kulørte lys spiller stadig om mig, og så ud i solen og den skyfri himmel. Jeg vil ikke dø, ikke endnu.

Båren skubbes ind i en ambulance, motoren snurre, vognen kører. »Til næste feltlazarett« hører jeg det blive sagt af en fjern stemme. Kørsel med et automobil, som jeg ikke kender meget til. Så lossere de mig ud i Villers-au-Flos, ved Feld-lazarett 42

En ukendt Ersatz-Reservist fortæller om 12. Kompanies indsats. Fra IX AK krigsdeltager-beretninger.

Om aftenen den 24. juli marcherede vi gennem Le Transloy, gjorde en stor bue om Gueudecourt og også om Flers, og nåede så om natten, omkring kl. 3, fremme ved vores mål, den 3. stilling. Der ankom en ordonnans fra Regiment 12. Det blev fortalt, at englænderne var trængt ind i deres stillinger, og at man måtte have forstærkning. Ordren blev givet: »Gør klar!« Det skete på nogle få øjeblikke. Håndgranater blev fordelt. En løjtnant fra 12. manede til hastværk. Med vores kompagnifører i spidsen gik det i enkeltkolonne gennem terrænet til 2. stilling og gennem graven. 2. stilling blev krydset på det sted, hvor den krydser en hulvej. Her blev det beordret, tornyster af, bajonet på og så gik de videre langs hulvejen stadig i enkeltkolonne. Her lå der allerede døde og sårede fra vores enhed. Pigtrådshindringen var stadig rimelig intakt. Terrænet steg en smule,

og efter få øjeblikke var vi fremme på en bakkekrete. Herfra kunne vi tydeligt overskue kampområdet. Foran os lå Delville-skoven og i det højre hjørne af skoven lå den klynge huse, der udgjorde landsbyen Longueval. Vi havde ikke megen tid til at nyde udsigten, det gik i løb videre, og snart var vi da også opdaget af fjenden. Det beviser den kraftige ild og de mange shrapnel der falder i vores område, og som koster tab. De blev liggende eller vende om, og det blev hele tiden flere. Igen andre søgte dækning i kratere. Et ødelagt M.G. lå på marken, halvt dækket af jord. Det gik uden pause fremad. Ben og lunger måtte give alt, hvad de havde. Man opmuntrede hinanden med tilråb, som var det et kapløb. Fremad, fremad, bekymre jer ikke om de sårede og de efterladte kammerater. Vores ordre var tydelig nok. Vi skulle komme vore kammerater, der fremme, til hjælp. Uden at vide hvorhen og hvorfor styrtede vi videre, skråt til højre mod landsbyen. Skråt til venstre var et fjendtligt maskingevær tilsyneladende gået i stilling, og beskød vore rækker. Klokkeren var omkring 11. Heden var tiltagende, og det syntes mig, som havde vi allerede tilbagelagt en kilometer. Vores kompagni blev hele tiden mindre, og til sidst var der intet at se. Til højre for os lå en smal grav, formentlig en tidligere forbindelsesgrav mellem 1. og 2. grav, og som gik nord-syd parallel til skovkanten. Vi gik i dækning her. Vores delingsfører forrest. Også her i graven lå allerede enkelte af vores folk død og sårede. De sårede råbte efter vand, men deres bønner forblev ubesvaret. Vi tog os ikke af dem, hvor ondt det end gjorde os, vi måtte ikke lade os opholde. Vores delingsfører råbte holdt. Så råbte han til os: »Tag en slurk vand fra jeres feltflasker. På min kommando går der videre i retning af skoven!« Vi talte. Vi var hele 12 mand, tilsyneladende resterne af 3. Deling. Vores deling havde i hvert fald været den sidste. Begge de andre delinger var foran os, men hvor, kunne vi ikke se. Jeg havde mistet min feltflaske, men fik en tår af en kammerat. Vores kompagnifører, der havde været i spidsen for kompagniet, kom med en mand frem gennem terrænet. Han så os i graven, og råbte til vores delingsfører: »S., vil De ikke længere frem?« I næste sekund gik heksejagten videre. Fuldstændig udpumpet gjorde vi nogle spring, og tog i pauserne dækning i kratere. Efter et par spring blev vores Delingsfører såret. En kammerat overtog kommandoen nogle øjeblikke, men vi kom ikke videre. Vi blev liggende i kratere. Vi vidste jo overhovedet ikke, hvor vi egentlig skulle hen. Foran os lå allerede et par mand fra kompagniet, men gennem kamplarmen kunne vi ikke gøre os forståelig overfor hinanden, men et var klart, de vidste lige så lidt, som vi gjorde. Ilden fra højre var ikke blevet mindre, og jorden torndede og shrapnel kuglerne fløjtede om ørene på os. Jeg havde gået et temmelig dybt krater, og var her samme med endnu tre mand. Vi følte os rimelig i sikkerhed. Men hvad nu? Vi var nogenlunde overfor landsbyen, og dermed efter min opfattelse længst mod højre. I mellemtiden var også vores 4. Deling kommet i ilden, hvad den øgede artilleri og M.G.-ild tydede. Enkelte kom løbende over marken og søgte dækning hos os, så efterhånden nåede vi op på 13 mand. En Gefreiter overtog kommandoen af den lille folk. Hvor ville vi så hen? Der var 300-400 meter til skoven. Det havde under alle omstændigheder været vores mål. Alle vore førere var sårede, og vi vidste absolut intet om situationen. Det var foran os havde formentlig haft for lidt dækning, var blevet såret, og var på vej tilbage. De sidste to overlevende søgte dækning hos os. Længere fremme ville de med sikkerhed være blevet ramt. De sårede forsøgte at komme længere bagud, og det lykkedes også for nogle af dem, mens de hårdere sårede måtte blive liggende. Vi gravede os ordentlig ned i krateret. På skift måtte en af os holde ud. Derfor opdagede vi også, at en skyttelinje rykkede frem vest for skoven. Næsten i takt, med geværet under armen, og, så det ud for os, næsten uden at blive beskudt. Dette havde til dels sin forklaring. Mens vi fra nord var rykket frem mod syd i retning af skoven, kunne vi tydeligt observeres fra venstre, og derfor havde vi ikke på grund af de store tab, nået det sandsynlige mål, skoven. Tropperne, der fra vest rykkede frem mod skoven, blev skjult af denne, og kunne derfor uden større modstand nå skoven. Det fjendtlige M.G., der havde beskudt vores fremrykning, var formentlig den mod øst længst fremtrængte fjende, der efter min opfattelse, stadig holdt det nordøstlige hjørne af skoven besat. Skoven lå under kraftig beskydning, men hvem der skød, kunne vi ikke fornemme. Træer og grene fløj omkring. De fjendtlige fly var også blevet flere, og overfløj uden modstand hele området. I temmelig lav højde afgav de nu og da hornsignaler, hvormed de for deres artilleri viste stadig temmelig kraftigt besatte kratere, hvorefter beskydningen blev livligere. Vi foretrak derfor, hver gang en sådan fyr dukkede op, fuldstændigt ude at bevæge os, at ligge os langs kraterkanten for at skjule vores relativt store antal, vi var efterhånden blevet 14 mand. Det var blevet omkring kl. 18. Ilden var faldet en smule. Vores artilleri var allerede begyndt før angrebet, og fortsatte deres ild. Om det var med eller uden succes, kunne vi ikke fastslå. Vi havde fået sult og tørst, men hvorfra skulle vi få noget? Vores oppakning lå i 2. grav. Heden var ikke til at bære. Vi havde lidt at ryge på, og det trøstede os en smule, og fik os til at glemme vores betænkelige situation. Ville vi få forstærkning? Hvor mange kunne der være tilbage fra vores kompagni? – men ingen kunne give et tilfredsstillende svar. Efter lang tids overvejelser blev det besluttet, at vi ville forsøge at nå forbindelsesgraven, der lå et lille stykke bag os. Her kunne vi få os samlet, og opnå en bedre forbindelse til de andre. Der skulle tilbagelægges et kort stykke terræn, men det bekymrede os ikke. En efter en løb vi over, og det lykkedes næsten for alle. Vi fordelte os i graven, men var for få til i en alvorlig situation, at kunne fastholde graven. Der blev søgt efter drikkevarer i den omkringliggende oppakning, men forgæves. Enten var flaskerne skudt i stykker, eller også var de allerede tomme. De sårede, der lå i graven, forlangte vand, men vi havde jo ikke selv noget. Hvordan skulle vi få dem væk herfra, i denne lave og flere steder afbrudte grav. Vi kunne ikke hjælpe dem, og trak os kravlende og springende tilbage til 2. grav. Vi meldte os til disposition hos føreren af et andet kompagni, der imidlertid ikke havde brug for os, og som henviste os til Afsnitkommandøren. Enkelte sårede, som vi havde kunnet tage med tilbage, blev bragt til forbindepladsen.

Følgende Hærbefaling takkede IX. Reserve-Korps for deres indsats.

Armebefaling

Armee-Oberkommando 1 fra 22. 8. 16 – II a 2512.

Til: General der Infanterie a la suite Infanterie-Regiment Hamburg (2. Hanseatisches) Nr. 76, Kommanderende General IX. Reserve-Korps

Hr. v. Boehn, Exzellenz.

IX. Reserve-Korps blev i slutningen af juli indsat i brændpunktet af Slaget om Somme. Det drejede sig om at forhindre et gennembrud af den engelske overmagt fra nord. Vanskelig, meget vanskelig var denne opgave. Korpsset har opfyldt den. Hverken den gevaldige artilleriild, eller modstanderens heftige storm med kampe mand mod mand lykkedes det at ryste modstandskraften i det heltmodige forsvar.

Blødende fra mange sår træder IX. Res.-Korps nu ud af hærens rækker, men det kan være stolt over det, den har ydet.

Min varmeste tak og min fuldeste anerkendelse ledsager førere og tropper.

Den øverstbefalende
Sign. v. Below.

9./10. august 1916:

Om natten afløses Regimentet af IR 104. Afløsningen vanskeliggøres af heftig artilleribeskydning og koster endnu betydelige tab. I. og III. Bataillon marcherer til Velu. Efter forplejning, banetransport herfra til Masnières, hvor de går i kvarter. II. Bataillon med 100 mand fra ankommen personelerstatning, 60 mand fra M.G.K. og 40 mand fra M.G. Sch.Tr. 71 bliver som arbejdskommando i tre nætter til disposition for stillings-divisionen. Bivak ved Beaulencourt.

11. august 1916:

Videretransport til le Quesnoy, hvor Regimentet kommer i hvilekvarter.

15. august 1916:

II. Bataillon når le Quesnoy efter vekslende march og banetransport over Barastre, Velu, Marcoing, Masnières, Cambrai. Går i kvarter i Beaudignies ved le Quesnoy.

18. august 1916:

Parade for Hans Exzellenz v. Boehn, der udtaler sin tak og anerkendelse til Regimentet.

21. august 1916:

Hvileperioden afsluttes. Regimentet afgår i tre banetransporter.

16. Kampe i Hohenzollernwerk ved la Bassée

Situation:

I begyndelsen af september overtog Generalfeldmarschall von Hindenburg og General Ludendorff føringen af den øverste hærledelse. Vores angreb ved Verdun var indstillet. Alle disponible enheder var trukket til forsvar af Somme, hvor fjenden med fornyet indsats af friske tropper og et enormt forbrug af ammunition forsøgte at gennemtvinge et gennembrud. Efter hinanden blev alle troppeformationer i Nordfrankrig og Flandern afløst af udmattede divisioner og indsat langs Somme.

21. august 1916:

I. og II. Bataillon ankommer middag til Hénin-Lietard og marcherer efter udlevering af forplejning med det samme videre til Courrières. Herfra gik det om aftenen med banetransport til Meurchin og fodmarch til stillingen foran Auchyles-le-Basée til afløsning af Bayr. IR 23.

22. august 1916:

III. Bataillon når tidligt morgen Hénin-Lietard, hvorfra den marcherer i kvarter i Courrières, og herfra til Meurchin – Af regimentet er 6 kompagnier fremme, 2 i 2. grav og 4 kompagnier i ro i Meurchin. – Stillingen bliver overtaget i dårlig forsvarsmæssig tilstand. Hindringer er ødelagte, grave og adgangsveje smalle. Den tidlige meget livlige minekrig var ophørt. En gennemgående, defensiv minegalleri foran vores stilling forhindrede fjenden i at grave sig nærmere. Kun sjældent sker en sprængning eller kontra-sprængning. – En meget kraftig minekasterild ligger hele tiden over første grav, der på steder fuldstændig jævnet med jorden. – Udbygning af stillingen krævede stort arbejde. Hvilekvartererne var desto bedre. Hvert kompagni havde en spisesal, godt indrettede køkkener og endda en keglebane.

25. august 1916:

Infanterie-Pionier-Kompanie, der under Somme kampene havde været nedlagt, formeres på ny.

26. august 1916:

Kraftig fjendtlig artilleri- og mineild. Kl. 0300 en sprængning, der ikke retter skade på vores stillinger.

29. august 1916:

Regimentsafsnittet forskydes to afsnit til højre.

30. august 1916:

Fjendtlig sprængning, ingen skade på stillinger.

3. september 1916:

Hauptmann Witt-Hoe forsættes til Ersatz-bataljonen. Hauptm. Brinckmann fra RIR 75 overtager kommandoen over II. Bataillon

5. september 1916:

Oberst v. Heynitz overtager kommandoen over den nyopstillede Brigade v. Heynitz (Regimenter R.76 og 162). – 8. Kompanie forlader Regimentet for at bidrage til opstilling af et nyt regiment. Der opstilles et nyt 8. Kompanie i Regimentet.

9. september 1916:

Efter heftig mine- og artilleriild forsøger en engelsk kamppatrulje et angreb. Om denne episode beretter kompagniføreren for 6. Kompanie, Lt.d.R. Kellinghusen (uddrag af Regimentets krigsdagbog).

Beretning om angreb fra engelsk opklaringsenhed mod venstre fløj af Afsnit Ic den 9. september 1916.

Den 9. september kl. 0330 begyndte en heftig artilleri- og minekasterild mod Afsnit Ic og til højre herfor. Delingsfører for afsnittet var Unteroffizier Schacht. Da ilden fortsatte gennem længere tid, blev de hvilende personel i dækningerne alarmeret og forblev her. Kort før kl. 0400 blev en nærmende fjendtlig enhed observeret på venstre fløj med en styrke på omkring 20 mand, som øjeblikkeligt blev fordrevet med håndgranater og geværgranater. Det lykkedes imidlertid 3 englændere gennem et hul i vores hindring, at nå frem til vores grav, og her nedkæmpe posten, Musketier Henningses, tilsyneladende med øksehug. De tre englændere sprang herefter ned i graven, hvor de kastede håndgranater ind i den dækning, hvor besætningen netop var på til at forlade. Herved faldt Musketier Tack. Så fortsatte de tre englændere rundt om en travers, hvor de råbte »Hands up« til den her stående post, Musketier Schühmann. Musketier Schühmann havde imidlertid en håndgranat parat, og kastede den ind mellem englænderne, som herefter straks må have forladt graven. Håndgranaten eksploderede så sent, at den ikke rettede skader mod fjenden. Gravbesætningen åbnede øjeblikkeligt en heftig geværild mod den retirerende fjende, og også et M.G. på højre fløj, åbnede ild. Musketier Hansen observerede, at englænderne slæbte en af deres folk med tilbage.

Englænderne var iført tykke vatterede regnslag, hvis formål ikke er klarlagt. Formodentlig skulle sårede hermed bringes med tilbage, eller anvendes til at overvinde pigtrådshindringer.

11. september 1916:

Engelsk kamppatrulje afvises med infanteriild.

12./14. september 1916:

Englænderne afskyder utallige kugle- og valseminer. Ilden øges på tidspunkter til trommeild.

15. september 1916:

Major Schelle udnævnes til kommandør for Reserve-Jäger-Bataillon 9

19. september 1916:

Mislykket engelsk patrulje operation mod 12. Kompanies afsnit.

25. september 1916:

Hauptmann Niemeyer, IR 163 overtager III. Bataillon. M.W.K. 239 beskyder den fjendtlige stilling med 1300 miner, som bliver kraftigt beskadiget.

28./29. september 1916:

Ved midnat, kort før Regimentets afløsning, udløser fjenden en underjordisk mine, der ødelægger vores forreste grav over en længde på 8 meter. Regimentet afløses af IR 247 og bliver for anden gang indsat på Somme.

29. september 1916:

Regimentet bliver indladet på banegård Meurchin.

17. Anden indsats i Somme-slaget

Situation:

Det tyske forsvar er blevet forstærket af forholdsregler truffet af Hindenburg og Ludendorff. Fjenden forsøg på at bryde igennem bliver afvist på trods af kontinuerlige angreb og en tilsyneladende ubegrænset mængde af materiel, Den 15. september havde fjenden besat ruinerne af Flers og Martinpuich. Storangreb den 25.-27. september bringer fjenden frem til Gueudecourt, Morval, Combles og Rancourt.

29./30. september 1916:

Regimentet når Gouzeaucourt og kommer i kvarter i den stærkt belagte landsby. Regimentet er reserve for Gruppe C v. Bohn, og skanser bagved liggende stillinger foran Metz-en-Couture.

4. oktober 1916:

Regimentet alarmeres om natten, og skal ved Saily afløse IR 160. – III. Bataillon i forreste linje, II. i reserve-stillingen og I. Bataillon i Divisions-reserve med hver to kompagnier i Equancourt og Fins. – III. Bataillon bliver transporteret til Fins i automobiler, hvorfra den om aftenen afløser i forreste linje. Under fremmarchen til Saily kom 9. Kompagni under kraftig fjendtlig beskydning. Afløsning går godt, selvom førerne var mangelfuldt underrettet. 9., 11. og 12. Kompanie var indsat i Busse-Riegel mellem vejen Saily – Morval og Saily - Rancourt. 10. Kompanie lå i IR 389 afsnit mellem vejen Saily-Rancourt og Saily-Fregicourt. Mellem 10. og 12. Kompanie lå et ubesat stykke på omkring 400 meters bredde, som var lukket af et fremskudt kompagni fra IR 389. Tilslutning til højre til IR 162 og til venstre IR 389. Forpostkæde var skudt omkring 150 meter frem. – II. Bataillon besatte reservestillingen med 7 og 8. Kompanie i A.O.K. –Riegel bag Saily. 5. Kompanie lå i Arme-stilling syd for le Mesnil og 6. Kompanie i Halden-stillingen ved kanalen ved Manancourt. – I. Bataillon dannede Divisions reserve med 1. og 2. Kompanie i Equancourt, 3. og 4. Kompanie i Fins.

5. oktober 1916:

I. Bataillon dannede med II./163 og et batteri fra Regiment »Ritter« og forlod hermed en tid Regimentet. Fra kl. 9 kraftig artilleriild mod forreste stilling ved Saily. Tunge granater knuser skyttegrave flere steder og koster store tab. Den fjendtlige ild omkring middagstid og mellem kl. 18 og 19 til største heftighed. Et angreb kl. 19 afvist af infanteri- og spærreild. Omfanget af den fjendtlige ild gør regelmæssig genforsyning med ammunition, proviant o.s.v. meget vanskelig, til tider umulig.

6. oktober 1916:

Om natten overgik 5. Kompanie under kommando af IR 162 og trukket frem i A.O.K-stillingen nord for vejen mellem le Mesnil og Saily. 6. Kompanie trækkes til Armin-stillingen. – Fra tidlig morgen trommeild med tung og tungeste artilleri mod stillingen og Saily, som om eftermiddagen stiger yderligere. 11. Kompanie undviger midlertidigt den voldsomme ild til venstre. IR 162 rømmer af samme årsag Busse-riegel og trækker sig tilbage til landsbyen. Da alle telefonforbindelser er afbrudt, løber artilleriets forbindelsesofficer, Vicewachtmeister Eberle, tilbage til batterierne for at få langt ild over de rømmede stillinger. Kl. 1730 angriber fjenden i tre bølger, men bliver ved hjælp af en fra fly godt ledet spærreskydning. Mellem kl. 1815 og 1830 fornyet voldsom spærreskydning fra vor side, for at bremse et fjendtligt angreb i fødslen. – I. Bataillon hos Regiment »Ritter« har

i løbet af natten med 1. og 2. Kompanie besat A.O.K.-stillingen bag Sailly og med 3. og 4. Kompanie Kanalstillingen. Om aftenen trækkes 3. og 4. Kompanie frem i 2. reserve-stilling (Armin-Riegel). Højre naboregiment IR 162 bliver afløst af II/RIR 84.

7. oktober 1916:

Fra tidlig morgen meget kraftig fjendtlig beskydning med alle kalibre. Mellem kl. 12 og 15 trommeild af højeste intensitet. Kl. 15 fremlægges den fjendtlige ild, samtidig angreb fjenden fra Morval i tætte kolonner, hvor de efter at være forsvundet i en sænkning, pludseligt dukker op i en hulvej skråt til højre bag 9, 11 og 12. Kompanie. Kompagnierne åbner skråt til højre uopdaget ild med geværer og M.G. Fjenden, der fra nordvest ville trænge ind i Sailly, trænges tilbage bag bakken. En fjendtlig styrke sætter sig fast i hulvejen, men bliver her lagt under flankerende M.G.-ild og fordrives. – Samtidig var fjenden ligeledes også begyndt frontalt angreb. Denne bliver ligeledes lagt under beskydning, men forsøger imidlertid under dygtig udnyttelse af terrænet og granathuller i hele tiden nye grupper, at arbejde sig frem. 150 meter foran vores stilling forsøger fjenden efter de gentagne mislykkede angreb, at grave sig ned, og herfra med de enkelte grupper at trænge ind i stillingen. Overfor 11. Kompanie forsøger fjenden seks gange at bringe et M.G. i stilling for flankerende at beskyde vores stilling. Besætningen nedskudes af Unteroffizier Krause, 12. Kompanie. Alle angreb afvises med store tab. Mellem kl. 18 og 19 forsøger fjenden på ny et angreb fra Morval. Alle angreb standses af godt placeret spærreild. Den gensidige infanteriild fortsætter til de bliver mørkt. Regimentets stillinger er under store tab blevet fastholdt. Højre fløj var imidlertid omgået, så denne lå uden forbindelse og med fjenden i ryggen. 7. Kompanie modtager ordre til i forlængelse af 11. Kompanie at besætte vestsiden af Sailly, men forsprænges af kraftig artilleriild. Hele natten igennem ligger området under en kraftig forstyrrelsesild for at forhindre fjenden i at grave sig ned. 5. Kompanie var om eftermiddagen truffet frem til Allaines-Riegel, for herfra at lukke hullet til højre naboregiment. 6. Kompanie besætter A.O.K.-stillingen. I løbet af natten afløses 9. og 10. Kompanie af 6. og 10. Kompanie af 8. og 12. Kompanie af 5. Kompanie. III. Bataillons kompagnier, tilsammen kun omkring 150 mand, besætter A.O.K.-Riegel – Fra I. Bataillon er 1. Kompanie sidst på eftermiddagen sendt frem til afløsning af II./163, der har lidt store tab under angrebene, i den forreste linje ved Saillisel. Afløsningen sker trods kraftig beskydning hurtig og sikker.

8. oktober 1916:

Kl. 0200 ankommer et sammensat kompagni fra IR 162 under kommando af Regimentet og besætter A.O.K.-Riegel. Resten af 7. Kompanie, dele af 6. Kompanie og et sammensat kompagni fra IR 162 kunne delvist lukke hullet til RIR 84. For helt at lukke hullet bliver et kompagni fra IR 389 underlagt Regimentet. Fra tidlig morgen ligger igen kraftig artilleriild på op til 38-cm over stillingen. Et angreb kl. 0600 standses i fødslen af en øjeblikkeligt indsat spærreskydning. Tabene i forreste linje store. 6. og 7. Kompanie smeltet sammen til to grupper. 5. Kompanie må forlænge til venstre for at lukke et hul - Ved I. Bataillon er afløsningen af II./163 fortsat i de tidlige morgentimer. 1. til 3. Kompanie ligger i Sailly-Riegel i forreste linje. 4. Kompanie rykker fra Arminstillingen frem i A.O.K. Riegel.

9. oktober:

Den fjendtlige ild mod Regimentets afsnit i begyndelsen noget svagere. Hullet på højre fløj af RIR 84 er endnu ikke lukket. Den som skillelinje mellem regimenterne angivne hulvej er så ødelagt af artilleri, at den ikke længere kan fastlægges. Hullet kan kun dækkes af løse patruljer og to M.G. fra Afdeling Venzmer. I løbet af dagen stiger beskydningen igen i heftighed. Sailly ligger igen under kraftig artilleri (trommeild). Kl. 18 følger angreb med stærke kræfter, der standses af det jernhårde forsvar. I løbet af natten forsøger fjenden endnu to gange at angribe, men bliver øjeblikkeligt standset af spærreskydninger. Også til venstre ved Regiment »Ritter« har I. Bataillon store tab under trommeilden. En del af stillingen er fuldstændig jævnet med jorden, så besætningen midlertidigt må vige ud til højre og venstre. Kompagnierne må delvist også lide under eget artilleris korte skydninger, hvorunder også opstår beklagelige tab. På trods af gentagne forsøg på at komme i forbindelse med batterierne for at få den lagt frem, sker det ikke.

10. oktober 1916:

Allerede fra tidligt morgen ligger afsnittet igen under den kraftigste ødelæggelsesild, i sær på begge sider af vejen Sailly-Morval og Sailly-Rancourt bliver 5. og 6. Kompanies stillinger fuldstændig jævnet med jorden. Kl. 19 bryder fjenden, der denne gang har arbejdet sig frem langs grøfterne på begge sider af vejen under dækning af den morderiske ild, overraskende ind i Busse-Riegel. Resterne af de næsten sønderrevne 5. og 6. Kompanie bliver efter en kort modstand løbet over ende af overmagten. Fra Regiment »Ritter« bliver 4. Kompanie igen stillet til disposition for Regimentet, og omkring kl. 20 indsat i et modangreb. Også ved Regiment »Ritter« lå I.

Bataillons stillinger fra morgenstunden under voldsom artilleriild. Kl. 4 blev fjendtlige troppebevægelser observeret af 1. Kompanie. Kl. 1630 rykkede fjenden i tætte formationer frem mod nordvest siden af Saily, og bliver trods den kraftige beskydning, lagt under ild fra 1. Kompanie. Fjenden faldt tilbage i hans udgangsstilling. Som det bliver mørkt blev I. Bataillon afløst af Bataillon Dziobek, og returnerer til Regimentet. Resterne af II. Bataillon trækkes ud og som reserve placeret i Halden-stillingen. I. Bataillon besætter med 3. og 4. Kompanie og 60 mand fra Inf.-Pion.-Komp forreste linje. 4. Kompanie har kl. 2230 spærre indbrudsstedet og opnået forbindelse til IR 162 ved vejen Saily-Morval ved hjælp af fremskudte underofficersposter. 2. Kompanie forbliver i Saily-Ost stillingen. 1. Kompanie rykker tilbage i Armin-stillingen. – Resten af III. Bataillon ligger fra den 8. oktober i beredskab i A.O.K.-stillingen, hvor den ligeledes er genstand for kraftig beskydning. III. Bataillon afløses af IR 68 og marcherer til Equancourt.

11. oktober 1916:

Kort efter 3. og 4. Kompanies besættelsen af den forreste stilling, forsøger fjenden igen at bryde igennem. Angrebet afvises af infanteri- og spærreskydninger. Det fjendtlige angreb gentages flere gange, men hver gang må han igen vige. Det synes uklarer over den præcise placering af den bemandede linje. Den fjendtlige artilleriild ligger for det meste bag stillingen. Fjendtlig luftopklaring forhindres gennem forsvar. Hauptmann Eggers bliver lettere såret, men på vejen mod forbindepladsen hårdt såret to gange. I. Bataillon overtages af Hauptmann Schulz fra IR 68.

12. oktober 1916:

I løbet af natten forsøger fjenden igen forskellige overrumplings angreb, der alle afvises. Ved middagstid stiger artilleriilden igen til kraftigste intensitet. Kl. 14 bliver gule lyskugler observeret, og kort herefter bryder fjenden frem i løse skyttelinjer, og forsøger i flere spring at arbejde sig frem. En godt liggende infanteri- og spærreskydning forhindrer dette. Kl. 1430 gentager fjenden efter en voldsom beskydning, igen forsøget. Delvist lykkes det ham under benyttelse af en hulvej af nå frem til 40 meter fra stillingen, men under en godt placeret infanteri, M.G. og artilleri ild mislykkes det igen. Fjenden kastes under store tab tilbage i sin udgangsstilling. 4. Kompanie, der efter at kompagniføreren var såret, blev ført af Unteroffizier Röthing, har endda held til at tage en fange. - Kl. 21 begynder afløsningen af Regimentet af det bayriske Infanterie-Regiment "Kronprinz".

13. oktober 1916:

Morgen samles resterne af Regimentet i Gueudecourt og bringes om eftermiddagen med lastbiler til Bertry.

14. oktober 1916:

Kvarter i Bertry. Hans Exz. v. Boehn udtaler sin tak til Regimentet.

15. oktober 1916:

Regimentet inspiceres af Kronprinsen af Bayern.

16. oktober 1916:

Afmarch til le Cateau, hvor Regimentet indlades – For anden gang havde Regimentet med stor tapperhed afvist alle angreb under de opslidende storkampe på Somme fra en i materiel og antal stærk overlegen fransk styrke. Regimentets tab havde været store, og flere kompagnier næsten udslettet. Men Saily var blevet fastholdt. Alle fjendens forsøg på at erobre den var med store tab blevet afvist. – Denne pligt troskab blev på højeste sted anerkendt gennem hærberetningerne.

Om mine oplevelser under anden indsats på Somme, beretter sig fra mine optegnelser og hukommelse:

Anden gang på Somme

Vidunderlige dufte gik gennem det store værelse i vores kvarter. Schäper og jeg havde været afsted for at skaffe - og det havde lønnet sig: en pose mel, et dejligt stykke spæk, en pose sukker og et dejligt stykke kød fra et ungvæg var resultatet af vores længere varende forbindelser til Divisionen.

Hyldebær leverede haven til vores stabskvarter og derfor bestod menuen af hyldebær suppe med melboller og oksesteg a la Goucecourt. .

Kammeraterne kunne slet ikke vente. De havde også bidraget til feltmåltidet og havde skaffet tallerkener og bestik. Bordet var allerede festligt dækket op med de sidste efterårsblomster pænt placeret i en gammel konservesdåse. Fra fronten kom der ind imellem taffelmusik med tunge drøn.

»Sådan, mine herrer, må jeg bede til bords?«

»Alarm! Om 20 minutter afmarch fra appelpladsen, stormpakning!« - Stive af skræk gloede alle øjne på ulykkesfuglen. »Hyldebær suppe og så lige netop alarm!«

Det var til at hyle over, men det havde vi ikke engang tid til. Med flyvende hast blev der pakket. Alt ting ned i kassen, efterhånden som vi fik fat i det. Stormpakken snøret og, og så forbrændinger i munden af den kogende varme suppe inden vi ilede til appelpladsen.

Kompagniet var allerede forsamlet, og marcherede kort efter i bataljonsramme til Equancourt. Her blev vi i første omgang Divisions reserve.

Uafbrudt rullede fra fronten lyden af kanonernes torden frem mod os, og hele horisonten var et flammehav. Vi kendte dette, billedet af Somme. Få uger før havde vi mistet trefjerdedel af vore kammerater her. De grusomme billeder af Foureaux og Delville skovene stod stadig klart for vore øjne.

Hvem ville denne gang igen komme hel ud af denne elendighed? Det var beundringsværdigt hvor roligt alle gjorde deres pligt.

En ting fastslår vi med tilfredshed: vores artilleri er betydeligt stærkere end dengang, og vores fly er igen dukket op på himmelen.

Fra vores beredskabsstilling bliver vi vidne til en gigantisk luftkamp. Langt over 50 fly, vores og fjendens, har kastet sig over hinanden. Man bliver fanget af dette storslåede skuespil. Man kan dårligt skelne ven fra fjende i den store forvirring, der hver sekund fuldstændig skifter udseende, indtil sidst fjenden langsomt tvinges væk fra området.

Denne kamp virker som et elektrisk stød, og giver os fortrøstningen om, at vi ikke som sidste gang, vil blive overladt til os selv.

Om natten den 6. oktober bliver 1. Kompanie trukket frem i A.O.K.-stillingen, en reservestilling på en bakke stik nord for Sallisel. Vi besætter en ca. mandsdyb, nygravet stilling, og er igen midt i den morderiske kamptummel i det store slag om Somme.

Foran ligger en forfærdelig ødelæggelsesild over vores kampstillinger og over landsbyen Saily-Saillisel. Det tunge artilleri udfører her deres grusomme arbejde. Hele jorden ryster, som var den ramt af et feberanfald. Uophørlig trommer haglvejret af stål over den ulykkelige landsby. Alt er dækket af en tæt sky af røg og støv.

Tavse stirre vi på dette frygtelige syn. Er det overhovedet muligt, at nogen stadig kan være i live dernede? Vi ved, hvad der ligger foran os, når det bliver hedt og vi bliver beordret til modangreb gennem dette helvede af ild.

Der beordres forhøjet opmærksomhed hos vore poster. Røde lyskugler, nødsignalerne fra vore brødre fremme, skal øjeblikkeligt meldes videre, så vores artilleri under fjendtlige angreb kan bidrage til forsvaret. Så vil der fra hundreder af våben af alle kalibre på én gang blive sendt en spærreild i retning af fjenden. Det er, som spyr selve jorden, dens ild. Hjertet banker under dette grusomt-skønne, enorme skuespil, som vi her fra bakken kan følge med i.

Så vidt vi kan følge fronten, må vi være midt i denne heksekedel, hvor alt i den mørke nat er dækket af et flammehav af uophørligt lyner mundingsild. Foran stiger blafrende tusinder af lyskugler mod himlen. Foran Saily er helvedet brudt løs.

Vores stilling er lykkeligvis forskånet for ilden, så vi resten af natten kan sove på bunden af graven. Pakket ind i frakker og teltflager og med brødposen som hovedpude, forsøger vi at sove, indtil kulden igen får os på benene, eller en særlig voldsom kanontorden vækker os.

Kl. 19 kommer der til kompagniet ordre til, ved mørkefald at afløse 7./163, der under de sidste dage forsvaret mod de fjendtlige angreb havde haft særligt store tab.

Vores kompagnifører, Lt. Noebel, rykker sammen med Schäper frem for at rekonoscerer adgangsvejen. Alle følger dem med blikket indtil de forsvinder i røgen foran ruinerne af landsbyen.

Efter nogle timer vender de velbeholdent tilbage. En sten falder fra vore hjerter. Det synes for os et under, og giver os fortrøstning før den vanskelige fremrykning, der ligger foran os.

Vi delingsfører får de sidste instrukser. Min deling skal besætte begge sider af en vej, som vi skal krydse. Grøfterne langs vejen skal holdes under skarp observation, da fjenden anvender dem til fremrykning.

Så rykker alle ud i enkeltkolonne efter kompagniføreren. Ingen må forlade kolonnen. Sårede skal overlades til sig selv og til gensidigt så gode, de kan, at hjælpe hinanden. Hele tiden slutte op, ikke miste forbindelsen til manden foran.

På vej mod Saily støder også vi på voldsom ødelæggelsesild. Alligevel slipper kompagniet rimelig godt igennem. Som det begynder at blive mørkt er vi forsvaret i første kampstilling.

Primært består stillingen af granatkratere, der med små forbindelsesgrave er forbundet med hinanden. Spredt er der også starten på en dækning, der snart efter må anvendes til optagelse af de sårede.

Endnu havde fjenden ikke helt fastlagt stillingens forløb. Hans vedvarende ild ligger lidt bag os, da han formoder at vi ligger tættere på landsbyen. Her rodes jorden ustandseligt op af hans granater. Foran Saily er der en mur af røg og opspringende jord. Med få minutters mellemrum flyver en af fjendens tunge granater hen over os. Allerede nogle sekunder før har vi hørt afskuddet, og kan endda følge den tunge tingest som et eller andet sort på himmelen, da vi ligger præcist i skudbanen. Disse uhyre eksploderer med et forfærdende brag, der får jorden til at ryste som ved et jordskælv. Hvor den lander, er alt forbi.

Endnu ligger dens nedslag foran kanten på landsbyen. Vi tænker med rædsel på muligheden for, at franskmændene skulle få et mere præcist billede af situationen, og derfor lægge ilden en smule tilbage. Alle

andre kalibre, som fjenden lægger over terrænet, er intet af betydning i forhold til disse uhyrer. Det mest ubehagelige for os er dog et af vore egne batterier, som fra Pierre-Vast skoven flankerende beskyder vores stilling, og på trods af alle meldinger, under hver spærreskydning rammer lige bag vores stilling. Først efter et par dage mærker vi en ændring, men desværre til det værre, da ilden nu for det meste ligger over vore stillinger. På visse tidspunkter, hvor ilden er en smule mindre, bliver de sårede bragt bagud. Mange af dem bliver undervejs ramt for anden gang. For de hårdtsårede er borttransporten yderst vanskelig og til tider umulig.

Vores største bekymring er og bliver imidlertid de tunge granater, der ustandseligt, næsten på sekundet, slår ned bag os.

Den 10. oktober bliver beskydningen hele tiden voldsommere. Vores »tykke Willem«, som Tedje Staack har døbt vores uhyre, angiver takten. De andre retter på spisekøret havde ikke fået navne. Saily bag os er dansende stenhob, hvor uafbrudt granater sender sten og træstykker rundt i luften.

En forbindelse bagud er umulig. Et infanterifly støtter os, energisk og dødsforagtede. Står os bi i vores nød og flyver hele tiden frem og tilbage over stillingen, som vi har afmærket ved at udlægge kendingsflag og ved at vinke. En dyb beroligelse strømmer fra ham ned i graven.

Sammen med Tedje Staack, vores dygtige sanitetsmand og to ordonnanser, ligger jeg i et krater lidt nord for vejen. To minerammer giver os i det mindste fornemmelsen af dækning. En af os holder hele tiden udkik. Gudskelov er tabene endnu ikke særlig store. I Foureaux-skoven havde de været større de første dage.

Jeg er netop nået tilbage fra et spring rundt blandt min deling, da en orkan rammer os. Forfærdende brag og jorden falder ned over os – begravet – forbi - -

Alligevel ikke – jeg lever stadig – også en anden kammerat kommer til sig selv. Med fortvivlede kræfter kravler vi fri – det lykkes – reddet – hel – gudskelov!

Men hvad med de to andre?

De ligger stille og sammenkrøbet på bunden af vores jordhul. Døden var kommet hurtig og uden smerter. Tedje havde brækket nakken. Vores Tedje Staack var ikke mere. Vores jordhul blev hans grav. Med han var en af de bedste i vores Regiment forsvundet. Stærk som en bjørn, fast som en klippe, urokkelig, parat til at hjælpe; med spade, gevær og håndgranater var han lige så meget mand, som han var med sin plasterkasse.

Jeg kravler hurtigt frem gennem graven. 30 meter er fuldstændig jævnet med jorden. Nogle få af de grupper, der havde været placeret her, for jeg samlet sammen og viger med dem ud til højre, før det næste uhyre lander. Vi var næppe igen kommet i dækning før det næste nedslag igen brøler ned.

Så afgiver jeg melding til kompagniføreren, Lt. Noebel, som bifalder mine beslutninger. Hvilken ro, har denne mand ikke – beundringsværdig.

Jernorkanen fortsætter med at hamre ned over os, og antallet af tab stiger foruroligende. Peters død – Jönsson død – Unteroffizier Krützfeld såret – Nagel død – Fra krater til krater kommer meldingerne til kompagniføreren.

»Saniteter! Saniteter!«

Men der er ikke flere. Så godt jeg kan, forbinder jeg de arme karle. En har fået revet armen op hele vejen. Kød og rester af uniformen hænger bloddryppende over de blotlagte knogle. Bleg som i døden kryber manden sammen i bunden af graven. Færdig, tænker jeg, men forbinder man alligevel af medlidenskab og for at berolige ham. Et dusin forbindspakker bliver brugt. Med et stille blik takker han mig.

Sammen med Adolf Lemmermann holder jeg afvekslende udkik. Et hurtigt spring til kanten af graven, et hastigt blik, og så igen ned. Uden pause fortsætter trommeilden. I alle tonearter hyler og skrider det gennem luften. Vi trykker os til jorden så godt vi kan. Tungen klæber sig til ganen. Tørst, tørst, tørst! Alt drikkeligt er for længst væk. Kun en smule fra nødrationens mineralvandsflaske er reserveret til de sårede. Hjælpeløs ligger de omkring i bunden af graven. Ingen kan hjælpe dem. De må holde ud til den bitre ende.

Min sårede med det forfærdelige sår på armen, lever stadig. Hvordan er det muligt, at et menneske kan udholde dette? – Hvordan det ellers så ud i kompagniets afsnit, er vanskeligt at fastslå, da hele området er et brølende helvede.

Om eftermiddagen synes ilden at blive endnu voldsommere. Alt er os nu ligegyldigt. Som tidligere springer vi af og til op og tager et hurtigt udsyn. En mærkelig uro har ramt os alle. Vi kan alle mærke det i hele kroppen: nu må de snart komme. Alle ved det, alle er parate.

Pludseligt er de en anden lys i luften – fjenden har forlagt deres ild - »De kommer!«

I et nu er alle i stilling og modtager franskmændene med en haglbyge af skud. Røde lyskugler stiger til vejrs, og de har næppe nået jorden igen før vores spærreskydning lander mellem fjenden og høster en frygtelig høst i deres rækker. Alle modstanderens gentagne forsøg på at vinde terræn, mislykkes overfor vores forsvaret. Alle fjender der viser sig, blive øjeblikkeligt lagt under ild.

Først efter timer falder der en vis ro over området. Fjendens ildpause udnyttes til at bringe de sårede bagud. De lettere sårede må slæbe de hårdt sårede. Jeg var målløs, da min mand med den ødelagte arm, springer op og med lange skridt forsvinder bagud. (Senere fik jeg at vide, at pulsåren, da den blev revet over, på forunderlig vis havde slået en knude på sig selv, og på den måde reddet manden fra at forbløde).

Kort efter løb meldingen gennem stillingen, at kompagniet skulle afløses samme aften. Vi havde næppe nået at forberede afløsningen før den allerede ankom. Der var ikke meget at overdrage. Vore sidste sårede

bliver pakket ind i teltbaner for at blive tage med tilbage, mens vi hurtigt må begrave vore døde i kraterne – hurtig, hurtig – før fjenden igen begynder at tromme.

Vi går udenom Saily, da landsbyen allerede igen ligger under beskydning. I en bagved liggende reservestilling bliver der holdt pause – Her afventer vi transporterne med mad. Jeg kan ikke spise noget, men drikke, drikke. – To kogekar med te og rom sætter jeg til livs i et sug, og falder sovende omkuld.

Søvnen må have været meget dyb. Jeg drømte, at jeg var midt i en stor smedje, hvor smeden slog på ambolten så gnisterne fløj, igen og igen, så jeg til sidst blev vækket heraf.

Granater sprang hele vejen rundt om det stykke grav, der havde været min seng, og et stykke længere tilbage var et batteri ved at forskyde alt hvad seletøjet kunne holde. Jeg var stadig halvt bevidstløs, var stadig halvt i smedjen, da en eksploderende granat sendte jord, sten og sprængstykker om ørene på mig. Så blev jeg pludseligt helt vågen. – Hurtigt forlod jeg den ubehagelige egn. Af mine kammerater var intet at se. Jeg havde imidlertid held og fandt dem igen i et stykke grave lidt længere mod nord.

En lille splint havde ramt mig på ringfingeren, der begyndte at svulme op. Da der i resterne af en landsby i nærheden lå en hovedforbindeplads, lod jeg mig pakke ind. Lægen ville lade mig tage med en vogn tilbage. Dertil havde jeg imidlertid ikke lys, da det forlød sig, at Regimentet samme aften helt skulle trækkes ud, og jeg derfor hellere ville blive ved Regimentet. Da jeg nåede tilbage, var befalingen til afløsning allerede indtruffet – hvilken fryd!

Forhåbentlig gik alt godt langs fronten, så vi ikke igen måtte derhen. Alt gik godt, og med lette hjerte begav vi os bagud. Snart var vi uden af ildzonen. Der var livlig trafik alle steder. Ammunitionskolonner travede mod fronten, transporter af forplejning hastede forbi. Alt det, der om dagen forsøgte at forsvinde fra jordens overflade, hastede nu for at komme kammeraterne i fronten til hjælp.

Ved fronten er djævelen igen sluppet løs. Bagude ser vi igen de røde lyskugler stige til vejrs, og hvordan spærreilden øjeblikkeligt begynder. Ikke langt fra os står et batteri, der sender skud efter skud mod fronten.

Vi haster vores skridt for hurtigst muligt at slippe ud af farezonen. Pludseligt falder en fjendtlig spærreskydning igen midt mellem min deling. Vi forsøger i løb at slippe ud af ildzonen, så – et nedslag tæt ved mig – en stikkende smerte i højre overlår – blod løber fra min mund og øre. Jeg fortsætter nogle få skridt, så mærker jeg, at der også fra maven løber noget klæbrigt.

»Almægtige himmel, også det. Maveskud – sådan noget lort!« Så tæt på slutningen på afslutningen, også alligevel såret! Jeg kunne hyle. – En saniteter forbinder mig. Så kommer folk fra 1. Deling forbi og tager mig med. Lagt på en teltflage bære kammeraterne mig på skift. I første omgang havde jeg ikke mærket smerter, nu går hver eneste skridt, de tager, ondt.

På kompagniets samleplads sætter de mig ned. Tungt om hjertet tager jeg afsked med mine kammerater, som jeg har delt sorger og gælder med under hele krigen. Så bæres jeg til samlepunkt for sårede, og efter en indsprøjtning, med det samme bragt videre med en bil sammen med andre hårdt sårede. Det går over stok og sten, granatkrater og hulle, så jeg hverken kan høre eller se. Jeg stemmer benene og skuldrene mod båret, for blot en smule at kunne opfange stødene. Mine sårede kammerater stønner hjerteskerende.

I feltlazaret er der stor travlhed på trods af den sene aften. Bårene bæres ind fra bilen, det går frem og tilbage. Vi bæres ind i et forrum, hvor typen af vore sår bliver fastslået – maveskud? – straks forberedes til operation!

En mand skærer tøj og støvler af mig med en stor saks. Jeg nåede kun lige at redde min tegnebog op af lommen. Jeg var endnu ikke kommet mig over denne omgang, før jeg allerede lå på operationsbordet, hvor Stabsarzt Neumann, vores dygtige bataljonslæge, hilste venligt på mig, og grinende mente, at jeg ikke længe-re duede som mavedanser.

Som kom mørket, og jeg vågnede først igen, da min kammerat i sengen ved siden af i den store sal, blev båret ud efter at være udåndet. Min erindring om disse timer er kun svag og usammenhængende .

Kort tid efter bliver en anden kammerat placeret i den tomme seng. For mig forekom det hele så uvirkelig. Kun langsomt kunne jeg koncentrere mine tanker og komme helt til bevidstheden om, at jeg lå på et feltlazaret bag Somme fronten.

Min nabo rystede i vilde feberanfald. Den arme fyr! To sygehjælpere må holde ham fast for at han ikke river forbindelserne af. Hvorfra for manden dog sine kræfter? Kort tid efter bliver han igen båret ind på operationsstuen. Hans seng forbliver tom – jeg så ham ikke igen – og så var han endda kun en ung dreng. »De arme forældre«.

Tanken går igennem mig. Hvordan ville mine egne forældre, min egen kone, sørge over mig. De havde ikke hørt fra mig i 14 dage. I to uger havde de med store bekymringer ventet på et livstegn fra mig, og vidste, at jeg var i hård kamp på Vestfronten.

Bortset fra den spiseske vand, en sygehjælper gav mig hver halve time, fik jeg intet at spise eller drikke efter ordre fra lægen. Selvom tungen klæbede sig til ganen, bad jeg om et postkort. - »Haft held! Hjemsendelses skud, lazaret, Brev følger, jeres Hugo«.

Det var underligt, hvor vanskeligt det var for mig at skrive de få ord. Svenden stod mig på panden. - Sygepasseren havde medlidenhed med mig og satte igen skeen til min mund, så forsvandt jeg i en helbredende og opfriskende søvn.

Musketier Engelke, 8. Kompanie, beretter om sine oplevelser:

**Somme slaget
(Kampen om Saily-Saillesel 2. til 12. oktober 1916)**

Indtil den 2. oktober lå vi i Hohenzollernwerk i Flandern. For anden gang skulle vores Regiment nu ind sættes i helvede. Næste morgen kørte vi allerede fra Meurchin over Lille, Douai, Cambrai til Gouzeaucourt, hvor ankom i løbet af natten. I det fjerne kunne man allerede igen høre den store tromme røre på sig. Vi blev underbragt i en lade, hvor vi sov dybt indtil morgen. Så gik vi gennem byen. Her herskede et gevaldigt liv, selvom den næsten var forladt af civilbefolkningen. Uophørligt travede ammunitionskolonner, træ og artilleri gennem stedet. De havde retning mod fronten eller kom tilbage herfra. Der kom et kompagni soldater på vej mod fronten med stormpakning, håndgranater i seletojet, gevær med 250 patroner i bandoler, stålhjelm, skanseværktøj. Stadig var der munterhed blandt dem. Vores fly krydsede hele tiden frem og tilbage. Tidligere havde man i hvile landsbyerne næsten hver dag kunnet se englænderne lægge »deres æg«. Nu holdt vores betydligt stærkere flystyrker vagt i luften. Horisonten vrimlede med lænkeballoner. »Pølser i snor«, kaldte vi dem.

Her kom en ordonnans frem til os. »I dag kl. 16 skal alle være marchklar, det går i aften frem i stillingen«. Denne gang stod hele Regimentet klar på alarmeringspladsen. To kompagnier blev læsset på lastbiler og susede mod fronten. Alle andre marcherede. Den næste landsby nås. Intet er at se. Her og der slipper en lysstråle ud fra et overdækket vindue, så her er alt også belagt af militæret. »Hold til højre!« bliver der råbt bagfra. I galop ryger en ammunitionskolonne forbi os på vej mod fronten. Vejen slanger sig over åbent terræn og bakker. Horisonten brænder med uophørlige flammer. De trommer højlydt og indtrængende. Vi har allerede været tre uger undervejs, stormpakningen snerre og trykker, man bliver utålmodig, stadig ikke fremme. Den lange landevej vil ikke få ende. Månen er stået op. Som en lang hvid stribe fortsætter den ind i landet. Hver til højre eller venstre huse. Intet er at se. Sveden hagler af os, det er næsten ikke til længere at holde ud. Vi er alle beklemt. Der lyder ikke et ord, de tunge skridt runger. Kl. er 22. Altså har vi marcheret i fire timer, og er endnu ikke fremme. En bakketop nås sveddræpende. Vejen fortsætter skråt til højre. På venstre side ser vi i det fjerne igen de første hvide lyskugler blive sendt op. Til højre de ustandselige lyn fra kanoner, og det var den retning, vi tog. Vi kommer døden nærmere. Dens grænse har vi for længst overskredet. De første ofre ligger allerede langs kanten af vejen. En totalt knust ammunitionsvogn. De fire døde heste ligger lidt derfra sammen med stangryttere og kusk. Vi kommer ind i en hulvej; til højre og venstre er der jordhuller, små dækninger, gravet ind i siden. Foran ligger landsbyen Saily. Den synes helt uddød. Landsbyen stille gader ligger bag os. Man kan genkende de enkelte huse i månelys. De viser allerede mange tegn på krigen. Åbent terræn ligger igen til højre og venstre. Vejen er revet op af granater. Den hvide kalk lyser op. Disse opkastede kalktuer giver et næsten ækelt syd – som indvolde revet ud af jordens liv. I øjeblikket ligger fjendens ild skråt til venstre. Snart går vi over i halvt løb. Vi kan høre fladbanegranater nogle få hundrede meter over vore hoveder, hvor de med et mærkbart lufttryk brøler gennem luften. Vandet tapløber af panden. Forsigtig! Heste! går det gennem rækkerne. Vi laver en bue udenom et granatkrater, hvor en skimmel var styrtet ned med hovedet først og var halt begravet. Bagbenene rager lodret op i luften. Lidt længere fremme ligger to døde kammerater, så en ødelagt vogn. Den fjendtlige ild standser. Flere sekunders pause. Vi løber. Pludseligt rejser der sig der, hvor vi lige har stået, mørke jordfontainer. Vejen ligger under beskydning. En tung granat eksploderer på kanten af vejen. Skidt ryger om ørene på os. Vi drejer skråt til venstre fra vejen ud i åbent terræn. Her ligger igen krater ved krater. Endnu et kvarter gennem terrænet. Der, er det ikke graven? Rigtig, her har der engang været en. Altså ned på maven. Flere steder er den allerede helt styrtet sammen. Sammenbukket går det videre. Vi har nået vores foreløbige mål, 3. stilling. I siden mod fjenden havde vores forgænger gravet huller, hvor man i det mindste kunne stikke hovedet. Hvad skulle man gøre? Spise? Trods den lange tur, ingen appetit. Pakke telthagen ud. Jakken på og sov. Man lå med hovedet i et hul og benene ude i graven. Gasmasken som hovedpude. Så lade vi alt ude. Morgenen gryr. Jeg har ikke kunnet sove, kun de færreste kammerater lod søvnen komme. Det store spørgsmål var: hvordan så det ud herude? Det samme billede som ved Foureauxskoven. Bunker af lig. Til venstre en kirkegård, hvor der stadig var nogle enkelte sten. Tykke, splintrede træstammer minder om en tidligere skov. Til højre et par stenbunker, tidligere en landsby. Ellers ikke andet end af granater måske tusind gange gennemrodet ligmark. Kikke vi bagud ser vi et halvt træ med et poststade, en tidligere observationspost for artilleriet, den gennemrodede jord, ødelagte vogne, døde heste, døde kammerater, ammunition, alt sammen et sammenrodet kaos. I kanten af et krater foran os ligger en støvle, hvorfra der stadig stikker en knogle. En arm rager op fra jorden – en begravet soldat.

Langsomt sniger timer og dage sig afsted. Alle dage artillerikamp. Døden høster frygteligt i vores rækker. På den femte dag bliver jeg og nogle kammerater kommanderet til Saily. Der ligger ild over alle dele af afsnittet. Vi skal igennem. Det går direkte gennem terrænet. Der lyder en hylen og en bragen. Til højre og venstre, foran og bagved os slynges jord, sten og træstumper til vejrs. Vi kan ikke, vi må have et pusterum. Ned i et krater. Så begynder kapløbet om liv og død endnu engang. Endeligt når vi landsbyen. »Det kan da ikke være Saily?« siger jeg til min kammerat. Skråtbunker, halvt sammenstyrtede huse var, hvad der var tilbage af denne engang så blomstrende landsby. Ud af stedet. Snart er vi der. »Karl, de skyder foran og bagved, vi kan

hverken komme frem eller tilbage. Måske skal vi finde et granathul«. Vi løber, men det er for sent. Nogle nærgående nedslag tvinger os til at kaste os ned på vejen. Bange øjeblikke følger. »Kære Gud, ram os ikke«. Det hører op, vi styrter videre fremad. En ildpause bliver udnyttet. Snart er vi i nærheden af jordhullerne. Så slår et par tunge granater ned i kanten på vejen. Mine kammerater og jeg flyver omkuld. Bevidstløs bliver vi liggende. Kammerater fra jordhullerne har trukket os fri af jordmasserne og bræddestumperne. Jeg vågner et øjeblik. Så falder jeg igen i halvsomme. Sove for smerter kan jeg ikke. De vildeste drømme fare gennem min hjerne. »På Somme var jeg igen, i trommeild, så igen alle elendigheder, gru og skræk på denne uhyrlige slagtemark«.

Lt.d.R. Mählmann beretter om 12. Kompanies indsats:

Onsdag, den 4. oktober middag, alarmeres jeg pludseligt og kl. 16 med lastbil bragt til Fins. Herfra fik det til fods til Equancourt, hvor vi havde tre timers ophold. Alle havde deres stormpakning, og havde fået udleveret rigelige mængder af ammunition, håndgranater, nødrationer og drikkevare; som vi fik at vide, kunne vi ikke regne med en større genforsyning. Den fortsatte march over Le Meshil viste, at vi ville komme ind i spærreskydnings zonen. 9. Kompanie rammes af en fuldtræffer, og mister herved næsten to grupper. Hele marchkolonnen bliver derfor hele tiden trukket længere fra hinanden, men alligevel kan yderligere tab til artilleriilden ikke undgås, da fjenden hele tiden beskyder de bageste områder. Vores vej går over landsbyen Sailly-Saillisel, der allerede var forvandlet til en ruinhob, og kun få huse var endnu nogenlunde hele. Så går det gennem åbent terræn til en stilling, som ligger mellem Sailly og Combles, ca. 1.000 meter sydvest for Sailly. Her afløser vores 12. Kompanie resterne af 5./IR 160. Om en egentlig stilling var der ikke tale om, men om en række granathuller, som nødtørfvig var forbundet med hinanden med små grave. Nogle enkelte dækninger var disponible i en tidligere artilleristilling. Oprindeligt havde vores forgængers stilling ligget længere fremme, men havde måtte vige på grund af den voldsomme artilleribeskydning, som stadig fortsatte, da vi overtog stillingen. Til venstre var der ingen tilslutning. Vores venstre fløj lå ved vejen Sailly-Rancourt, og vi måtte øjeblikkeligt forsøge at opnå kontakt til vores venstre naboregiment gennem patruljer, hvilket også lykkedes. Dette lå forskudt skråt til venstre for os foran skoven Pierre-Vaast. Til højre lå 9. Kompanie og de andre kompagnier.

Hele natten til 5. oktober fortsatte en meget kraftig artilleribeskydning, som snart gav os yderligere tab. Sådan blev allerede kort efter indrykningen, kompagniføreren, Lt. Luserke hårdt såret, og jeg overtog kommandoen over 12. Kompanie. Om formiddagen, kort efter det blev lyst, øges beskydningen yderligere, og specielt kraftigt beskydes den foran os liggende gamle stilling, som de stadig tror er besat. Fra kl. 12 bliver afsnittet formeligt lagt under trommeild, ikke kun med de sædvanlige granater, men også med de mest tunge granater. Regimentets kompagnier til højre for os lider mere end artilleriet, end vi. En syndflod af granater lander også i landsbyen Sailly-Saillisel, hvor regimentets kommandostation og kamptrope-kommandøren, Hauptmann Niemeyer, befinder sig. Også den fjendtlige aktivitet i luften er meget livlig, og man kan mærke på den stigende intensitet i artilleriilden, at fjenden hele tiden bliver mere klar over, hvor vores stilling egentlig befinder sig. Hele eftermiddagen bliver vi overdænget med granater. Det er kun godt, at vores kompagni har et forholdsvis langt afsnit, ellers ville vore tab have været betydeligt større. Alligevel havde vi inden aften allerede 5 døde og 20 sårede i kompagniet. Sidstnævnte forbindes, så godt det lader sig gøre, og efter mørkefald bragt bagud. De døde må midlertidigt lægges bag graven. Først omkring kl. 20 bliver det en smule mere rolig, efter at franskmænd og englændere har gennemført forgæves angreb til højre og venstre for os. Som vi selv kunne konstatere under det to dage senere gennemførte storangreb mod vores afsnit, gik den franske – til højre – og engelske – til venstre – skillelinje lige foran os, og dette kunne måske forklarer den enorme artilleriild, franskmænd og englændere koncentrerede for at der ikke skulle opstå huller. Kompagniet til højre for os var i den grad under voldsom beskydning, at de midlertidigt måtte rømme deres linje. Folkene undveg til siderne eller frem, hvor de gravede sig ned. Også 12. Kompanie lagde enkelte grupper frem i fortærrænet, som var en smule mindre beskydet end de af fjenden erkendte stillinger.

Om natten til 6. oktober ankom fra K.T.K. en forbindelsespatrulje under Vizefeldwebel Gropler, der skulle orientere sig om kampsituationen. Man havde bagved haft lige så stor medynk for os, som vi havde haft for kommandostationerne i Sailly, selvom disse havde meget fine, dybe dækninger, mens vi foran for største delen måtte leve under åben himmel. Af samme grund af risikoen for at blive levende begravet større i Sailly. Gropler blev omhyggeligt orienteret om situationen, hvorefter han med sin gruppe kunne vende tilbage, medtagende sig enkelte sårede.

Artilleriilden øgede hele tiden om morgenen indtil kl. 8, hvor den igen udviklede sig til trommeild, endnu voldsommere end dage i forvejen, og som fortsatte med uformindsket styrke indtil kl. 19. Vore tab var temmelig store, og jeg måtte som det blev mørkt konstatere, at kompagniet igen havde haft 10 døde og 22 sårede. Det var meget nedtrykkende, at vores venstre fløj langs vejen til Rancourt kom under kraftig beskydning af vores eget artilleri, hvorunder Vizefeldwebel Stein faldt. Der var intet andet alternativ, end at rømme den trufne grav, da artilleriet på trods af vore grøne lyskugler, ikke lagde deres ild frem. Sandsynligvis havde den ingen ordentlig observation; ved de utallige nedslag havde det artilleri observatøerne formentlig haft vanskeligt ved at fastslå egne nedslag.

På grund af den rasende beskydning havde maskingeværfolk fra 163'erne sluttet sig til os. De medbragte deres maskingeværer og alle fulde kasser med ammunition. Jeg placerede disse M.G. på vores venstre fløj og ordre til, i tilfælde af et angreb, at lægge ilden over området ved den rømmede stilling. Også til højre for kompagniet var beskydningen i den grad voldsom, at dele af 11. Kompanie var tvunget til til at vige ud til 9. og 12. Kompanie afsnit, hvorved vi modtog forstærkninger. Leutnant Behrens var i mellemtiden blevet hårdt såret, Lt. Rohrbach faldet og Lt. Venzmer kunne med en del af sine folk fra 11. Kompanie slutte sig til os, hvilket under angrebet den 7. oktober var af stor fordel for os. Højre del af Regimentet var altså allerede næsten revet op.

Vores skansninger kunne som følge af den voldsomme beskydning også om natten til 7. oktober, naturligvis ikke fortsættes. Vi måtte tage til takke med vores jordhuller. Vizefeldwebel Gropler kom også denne nat frem med sine folk, og medbragte drikkevarer. Ingen varm forplejning nåede denne dag frem. Alle måtte leve af nødrationer og kiks, som stadig var til rådighed i tilstrækkelig omfang, da forplejningen fra de faldne og de sårede, også kunne anvendes.

Hvis vi havde troet, at fjendens trommeild måtte have fundet sit højdepunkt, havde vi forregnet os. Engländerne og franskmændene anvendte en enorm mængde af ammunition, og ilden steg om eftermiddagen den 7. oktober til en sådan heftighed, at man næsten blev bedøvet af den evige støj fra de nedslående granater. Vores artilleri skød relativt lidt, de sprede formentlig til det angreb, der med sikkerhed blev ventet. Vore tab var betydelige, hvor store lod sig ikke længere fastslå. Hele stillingen var på det nærmeste jævnet med jorden, og alligevel overlevede folkene deri. Døde og sårede lå mellem hinanden. Deres stønnen var næsten ikke til at holde ud. Mere end én gang måtte folk graves fri. For at skaffe lidt plads, blev de døde lagt over på bagsiden.

Endeligt omkring kl. 17 iværksatte fjenden et angreb til højre for os. Vi kunne fra vores bakke tydeligt se, med hvilken masse han trængte frem i flere bølger. Da stillingen til højre mod Morval næsten var rømmet, havde fjenden ikke de store vanskeligheder med at rykke frem på trods af en rimelig tysk artilleribeskydning. Hurtig når fjenden til højre frem på højde med os og endda forbi. De blå franske soldater var i en sænkning mellem Sailly og Morval, omkring 800 meter væk, så tydeligt at se, at vi kunne lægge geværid bagved til højre. Den overraskede fjenden og fik ham til at stoppe.

I mellemtiden dukkede også fjender op direkte foran stillingen. Delingerne fra 9. og 12. Kompanie, der lå fremme, var løbet over ende. De øvrige delinger af kompagniet i hovedstillingen, og de tilkomne maskingeværer, åbnede ild mod de opdukkende fjender, at han opgav at komme videre. Maskingeværerne fra 163'erne ydede os en stor hjælp, og sørgede for, at fjenden heller ikke til venstre kunne komme længere. Nu mærkede vi også, at vores artilleri ikke længere sparede på ammunitionen. Specielt foran os og langs vejen Sailly-Rancourt lå kraftig tysk spærreild. Man kunne se, at fjenden sendte nye stormbølger frem i forsøget på at bringe angrebet i gang igen sammen med dem, der var blevet liggende foran vores stilling, men vores forsvar var for stærkt. Vi fastholdt stillingen.

På højre fløj af 9. Kompanie til højre for os, var fjenden nået ind på kasteafstand, da 11. Kompanie havde måtte rømme en del af dens stilling. Her optrådte Lt. Benzmer med stor handlekraft. Hele tiden var folk undervejs for at finde håndgranater, de kunne bringe frem til ham og hans tapre skare. Der udviklede sig her en heftig kamp på håndgranater, da fjenden hele tiden forsøgte at rulle vores stilling op fra højre. Imidlertid mislykkedes alle forsøg. Snart efter opdagede vi også franskmænd, der forsøgte at bringe maskingeværer i stilling for at kunne flankere os. Enkelte særligt dygtige skytter blev sat ind på udelukkende hele tiden at holde disse under beskydning. Herunder udmærkede sig specielt Unteroffizier Krause fra 12. Kompanie, som det lykkedes at sætte flere franske maskingeværer ud af spillet. Fjenden angreb hele tiden frontalt i flere bølger, men vi havde fortsat så mange geværer, at det ikke lykkedes ham at trænge ind. Fjendtligt artilleri er ophørt, men desto højere lyder de såredes jamren, som det for øjeblikket ikke var muligt at hjælpe så lang tid fjenden fortsatte sin storm.

Et maskingevær blev desværre ramt og sat ud af spillet. Øjeblikkeligt blev det resterende mandskab og ammunition sendt over til de andre geværer. Jeg glemmer aldrig det syn af en hårdt såret gefreiter, der slæbte sig fra granathul til granathul med en kasse ammunition, selvom han stod i fare for at forbløde. Det var overhovedet forbavsende, hvordan stemningen hos alle bedrede sig under angrebet. Alle var nu på sin post. Stemningen af fortvivlelse under den lange trommeild var forsvundet.

Som det begyndte at blive mørkt så vi, at fjenden begyndte, 150 meter foran os, at grave sig ned. Dermed syntes han endegyldigt at have opgivet sine angreb. Man kunne tydeligt følge, hvordan franskmænd løb frem og tilbage for at bringe orden i rækkerne. Vi havde stadig tilstrækkeligt med ammunition, og derfor kunne vi opretholde en livlig geværid hele natten, hvor vi i lyset af lyskugler kunne se, modstanderens hastige arbejde med at grave sig ned i jorden.

Omkring kl. 3 om natten til den 8. oktober 1916 blev 9. Kompanie afløst af et kompagni fra II. Bataillon. Det kompagni, der skulle afløse os, ankom imidlertid ikke før kl. 0630, så vi blev tvunget til efter godt overstået afløsning, i det begyndende dagry af gå tilbage gennem 5. Kompanie. Vi tager alle sårede med tilbage, som vi kan være eller støtte, resten må forblive, og trøstet med, at de vil blive afhentet om aftenen.

Kompagniet kom i beredskabsstilling i A.O.K.Riegel bag Sailly. Folkene går med stor afstand, og hvert par hjælper 1 eller 2 sårede, men på trods af disse sikkerhedsforanstaltninger, kostede turen gennem landsbyen Sailly fortsat tab. Som jeg var midt i landsbyen lander meget tungt artilleri lige i nærheden. Næsten alle

kratere, som vi passerede, var fyldte med sårede eller døde. Som ved et mirakel var forbindepladsen i Sailly, placeret i en gammel bondegård, stadig hel og overfyldt med sårede, der ikke vovede at fortsætte, selvom denne plads var lige så udsat som alle andre steder i landsbyen. Jeg nåede uskadt frem til K.T.K., hvor jeg af lagde melding om gennemført afløsning. Man var glade for overhovedet at gense folk fra forreste linje.

Det opståede hul til højre, som var ubesat, blev samme nat lukket af Lt. Venzmer med en hastigt sammenskrabet styrke af ordonnanser, oppassere, forsprængte m.fl. – et par mand for her hundrede meter. De næste aftener blev fronten yderligere lukket.

Vi håbede at få en smule hvile i A.O.K.-Riegel stillingen. Vi kom imidlertid her under meget tungt artilleri, der kostede yderligere tab. Det drejede sig om en egentligt udbygget stilling, som fjenden naturligvis let kunne skyde sig ind på. Også landsbyen Sailly foran os lå som tidligere under kraftig beskydning. Om eftermiddagen igen den voldsomste trommeild, som fortsatte hele natten, hvorefter der om morgenen den 9. oktober fulgte et angreb med engelske og franske styrker, som imidlertid atter blev afvist. Landsbyen blev dagen igennem så kraftigt beskudt, at bjælker og andet blev slynget flere hundrede meter op i luften. Mursten fløj omkring i vores stilling. Også her måtte i sær 9. Kompanie til højre for os endnu engang lide hårdt, så folk herfra kom over til os. Lt. Mensch opholdt sig på venstre fløj af sit afsnit, så vi et par timer kunne være sammen. Ved at vige ud blev unødvendige tab undgået.

Om aftenen blev der fra fronten påkaldt forskellige spærreskydninger, da franskmændene forsøgte at trænge igennem.

Natten til tirsdag den 10. oktober var igen meget urolig. Allerede tidligt om morgenen lå landsbyen Sailly endnu engang under kraftig beskydning. Det er utroligt hvor store mængder ammunition, franskmændene anvender for at gøre landsbyen stormmoden. Vi sidder derfor stadig i alarmberedskab, for tilfældet, at forreste linje og landsbyen skulle falde, under alle omstændigheder af kunne fastholde A.O.K.-linjen. Den kraftige beskydning fortsatte dagen igennem, og store dele af vores stilling jævnes med jorden. Om aftenen fire franske angreb, de alle afvises. Man kan tydeligt hører den heftige gevær og maskingeværild. Kun ved 5. og 6. Kompanie lykkedes det fjenden at bryde ind, hvor de sidste to officerer og få mand blev taget til fange. Det lykkedes at afspærre landsbyen, så modstanderen ikke kom videre. Deres mål var dermed ikke nået.

Vi havde allerede i flere dage håbet på afløsning. Endeligt, onsdag den 11. oktober 1916 kl. 0415 blev mit kompagni afløst af 4./IR 68 (VIII AK). Marchen bagud skete forståeligt nok i højt tempo, men var i ca. 1 time stadig indenfor rækkevidde af det fjendtlige artilleri. Alle var glade for at være ude af helvede ved Somme. Vi gik over le Mesnil til Equancourt, hvor kompagniet som reserve blev underbragt i en lade. For første gang kunne vi igen spise varm mad. Så blev der sovet indtil eftermiddagen. Så drejede det sig om, endeligt rigtigt at blive vasket og barberet. Om aftenen var der appel. Så blev der foretaget en lille gåtur gennem landsbyen, og på trods af at de gennemlede, slemme dage, finder nogle folk sammen for at spille skat for at komme på andre tanker.

18. Stillingskamp nordøst for Ypres

Situation:

Situationen på Vestfronten var også hele oktober spændt på det yderste. – Langs Somme blev der fortsat kæmpet med forbitret voldsomhed. Ved Verdun gennemførte franskmændene kraftige modangreb. Fort Vaux og Douaumont gik igen tabt. På de øvrige krigsskuepladser kæmpes der indædt mod fjendens overmagt – Den nye modstander Rumænien løbes derimod over ende af tropperne under Generalfeldmarschall Mackensen.

16. oktober 1916:

Bataljonerne forskyder med jernbane til Meulebeke i Flandern. I. Bataillon og Regts.Stab i kvarter i Meulebeke, II. Bataillon i Ingelmünster og III. Bataillon i Emelghem.

18. oktober 1916:

Kommandoen over I. Bataillon overtages af Hauptmann Albrecht fra IR 163.

19. oktober 1916:

2 officerer og 34 underofficerer og mandskab deltager i en parade for H.M. Kejseren i Honnecourt.

20. oktober 1916:

Kejseren inspicerer Regimentet ved Meulenbeke.

22./23. oktober 1916:

I. Bataillon transporteres med jernbane til Kerselaere til afløsning af 5. Garde-Regiment z.F. i forreste linje ved St. Julian.

24./25. oktober 1916:

II. Bataillon forskyder fra Ingelmünster til beredskabsstilling ved Poelcapelle. III. Bataillon forskyder til hvilekvarter i Ostniewwerke. Kvartererne godt udbyggede. – Afløsningsturnus er 5 dage i hvil, 5 dage i beredskab og 5 dage i stilling. – Regts.Stab i Poelcapelle. Hvilekvarter for I. Bataillon i Most, II. og III. Bataillon i Ostniewwerke. – Stillingen er forholdsvis rolig, udbygningen vanskelig på grund af den høje grundvandsstand. Alle stillinger ligger over jorden og kræver, navnlig under regnvejr, konstant opmærksomhed.

1. november 1916:

Hver bataljon opstiller eget M.G.K. Regimentets M.G.K. fordels på de tre nye. – Kraftig patruljeaktivitet foran stillingerne. Stillingskompagnierne lider meget under den kraftige regn. Den fjendtlige artilleri stigende intens på forskellige dage.

11. november 1916:

Regimentets afsnit har i to dage stået fuldstændigt under vand, da dræningsgrøft i retning af fjenden formentlig er blokeret. Der er mangel på ovne. Besætningen lider meget under kulde og fugt.

23. november 1916:

Oberst v. Heynitz udnævnes til kommandør for 85. Reserve-Infanterie-Brigade. Kommandørens afgang beklages meget af officerer og mandskab. Hvor meget kommandøren havde nået hjertet på alle medlemmer af Regimentet vises ikke bedre end af det øgenavn, de havde givet ham. I dagligdagen omtaltes han tit som »Papa Heynitz«. Det var samtidig et udtryk for det prægtige menneske, der gemte sig i vores gamle kommandør, som indgød tillid hos alle. Hvor meget vores Papa Heynitz bekymrede som den enkelte vel, og hvor meget Hr. Oberst samtidig forsøgte at virke opdragende på hver enkelt, kan følgende lille anekdote måske vise:

Som næsten altid under hans spadsereture i hvileområderne, standsede Oberst Heynitz i Sallaumines en mand af hvilekompagniet, der i stram retsstilling passerede ham:

»Nå, min søn, hvordan var det så der foran?«

»Tyk luft, Hr. Oberst!«

»Så er der her desto skønnere.«

»Javel, Hr. Oberst!«

»Har De allerede spist middag?«

»Javel, Hr. Oberst!«

»Hvad fik De?«

»Bønner, Hr. Oberst!«

»Bønner, ikke andet end bønner. Fik De ingen kød dertil?«

»Javel, Hr. Oberst!«

»Godt, og sandsynligvis også kartofler?«

»Javel, Hr. Oberst!«

»Så man dog sige: bønner med skinkekød og kartofler, Hr. Oberst, og det smagte godt, Hr. Oberst! – Og så huen lige på og smil glad til din oberst og gå øjnene til at ligne to spejlæg, ikke sandt, min søn?«

»Javel, Hr. Oberst!«

Som ny kommandør overtog Major Grützmacher føringen af Regimentet.

24. november 1916:

Kl. 0200 blev en engelsk kamppatrulje, der ville fange en underofficerspost, afvist med store tab.

26. november 1916:

Der oprettes uddannelseskurser i det lette maskingevær, da alle kompagnier skal udrustes med dette våben.

December 1916:

Udbygning af stillingen, der lider kraftigt under regnvejret, må angribes med alle disponible kræfter. Bataljonen i hvil eksercerer. Stormtropper øver i særlige øvelsesanlæg – Til uddannelse i minekastere afgør enkelte officerer, underofficerer og mandskab til uddannelse i Asch (Minekaster-skole). Om dagen er der heftig artilleri- og luftaktivitet. Omfattende patruljeaktivitet. – Mens Hauptmann Albrecht er på orlov, fører Hauptmann Am Ende kommandoen over I. Bataillon.

1917

1. januar 1917:

Det nye år indledes med en patruljeoperation under kodeordet »Hummel«. Kl. 2345 blev den fjendtlige grav rensset af en patrulje fra III. Bataillon og to fanger bragt med tilbage. – Om dette beretter Musketier Prestle, 10. Kompanie:

Hvordan vi gav englænderne en nytårshilsen

Dagen gik stille efter den roligt overståede Nytårsnat. Det nye år var begyndt. Fjenden fejre vel nytår i dag. Alt er så stille, så roligt, som var man i kirke. Imidlertid ved ingen, hvad natten vil bringe. Kun nogle enkelte officerer og musketerer fra RIR 76 vidste det. En let tåge lå over området. Det virkede dystert. Lyskugler hævede sig i den natlige horisont. Kun enkelte gevær og M.G.-skud bryder stilheden. I beredskabsstillingen herskede et helt anden liv. Man kunne læse meget i øjnene på disse soldater. Alle havde allerede i flere dage forberedt sig på denne nats mål, som må og skal nås. For alle syntes det let, for de havde selvtillid og en god føring. Tiden gik hurtigt. Det bliver 1830. Til venstre for vores Regimentsafsnit bliver der påkaldt spærreild. Englænderne vil angribe for at vise, at de endnu ikke i det nye år er krigstrætte. Vores tapre kammerters skarpe udgik havde hurtigt opdaget dem, ikke mindst da de havde afsløret deres forehavende gennem en heftig artilleribeskydning. Også vores artilleri viste ham, at det stadig var på sin plads. Et engelsk angreb med håndgranater, som blev afvist, var alt. Og i den forbindelse skød englænderne 45 minutter med let og tung artilleri på vores forreste linje og opnåede herunder intet.

Alt bliver igen roligt. Natten er som skabt til vores forehavende. Løjtnanten råber os samme og udstedet præcise ordre. Alle træder an kl. 2245. Gasmasker, revolver, 5 håndgranater, spad og lommelygte medbringes. Alle snakker med situation med sin kammerat, og vender så tilbage til sin dækning for at pleje sin trætte udmarvede krop. Så hed det: »Antrædning foran bunkeren, det er tid«. Vi samler os på vore pladser og så går det frem i forreste linje. Det er koldt, men ingen bemærket det. Alle tænker på, hvad der skal ske om kort tid. Fremme i 10. Kompanies grav befales »anlæg gasmaske«. Ved indgangen til en sappe står vores Hauptmann, fører for III. Bataillon, og ønsker hver enkelt held og lykke med opgaven. Vi klatre ud af sappen og maver os frem som orme. »Du, hvad er det?«. Et par geværskud suser hen over hovederne og ind i pigtrådshindringen. Vi tror os opdaget af Tommy. Det synes alligevel ikke tilfældet, for alt bliver igen roligt. Pludseligt og punktligt sætter vores artilleri ind med en voldsom skydning. Vi kravler frem mod vores ildmur, så tæt som sprængstykkerne gør det muligt, og må så en tid blive liggende her. Efter fem minutter bliver ilden lagt frem over den engelske grav. Vores fører giver tegn til fremrykning, gruppeførerne gentager det, og nu går det fremad. Men nu ved englænderne, at noget var under opsejling. Han påkalder spærreskydning, men da var vi allerede fremme i hans grav. Hvilken overraskelse. Graven er fuld af vand og mudder. Fjendtlige shrapnel sprænger omkring os. Vi springer ned i graven for at rydde den, men Tommy er allerede forsvundet bortset fra et par pionerer, der sad i en bunker. Herudover var der ikke meget at finde. Fjenden er gået i dækning mellem første og anden grav. Mens vi undersøger graven, bliver poster sendt frem, hvorfra der hurtigt kommer tegn om, at fjenden er ved at samle sig til modangreb. Alle springer frem på bagsiden af graven, hvorfra de bedst muligt sender håndgranater, gevær- og revolverskud mod fjenden. »Pas på hovedskud« råber løjtnanten. Et par håndgranater flyver hen over vore hoveder, men skader os ikke. Angrebet var hurtigt afvist. Pionerer springer en dækning, hvor tre Tommy ikke vil komme ud. Løjtnanten giver tegn til tilbagetrækning. Jeg vil netop til at forlade graven, da en shrapnel kugle kastede mig omkuld. Jeg følger mig dog stadig ved godt humør og kommer lykkeligt tilbage til vores grav. Vores bytte var to englændere. Vi havde kun nogle få lettere sårede. På den måde gav vi Englands sønner en nytårshilsen.

I de følgende dage gik tjenesten på samme måde som i december. Hauptmann Am Ende havde kommandoen over II. Bataillon, mens Hauptmann Brinckmann var på orlov.

22.-24. januar 1917:

Regimentet afløses af IR 28 og kommer i hvil, efter at den i over et år uden længere pause havde gjort sin pligt under hårde kampe. Bataljonerne bringes med jernbane til Brugge, hvor de placeres i ubeskadigede landsbyer – I. Bataillon i Syssele, senere med stab og 2. og 4. Kompanie og 1. M.G.K. i Oostkerke. 1. Kompanie i Houde, 3. Kompanie i Lapscheure, II. Bataillon med stab, 5 og 7. Kompanie i Moerkerke, 6. og 8. Kompanie i Vivecapelle, III. Bataillon først i Damme, senere i Syssele. Hvileperiode udnyttes ivrigt til uddannelse af officerer og mandskab. Der gennemføres øvelser i Regiments- og Divisionsramme.

2. februar 1917:

Exz. von Boehn overtager en armee. Generalleutnant Rühne overtager kommandoen over IX. Res.Korps.

22. februar 1917:

Hvileperioden er afsluttet, og Regimentet afløser IR 28 i det gamle afsnit foran St. Julien. Indsatsen gennemføres på gammelkendt måde. Den fjendtlige artilleri- og flyaktivitet er blevet ret omfattende. Alle kræfter sættes ind i udbygning og vedligeholdelse af stillingen. Stødvist bliver grave kraftigt beskadiget af den fjendtlige artilleri, og drænings- og afvandingskanaler i flere tilfælde ødelagte. – Bataljonen i hvil eksercerer og afholder øvelser sammen med fly. En ny patruljeoperation forberedes, men kommer ikke til gennemførelse.

16. marts 1917:

Major Ritter overtager midlertidigt kommandoen over Regimentet, mens regimentskommandøren er afkommanderet til gasskole.

25. marts 1917:

Hauptmann von Dorrien overtager kommandoen over III. Bataillon efter den syge Hauptmann Niemeyer.

27.-29. marts 1917:

Regimentet afløses af IR 28.

28. marts 1917:

III. Bataillon indlades i Roulers

29. marts 1917:

II. Bataillon indlades i Roulers. – I Bataillon afløses i forreste linje af IR 28 og går i Cachtem bag Roulers i kvarter.

31. marts 1917:

I. Bataillon indlades i Iseghem.

19. Forårsslag ved Arras

Situation:

Fjenden havde afvist vores fredstilbud fra julen 1916. Vores øverste hærledelse regnede med, at fjendemagterne på alle fronter, på grund af deres talmæssige og materielle store overlegenhed, ville gøre sig store anstrengelser for at sikre den afgørende sejr. Tyskland måtte også i det nye krigsår bære hovedvægten af kampene på alle fronter. Fremtidsudsigterne var alvorlige. For at frigøre alle kræfter til et forsvar, blev på foranledning af Hindenburg og Ludendorffs indført hjælpetjenestepligt. Tilvejebringelsen af det nødvendige krigsmateriel blev sikret gennem indførelsen af Hindenburg-programmet. Kamptroppernes bevæbning blev suppleret. Et nyt reglement »Forsvarskampen« blev indført og uddannelsen af enhederne gennemført. På bekostning af de eksisterende enheder blev 13 nye Divisioner opstillet. – O.H.L. forventede en tidligt indsættelse af fjendtlige angreb på Vestfronten, og gennemførte derfor en planmæssig tilbagetrækning af enkelte frontafsnit for at forkorte fronten. Forskydningen blev grundigt forberedt og gennemført den 16. marts. Den nye front – Siegfried-stillingen – forløb omtrent fra Arras syd om Cambrai over St. Quentin, la Fère til Vailly. – I begyndelsen af april erklærede Amerika krig, så næsten hele verden stod overfor os.

28. marts 1917:

III. Bataillon når aften frem til Vitry og marcherer til Monchy, hvor den ankommer ved midnatstid og indsættes nødtørftig i O.U. linjen.

29. marts 1917:

II. Bataillon når Vitry og marcherer til Monchy.

30. marts 1917:

III. Bataillon afløser den nordligste stillingsbataljon fra Gren.Res.Regt. 100 foran Tilloy. I. Bataillon afrejser fra Iseghem til Biache, marcherer til Monchy og forbliver her som hvile-bataljon i reserve. – Udbygningen af den overtagne stilling er meget middelmådig, og kampgraven delvist meget medtaget af artilleri. Pigtrådshindringen er omfattende beskadiget. – Fjenden udviser stor aktivitet ved hele tiden at arbejde sine stillinger fremad.

Bekæmpelsen af disse arbejder gennem vores artilleri utilstrækkelig. Den fjendtlige artilleri er meget stærk og overøser vore stillinger med forstyrrelsesild med observation fra fly og balloner. Stærke flystyrker overflyver stillingerne og tyder i retning af et forestående angreb.

1.-4. april 1917:

De disponible kræfter til på kort tid at kunne udbygge stillingerne, er utilstrækkelige. Regn og sne ødelægger sammen med den fjendtlige artilleri, hvad der bliver udført. – Kompagnerne udsender om natten opklarings- og sikringspatruljer.

4. april 1917:

Fjenden angriber det fremskudte støttepunkt i M.G.-skoven med stærke kræfter. Besætningen trækker sig kæmpende tilbage til 1. linje.

5. april 1917:

Den fjendtlige artilleri, der også ligger over bagvedliggende anlæg og veje, øges ofte til næsten trommeild niveau. Om aftenen trækkes III. Bataillon ud og afløses af II. Bataillon, hvis afsnit på sin side afløses af IR 162. (18. Res.Div. er blevet skudt ned). I. Bataillon blev om natten til 6. april trukket frem med 1. Kompanie i Monchy-Riegel, 2. og 4. Kompanie i kampgraven og 3. Kompanie i Wielandswerk og grusgrav.

6.-8. april 1917:

En afbrudt kraftig ødelæggelses- og trommeild lå over hele fronten. Kampzonen er næste jævnet med jorden og ikke længere nogen gennemgående linje. Også om natten fortsætter ilden næsten på fuld styrke. Med det tungeste artilleri bliver alle kampanlæg, adgangsveje og bagved liggende landsbyer malet til støv. Alle telefonforbindelser er ødelagte. Meldinger og befalinger kunne kun overføres med ordonnans, der konstant måtte løbe gennem dette helvede. Besætningerne i kampgravene er alle totalt udmattede. Fremskaffelse af forplejning var umulig. Gennemblødt til skindet af regn og sne, tilmudrede, banket møre af den uafbrudte artilleriild og med forrevne enheder, ventede resterne på det forestående angreb.

8. april 1917:

For den syge Hauptm. Brinckmann overtager Hauptm. Albrecht fra I. Bataillon kommandoen over kamp- og beredsskabsstyrker. Den fjendtlige artilleri stiger yderligere til den mest voldsomme heftighed. Tabene er store.

9. april 1917:

Kl. 0530 begynder fjenden den hidtil voldsomste beskydning af kamp, reservegrave og adgangsveje. – Kl. 6 var der en kort ildpause, og efter den kraftigste ildoverfald, begyndte fjendtligt infanteri deres storm. – Med en ramme af kampvogne, ca. en for hver 150 meter, rykkede den første bølge på op til 6 geledder, langsomt frem mod vores kampstilling. Bag hver kampvogn fulgte et samlet kompagni og igen bag ved transportgrupper med flammekastere, brandrør og kasser med håndgranater og sprængmidler.

Den fra forreste grav påkaldte spærreskydning, kommer ikke. Alligevel lykkes det resterne af kamp- og beredsskabsbataljonerne at standse angrebet med gevær- og M.G.-ild.

Kl. 0630 starter andet angreb i samme styrke. Fjenden trænger hos højre nabo, IR 38, igennem til 2. grav og ind på højre fløj af IR 162 i 1. grav.

Kl. 0700 er infanteriet næsten nedslidt. 10 fjendtlige fly ligger i lav højde over afsnittet og leder artilleriets beskydning af de besatte grave. Resterne af kamptropperne nedkæmpes af angriberne. Efter vurdering fra de eneste overlevende officerer fra kampbataljonerne, Lt. Kinder og Lt. Wolgast, var der for hver forsvarer, 100 englændere. Alle ammunitionsdepoter er ødelagt. Efter at have forbrugt de sidste håndgranater, falder resterne af II. Bataillon, 2 officerer og 25 mand tilbage mod K 3 graven.

Kl. 0715 overskrider modstanderen 2. kampgrav. Trods store tab havde I. Bataillon indtaget Wielandskansen på begge sider af hovedvejen, og standser på dette sted fjenden.

Kl. 1000 lykkes det fjenden efter at nye forstærkninger er indsat, at trykke K 3 Stillingen ind. Fra den her kæmpende 4. Kompanie kommer ingen tilbage.

Kl. 1130 går højre fløj og midterafsnit af K 3 stillingen tabt efter en voldsom kamp på håndgranater, efter af fjenden med hele tiden nye kræfter i 4 timer havde løbet storm på den kun svage besætning. Fra K.T.K., Hptm. Albrecht, bliver medlemmer af staben etableret et nyt støttepunkt på højde med hans kommandostation, og fjenden endnu engang standset. Som sidste reserve bliver 1. Kompanie trukket frem fra Monchy-Riegel.

Kl. 1230 må besætningen trække sig kæmpende tilbage for ikke at blive omringet.

Kl. 1530 når besætningen, efter de flere gange undervejs på ny er gået i stilling og havde bibragt fjenden betydelige tab, tilbage til Monchy-Riegel.

III. Brigade var som Brigade-reserve trukket frem til en sænkning øst for Monchy, og besætter herfra kl. 17 Monchy-Riegel.

Kl. 1800 havde fjenden arbejdet sig frem til Monchy-Riegel, hvor den med kampvogne ved højre naboregiment er brudt ind. Et samtidig angreb med kampvogne mod regimentets afsnit, afvises. En fjendtlig styrke, der var trængt ind i stillingen, kastes igen ud under føring af Lt. Noebel. Fjendtlige patruljer, der i ly af mørket trænger frem, afvises med håndgranater, infanteri- og M.G.-ild. – Monchy-Riegel skal under alle omstændigheder fastholdes. Som forstærkning af den meget nedslidte enhed, indsættes 6 tunge M.G. fra 3. M.G.-Ss.Abtteilung 9.

10. april 1917:

Kl. 0400 må højre fløj af Monchy-Riegel opgives, da højre naboregiment har trukket sig tilbage til Monchy.

Kl. 0930 faldet venstre naboregiment, IR 163, på ordre tilbage til Monchy landsbystillingen, så begge flanke er meget truede.

Kl. 1000 befales rømning af stillingen, da stærke fjendtlige styrker er gået forbi højre flanke. Efterladende sig et modstandspunkt bliver kl. 12 Monchy landsbystillingen besat. Modstandspunktet forhindre med godt resultat fjenden i at følge efter.

kl. 1300 stormer fjenden efter kraftig artilleriforbereelse den af os allerede rømmede Monchy-Riegel, og følger med patruljer frem mod landsbyen. På grund af mangel på ammunition kunne mange lønnende mål blandt fjendens tætte kolonner, ikke beskydes.

Hen mod aften begynder det fjendtlige artilleri at indskyde sig mod landsbystillingen. Kl. 20 og kl. 23 indsætter fjenden angreb mod stillingen, der begge gange afvises gennem en koordineret ild. – Hen mod midnat tilgår befaling om, at resterne af Regimente skal afløses af 17. beyr. IR.

11. april 1917:

Afløsningen af Regimentet gennemføres i løbet af natten. De afløste dele marcherer til Biache, hvor de ankommer kl. 0700. Kl. 0800 alarmeres Regimentet og indsættes i en nyetableret optagestilling syd for Biache. Efter at Regimentet indtil kl. 1800 har skanset i den nye stilling, trækkes den for aftenen tilbage i kvarter i Biache. Efter de uhyre fysiske og psykiske anstrengelser de sidste uger, den første nat med opkvikkende hvile. – Regimentet havde på fremragende måde gjort sin pligt i hårde kampe, hvor fjenden havde indsat uhyre mængder af ammunition, kampvogne og fly. Selvom besætningerne under den daglange, morderiske beskydning var hårdt medtaget, havde den ydet forbitret modstand mod fjenden. I de fleste tilfælde blev rester af besætningen først af omgåelse eller mangel på ammunition, tvunget til at opgive en stilling. Et M.G. på Regimentets venstre fløj blev angrebet af tre kampvogne. Det forbrugte hele sin beholdning på 6.000 skud på trods af, at der kun var en mand tilbage af besætningen, og tvang kampvognene til at vende om.

12. april 1917:

Kl. 0600 marcherede bataljonen til Biache og herfra videre til Sin-le-Noble. Fra alle dele af Regimentet formes et skansekommando på 1.000 mand under føring af Major Grützmaier.

13. april 1917:

Skansekommandoet afmarcherer til Sailly. Under marchen tilgår ordre om, at skansningen er aflyst. Tilbage march til Sin-le-Noble.

14. april 1917:

Major Dziobeck overtager føringen af Regimentet i stedet for den i løbet af natten afdøde Major Grützmaier.

15. april 1917:

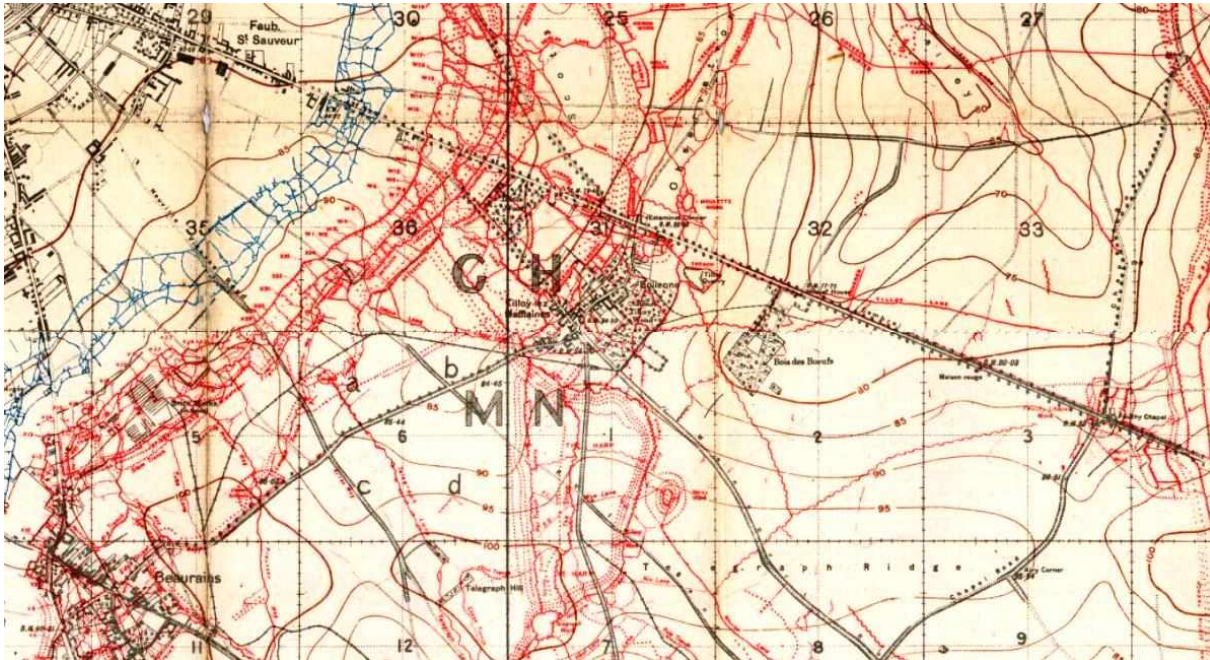
Regimentet afgør i retning Solesmes. Der bliver indkvarteret: I. Bataillon i Romeries, II. Bataillon i Escar-main, III. Bataillon i Vertain.

16. april 1917:

Videre march til Nohain i hvil. I. og II. Bataillon i Bohain, III. Bataillon i Brancourt. Major von Grawert ud-nævnes til Regimentskommandør. – Dagen under Arrasslaget havde kostet Regimentet store tab. Allerede den 2. april, hvor IX. Reserve-Korps under General v. Dieffenbach med 11 ID, 17 RD og 220 ID havde overtaget afsnittet mellem St. Laurent og Craiselles fra de saksiske 23 og 24 ID, var angrebsforberedelser tydelige. IX. Res.Korps forstærkedes af 18. Res.Div. Den 9. april kom så englændernes generalstorm efter dages trommeild på strækningen mellem Lens og Bullecourt. Nord for Lens gennembrød fjenden vore stillinger. Om natten til den 12. april måtte Vimy-højderne rømmes, hvorfra fjenden fik et fremragende udsyn til vore bageste områder. Over

indsatsen af vores artilleri, hvis støtte flere gange blev fundet for utilstrækkelig, findes i Regimentshistorien over Reserve-Feldartillerie-Regiment 17 følgende forklaring:

Fjenden lagde vore infanteri- og artilleristillinger, adgangsveje og landsbyer under en kraftig forstyrrelse sild dag og nat. Gennem en spærreskydning forsøgte han at forhindre trafik frem til forreste linje. Artilleriet blev planmæssigt og med store mængder ammunition bekæmpet. Vore grave blev med stigende voldsomhed beskudt, mens flyangreb på vore balloner og indkvarteringer øgedes. Hvem kunne endnu tvivle på, at et større angreb forestod? 2./17 blev med omkring 600 24-cm granater fuldstændigt sammenskudt, mens enkelte batterier i perioder kun havde 1-2 anvendelige pjecer. Og i dette kritiske øjeblik svigtede også genforsyningen med ammunition. Batterierne havde i gennemsnit oplagt 1.000 – 1.200 skud. I denne nødsituation blev bekymringerne over manglende genforsyning af Major Meitzen og hans stab videreformidlet til Division. Situationen var ganske enkelt fortvivlende. Det eneste ammunitionsdepot for Divisionen var placeret alt for langt fremme i Vis-en-Artois. Det viste sig allerede Påskesøndag for uholdbar, og måtte flyttes til Servin Ferme. Efter en livlig forstyrrelsesild hele natten, begyndte den 9. april 1917, en mindeværdige Påskedag, begyndte kl. 0530 trommeild langs hele fronten af en uohørt voldsomhed, fra hvis uophørlige rullende brag end ikke eksplosionerne af de tungeste kalibre kunne høres. På trods af denne vanvittige beskydning, indsatte vore batterier uden at tøve deres spærreskydninger som det fjendtlige angreb begyndte. Senere blev alle synlige mål: fremkørende batterier, infanteri, kavaleri og kampvogne (af 3./17) med observeret virkning taget under beskydning. De ødelagte telefonforbindelser blev hele tiden retablerede af de opofrende, utrættelige linjepatuljer. 9./17, hvor samtlige pjecer enten var ødelagte eller delvist begravede, rømmede stillingerne medbringende sigtesøjle og bundstykke. Også 2./17 måtte vige, efterladende sig de totalt ødelagte pjecer. Alle overhovedet disponible pjecer blev bragt frem. 10./17 blev indsat stik øst for Monchy. 3 pjecer fra Nahkampbatterie 220 blev overdraget til 8./17 og to pjecer fra den midlertidige luftværnsdeling Huster blev overført til 6./17, der ligeledes havde lidt materieltab. Protserne blev trukket helt frem, så der hele tiden kunne foretages stillingskifte. Hvis tilstrækkelig ammunition havde været til rådighed, havde der været uanede muligheder mod mængden af opdukkende mål. Nu blev infanteriet på grund af den mangelfulde artilleristøtte tvunget til at vige for den voldsomme fjendtlige storm og falde tilbage til Monchy-Riegel. Også feltartilleriet indtog i løbet af eftermiddagen og den følgende nat stillinger længere tilbage. Stabene II. og III./17 forlod deres kommandostationer i Monchy på grund af den voldsomme beskydning, og flyttede til barakker i den sydlige kant af Bois-du-Vert. Stab I/17 skiftede fra Monchy-Riegel til Monchy. I løbet af natten mellem Påskedag og 2. Påskedag, tirsdag, lykkedes det Major Meitzen under værste tænkelige omstændigheder at etablere en nogenlunde reguleret transport af ammunition fra depotet ved Servins Ferme. Det var imidlertid tydeligt, at depotet ikke kunne forblive her. Med den store trafik og den fremskudte placering måtte der allerede næste dag forventes en planmæssig beskydning. En forespørgsel ved Division, hvortil depotet skulle flyttes, forblev ubesvaret. Af denne grund forlagde Major Meitzen på eget ansvar næste dag depotet til Belonne. Allerede samme dag kunne det her tages i anvendelse. Som følge af den generelle bedring i ammunitionssituationen, fik lykkeligt også slaget en bedre drejning. I løbet af tirsdag eftermiddag blev tre kraftige angreb på Monchy afværget af spærreild. Ved Bois du Vert, hvorfra hele området kunne overskues fra den skovklædte bakke, forsamledes observationsofficererne. De havde deres batterier i fast hånd og opnåede gode resultater. På den store vej Arras-Cambrai blev en kampvogn skudt i stykker, mens andre blev tvunget til at vende om. Om aftenen foretog samtlige batterier stillingskifte til området syd for Boiry. Her blev der tidligt om morgenen omkring kl. 4 fra feltartilleri-kommandøren modtaget underretning om, at fjenden efter oplysninger fra en tilfangetaget englænder, den 11. april om morgenen, ville gennemføre et kraftigt angreb på Monchy. Dette gjorde situationen yderst kritisk, da batterier netop var under stillingskifte, eksempelvis 4./17 og 6./17. Da de første anmodninger om spærreild blev påkaldt med lyskugler omkring kl. 0430, måtte de batterier, der endnu var i deres oprindelige stillinger, dække hele fronten. Det varede ikke længe, så dukkede af morgendis den første kampvogn op på vejskråningen syd for kirkegården i Monchy i et adstadigt tempo. 7./17 lagde den øjeblikkeligt under ild. Selvom sigtelinjen var direkte, forhindrede haubitsernes dybdespredning en hurtig opnåelse af træfning. Vores infanteri gjorde et dristigt, men forgæves angreb med håndgranater. De måtte vige, da kampvognen skød med sine revolverkanon i alle retninger. De var imidlertid ikke i stand til at overvinde den 2 meter høje skråning, og kørte langsomt frem langs vejen. Så lykkedes det endeligt 7./17 at opnå en træffer, der bragte den til standsning. I mellemtiden var to andre kampvogne kørt frem over vejen Wancourt – Monchy over mølle sænkningen syd for Monchy. For at kunne beskyde disse, lod Hauptm. Waltfried beslutsomt 4./17 og 6./17 køre tilbage i deres gamle stillinger, for herfra under direkte observation at bekæmpe det fjendtlige angreb. Oberlt. Kloster gik endda med en pjece fra sin 4./17 og endnu en ammunitions protse i trav frem på bakken ved M.G.-skoven, og skød herfra til infantriets store jubel, de to kampvogne i mølle-sænkningen sønder og sammen, den ene på 500 meters afstand, den anden på en lidt længere. Med den resterende medbragte ammunition beskød det mod Monchy fremtrængende infanteri. På den måde blev hele området mellem Monchy og Bois du Vert rensat og det fjendtlige angreb bragt til standsning.

Over sine oplevelser med 1. Kompanie, fortæller Vizefeldwebel Warnke under den 17. april 1917:

Siden starten på måneden ligger vi umiddelbart syd for Arras i stilling ved landsbyen Tilloy. Hele dagen lå en kraftig beskydning over gravene, som fra Langfredag til tidligt 2. Påskedag hele tiden blev voldsomme. II. Bataillon lå i forreste grav, I. i beredskab. 1. Påskedag, mandag, angreb englænderne i tætte masser med mange kampvogne. Han brød igennem til højre for os, og var pludseligt fremme i 2. og 3. grav. En stor del af II. Bataillon og 2.-4. Kompanie var ødelagt. 1. Kompanie, der lå lidt længere tilbage, måtte støde frem og optage de tilbagerykkende. Det var en grim tur gennem spærreilden. Vi havde ikke ligget længe i granathullerne, så var vi omgået og måtte tilbage til den sidste etablerede stilling. Fjenden fulgte hurtigt, og forsøgte at fordrive os, men blev dog afvist. Kampvognene fulgte langsomt efter og var til sidst kun 20 meter væk, hvor de skød med M.G. og kanoner. Vi var fuldstændig forsvarsløse herimod. Artilleristøtte havde vi denne dag overhovedet ikke, for en stor del af pjecerne var blevet ødelagt af englænderne. Hen under aften brød fjenden endnu engang igennem til højre for os, så vi næste morgen måtte rømme stillingen. Et stykke længere tilbage indrettede vi os i nogle kraterer. I mellemtiden var også III. Bataillon blevet indsat. Ikke lang tid efter hed det, at fjenden allerede var i en lille skov bag os. Altså endnu engang: »Omkring, march!« 1. Kompanie retning den lille skov. Her opholdt der sig imidlertid kun en lille patrulje, så vi besluttede os til at falde længe tilbage. Bag skoven blev der med alt hast gravet en ny stilling. Englænderne fulgte med store masser i skyttelinjer og i kolonner, endda med kavaleri. Nu blev vores artilleri igen indsat og slog godt ind i kolonnerne. Om aftenen angreb englænderne endnu engang, men blev afvist med store tab. Dette gentog sig flere gange i løbet af natten. Det var et held, at det fjendtlige artilleri ikke længere helt var klar over, hvor vore stillinger var placeret. Næste morgen blev vi afløst af bayernerne og marcherede to timer til Biache. Vi var dårligt nået frem, får vi igen blev alarmeret. Det hed sig, at fjenden var trængt ind i Monchy. Vi måtte altså endnu engang frem og grave os ned på en bakke. Herfra havde vi en fin udsigt. Hele området var fulde af skyttelinjer, artilleri bragt frem i åbne stillinger, endda ammunitionskolonner og til overflod endda enkelte fjendtlige kavaleriregimenter i strakt galop. Vores tunge artilleri skød hele tiden midt ind i dette, så der ikke blev meget tilbage. En virkelig bevægelseskrig. Det lykkedes ikke Tommy at komme længere, hvorfor vi om aftenen kunne rykke ud. Vi var imidlertid også fuldstændig kaput og gennemblødt.

Af sine erindringer berettet Lt.d.R. Lange, 3. Kompanie:

Bemærkninger til indledning: Påskemandag foran Arras. Delingerne fra 3. Kompanie, RIR 76 ligger i 3. stilling (lergrav, artilleri beskyttelsesstilling og Wieland-skanse i den nordlige kant af Tilloy-les-Mofflaines). Over stillingen ligger en voldsom artilleriild. Omkring kl. 6 begyndte engelsk infanteri at storme. Kl. 9 var 1. og 2. linje løbet over ende. Fjenden ligger foran Wieland-skansen. Fordi det var lykkedes 3. Kompanie rettidigt at besætte deres afsnit, stødte fjenden på hårdnakket modstand.

Det var i mellemtiden blevet lyst. Vi står bag hinanden på trappen. Nedslagene ligger stadig over Wieland-skansen. Englænderne skyder imidlertid ikke længere så vildt.

Så pludseligt – men tror næppe mere sine sanser – hører beskydningen op som på kommando.

Alle frem! De kommer! De kommer! Forløsning!

De grå morgenlys er et øjeblik generende. Vi tumler som berusede gennem graven, som i løbet af den sidste nat er forvandlet til en oprodet forvirring.

Meget tæt på skyder tyske maskingeværer. Enkelte skud falder. Englænderne må have taget Tilloy og allerede fremme foran Wieland-skansen.

Med tre grupper besætter som som befalet en flankeringsgrav, der går parallel med hovedvejen Arras-Cambrai. Graven er mærkeligt nok næsten blevet forskånet. Pigtrådshindringen foran er næsten intakt. Foran en dækning ligger en såret. Som jeg løber forbi, tager jeg hans gevær. Med den kan jeg udrette mere end med min pistol.

Som vi har besat vores stilling og gjort klar til vores grusomme arbejde, kan vi ikke se nogen fjende. Hindringen langs vejen og ruinerne af Tilloy dækker vores udsigt.

Fast besluttet springer jeg ud af graven for at skaffe mig klarhed. Mine folk følger efter. Så ser vi det. Fjenden er brudt igennem ved højre nabo. De strømmer frem over »Observationsbakke« i retning mod Monchy-Riegel. Bølge efter bølge ruller langsomt frem over de hidtidige tyske stillinger.

Det var et mål for os, som vi ikke kunne ønske os det bedre. Med fritstående skydestilling åbner vi en rasende hurtigild, og tvinger Tommy ned i granathuller og grave.

Hurrabrølene fra vores folk over resultatet er næppe døet hen, før der helt pludseligt over vore hoveder gennem røg og støv dukker et engelsk fly op. Det flyver så lavt, at man kan kaste sten efter det. Flyet skyder på os med sine maskingeværer. Vi må springe tilbage i graven og trykke os til væggene. Gudskelov skyder han så dårligt, at vi ikke har tab.

Som flyet igen var forsvundet, og vi kunne stikke hoveder op igen, dukkede foran vores venstre flanke de første englændere op fra ruinerne af Tilloy. En Tommy sidder tæt ved mig bag en mur. Han vinker til mig og råber: »Come on!«. Som svar sender jeg et skud ind i muren, og herefter viser han sig ikke igen.

Vi kan ikke forhindre fjendens gennembrud af vores højre nabo. Hvis også fjenden bryder igennem syd for Tilloy, vil vi her i Wieland-skansen være fortabt, ikke mindst fordi lergraven lå i ryggen på os. Da jeg gør kompagniføreren opmærksom herpå, mener han, at han i første omgang måtte afvente ordre fra bataljonen.

Er der overhovedet stadig forbindelse med bataljonen? Eller er vi her allerede fuldstændig omringet? Jeg går derfor tilbage til min post og skyder, skyder så lange, at jeg ikke længere har ammunition.

En engelsk kampvogn, der netop i dette øjeblik viser sig foran mig, indhylles i en enorm, sort røgsky. En stikflamme skyder lodret i vejret. En træffer fra vores artilleri? Vi har hele formiddagen kun mærket lidt til vores eget artilleri!

Sergeanten-wald til venstre for os er på engelske hænder. Fjenden samler sig her til fornyet fremstød. En enkelt, meget tung granat, lander midt heri og forårsager blodigt arbejde. Englænder flyver gennem luften.

Jeg drejer mig mod min nabo for at få nogle patroner. Så opdager jeg, at graven er rømmet for folk. Jeg står mutters alene. Formentlig har jeg på grund af larmen ikke hørt råbet fra min nabo.

Så er der ikke længere noget der holder mig. Jeg styrter tilbage og indhenter mine kammerater kort før lergraven. På kanten af graven sidder en purung dreng fra vores kompagni. Som han vil springe ned i graven, bliver han ramt. Uden at give en lyd fra sig, ruller han ned for mine fødder – en soldats skæbne!

Englænderne trænger efter mod graven. Vi holder dem på afstand med håndgranater. Vi forsøger bag os at få bragt et maskingevær i stilling. De tre mands besætning falder til enkelte, velsigtede skud.

Hvis det kan lykkes at bringe dele af kompagniet i stilling bag den bageste skråning af lergraven, og herfra dække tilbagegangen af de øvrige, er en undvigelse fra fælden ikke helt udelukket. Som jeg imidlertid igen kan se ned i graven, møder der mig et vildt virvar. Resterne af kompagnierne fra forreste linje strømmer fra alle sider til lergraven. De forsøger bagud og til siderne at slippe ud af denne heksekedel. Engelske maskingeværer, som vi ikke kan se, holder i den grad siderne og bagkanten af graven under ild, at det ikke lykkes nogen af vore folk at slippe igennem. Når det lykkes dem at komme op på skråningen, og netop som de vil springe over kanten, falder de sammen som ramt af en hemmelighedsfuld, usynlig hånd, og ruller tilbage i lergraven.

På trods af alt det grusomme, som mine øje opfatter, må også jeg derhen. Skulle der dog ikke alligevel være en udvej? Tilfældet vil, at jeg bag et hjørne af graven, hvor nu alle klumper sig sammen, og ikke ved, hvor de kan beskytte sig mod en tilfældig geværkugle eller håndgranat, møder min ven Josef Hachmöller. Vi havde været sammen på officerskursus, og havde siden været uadskillelige venner.

En kammerat, der sidder ved siden af mig, rammes af et skud i overlåret. Han bløder kraftig. Jeg vil tage bukserne af ham og forbinde ham. Så hører skydningen op. Englænderne trænger i store skarer fra Wieland-skansen ind i lergraven. Jeg lader mig ikke forstyrre i mit arbejde, indtil jeg bliver revet op af en Tommy, og bliver opfordret til at lægge mine våben. Jeg gør det, fordi der ikke er andre muligheder. – Englænderne synes berusede. En af dem ved i sin beruselse ikke mere, hvad han skal gøre. Han skyder en af vore ældre fra kompagniet, der for længst havde lagt sine våben, på kort afstand en kugle for brystet, så han falder død om. De rækker os deres flasker og uddeler cigaretter og miner: »The war is finished for you!« - De har ret, krigen er slut for os. Vi behøver ikke længere at kravle ned i en skyttegrav; vi kan roligt sove hver nat, og for sikkert af Tommy tilstrækkeligt at spise. Vi kan i alt ro afvente krigens slutning.

Virkede denne tanke ikke utrolig tillokkende i sig selv? Burde vi ikke omfavne hinanden og græde af glæde over, at det endeligt var forbi?

Men nej! Glæden vil ikke komme. Jeg frygtede for udgangen af dette slag, for fædrelandet. Ville det lykkes for vores ledelse, igen at stoppe dette hul i fronten? Hvordan ville det gå os i fangenskab?

Det var spørgsmål, der hvilede enormt tung på sjælen, og som ikke lod mig i fred.

Englænderne pressede: »Come on, Fritz!«

De førte os over vejen og så tilbage i retning af Arras.

Vi kom derved gennem vores tidligere stillinger. Hvor frygteligt var de ikke tilredt af de engelske granater! Der er næsten intet tilbage af stillingen, der kan genkendes. Markerne er oversået med døde. Tommy har haft forfærdende tab. Engelske sanitetssoldater var i fuld gang med at bringe de sårede tilbage. Der bekymre de sig om en tysker. Han ligger på en teltflage i en stor blodpøl. Det ene ben synes kun at hænge fast i nogle få stumper muskler. Han klagen vil aldrig forlade mine øre!

Ud af Arras kom hele tiden nye reserver, nye kampvogne, nye batterier. Hvad skal der blive af os!

De forbipasserende engelske soldater forlanger indtrængende om erindringer: »Souvenir! Souvenir!« Jeg rækker min elektriske lommelygte.

Som vi går gennem en løbegrav, river én mit lommeur ud af lommen. En underofficer, der går foran mig, får endda revet sin vielsesring af fingeren.

I Arras fører vores vagtmandskab os gennem byens hovedgade, der er omgivet af skeletartige rester af træer. Tropper i sluttede formationer passerer forbi os, alvorlige, tavse, som det sømmer sig for soldater, der drager i slag.

Ødelæggelserne i Arras mindskes hele tiden fra øst mod vest. Det er underligt, at befolkningen trods alle farer, stadig lever i kældrene under ruinerne. Nu, hvor de tyske granater ikke længere kan nå byen, er befolkningen kommet ud på gaderne for at håne og spotte os. Foran døren til et hus står en hvidhåret franskmænd og svinger med et fransk flag i sine snavsede hænder. Med den anden hånd laver han bevægelser over halsen og råber så højt han kan: »*Allemagne perdue! Allemagne perdue!*« Selvom vi ikke netop var i den bedste stemning, måtte vi alligevel grine af den tåbelige gamle franskmænd.

I byens vestlige befæstningsanlæg samledes fangetransporterne fra hele fronten. Vi må aflevere vores stålhelme og knive. Jeg er ikke så heldig, som de andre. Min hue ligger i Wiegand-skansen i min dækning. Jeg måtte i fremtiden passere verden uden hovedbeklædning.

Enkelte af os afhøres af en engelsk officer og udspurgt efter alle kunstens regler. Jeg bliver lykkeligvis forskånet.

Vi stilles op i fire-kolonne og marcherer mod vest indtil vi som en kvægflok drives ind i en pigtrådsindhegning, omgivet af engelske vagtposter. Et beskyttende tag findes ikke. Vi må tilbringe natten under åben himmel uden beskyttelse mod den kolde aprilnat. Snart hagler det, snart sner det, snart står måne og stjerner klar på himmelen. Det er imidlertid isenede koldt og hen under morgen sætter det endda ind med let frost.

De engelske poster går rundt om vores lejr, indhyllet i tykke frakker. Vi misunder dem meget! Vi ved ikke, hvordan vi skal beskytte os mod kulden, og klumper sammen som får, der angribes af hunde. En teltbane, som ved et lykkeligt tilfælde er sluppet igennem, bliver lagt over vore hoveder. Ingen orker at snakke. Vi er alle nedslæde, u lykkeligt, af skæbnen efterstræbte mennesker. Og hvad var der egentligt at snakke om!

Ind i mellem falder en af os sammen, som ramt af et lyn, for så øjeblikkeligt igen med et sæt at rette sig op. Det er søvnen, der overmander os af ren og skær udmattelse, uden at vi kan værgе os imod den.

Sove, sove! Hvis vi vare kunne lægges os ned og sove et øjeblik! Vi er dødeligt udmattede. Hvis vi imidlertid lægger os på den af hagl og sne opblødte jord, og ikke forsøger ved at bevæge os, eller ved at krybe sammen for at holde varmen, vil vi spille hasard med vores liv.

Vore lettere sårede er blandt os. De lider ufatteligt. Der i hjørnet ligger en med en såret arm. Hans uniform er dækket af blod fra top til tå. Hans ansigt er ligblegt. Vi kan ikke vække ham. Selvom vi ryster han krop, lukker han ikke øjnene op. Hvad skal der blive af ham? Englænderne bekymre sig ikke om vore sårede.

De gav os om aftenen nogle dåser med kød. Hver tre mand måtte deles om en lille dåse. Stykke er så lille, at det næppe lønner sig at åbne munden.

Ved siden af vores indhegning står en træbarak, bestemt for vores fangne tyske officerer. Den er ligeledes omgivet af pigtråd og bliver særlig tæt bevoget. Som det bliver lyst, ser vi nogle bekendte ansigter. Vore officerer synes heller ikke at have sovet meget i den kolde nat, men havde i deres barak været beskyttet mod aprils luner.

Inden vi den følgende dag blev bragt videre, fik her af os to hårde skibsbeskøjter. Hvis det skulle være hele dagsportionen, vil vore maver ikke blive overbelastede.

Vores deling ledsages af en engelsk kavalierist. Ride kan englænderen. Man hans hjelm sidder forfærdeligt. Havde vores gamle regimentskommandør set dette, ville fyren have fået et møgfald og fået sat hjelmen rigtig.

Som vi kommer gennem landsbyerne må vi hele tiden finde os i, at civilbefolkningen generer os. Vagtmandskabet forsøger bedst muligt at beskytte os herimod. Det forekommer at børn råber efter os og endda kaster sten mod os. Så springer en kavalierist mod dem, så de skrigende løber tilbage til deres huse.

Efter en march på 5-10 kilometer når vi en stor samlelejr. Det vrimler her med tyske fanger. Heller i denne lejr findes der barakker. Vi skal altså heller ikke opholde os ret længe her. Endnu en ubehagelig nat står foran os.

Vore sårede er denne morgen før vores afmarch bragt under lægelig behandling. Om eftermiddagen får min ven Hachmöller af en engelsk officer ordre til, i vores lejr, at sammensætte et arbejdskommando på 400 mand og 20 underofficerer. Vi hjælper ham med at finde flest mulige fra Regimentet. Som kompagniet er opstillet, bringes vi til et særligt indelukke, hvor vi modtager tæpper og levnedsmidler. Folkene er så udhungrede, at det kun med allerhøjeste besvær lykkes os nogenlunde retfærdigt at fordele det. Over modtagelsen af tæpperne havde vi gældes os som en barn juleaften. Tæpperne kom til god nytte om aftenen. Vi klynger os sammen på jorden, lægger tæpperne over hovederne, og søger af udmattelse hurtigt ind.

Vi sover ikke som i en himmelseng, men når man i to døgn ikke har lukket et øje, sover man den tredje nat godt, også selvom lejet er den kolde, hårde jord. Man sover heller ikke uafbrudt mellem kl. 7 aften og 7 morgen. Så havde vi næppe kunnet bevæge en knogle næste morgen. Som det begyndte at lysne rejste vi os, tilfredse – vi har jo sovet, ingen granater har forstyrret os, ingen gruppe- eller delingsfører har råbt os ud af den gode søvn: Alle ud, Afløsning! Kan I så komme i gang!

Denne morgen meldte de første syge sig.

De engelske vagtposter fortæller, at vi skal sendes videre i dag. Hvorhen ved ingen af dem, sandsynligvis til England. Det passer mig ikke. Jeg vil helst blive på fransk område, for jeg havde allerede fra første dag haft til hensigt at flygte. Mellem England og Frankrig ligger meget vand, og på det at sejle forstår jeg mig ikke meget på, selvom min vugge stod ved vandkanten.

Om eftermiddagen blev det pludseligt meddelt, at vi skulle træde an og bringes til den nærmeste banegård.

Vejen dertil var ikke lang. Vores transporttog var ikke ankommet, som vi nåede banegården. Vi må vente, og placeres på en mark overfor banegården, presset sammen som en kvæghjort og omgivet af vagtposter.

Vi måtte vente i tre timer under så forfærdende snebyger, som vi sjældent havde oplevet. Da vi så endeligt måtte sidde op, var vi alle gennemblødt til skindet. Vi får naturligvis ikke passagervogne, men staves sammen med kvægvogne uden bænke. Uniformsjakkerne bliver taget af og vredet. For at bringe blodet i omløb, begynder vi at gå rundt i vognen i parademarch, mens vi synger »Deutschland, Deutschland über Alles« og »Es braust ein Ruf wie Donnerhall«. Det kunne englænderne tilsyneladende ikke tåle, for de forbyder at vi synger. Dørene lukkes og forsegles. Toget kører, og for os begynder nogle frygtelige timer.

Under den lange venten var vi blevet trætte og matte. Man kunne ikke stå, ikke ligge, ikke sidde. I bunden af vognen var der store revner, hvorfra den kolde luft susede ind. Alligevel lagde nogle af folkene sig ned i deres fuldstændig gennemblødt uniformer. Kunne den menneskelige krop tåle noget sådant, uden at tage frygtelig skade? Vi advarede dem, og opfordrede dem til så vidt muligt at holde sig i bevægelse. De faldt hen i ligegyldighed, som altid sætter ind, når den psykiske modstandskraft svigter. Sløvheden er ikke længere os fremmed. Tidligere havde vi egentlig ikke mærket den, men i skyttegravene havde den hele tiden været vores ledsager. Den tog os i sine beskyttende arme, når det ikke længere kunne gå videre, når vores nerver svigtede. Sløvt krøb vi sammen på bunden, og rejste os kun når kulden drev os. Så løber vi rundt og blev så kastet mod et hjørne, når toget pludseligt standsede, hvad det gjorde ved næsten alle små banegårde.

Sidst på aftenen holdt toget på en større banegård. Lyset fra buelamperne skinnede gennem revnerne i vognen. Som jeg kikkede ud gennem en sprække, som mest lod lyset skinne igennem, kunne jeg lige netop foran mig se på banegårdsskiltet, at vi opholdt os i St.Pol. Jeg vidste, at St. Pol lå ca. halvvejs mellem Arras og kysten. Ville rejsen virkelig gå til England?

Først næste morgen blev dørene lukket op på en lille banegård. Man gav os mulighed for at komme ud i solen. Franske kvinder og børn samledes sig om os for at overbeglo og generer os.

Vi får endeligt igen lidt at spise. Portionerne er igen så små, at det næppe lønner sig at besvære maven med den. Drikkevand henter vi ved en pumpe, der står på banegården.

Efter et kort ophold bestiger vi igen vores rullende fængsel. Dørene lukkes og forsegles. Hvornår vil denne forfærdende rejse få sin afslutning?

Vi kører hele dagen og hele natten. Da vi endeligt tidligt på morgenen den tredje dag ser dagens lys, stiger ud og forstyrret kikker på omgivelserne, går vi en ejendommeligt observation. Vi befinder os på en lille, ubetydelig banegård, og ser rundt om os skove og bakker. Der er ingen spor efter vand. Befinder is os på en banegård bag den engelske eller den franske front? Dette kan umulig være banegården på et sted langs kysten! Var var det så for en dump buldren i det fjerne? Kan det være kanontorden, der fra fronten helt svagt når frem til os?

Krigsfangekompagniet, No. 58 Prisoner of War Company, bliver på fransk område, og kommer i en baraklejr syd for Proyard på vejen mellem Amiens og St. Quentin.

20. Kampe i Siegfried-stillingen ved Havrincourt

Situation:

Slaget om Arras fortsatte, og bandt i høj grad enheder i anden halvdel af april. I midten af april begyndte franskmændene på begge sider af Reims, efter daglang trommeild, deres angreb mod vidtrækkende, strategiske mål. Trods voldsomme anstrengelser lykkedes det ikke franskmændene at vinde terræn.

25. april 1917:

Den påtænkte 3-ugers hviletid afbrydes. I. og III. Bataillon transporteres til Cambrai, og marcherer til Cantain, hvor den afløser IR 361 fra 4. Erz.Division.

26. april 1917:

III. Bataillon afløser som kamp, I. som beredskabsbataljon. K.T.K. har underlagt syv kompagnier, mens B.R.K. kun disponerer over et. Stillingen er delvist godt udbygget, mens en del endnu kun er under etablering. Fjenden har endnu ingen sammenhængende stilling foran fronten, da de på steder har arbejdet sig ind på 200 meters afstand, og her har etableret flere støttepunkter, stærkt besat med Lewis-maskingeværer. Foran vore egne stillinger er fremskudt underofficersposter.

27. april 1917:

II. Bataillon transporteret fra Bohain og går i kvarter i Cantain.

29. april 1917:

Om aftenen lykkes det en dristig patrulje under Lt. Venzmer at nedkæmpe en fjendtlig post og tage en korporel og 4 mand til fange. Herom står der i krigs dagbogen:

Patruljeoperation den 29. april 1917

- Opgave: Angribe den fjendtlige post a og om muligt tage besætningen til fange, eller forstyrre den med geværlid og om muligt fordrive.
- Styrke: Angrebsstyrke: Fører Leutnant Venzmer, Unteroffizier Lutter, Gefreiter Südekum, Oleinik, Stutt, 11./76
Afspærringsgruppe: Grfr. Schroeder, Musk. Suck, Schufter, Schenk, Stuhr, 11./76.
Venstre sidedækning: 1 underofficer, 6 mand, to lette M.G., 10./76.
- Ledelse: Leutnant Venzmer. Starttidspunkt: 2130. Afslutning kl. 2255.

Gennemførelse

Mellem kl. 2115 og 2245 lagde 1. M.W. forstyrrelsesild mod Gravafsnit e (30 miner)

Kl. 0930 ankom angrebsstyrke til den sprængte kanalbro g, for langs skråningen at snige sig ned på Post a. Under passage af kraterkanten under heftig geværlid. Posten var allerede besat. Under tilbagegang over kraterkanten blev styrken bemærket og heftigt beskudt fra Gravafsnit e. Den fandt dækning bag nogle kridt-blokke og ventede her mens det var mørkt. Afspærringsgruppen sikrede mod post b, venstre sidedækning mod Post c og den bagved formodede skanseenhed.

Kl. 2230, efter mørkefald, havde den fjendtlige ild beroliget sig. Den fjendtlige post a var i mellemtiden blevet forstærket med 4 mand, af hvilke to liggende havde fundet dækning foran postkanten.

Kl. 2240 forlod Utffz. Lutter, Gefr. Südekum og Gefr. Stutt kraterkanten for at omgå venstre flanke af Post a, og trængte frem til Punkt h på skitsen.

I mellemtiden havde Leutn. Venzmer og Gefr. Oleinik i den sydlige kant af krateret etableret en håndgranatstilling, omkring 35 meter fra målet. De kunne fra Post a høre ladedreb og ophidset tale. I dette øjeblik kastede de to, og hurtigt derefter endnu to håndgranater mod Post a, som lå god, og som det senere viste sig, sårede en englænder flere gange i benet. Eksplosionen af de fire håndgranater var tegn til storm. De 5 mand trængte højt hurraråbende ind i posten, der var fuldstændig forvirret, og ikke vidste, hvorhen de skulle vende sig. Flere af fjenden afgivne skud ramte ikke. En englænder, der senere viste sig at være underofficer, kastede en håndgranat, der lettere sårede Gefr. Südekum på læben og forsvandt. Utffz. Lutter og Gefr. Südekum, uagtet af sidstnævnte blødt kraftigt, løb efter ham, og vendte først om på ordre fra Lt. Venzmer, der anså forfølgelsen for nytteløs.

I mellemtiden udspandt der sig i posten en kamp, da de fem englændere kun stod overfor 3 modstandere. Med ankomsten af Utffz. Lutter og Gefr. Südekum blev englænderne overvældet, hvorunder en englænder, der havde mistet sin stålhjelm, fik et betydeligt sår i hovedet på grund af et kolbeslag. Under den afsluttende kamp udmærkede sig i sær Gefreiter Oleinik på grund af sit uimodståelige gåpå mod.

Uden hensyntagen til egen post, afgav modstanderen i gravafsnit e en livlig gevær og M.G.-ild.

Kl. 2250 ankom afspæringsgruppen til Post a, hvor de assisterede med indbringelsen af fangerne.
 Kl. 2255 var enheden igen tilbage ved den stående patrulje d. Efter afslutning på operationen beskød 1. M.W. og 2. G.W. på venstre fløj forstyrrelsesild mod Post e.

Resultat: 1 Lance-Korporal og 4 mand fra 8. Duke of Wellington, 32 Brigade, 11. Division taget til fange, heraf to sårede.
 Egne tab: 1 mand lettere såret.

Alle medlemmer af patruljen, specielt Leutnant Venzmer, Uffz. Lutter og Gefr. Südekum, Oleinik og Stut har forholdt sig fremragende. Under opklaring før operationen udmærkede sig Lt.d.R. Krohn, under ledelse af M.W.-ilden Lt.d.R. Schlottfeld ved deres utrættelighed og urokkelighed.

Gez. v. Dorrien, Hptm.d.R. u. K.T.K.

Maj 1917:

I løbet af måneden blev den fjendtlige aktivitet betydelig kraftigere. Stillingen ved Havrincourt og selve landsbyen beskydes kraftigt. På en enkelt dag blev 11 fjendtlige lækballoner observeret. Fjenden arbejder på udbygning af sin stilling.

13. maj 1917:

Stillingen overtages af IR 90 fra 17. ID.

14. maj 1917:

I. Bataillon marcherer til Marchinnes, II. og III. marcherer til somain, hvor de går i kvarter.

16. maj 1917:

Den kommanderende general hilser på Regimentet.

21. Kampe i Artois

Situation:

Også ved Arras forsøgte englænderne i maj at opnå et for dem gunstigt resultat. Alle anstrengelser brød imidlertid sammen overfor det jernhårde tyske forsvar. De hårde kampe beskrives på anskueligvis i et værk fra Rigsarkivet »Osterschlacht bei Arras«, der hylder vore tropper på følgende måde:

På tysk side har den engelske offensiv kostet store ofre i terræn, materiel og mennesker. Over en bredde på 28 kilometer blev fores front på steder trængt op til 8 kilometer tilbage. Selvom hans strategiske hensigter fuldstændig blev ødelagt, kunne englænderne modsat høste to taktiske resultater af stor betydning. Erobringen af Vimy-højderne, og indbruddet på højre fløj af Siegfried-stillingen. Det samlede tyske tab beløb sig mod slutningen af maj til omkring 85.000 mand, og de engelske efter forsigtige skøn, det dobbelte. Cambrai og Douai, målet for den engelske offensiv, lå stadig langt bag fronten, og der var blevet stille om Nivelles store plan om en march mod Mons. Disse blodige heltkampe i april og maj var i tysk storhed og styrke en værdig efterfølger for det forgangne års overmenneskelige handlinger og indsats. De, der bar kampen, officerer så vel som mandskab, førere og førte, forlod tungt om hjertet de kratermarkerne i Artois, der dage og nætter krævede uhørt store sjælelige belastning. Et forsvarsslag af uhørte dimensioner passerede vore øjne, og krævede det vanskeligste, der overhovedet kan kræves og ydes af en militær enhed. Det virker også således efterfølgende i erindringen. De kender ingen jubel, ingen begejstring, for fortøner sig hurtigt bagefter i hukommelsen som en uvæsentlig episode i den hastende række af større og mindre kampsucceser. Man forlod området som sejrherter, uden følelsen af at have sejret. Man gik midt blandt sammensmeltede enheder, uden i særlig grad at være opmærksom på hullerne. Man vidste jo på forhånd, at indsatsen ville koste halvdelen, måske endda endnu mere. Man beder ikke om tak, man forlanger ingen anerkendelse. Der hersker kun én følelse: Jeg Lever! Det synes, som livet igen er blevet skænket, og anser livet som en gave fra Gud, da man for længst var begyndt at regne livet i uger eller dage. Angrebsslaget bliver båret af begejstring, forsvarsslaget af pligtfølelse. Heri ligger deres karakteristikum, heri ligger samtidig deres tragedie.

Om ikke andet modtog hjemstavnens underretningen om den nye store forsvarssucces. Denne hjemstavn, der først nu begyndte at komme sig over den hårdeste vinter i krigsårene. Her og der blussede vel også endnu engang, om end kun i underbevidstheden, en følelse af stolthed og - respekt for kampene derude. Imidlertid havde den store masse, oftest i fuldstændig uvidenhed om de uhyre vanskeligheder under en sådan forsvars-

kamp, for længst vænnet sig til at anse hærens udholdenhed - også i modgang - som en pligt. Man var blevet ufølsom. Tvivlen nagede, da det trods alt var klart, at sådanne sejre var pyrrhussejre, og at de ikke bragte en afgørelse af krigen nærmere - at de tværtimod i stadig mere skrækvækkende omfang, kradsede mærker i folket. På den baggrund var det forklarligt, når Påskeslaget ved Arras dengang ikke fandt den taknemmelig anerkendelse, som det i ikke mindre stort omfang fortjente, ned hine slag, der i hjemstavnens udløste flaghejning og lyden af kirkeklokker. I dag må imidlertid også denne enestående indsats i fuldt omfang æres, for de mænd, hvis navne her i tætte rækker passerer forbi, for en indsats født af pligt, offervilje, selvopofrende tjeneste for Fædrelandet, d.v.s. egenskaber, der ikke kun former et lands skæbne i krig, men også i fredstid.

19. maj 1917:

Banetransport til Somain. I. Bataillon i kvarter i Gouy, II. i Goeluzin, III. i Férin. Kvartererne er dårlige, og bivuaer anvendes delvis som alternativ. – Division er indgrebsdivision – Kompagnierne uddannes til modangreb. Uddannelse i samvirke med feltfly og skansning i Wotan-stillingen.

22. maj 1917:

8 officerer og 14 underofficerer og mandskab deltager i en kejserlig inspektion i Denain.

28. maj 1917:

Kommandøren for I. Bataillon, Hauptmann Albrecht, forsættes til 2. Garde-Regiment z.F.

5-7. juni 1917:

Afløsning af Grenadier-Regiment 5 fra 36 Inf.Div. i stilling sydøst for Monchy på begge sider af vejen mellem Arras og Cambrai. Stillingen er endnu dårligt udbygget som følge af de sidste hårde kampe. Fjenden skyder i stort omfang med gasgranater. Hvilekvarterer i Etaing.

Kammerat Kummerfeld, 3. Kompanie, beretter om livet i Etaing.

Den 8. juni 1917. Det er i dag en smule køligere. Jeg sidder i haven og kikke på den livlige strøm i en lille bæk, Sensée.

Jeg vil fortælle lidt om denne skønne egn. Vejen fra Fouy går over åbent landskab, hvor der overalt står træbarakker. Alle er belagt med militær. Der hersker her en livlig militærtrafik. Jo længere man kommer, jo mere forvildet bliver området. Hvor der endnu gror korn, græsser hestene nu. Man kan tydeligt høre kanoernes torden. En stikvej, der går fra landevejen, vil føre os hurtigere i mål. Vi går gennem dejlige, saftige marker og kommer til den lille flod Sensée og følger den videre. Et pragtfuldt landskab ligger for vore øjne. Små skove, ind imellem landsbyer, men overalt sporene efter krig. Snart efter kan man se Etaing. Kort før landsbyen ligger en pigtådshindring og en skyttegrav, en ubesat stilling. Så kommer man ind i landsbyen. Her er alt stille og tomt. Man må ikke lade sig blikke på gaderne, da de engelske flyvere ofte kommer, og fjenden ligeledes kan se ind i landsbyen fra lænkeballoner. Da Etaing ligger tæt på fronten må fjenden ikke vide, at den er kraftigt belagt med militær, for så vil de straks beskyde den med artilleri. Allerede i kanten af byen ser man enkelte beskyde huse. Alligevel er gaderne meget rene, da man hver aften efter mørkefald gør dem rene som følge af den tyske renlighed. Hvis en besøgende på dette lille sted tror, at der ikke findes i levendes sjæl, finder hurtigt ud af noget andet. Alle huse er fyldte med soldater eller ligger i det skønne vejr på græsset i skyggerne af træerne. Jeg bor i en lille hus sammen med mine kammerater. Der er en lille gård. Laderne står for det meste ud til gaden, og bagved ligger stuehuset. Laden er faldet sammen og også delvist revet fra hinanden, da soldaterne mangler træ til deres ild. Når vi passerer gårdspladsen, som er meget frit er fejlet, kommer man til vores lille hus. Der er ingen døre. Vinduerne er for det meste uden glas, men det er jo ikke så slemt, da det er sommer. Først kommer man ind i et stort værelse. Til en side ligger der træuld, det er kammeraternes sengeleje. Væggene er fulde af søm. Sådanne bruger alle soldater i krig, da de jo har meget at hænge op som gevær, seletøj, jakke, frakke og meget mere. Det hele må have sin plads, så man kan finde sine ting i en fart. I dette rum ligger 20 mand. Så kommer man til et lille værelse. Her er der på gulvet kun plads til fire mand. Ved den ene væg står et bord. Enkelte kasser og en stol er mulighederne for siddeplads. Et lille vindue giver udsigt til en lille have, fulde af grønsager og blomster, selvom den er ret overbegroet. Vi bliver hele tiden mindet om krigen af de skarpe knald fra vores eget artilleri, hvoraf et batteri står lige i nærheden. Længere væk kan man høre bragene og susene fra de fjendtlige granater, der lykkeligvis stadig eksploderer et godt stykke væk. Nu en lille gåtur gennem haven. Der er frugttræer, en masse ribsbuske, roser og hyldebuske. Har har vi bygget os et bord og en bæk, hvor vi ofte sidder. I kanten af haven flyder en lille bæk, der er igen Sensée. På den anden side er der skønne marker hele vejen til en lille skov. Ind i mellem kan man se en større landsby og en bakke, hvor regimentets kommandostation befinder sig. – Og til sidst endnu en lille gåtur gennem vores landsby. Overalt ser man de samme dårligt byggede huse. Vi når den lille kirke, hvor der nu er indrettet hovedforbindeplads. Her ligger mange lettere og hårdere sårede, trofaste krigere. Fra indgangen til kir-

ken kan vi se det sørgelige billede. Under teltflager ligger mange døde kammerater – de led ikke længere. De faldt under kampene i gård aftes, og skal nu begraves. Endnu mangler blot kisterne.

Så sidder vi igen i haven. Det er blevet mørkt. Vore blikke går mod fronten – usikkert stiger lyskugler til himmels og flader igen langsomt tilbage mod jorden. Her og der lyner det op fra de skydende fjendtlige batterier. Så ruller bragene af skuddene i det fjerne, bragene fra eksplosionerne, kamplarmen. Støjen bliver hele tiden kraftigere. I horisonten, hvor fronten ligger, lyner tusinder glimt. Englænderne trommer. De hvide lyskugler stiger i stort antal op fra de tyske stillinger. Det viser, at kammeraterne på trods af den kraftige beskydning, holder skarpt udkik. Så kommer der mellem de hvide, også røde lyskugler op. – Den engelske skydning bliver roligere. Endnu et fjendtligt angreb. Vores artilleri har dårligt set de røde lyskugler før skud efter skud ryger gennem rørene. Det buldre omkring os, så vi ikke længere kan høre et ord. Hvide og røde lyskugler danser på himmelen mellem hinanden. Efter omkring en halv time bliver det roligere, artilleriet hører op, og det synes som at angrebet er afvist.

Sådan tilbringer vi vore timer i beredskab i Etaing.

8. juni 1917:

Stillingen forskyder mod syd. Der bliver arbejdet kraftigt på en udbygning af stillingen. I det sigtbare vejr er der en heftig aktivitet af fly i luften, og en heftig gensidig artilleribeskydning.

13.-14. juni 1917:

Den fjendtlige ild vokser igen til trommeild. Kraftig fjendtlige aktivitet i luften. På tidspunkter over 20 fly over stillingen. Otte længeballoner observerer.

14. juni 1917:

Om eftermiddagen angreb på IR 162 ved »Termitenhügel«. Modangreb med IR 162 og IR 163 uden resultat. III. Bataillon står marchklar i kvarter.

15.-16. juni 1917:

Fjenden svarer igen på fores forberedelsesild til angreb i Afsnit Nord. Også over venstre afsnit ligger trommeild sidst på eftermiddagen. Vores angreb gennem IR 162 og 163 sammen med bayriske stormtropper uden resultat.

17. - 18. juni 1917:

Om natten afløses I. Bataillon som kampbataljon af III./458. II. Bataillon afløser dele af IR 162, der har haft store tab, i Divisionens nordlige afsnit i stillingen for Boiry.

18. - 19. juni 1917:

III. Bataillon bliver kampbataljon i nyt afsnit. Afløsningen meget vanskelig. Herom beretter Hauptmann Niemeyer til Regimentet den 20. juni 1917:

K.T.K. Nord den 20. 6. 17 til Regiment.

Til overtagelse af Afsnit Nord om natten 18. - 19. 6 havde jeg af IR 162 fået overdraget Skitse nr. 1. Efter stormen den 18. 6 formiddag skulle fjenden og egne stillinger være besat som angivet. Regt. 162 formodede kun et mindre hul mellem venstre og højre fløj af Regt. 163. I henhold til skitsen indsatte jeg bataljonens kompagnier til afløsning. 9./76 havde tilsyneladende besat det korrekte afsnit. 10./76 afløste i afsnit 5./162, men ikke i afsnit 6./162, da tilsyneladende ingen fra dette kompagni endnu lå på højde med 5./162. 12./76 skulle afløse dele af 6./162 og lukke hullet frem til regimentsgrænsen. Afløsningen mislykkedes totalt, da der efter melding fra føreren af 12./76, Lt. Hammersten, 6./162 overhovedet ikke blev antruffet. Efter melding fra Lt. Hammersen var af nævnte kompagni foruden kompagnifører, kun 1 officer og en ordonnans tilstede. Da føreren for 6./162, Lt. Boldt, ikke havde gjort sig den ulejlighed at føre den til afløsning bestemte 12./76 ind i afsnittet, men blot underrettede Lt. Hammersten, nåede 12./76 ikke på højde med 10. Kompanie, men forblev placeret 200 meter til venstre med to delinger i omegnen af Termitenhügel. 3. Deling under Lt. Hartmann skulle frem for alt lukke hullet til regimentsgrænsen, men nåede kun den på Skitse 2 angribe position, og havde her hverken tilslutning til højre eller venstre. Om natten 19./20. 6. skulle de forskellige huller lukkes og forbindelserne sikres. Til dette skulle 11./76 indsættes med 3 delinger i forreste linje med tilslutning til naboregiment. Af dette kompagni nåede kun en deling det befalede sted. De to øvrige delinger ligger formodentlig på højde med Vert-sikkerhedslinjen, og er formodentlig som følge af mørket, regnen og det vanskelige kraterlandskab under den fjendtlige artilleri- og M.G. ild ikke nået den befalede stilling. Sidste nat skulle også 12. Kompanie opnå forbindelse til højre til 10. Kompanie og til venstre med 11. Kompanie. Denne befaling kom ikke til udførelse, da Kompagni føreren selv blev hårdt såret, og den til kontrol af forbindelsen udførelse Offz. Stellvertr. Grapler på grund af alvorlige sår ikke nåede 12. Kompanie. I den kommende nat vil der under alle omstændigheder blive forsøgt at få etableret en sammenhængende kraterlinje i Afsnit Nord. Til

dette har jeg til hensigt at indsætte en deling af Bau-Kompanie mellem venstre fløj af 10/76 og højre fløj af 12/76. 11. Kompanie vil med dens to delinger trænge frem på linje med 1. Deling og skabe forbindelse med venstre fløj af 12/76. Herefter vil egen linje forløbe omtrent som angivet på Skitse 3. Nord-Afsnittets stilling vil herefter forløbe som nogenlunde samme måde som før morgenangrebet det 18.6.17. Efter meldinger fra Lt. Venzmer, 11. Komp. og en ordonnans fra 12. Komp. forløber sapper nogenlunde som angivet på skitsen, altså væsentlig længere mod øst end hidtidig antaget. De engelske sapper skal være kraftigt besat og forsynet med M.G. Et medlem af Deling Hartmann, 12. Komp. skulle i går have observeret sorte, der var beskæftiget med skansning. Jeg anmoder om tilgang af et nyt luftfoto for mere præcist at kunne fastlægge fjendens og egne stillinger. Sidste nat inspicerede Lt. Schliemann kraterstillingen fra Divisionsgrænsen til højre frem til 10. Kompanie, men på trods af timevis eftersøgning lykkedes det ham ikke i det meget ugunstige vejr og den kraftige artilleri- og M.G. beskydning, at skabe forbindelse til 12. Kompanie. Efter min vurdering har operationen om formiddagen den 18. 6. ikke havde det ønskede resultat. Jeg er af den opfattelse, at en for svag infanteristyrke blev indsat, og at de svage dele af stormkompagnerne ikke var i stand til at nå en gennemgående kraterlinje på højde med den gamle linje. Med den store bredde i kraterafsnittet, hvor forbindelse er meget vanskelig, er det selv med i starten kampkraftige kompagnier fra en bataljon, ikke muligt i længden at fastholde stillingen uden at der opstår huller. Jeg er af den mening, at hvis den gamle stilling endnu engang skal erobres, dette kun vil lykkes ved indsættelsen af friske, kampkraftige stormtropper. Disse må være så kraftige, at de kan nå den erobrede uden større huller. Herefter må der øjeblikkeligt påbegyndes etablering af en gennemgående grav med dækninger, så troppernes brændtid forlænges. De nuværende forhold stiller enorme krav til tropperne af enhver art. Herudover foreligger risikoen for, at der ved alle afløsninger, ikke mindst fordi kompagnerne hele tiden bliver mindre, dele af kraterlinjen vil gå tabt uden kamp.

Sign. Niemeyer, Hptm. u. Batls.Kdr.

20.-15. juni 1917:

Stillingen udbygges yderligere. Hvilekompagniet forlægges til Gouy. Her havde kammerat Ackermann fra Regimentsmusikken følgende pudsige oplevelse med kommandøren for 18. Reserve-Division:

Juni 1917. Vi musikere havde i Geulzain afholdt koncert og var undervejs tilbage til vore kvarterer i Gouy-sous-Belonne. Der var ikke befalet marchkolonne, så vi spadserede i uordnede grupper tilbage mod Gouy. Som vi fulgte Douai-Kanalen, så vores orkesterleder Conrad på den anden side broen, der førte over kanalen, Generalleutnant v. Mundt nærme sig, og sagde:

»Hurtigt børn, der kommer Kommandøren for 18. Res.Div., vi fortsætter over den næste bro, selvom det også er en omvej« - Alle sluttede sig til vores leder og kun jeg brugte broen, hvor generalen nærmede sig.

Midt på slusebroen, der forbinder Gouy med Goeulzain mødte jeg så generalen. Jeg rettede mig op og ville gå forbi, men skræk og rædsel: generalen vendte sig mod mig og kaldte mig til:

»Sig mig, min søn, er De fra Hamburg?«

»Javel, Deres Excellens«

»Så kan De måske også forklare mig, hvad det betyder, når De altid råbet "Hummel-Hummel", når de mødes«.

»Javel, Deres Excellens«, og så forklarede jeg, at Hummel var en gammel hamburgsk vandbærer, som af Hamburgs børn, når han gik gennem garderne, blev drillet med tilråbet "Hummel-Hummel".

»Ja, det vidste jeg, men der følger da altid også et svar?«

»Javel, Deres Excellens«

»Hvordan er det nu?«

Helt forsagt svarede jeg »Mors! Mors!«

»Ja, det er rigtig. Men hvad betyder det?«

Nu var jeg presset, hvilket ikke forekom så tid, men måtte vel finde et svar, da Hr. Excellens pressede.

»Mors, Hr. Excellens, betyder sæde på højtysk«.

»Hvordan – Sæde? – De mener altså røv?«

»Javel, Deres Excellens«

»Kostelig – Kostelig« grinede Hr. Excellens af fuld hals og tog afsked med en venlig hilsen.

Mine kammerater havde på lang afstand fulgt begivenheden, og var højst forundret over, at Hr. Excellens så venligt slog mig på skulderen, men endnu mere, da han allerede efter et par skridt afprøvede Hamburgs kampråb mod nogle forbigående pionerer, desværre, som jeg måtte konstatere, uden resultat.

25. – 16. juni 1917:

I. Bataillons stilling lægges frem mod den fjendtlige forpostlinje og straks begyndt udbygget. Også fjenden arbejder ivrigt på udbygning af deres stillinger.

3. – 4. juli 1917:

Fjendtligt angreb mod 9. og 10. Kompanie efter kort artilleriforbereelse. Afvises med meget store tab. En fange indbringes.

Om stillingsperioden mellem 4. og 9. juli beretter Kammerat Kummerfeld, 3. Kompanie:

Mellem den 4. juli om aftenen og den 9. juli om aftenen 1917 var vi igen i forreste linje. Det var rigtig modbydelige dage. Det farligste er jo her det at komme i stilling. Der findes ingen løbegrave, og foran heller ingen grav eller dækning. Terrænet kort før 1. linje ligger hele tiden under fjendens infanteri- og M.G.-ild, som i det flade terræn er yderst virksom. – Vi lå i sidste omgang i hvil i le Ment ved Gouy, hvorfra vi med feltbane blev bragt frem til Saily ved Etaing. Herfra gik det til fods ad dårlige veje gennem kornmarker, som i regnvejr var særlig vanskelig at bruge, da alt var forvandlet til et leret mudder, hvor man næsten hængte fast. Så kom vi til landsbyen Boiry, hvor vores reservestilling var placeret. Mellem denne og 1. linje ligger det værste terræn. Her fløjtede M.G.-ilden allerede og området lå hyppigt under artilleri. Imidlertid lå der stadig en bakke foran os, og vi kunne derfor gå til. Det sidste stykke vej er et fuldstændigt af trommeilden fuldstændigt oprødet terræn. Det går hele tiden fra et krater til det næste. På den lille bakke lå engang en lille skov, Bois du Vert. Nu er der kun nogle få ødelagte træstumper tilbage. Englænderne ville gerne have haft denne bakke, og derfor har der været hårde kampe i området. Vejen til 1. linje fører os til sidst rundt om bakken, og nu drejer det sig om at være yderst forsigtig. Musestille går det videre. Intet må støje. Kommandoer bliver sendt helt stille rundt. – Månen er heldigvis skjult bag en sky. Jorden er her helt frisk rodet op af granater, blødt som en pløjemark. Krater ved krater. Af og til rasler et maskingevær, her og der lyder enkelte skud. Kugler flyver os om ørene. Hvert andet øjeblik sender fjenden igen en lyskugle op og afslører det sørgelige syn af slagmarken. Øjeblikkeligt må vi stivne eller ligge urørligt, så fjenden ikke opdager os. I enkeltkolonne går det videre lige så snart lyset er forsvundet. Døde ligger overalt, og vinden sender os ofte lugten af forrådnelse. Halvt kravlen, halvt sammenbukket når vi i første linje. I granathuller ligger her fordelt, her 3 eller 4 mand, der 2 eller 3 mand. Med tre kammerater afløser vi med mit lette maskingevær i en M.G.-stilling. Stille og uden støj gennemføres afløsningen. Kun nogle lave ord bliver udvekslet med de afløste kammerater. »Hvordan har det været? Tab? Har i haft megen beskydning?« - »Det var været elendigt, I ved jo nok. – Tab? – det går, men der er rigelig beskydning. Tommy kaster nu med miner, så i må passe på!« – Dermed er det afsluttet. – De afløste forsvinder så hurtigt som muligt væk fra den grusomme skueplads, og for os begynder den hårde tjeneste – kampen om dette stykke jord.

Først indrettet vi os så godt, det overhovedet kan lade sig gøre i et sådant hul. En teltbane spændes ud og lægges over indgangen. I væggen er der gravet et hul, hvor vi kan lægge vores få ejendele, brødet, flasker med kaffe og vand. En mand overtager den første vagt. Han står udenfor med øjne, der borer sig ind i mørket. Vi andre kryber helt tæt sammen på jorden bag teltbanen, men fryser alligevel, da det er ubehageligt koldt. Det var stadig kolde dage og nætter, og så havde vi endda ikke vore frakker med, da vi i forvejen havde meget at slæbe på. Vi var ved afmarch tungt pakkede, hver med 2 brød, 4 nødrationer (dåsekød), 2 flasker mine-ralvand, 2 flasker kaffe, håndgranater, 250 patroner, en stor spade, og derudover alle mulige småting.

Det bliver hurtigt for koldt på jorden, og vi står alle udenfor og stirre ind i natten. Der skulle imidlertid også arbejdes, da der mellem de enkelte huller, hvor der lå nogle få folk, skulle graves gange. Vi lå her omkring 40-50 meter fra fjenden. Et stykke længere fremme foran os, omkring 1 kilometer, ligger byen Monchy, det vil sige de sørgelige rester af ruiner. Hvad der før Påske havde været store huse, var nu skudt sønder og sammen. Englænderne arbejder næsten hver nat, og som vi havde hørt, skulle fly have fastlagt, at han lavede løbegrave. Der viste sig hyppigt lønnende mål for vores maskingevær. Om dagen gjorde det os en særlig fornøjelse at skyde Tommys observationsspejle i stykker én ad gangen. Han kunne jo ikke hele tiden gemme dem, så solen ikke gav genskin og afslørede dem for os. Artilleriild faldt næsten regelmæssigt, men var endnu ikke særlig slem, bortset fra en eftermiddag, hvor der pludseligt faldt et voldsomt ildoverfald. Miner landede imidlertid tit ubehageligt tæt på. Allerede den første dag havde vi to døde – skud i hovedet. Desværre er det ikke muligt at bringe vores døde kammerater med tilbage, men må begrave dem her i et granathul. En tilbage-transport ville her være ensbetydende med livsfare. Derimod bliver sårede bragt tilbage ved nattetide. – En gang gjorde vi klar til angreb, men kunne ikke trænge frem på grund af den voldsomme fjendtlige ild og måtte vende om. Ved denne lejlighed kunne vi ikke engang bringe alle vore sårede tilbage på én gang. De første 5 dage i stilling havde vi kun regnvejr. Mad fik vi ikke i løbet af dagen og vores forråd var til sidst sluppet op, så vi den sidste dag var uden føde. En morgen, hvor jeg stod på post mellem kl. 3 og 5, startede det at regne næsten som skybrud. Alle blev gennemblødt. Vores teltbane kunne heller ikke længere holde vandet ude, og siderne på vores hul styrtede delvist ned i vores hul. Hurtigt var vores granathul forvandlet til et dybt mudder af opblødt ler, som gik os til knæene. Den voldsomme regn fortsatte til kl. 15, så blev det lykkeligvis igen tørt og solen brød igennem. Sådan gik næsten alle dage.

11. juli 1917:

Operation mod den fjendtlige stilling (under kodeordet »Hummel IV«) Angrebskompagniet, forstærket af 6 flammekastere, havde i koordination med II. Bataillon befaling til at besætte den fjendtlige forpoststilling og at fastholde denne. Hertil kampberetningen fra 16.7.17.

Kamprapport over Operation »Hummel IV«, morgen den 11.7.1917.

Om natten 9./10. juli afløste II. Bataillon, I. Bataillon i forreste linje. Den efterfølgende nat rykkede stormkompagniet og flammekasterne i stilling, og arbejdede sig i ly af mørket fra til omkring 30-40 meter fra forpostgraven. Samtidig drejede tre grupper fra 5. Kompanie i nordøstlige retning og gravede en gennemgående 1½ meter dyb grav. Begge kompagniets venstre fløjgrupper kunne på grund af fjendens nærhed ikke helt gennemføre svinget, og blev liggende i kratere i mellemterrænet.

Fjenden havde tilsyneladende bemærket forskydningen, og udløste en heftig M.G.- og infanteriild, hvorunder der opstod enkelte tab.

Kl. 0540 og 0544 blev der med lette minekastere gennemført ildoverfald af hver to minutters varighed mod forpostgraven. Ilden lå udmærket.

Kl. 0548 iværksatte flammekasterne og 1. bølge af infanteri deres angreb under det 3. mod den fjendtlige hovedstilling fremlagt M.W. ildoverfald. Artilleriet iværksatte deres virkningsskydning mod de fjendtlige grave. Samtidig iværksatte middeltunge minekastere fra M.W.-Kompanie 217, forstærket af 3 middeltunge minekastere fra ID 26 og 6 lette minekastere fra IR 163 og ID 26 deres virkningsskydning mod den fjendtlige hovedgrav.

Angrebet gennemførtes som på en øvelsesplads.

Første bølge, Deling Schliemann og dele af Stormkompagniet og Deling Alberts fra 7. Komp., hastede håndgranater ind i forpostgraven med god træfning, stormede hen over graven og besatte omkring 75-100 meter vest herfor en ny kraterlinje, og begyndte øjeblikkeligt at udbygge denne med en gennemgående grav. Begge 5. Kompanies fløjgrupper svingede ligeledes frem på linje med den nye grav, og begyndte ligeledes at grave sig ned.

Kl. 0552 blev der på venstre fløj opsendt en hvid lyskugle som tegn på, at den befalede linje var etableret.

Kl. 0556 gik på højre fløj også den hvide lyskugle op.

2. Bølge under kommando af Lt.d.R. Dahm, rullede sammen med flammekasterne forpostgraven op og rensede den. Flammekasterne blokerede efter den gennemførte oprulning, forpostgraven mod Rød Punkt 58. Den sydlige fløj af forpostgraven blev besat med lette M.G.

I den nordlige del af forpostgraven, hvor den bøjer tilbage mod sydvest, var der endnu enkelte englændere, der satte sig til modværge. Forsøget på at nedkæmpe den mislykkedes i første omgang, da vores eget artilleri lagde enkelte lag i deres nærhed, og vores folk derved var i stor risiko. Det blev etableret en barrikade, som blev besat med en gruppe. Englænderne skulle efter planen fordrives fra det sidste stykke grav i skumringen, men graven blev fundet tom.

3. Bølge bestående af Deling Vein og Deling Lücke fra 8. Kompanie, med forsyninger af infanteriammunition og håndgranater, forstærkede forreste linje.

4. Bølge, Deling Feldmann, besatte denne grav efter at forpostgraven var rullet op.

Et let M.G. gik med venstre fløjdeling fra 5. Kompanie, et andet frem med Deling Schliemann. To lette M.G. fulgte med Deling Feldmann og besatte forpostgraven. Et let M.G. fulgte flammekasterne og skulle spærre gravens sydlige del mod vest, men blev imidlertid forinden gjort uanvendelig af sprængstykker. En del af betjeningsmandskabet faldt, de øvrige hårdt såret.

Den fjendtlige gravbesætning, hvoraf nogle allerede under dette andet M.W.-ildoverfald var løbet væk, tog flugten efter et kort forsøg fra enkelte i at forsvarer sig mod flammekasterne. En stor del blev nedkæmpet af vores M.G.- og infanteriild. Af dem, der befandt sig i graven, blev den største del nedkæmpet.

1 officer og 23 mand blev taget til fange, hvoraf 3 sårede døde efter et par dage. Erobert blev to Lewisgeværer, flere infanterigeværer og udrustningsgenstande. Fra besætningen i den bagvedliggende grave modtog stormbølgerne ingen ild.

Efter at den første bølge havde nået deres nye stilling, iværksatte fjenden på højre fløj af stødkompagniet og ved Rød Punkt 58 et modangreb. Angrebet mislykkedes overfor infanteri- og M.G. ild fra 5. og 7. Kompanie. Straks efter angrebet iværksatte fjendens artilleri beskydning af forpostgraven og storm udgangsstillingen. Graven blev for største del jævnet med jorden.

Om natten 12./13. juli drejede venstre fløjdeling af 7. Komp. frem og etablerede forbindelse mellem venstre Regimentsgrænse og den nyetablerede stilling. En deling fra Vert-kompagniet besatte storm udgangsstillingen i Afsnit D-3.

Angrebet blev på udmærket måde støttet af egne infanterifly, der dukkede op kort efter angrebet og angreb den fjendtlige gravbesætning.

Et andet fly dukkede op kl. 0800 og gik flere gange trods kraftig ild fra jorden, tæt ned over linjen. En fjendtlig flyenhed dukkede ligeledes op, men brød ikke ind i kampen.

Tab: 1 officer (Lt.d.R. Vein) hårdt såret i baghovedet, og 49 mand. Døde: 15.

12. - 14. juli 1917:

Den erobrede grav udbygges. Kraftig fjendtlig forstyrrelsesild.

15. juli 1917:

En opklaringspatrolje fordriver besætningen i et fjendtligt sappehoved med håndgranater og besætter posten.

17. juli 1917:

Morgen kl. 0545 kraftigt fjendtligt angreb på Regimentets stillinger støttet af fly og natlig forstyrrelsesild. Angrebet øjeblikkeligt erkendt, og straks bekæmpet med gevær, M.G., M.W. og artilleriild. I venstre afsnit trængte fjenden ind i graven og videre frem. Under føring af Lt. Behrens iværksatte 12. Kompanie på venstre fløj og Uffz. Trechinsky på venstre, et modangreb, der igen kastede modstanderen ud. Kl. 8 var det fjendtlige angreb afvist under store tab. Graven er kraftigt beskadiget og delvist jævnet. Kompagnistyrke gennemsnitlig kun på tre grupper. Afløsning af III. Bataillon før tid planlagt til natten. Kl. 2250 angrebet fjenden pludseligt uden forudgående artilleri vore stillinger, samtidig med at adgangsveje og bagland afspærres med artilleri. En øjeblikkelig indsat skydning fra vore lette minekastere var ikke i stand til at stande fjenden. Fjenden trænger de svage rester af 11. og 12. Kompanie tilbage til den gamle storm udgangsstilling. I. Bataillon indsættes og overtager under delvist meget vanskelige betingelser den forreste kamplinje. 3 og 4. Kompanie uden tilslutning. Resterne af III. Bataillon fordeles på II. Bataillon (beredskab). Fjenden beskyder om eftermiddagen de bagved liggende områder med gas, hvorved der opstod enkelte gassyge.

18. juli 1917:

En del af den gamle stilling besættes igen af 4. Kompanie.

19. juli 1917:

Kl. 1600 pludselig indsat trommeild fra fjendtligt artilleri og minekastere langs hele afsnittet med tyngde på højre fløj. Hauptmann Eggers, K.T.K., påkalder ødelæggelsskydninger, der øjeblikkeligt sætter ind og slår ned i de fjendtlige angrebs udgangsstillinger. Angrebet bliver afvist under store tab. Hertil Hauptm. Eggers kamprapport fra 26. 7. 1917:

Uddrag af I. Bataillons kamprapport fra 26. 7. 1917:

19.7. 1917 kl. 1600 pludselig trommeild fra fjendtligt artilleri og minekastere langs hele afsnittet, der fortættes mod enkelte gravafsnit. For moralsk at støtte mit kompagni anmoder jeg telefonisk om ødelæggelsesild. Lette og middeltunge minekastere fra M.W.Komp. 217 åbner på eget initiativ ilden.

Kl. 1606 begynder ødelæggelsskydningen. Takket være denne omstændighed kom modstanderen straks efter at have forladt hans grav, ind i den godt liggende spærreskydning. D 1 og D 2 kompagnierne lagde øjeblikkeligt modstanderen under en virksom håndgranat og M.G.-ild. Fjenden angreb med stor styrke, men fordrevet tilbage til udgangsstillingen under store tab til ilden fra begge kompagnier. En del kunne ikke igen nå tilbage på grund af vores ødelæggende ild, og blev liggende i forterrænet. Alligevel var det lykkedes mellem 12-15 englændere at trænge ind i vores grav mellem midt og højre fløj af D 1. På grund af en energisk, øjeblikkeligt indsat modstød under den forbilledlige føring af Vizefeldw. Warncke, 1. Komp., som herunder blev såret, blev fjenden i indædte håndgranatkamp delvist nedkæmpet, delvis igen kastet ud, efterladende sig tre hårdt sårede og 1 død officer. 2. Kompanie havde på fornuftig vis øjeblikkeligt efter modstanderens indbrud besat løbegraven fra D 2 mod Termitenhügel med en gruppe, for under alle omstændigheder at virke spærende og flankerende. Venstre fløj af D 1 havde under håndgranatkampen store tab, så venstre fløj måtte overtaget af D 2 over en strækning på omkring 70 meter.

Foran vores front blev omkring 20 døde englændere optalt, foruden et stort antal sårede. Fjendtlige fly kredsede ustandseligt over vores stilling, indtil der også dukkede et af infanteri fly op. Musketier Maychrzak hentede en usåret englænder ind fra et foran liggende krater.

Aftenen forløb rimelig rolig. For at erstatte de store tab i 1. Kompanie blev tre grupper fra Sart-kompagniet, bestående af mandskab fra Bau-kompagniet, indsat. For at lukke hullet i D 3 blev Deling Vizefeldw. Strangmann, 4 grupper fra Bau-Kompanie, stillet til disposition, og i skumringen trukket frem. 3. Kompanie havde gravet et tysk maskingevær frit, og øjeblikkeligt sat det i stilling.

Til forstærkning af Sart-kompagniet blev 12. trukket frem fra Boiry-Riegel og erstattet af et betonkommando fra brigaden.

Om natten blev to lettere sårede englændere, indbragt af henholdsvis 1. og 2. Kompanie. Den fangne englænder fra 2. Kompanie blev hentet af Gefr. Blume og Musk. Petersen i et granatkrater 50 meter foran deres sappehoved, og senere fra et andet krater et Lewis-Gevær med ammunition, der øjeblikkeligt blev bragt i stilling af kompagniet.

Borttransporten af sårede blev gennemført frem til kl. 0300, mens de døde fra 1. og 2. Kompanie blev bjærget af transportgrupper.

Enhederne havde til fulde opfyldt forventningerne til dem, indædt forsvaret deres afsnit, og havde med beslutsomhed øjeblikkeligt gennemført modangreb. 1. og 2. Kompanies indsats under deres kompetente førere fortjener en særlig anerkendelse.

Også ordonnanserne bør rosende omtales for deres formidling af meldinger under ild i fuldt dagslys.

Sign. Eggers

20. juli 1917:

6. og 7./163 stilles til disposition for Regimentet.

21. – 24. juli 1917:

Regimentet bytter igen stilling med IR 162. Regimentet overtager igen sin gamle stilling ved St. Rohart.

24. – 26. juli 1917:

Regimentet bliver afløst i den netop overtagne stilling af dele af IR 458 og 459.

26. juli 1917:

Regimentet afløser IR 121 og dele af IR 119 foran Pelves. Stillingen består ved Ecarpe af små posthuller, 2 feltvagter i Roeux og ved Pelves-broen. Graven er på steder kun knæ- eller hofte dyb. – Hvilekvarter er en baraklejr ved Bucquière og ved Vitry, stabe og M.G.K. i Gouy. – Stillingsbyggeriet bliver højt prioriteret. Ingenmandsland dækkes af utallige patruljer. Fjendens aktiviteter er meget ringe.

5. – 8. august 1917:

Heftig fjendtlig forstyrrelsesild og stor aktivitet i luften. Regimentets sundhedsmæssige tilstand dårlig. Mange mavetilfælde.

9. august 1917:

Fra middag stigende fjendtlig beskydning af de bageste områder. Kl. 2100 fjendtlige angreb under medvirken af 30 fjendtlige fly mod 162 og 163'ernes stillinger. Angrebet afvises. Væsentlige tab ved Regimentet på grund af beskydningen.

14. august 1917:

Mellem 1430 og 1730 kraftig artilleri og mineild mod Regimentets afsnit. Stillingen ødelægges over en strækning på 250 meter. Det sammenskudte 4. Kompanie forstærkes af et beredskabskompagni.

15. – 31. august 1917:

Stillingen udbygget på ny. Den fjendtlige beskydning på på dage meget intensiv. Fjenden anvender megen gasammuniton over sænkninger. Kompagnierne indsamler megen gammel materiel.

3. august – 2. september 1917:

Regimentet afløses af IR 94.

1. – 3. september 1917:

Regimentet afløser IR 457 foran Chérisy. Hvilekvarter i l'Ecluse. Stillingen ligger tæt på Chéricy. En bataljon i forreste linje, en bataljon i beredskab. Placering fra front til bag: Reckenburg-komp., Kabel-Komp., Höhen-Komp. Heudécourt-Komp. (Schmidt-højde). Den fjendtlige stilling kun dårligt synligt på enkelte punkter af linjen. Fjenden beskyder i stort omfang vores stilling med miner.

13. september 1917:

Borgmester Dr. von Melle og Senatssekretær Dr. Hagedorn besøger Regimentet. Parade ved I. Bataillon.

15. september 1917:

Kraftig fjendtlig beskydning af kamplinjen ved Chérisy. Kl. 17 trommeild mod vore stillinger, der fuldstændig indhylles i røg og lider store skader. Kort efter starter fjenden angreb i tre bølger og trænger ind i vores grave, sprænger enkelte dækninger og trækker sig efter 10 minutter tilbage med enkelte fanger. Spærreskydningen starter for sent, da lyssignaler på grund af støvet ikke var blevet observeret. – Kl. 2045 begynder fornyet trommeild. Det lykkes endnu engang fjende at trænge ind i vores stilling, men blokeres og tvinges tilbage af et modangreb fra 5. Komp. III. Bataillon i hvil alarmeres og trækkes frem.

16. september 1917:

Gasmine overfald kl. 0500. Betydelige tab som følge af gasskader.

18. september 1917:

Kl. 0540 endnu et gasmine ildoverfald. Gasskyen fordrives hurtigt af vinden.

19. – 26. september 1917:

Kraftig fjendtlig mineskydning, der anvender 50 gasminer. Egne minekastere bekæmper efter bedste evne fjenden.

27. september 1917:

Forstærket artilleri og minebeskydning af Regimentets stillinger. Venstre afsnit angribes med håndgranater. Et angreb kommer ikke til udvikling på grund af vores forstyrrelsesild.

28. september 1917:

Major Ritter overtager kommandoen over Regimentet, mens Regimentets kommandør er på 4 ugers orlov. IR 163 er trukket ud af dens stillinger og indsat længere mod højre. Regimentets afsnit øges mod højre.

oktober 1917:

Fjendens kampindsats fortsætter i kraftig tempo. Vores artilleri og minekastere afgiver gengældelsesild. Hef-
tig patruljeaktivitet fra vores side.

10. oktober 1917:

Nærkamp mellem patruljer. Fjenden trænges tilbage.

13. oktober 1917:

Bataljonernes tre M.W.-delinger samles i et Minekaster-kompagni.

17. oktober 1917:

Hauptm. Frhr. v. Wedekind returnerer til Regimentet, hvor han overtager kommandoen over III. Bataillon fra den forsatte Hauptmann Niedmeyer.

18. – 31. oktober 1917:

Minekastere og artilleri bekæmper fjendens gasanlæg. Den omfattende kampaktivitet fortsætter.

4. november 1917:

Fjendtlige patruljer forsøger efter kraftig beskydning at trænge gennem vores hindring, men fordrives med håndgranater.

12. – 15. november 1917:

Regimentet afløses af det aktive IR 76.

13. november 1917:

I. Bataillon indlades i Cantin

14. november 1917:

II. Bataillon afrejser fra l'Ecluse

15. november 1917:

II. Bataillon indlades i Cantin. III. Bataillon forlader l'Ecluse.

16. november 1917:

III. Bataillon indlades i Cantin.

22. Slaget i Flandern

Situation:

Situationen langs Vestfronten var også i 1917 anspændt til det yderste. I juni havde englænderne, efter at have indset det nytteløse ved fortsat angreb ved Arras, trængt Wytschaete-buen tilbage syd for Ypres efter forudgående usædvanligt store sprængninger. Den 32. juli begyndt efter daglang trommeild de voldsomme kampe foran

Ypres. Vores U-bådsbaser skulle erobres. Forsvarsslaget i Flandern blev til en af de vanskeligste kampe på Vestfronten, og krævede mod årets udgang alle vore kræfter til det yderste. Også på andre frontafsnit blev der kæmpet forbitret: ved Lens, Arras, St. Quentin, Chemin des Dames. Ved Verdun gennemførte franskmændene den 20. august et hovedangreb, der imidlertid kun førte til få resultater. O.H.L. kunne ikke stille den hårdt trængte Vestfront forstærkninger til rådighed, da alle disponible divisioner var påkrævet i Rusland for at ødelægge denne kolos med nogle kraftige slag, og samtidig også måtte støtte fronten mod Italien og i Makedonien.

November 1917:

17. Reserve-Division indsættes som indgrebsdivision i Afsnit Wytschaete. Bataljonerne får i kvarter i Kortryk.

17. – 19. november 1917:

Afløsning af IR 26 i Afsnit Moorseele-Nord. Stillingen ligger i et stærkt beskydt, mudret og sumpet terræn foran Becelaere til Reutel. Hefrig aktivitet i luften. – III. bliver kampbataljon, II. beredskab og I. i hvil. – Kompagnierne ligger ikke i en gennemgående grav, men spredt i området. Der findes ingen dækninger. Grupper finder ly under bølgeblisbuer og andre interimistiske dækninger. Der eksisterer enkelte betonkonstruktioner. Høj grundvandsstand forhindrer udgravning af dækninger. – Om indsættelsen beretter Kammerat Kurt Rummerfeld, 3. Kompanie:

Den 13. 11. indlades vi i Cantin (Frankrig) på tog. Omkring kl. 1 om natten kørte vi endeligt. Kl. 6 kom signal til udstigning. Det var stadig mørk nat. Hvor vi var, vidste vi ikke, kun at vi igen var i Flandern. Vi havde stadig en march på omkring 12 kilometer foran os. Omkring kl. 11 nåede vi frem til "Courtrai". Her blev der gjort holdt og vi fik anvist kvarterer. Jeg kom med mine kammerater i borgerkvarter. Det var meget rare mennesker. Vi fik en dejlig seng og kunne gøre os det behagelig. C. er en dejlig lille by med rare forretninger. Vi skulle imidlertid ikke blive længe på dette sted. Den 17. 11 meget tidligt måtte vi igen afsted. Vi kørte med jernbane til "Ledeghem", hvor vi kom i kvarter i et tidligere kloster. En lille sal husede hele vores kompagni. Allerede samme eftermiddag måtte vi i stilling. Vi havde forinden fået udleveret to nye maskingeværer, så vi nu i kompagniet havde tre våben. Kl. 1630 rykkede vi ud. Allerede i Ledeghem viste sig det bekendte flanderske mudder. Denne aften skulle imidlertid bringe meget alvorlige tider med sig. Der var en heftig trafik på den mudrede vej. Det velkendte offensiv billede, biler, ammunitionskolonner, marcherende tropper frem og tilbage fra fronten. Frem og tilbage bevægelser. Enhederne, der kom fra fronten, så forfærdelig ud. Fra top til tå dækket med et halvt indtørret tykt lag af skidt. Vi passerede gennem byen "Dadizeele". På torvet stod en stor, flot kirke, der imidlertid også viste sår. Vi måtte passere torvet i stor hast i små enheder og med stor afstand, da kirken er artillerimål for fjenden, da den primære trafikåre går forbi her. 8 Kompanie havde på dette sted tab på 11 døde og 22 sårede på grund af en fuldtræffer. – Straks efter byen nåede vi det egentlige kampområde. Næsten alle adgangsveje lå under den fjendtlige beskydning. Efter endnu en halv time nåede vi en fuldstændig ødelagt landsby og så kom de dårlige veje. Vi måtte her dreje af ad en anden vej mod landsbyen Becelaere. Det var ikke noget særligt opløftende syn, der mødte os. Vejen her var fuldstændig opmudret. Så man sig ikke får, stod man pludseligt i mudder til knæene. Der var mange granatkratere i vejen, som ikke altid lige var til at se, da de var fyldt til randen med pløre. Så man sig omkrig blev man mødt med et billede af ødelæggelser. Træerne var ødelagt og slynget omkring. Bølgeblik, pigtråd og andet metal lå omkring eller hang fra de ødelagte træer, slynget derhen af granaternes racen. Til venstre for vejen lå resterne af en feltbane. Nu var skinnerne overalt revet op af granater. Kikkede man ind i terrænet til højre og venstre så man kun krater ved krater, et totalt ødelagt månelandskab. Der var kratere af flere meters diameter. Med en smule forsigtighed kom vi efterhånden frem ad vejen. Men for at nå vores stilling måtte vi forlade vejen og finde vej gennem kraterlandskabet. Vi kunne også have anvendt denne vej i dagslys, dog med større forsigtighed og anstrengelser. At tilbagelægge dette sidste stykke i mørke er imidlertid forfærdelig. Da vi tidligere var fået forkert, var det allerede blevet mørkt, og vi måtte derfor gøre turen i mørke. Tit forekom det næsten umuligt at komme videre. Alligevel lykkedes det os. Man kunne hurtigt synke i mudder til livet, og kun reddes ved en hurtig hjælp fra kammeraterne. Tit sad en stovle fast og det seje gule mudder klæbede sig til seletojet og løb ned i stovleskafterne. Lyskugler, der blev opsendt fra de forskellige signalstationer, skulle hjælpe os med at finde vej, og uden denne hjælp var vi denne nat med sikkerhed ikke nået frem til vores destination. Mange ville allerede have fundet sin død i dette månelandskab. Hvis man i mørket gled ned i et af kratere, ville man forsvinde uden en lyd og finde døden i den triste gule masse af vand og mudder. Turen gennem dette mudder truede med fuldstændigt at udmatte os og var næsten en overmenneskelig præstation. En stålsat energi og viljekraft måtte lægges for dagen. Vores stilling var på bakken foran Becelaere. Landsbyen selv var fuldstændigt jævnet med jorden af den fjendtlige trommeild, og der lå dårligt sten på sten. Det tog os næsten to timer at nå frem til stillingen. Totalt udmattet kastede vi os ned. Vi var lykkelige for endeligt at være nået frem. Hvor vi lå, var for øjeblikket fuldstændigt ligegyldig. Så lå vi endnu engang under den nerveøde-

læggende masse beskydning og ventede på det fjendtlige angreb. Forfrosne krøb vi sammen gennem flere dage og nætter, begrænset til et minimum af plads. Man kunne dårligt røre sig og gøre sin pligt. Indhyllet i sin frakke udholdt man alt vind og vejr. Sløvt stirrede man ud over det trøstløse, øde og ødelagte terræn og længtes – længstes usigeligt – efter timer i frihed, på tidspunktet for afløsning, så man igen kunne bevæge sig bagud og undre sig over, at man endnu var hel og i live. Man tænker ikke meget på et sådant sted. Det er hele tiden de samme tanker. Når en trofast kammerat falder ved siden af, tænker man vel på, hvornår tiden kommer for en selv; hvornår det vil gå en selv, som det gik kammeraten, eller om man ville have det store held at komme helskindet igennem og sund og rask igen gense hjemstavnen. Mangen en stille bøn er formentlig gået mod himlen. Men trofast og tavst holdt infanteristen ud i de mudrede huller under den voldsomme artilleriild. Det er, som der hviler en stille tro på Gud over alle mændene, der her dag og nat står vagt om hjemme.

19. – 25. november 1917:

Fjendtlig artilleri og flyaktivitet på tidspunkter meget kraftig. Specielt adgangsveje bliver beskudt med tung artilleri. Alle kræfter lægges i en udbygning af stillingen. Transport af materiel er yderst vanskelig. Modstanderen arbejder også på sine stillinger, og forstyrres heri af M.G.-ild.

21. november 1917:

Fjenden lægger gas over højre naboehed. Enkelte gassyge. Kommandostation rammes af fuldræffer og her oplagt ammunition eksploderer.

24. – 25. november 1917:

Regimentet afløses af IR 26 og bliver indgrebs regiment. Placeres i marchbereskab i Ledeghem.

30. november 1917:

Regimentet afløser igen IR 26 i den gamle stilling foran Becelaere. Som orienteringspunkt for transportgrupper og ordonnanser er der af IR 26 blevet opstillet signallamper, hvilket i væsentlig grad letter orienteringen om natten i det uoverskuelige terræn. Afløsning af bataljonerne sker hver 4. dag. Hvidebataljonen gennemfører øvelser i modangreb, og uddannes i M.G. 08/15. Stillingsbataljonen arbejder primært på at etablerer en gennemgående grav.

1. december 1917:

I anledning af H.Exzellenz, General der Infanterie Max von Boehn's 50 års tjenestejubilæum, stiller 17. Res.Div en deputation på 5 mand under kommando af Unteroffizier Regel, 1. M.G.K.

Hauptmann Frhr. v. Wedekind forsættes på grund af sygdom til Erstatningsbataljonen.

3. december 1917:

Kraftig fjendtlige ildoverfald blandet med gasgranater. Eget artilleri skyder spærreskydninger og forhindre fjendtlige angreb. Heflig fly aktivitet. I december fortsætter den heftige fjendtlige artilleribeskydning. Fjenden anvender delvist meget tung artilleri. Omfattende patruljeaktivitet fra begge sider. Sne og regn vanskeliggør i væsentlig grad udbygningen af stillingen og stiller store krav til troppernes kræfter.

15. december 1917:

Brigade-kommandør, Generalmajor v. Bezwarzowsky, udnævnes til kommandør for en division. Oberst. v. Werder udnævnes til kommandør for 81. Infanterie-Brigade.

17. december 1917:

Vizefeldwebel Löptien, Lange, Hachmöller, Unteroffizier Köster og Landstrumann Möller, returnerer til Regimentet efter at være flygtet fra engelsk fangenskab. Om hans oplevelser beretter Lt.d.R. Lange:

December 1817, Vores fangekompagni ligger i en baraklejr syd for Proyart på vejen mellem Amiens og St. Quentin. Vi bliver godt behandlet af englænderne, men alligevel bliver mange af os ramt af en utæmmelig længsel efter frihed; vi ønsker også igen at tjene vores fædreland. Derfor beslutter jeg og yderligere 7 kammerater os til at flygte. Vi vil være hjemme til jul. Sammen med Landsturmmann Möller lykkes det mig i december i al hemmelighed at grave en omkring 10 meter lang tunnel ud i friheden.

Som første flugtdag var den 8. december udvalgt. Om aftenen denne dag skulle der i vores teaterbarak være underholdningsaften med musik og recitationer. Lejrkommandanten, hans adjutant og en engelsk feltpræst havde givet tilsagn om at deltage. Vi anså aftenen for ganske særlig velegnet, da ikke kun næsten hele kompagniet var samlet i teaterbarakken, men de engelske vagter formodentlig efter kl. 20 ikke ville være særlig opmærksomme.

På den måde kom den 7. december hurtigt. Vejret havde hidtil været rimelig godt, men samme aften satte det ind med et hundevæjr. Regnen var tit næsten skybrudsartig. Også den følgende nat regnede det næsten

uafbrudt, så jeg af bekymringer for tunnelen ikke fik sovet ret meget. Det gik ikke mine tre stuekammerater meget bedre.

Som det på dagen begynder at blive lyst, springer jeg fra sengen hen til vinduet, og åbnere det helt forsigtigt, så posterne udenfor intet opdager.

Gudskelov! Den er ikke styrtet sammen! Forhåbentlig står den ikke under vand!

Vi havde aftenen i forvejen lagt de sidste fyldte sække ned i indgangshullet. Når kompagniet her til morgen er gået på arbejde, skal tunnelen åbnes og dens tilstand undersøges. Martin Möller vil hjælpe mig.

Da Hachmöller indtil i dag endnu intet ved om vores flugtplaner, lader det sig ikke gøre, at alle, der i aften vil forsøge at flygte, bliver tilbage i lejren. Kun Löptien, Köster og jeg har held hertil. Unteroffizier Köster træder i stedet for den desværre udgæede Vizefeldwebel Wiedebruch, som på grund af en fysisk skade ikke tør gøre forsøget

Som normalt stiller kompagniet op om morgenen, bliver talt op, fordelt på arbejdsopgaver og rykker herefter ud. Alle, der i dag har fridag, træder af til deres barakker.

Jeg beder Feldwebel Hachmöller om at komme med ind på min stue. Som vi går ind gennem døren, spørger ham: »Nå, hvad er der så af nyheder?«

»Sid hellere først ned«, beder jeg ham, »jeg har noget at fortælle dig, som du muligvis vil forskrække dig. – Vil du i aften vove at flygte sammen med os andre?«

Han kikker på mig med store øjne, og kan i første omgang ikke få et ord frem. Jeg kravler ind under bordet og løsner et bræt.

»Kan du se det under bordet, Josef! Hvad siger du så?«

Så springer han op fra stolen og forlader værelset med ordene: »Hvad har I lavet? I bringer hele kompagniet i ulykke!«

Inden jeg kan give ham et svar, har han smækket døren i og er forsvundet.

Möller og Löptien var i mellemtiden kommet ind i værelset, og gjorde det forbavset ansigt.

»Hvad var der dog i vejen med ham? Det var da en mærkelig opførsel. Mon han vil komme med?«

Med dette gik vi i gang med arbejdet, åbnede tunnelen, løftede sækkene ud, og Möller kravlede ned for at fastslå, hvordan tunnelen havde klaret den regnfulde nat.

Efter nogle minutter kommer han forpustet og prustende tilbage og beretter: »Alt i orden. Den er blevet en smule mudret, men den vil formentlig være tør inden aften.«

I samme øjeblik, Möller kom op fra hullet og havde lagt brædderne på plads, råber en eller anden ind i gangen på vores barak: »Alle træder an! Alle træder an!«

Aldrig i livet har jeg fået en sådan forskrækkelse. Det er, som hjertet står stille i min krop.

Så bare i gang! Brædderne på plads! Sandsækkene ind under sengene! og så ud på gårdspladsen.

Vi glemmer at fuge brædderne med sand. Enhver, der træder ind i stuen, vil øjeblikkeligt opdage skjulestedet.

Hvad var der i gang? Sådan noget havde vi aldrig tidligere oplevet.

Som vi træder an, får vi det dat vide. Over i pionerparken er der forsvundet pigtrådssakse, hamre og lignende. Barakken skal undersøges af en engelsk løjtnant.

Og så skete der noget, der i første omgang forbavtede os, men så gjordes os utrolig glade. Løjtnanten sagde: »Underofficerer kan træde ud. Mandskab bliver tilbage indtil inspektionen er gennemført.«

Som om han ikke tiltroede os noget ulovligt?

Jeg ser, at Hachmöller sætter et glad ansigt op. Så ved jeg, at han kommer med.

Vi springer hastigt tilbage i barakken, ind i vores stue, rydder den hurtigt for alt mistænkeligt, sætter os ved bordet og begynder at skrive.

Efter et stykke tid når vores inspicerende englænder frem til vores barak. Lejrkommandanten er også til stede. Vi kan genkende hans stemme.

En dør åbnes hurtigt. Vi springer op og stiller os ret for kommandanten.

»God morning!«

»God morning, Sir!«

Han fører hånden til huen og lukker igen døren.

Vi synker sammen på vore stole og er forvildede, indtil en bryder tavsheden med ordene: »Menneske, sikket et held vi havde!«

Der går kun gå minutter, så kommer Hachmöller ind til os, grinende over hele hovedet. Han griber min hånd og udbryder: »Jeg tar' med!«

»Det var dejligt, Seppl, jeg havde heller ikke forventet andet!« svarer jeg glad, og mine øjne bliver varme. Så forklarer jeg ham, min flugtplan, og så går han for at forberede den vanskelige tur, vi havde planlagt til om aftenen.

Når kompagniet er vendt tilbage fra arbejde vil vi hurtigt inddele gruppen. Möller skal, når det er blevet mørkt, gøre tunnelen færdig, så vi omkring kl. 21 kan forlade lejren.

Jeg er hele dagen så op kåd og fornøjet, som skulle jeg på orlov, og ikke vidste, hvilke vanskeligheder vi måtte overvinde, får at nå vores mål. Jeg ville helst af alt så spørge alle og enhver, som der var nogen, jeg skulle hilse derhjemme. Nu ikke i sidste øjeblik blive letsindig, hold nu mund!

Efter at folkene om aftenen havde spist deres mad, samlede sig de frihedshungrende på vores stue. Otte af os havde besluttet sig til at flygte. Blandt disse var de to underofficerer Viechele og Jakobs. De havde allerede én gang forgæves forsøgt at flygte, og ville nu forsøgte deres held endnu engang.

Inddelingen var hurtig overstået: Vi dannede tre grupper:

1. Gruppe: Vizefeldwebel Hartleb og Unteroffizier Viechele og Jakobs
2. Gruppe: Vizefeldwebel Löptien og Landsturmmann Möller.
3. Gruppe: Vizefeldwebel Hachmöller, Unteroffizier Köster og jeg.

Herefter udvekslede vi gensidigt adresser på os selv og vores pårørende, så vi efter gennemført flugt med det samme igen kunne oprette forbindelse. Hvem det lykkedes, at nå i mål, skulle øjeblikkeligt skrive til de øvrige. Blev det fastslået, at en kammerat undervejs igen var snappet, skulle han bedst muligt forklare de pårørende de ulykkelige konsekvenser af et fejlslagen flugtforsøg mest mulig harmløs.

Alle forberedelser var nu truffet. Omkring kl. 20 skulle den første gruppe forlade lejren og de øvrige følge efter med afstande. Vi ville alle endnu engang mødes i et lille træskur, der lå omkring 50 meter fra lejren. Hachmöller og jeg ville først et øjeblik deltage i aftenens underholdning, for ikke at vække mistanke.

Da jeg skulle deltage i mandskoret, måtte jeg stille punktlig. Jeg træder med en underlig følelse ind i teaterbarakken. Den er allerede besat til sidste plads af vores folk. Umiddelbart efter mig kommer lejrkommandanten, løjtnanten, feltpræsten og enkelte engelske underofficerer ind i rummet, og tager tæt på scenen plads i nogle reserverede pladser. En hvis form for forventning fremgår af deres ansigtsudtryk, som mandskoret træder ind på scenen, og dirigenten slår an til en af os i fangenskab så elsket folkemelodi.

Hvilken sang, vi sang som den første, vover jeg i dag ikke med bestemthed at sige. Det må have været en af to elskede sange: »Aennchen von Tharau ist's, die mir gefällt« eller »Rothaarig ist mein Schätzelein«.

Som vi synger de første strofer er det kun med største besvær muligt at fastholde mine tanker på indholdet af sangen. Men så forlader kraften mig. Ansigterne på de tilstedeværende flyder ud for mine øjne. Sangens toner fanger minetanker og bære dem langt væk, langt væk til den fjerne, bedre verden: Jeg er fri, hjemme hos de elskede, hos kammeraterne ved fronten.

Publikums bifald river mig hårdt og ubarmhjertigt tilbage fra mine drømme.

Den første sang følges efter en kort pause af en ny. Da den er sunget, kan jeg ikke længere holde det ud. Jeg forsvinder bag scenen, og møder her vores unge kapelmester, der med sit kapel er på vej for at afløse koret på scenen. Som jeg går forbi, trykker jeg ham flygtigt i hånden. »På gensyn, Sepp! Ha' det godt!«

»Nå Hr. Feldwebel, hvad skal det så betyde?«

Jeg foretrækker at blive ham svar skyldig, og forsvinder hastigt gennem en sidedør ud i det fri.

Decembervej! Regnfuldt, kulsort nat! Det rigtige vejr for os.

Englænderne står ved hegnet i nærheden af teaterbarakken. Er det de fire lejerposter, der har fundet sammen for at høre på? Jeg kan i mørket ikke fastslå det med sikkerhed. Meget forsigtigt sniger jeg mig stille frem til lejerfeldweblens barak. Hackmöller står i lyset af en lampe ved sit bord og venter på mig – Han havde allerede, som aftalt, under den første sang, forladt barakken. Jeg åbner forsigtigt døren til hans værelse.

»Josef, er du klar? Vi må skynde os. De andre kammerater venter på os.«

»Kom lige ind og sæt dig et øjeblik. Jeg har noget til dig«, siger han hviskende. Og dermed henter han – jeg tror næppe mine øjne – en flaske rødvin frem under bordet og skænker os. Vi klinker, uden at glassene klinger højt, på en lykkelig tur hjem, og skylder vinen ned. Så tømmer vi et andet, og så et tredje glas. Flasken er tom. Vi ville gerne have knust flasken mod væggen og brugt glasskårene som et tegn på succes, men støjen kunne vække vagterne. Vi må derfor lade være.

Efter at Hackmöller havde fået samlet sine ting, forlader vi barakken og går mod min stue. Som vi træder ind, mødes vi af et mærkeligt billede, der gør os forskrækket. På en stol sidder Unteroffizier Viechele i sin frakke, med den propfulde brødpose om halsen og fra øverst til nederst smurt ind i ler. Han pustede som et gammelt lokomotiv, der ikke kunne komme op over en bakke, og var næsten ikke i stand til at få fremført et ord. Han havde, som vi til sidst fik ud af ham, villet kravle frem gennem tunnelen, og var naturligvis blevet fanget heri. Martin Möller havde så måttet trække ham tilbage. Vizefeldwebel Hartleb og Unteroffizier Jakobs var allerede sluppet godt igennem, uden at posten, der trofast og bravt gik frem og tilbage på sin post, havde bemærket noget. Det gav os selvtillid, ikke mindst fordi det var den ældste og mest ufarlige af vore poster, der gik derude. Vizefeldwebel Löptien, Unteroffizier Köster og Landsturmmann Möller sad og ventede på Viechele. Da denne var kommet sig over ophidselsen og anstrengelsen, lagde han frakke og brødpose fra sig, og steg igen ned i underverden. Möller skulle tage hans ting med.

Jeg gik ind i det mørke naboværelse for at se, hvor posten befandt sig. Når han havde passeret vores vindue, bankede jeg forsigtigt på væggen og den næste forsvandt ned i hullet.

Ud over Hachmöller og jeg var alle lykkeligt kommet ud. En gang syntes posten at have hørt noget. Han stod lige udenfor vores vindue og lyttede. På grund af regnen og den opblødte jord havde det måske ikke været muligt at kravle væk fra hullet uden at lave støj, og måske havde fyret hørt en eller anden støj. Mærkeligt nok kikkede han ind mod lejret. Det beroligede mig, og et øjeblik efter fortsatte posten sin runde.

Så gik jeg tilbage til min stue og ville hjælpe min ven Heckmüller med at bære hans bagage, da han med sin kropslængde kunne få vanskeligheder.

Han klemte sig med besvær gennem tunnelen, så jeg til tider måtte skubbe på. Da han kom til det sted, hvor tunnelen i en halvfems graders vinkel går mod overfladen, vil han tilsyneladende ikke videre. Jeg stemte mig af alle kræver mod hans fødder og skubbede til, så det med et ryk lykkedes at overvinde knækket. Han satte sig på knæ, og i det øjeblik skete der noget menneskeligt, der måtte skyldes hans kropslige anstrengelse. Jeg måtte skyndsomt trække mig tilbage, mens jeg frygtede, at posten kunne have hørt noget – så kraftig var eksplosionen.

Men posten havde intet bemærket. Som jeg af forsigtigheds grunde igen kikkede ude af vinduet i naboværelset, gik han troligt forbi mig i retning af vejen.

Så blev det også tiden for mig. Jeg står i hullet og er ved at trække mine sager til mig, for herefter at skubbe dem foran mig gennem tunnelen. Så går bag mig døren helt stille op. Jeg bliver så bange, at jeg glemmer at trække vejret. – Et bekendt ansigt på en ung krigsfrivillig fra kompagniet sniger sig forsigtigt gennem døråbningen.

»Undskyld Hr. Feldwebel, jeg har hørt, at der i denne stue skulle være gravet en underjordisk tunnel. Må jeg ikke også gerne benytte den?«

»Naturligvis«, svarede jeg, »for mig må hele kompagniet gerne bruge den. På gensyn!« Og hermed forsvinder jeg som den sidste af de tre grupper.

Som jeg i den modsatte ende ganske forsigtigt hæver hovedet op, står posten sig netop lige ved siden af mig. Jeg sænker igen helt langsomt ned, så jeg netop lige kunne kikke ud – Tommy var fuldstændig intetanende. Han går med raske skridt forbi mig videre i retning af vejen.

Da han var tilstrækkeligt langt væk, lagde jeg min bagage op på kanten og klatrede forsigtigt op. På hænder og knæ kravlede jeg videre, mens jeg sendte et hurtigt blik tilbage, hvor jeg kunne se vagten i det svage lys fra en lampe, allerede på vej tilbage.

»Lev vel, gamle dreng! Forhåbentlig ser jeg dig ikke igen!«

Af ren forsigtighed kravlede jeg næsten hele vejen til træskuret. Så rejste jeg mig hurtigt og gik så frem mod det aftalte mødepunkt.

Hachmöller, Löptien, Köster og Möller ventede på mig. Den første gruppe var allerede fortsat. Vi havde ikke et sekund at spille. Kun et hurtigt, kraftigt håndtryk, og Löptien og Möller var forsvundet i mørket. Ville vi se dem igen?

Efter fem yderst vanskelige natmarcher nåede vi tidligt på morgenen den 13. december ind i virvaret af grave i den franske stilling ved Urvillers, syd for St. Quentin, og havde netop med held lagt en besat fransk grav med sin pigtrådshindring, bag os. Vi troede, at vi befandt os i ingenmandsland.

Som vi kravlede videre stødte vi pludseligt igen på pigtråd. Efter alle menneskelige vurderinger måtte det allerede være den tyske hindring, ellers måtte vi jo først være stødt på en skyttegrav.

Vi begyndte højt at råbe: »Vi er tyske og kommer fra engelsk fangenskab! Lad os komme ind!«

Da vi ikke fik noget svar, gentog vi vores råb måske tre gange. Der er uhyggeligt stille omkring os, og ingen svarer.

Så kravlede vi gennem pigtrådshindringen og kom et øjeblik efter til en fuldstændig sammenskudt grav. Bjælker og tunnelbrædder ragede ud af jorden. Vi undersøgte alt, man fandt intet, hvad der kunne fortælle om besætningen i graven. Det drejede sig sandsynligvis om en forladt stilling.

Vi standsede ikke ret lang tid, men fortsatte så vores kravlen frem. Græsset var så højt, at vi kun med stort besvær kunne slippe igennem. Så støder vi fuldstændig uforberedt på en grav, uden først at være stødt på pigtråd. Var det en løbegrav eller måske endda endnu en besat fransk grav? Vi var fuldstændig rådløse.

Der er fuldstændigt stille i graven. Så springer vi ned i den og var i den vildfarelse, at det allerede drejede sig om en tysk løbegrav.

Vi var imidlertid ikke nået 20 skridt frem langs graven, for vi oplevede en frygtelig skuffelse. På siden sidder et hvidt skilt, og vi kan på dette læse ordet »Foyer«, og et par meter længere fremme i siden af graven, en indbygget kasse. Som vi åbner den, finder vi den fyldt med franske håndgranater. Vi befinder os altså i en fransk grav.

Der er ikke noget at overveje. Vi springer ud af graven og sniger os gennem det meterhøje græs. Vi havde ikke se noget til en besætning af graven. Da vi imidlertid er kommet ind i en tæt pigtrådshindring og hverken kan komme frem eller tilbage, hører vi bag os en livlig, ophidset snak. Det er franskmænd. Vi kan tydeligt genkende deres sprog.

Vi står stille; den mindste støj vil afsløre os og sætte franskmændene på vores spor. Forfølgerne kommer nærmere, så vi under alle omstændigheder må forsvinde herfra. Vi klatrer hensynsløst henover pigtråden og hvis franskmændene for en gang skyld havde holdt deres hurtigløbende mund, eller endda havde sendt en lyskugle op, havde vi været fortabte. Man kunne kaste et par håndgranater efter os, og vi ville have været færdige. Men intet af dette sker. Franskmændene sladrer fortsat løst. Deres stemmer fortaber sig efterhånden i det fjerne.

Forfølgerne havde tabt vores spor. Vi slipper velholdent ud i det åbne, og føler os endnu engang foreløbig reddede.

Vi kravler videre på hænder og knæ gennem det usædvanligt høje græs, og går så oprejst videre mens vi hele tiden lytter og holder udkik.

Nu må vi med sikkerhed være nået ingenmandsland; bag os falder enkelte skud, men vi bliver ikke forstyrret af kugler. De forreste franske og tyske grave må ligge langt fra hinanden. Vi støder stadigvæk ikke på pigtrådshindringer.

Så falder terrænet foran os stejlt nedad. Hvad var nu det? Vi kravler forsigtig ned ad skråningen og står så på en jernbanebane, der ikke ser ud til at blive brugt – mærkelig historie! På den anden side går det igen stejlt opad.

Inden vi klatre op, undersøger vi først enkelte dækninger, der er gravet ind i siden, men uden at finde noget af betydning. Så klatre vi op, men kan ikke komme videre. Langs skråningen er der en upåklagelig pigtrådshindring. Vi undersøger den og ved med bestemthed, at det er en tysk pigtrådshindring, vi har foran os.

Det er kl. 3 om morgenen. På dette tidspunkt plejer det langs fronten for det meste at være rolig. Også i dette afsnit hersker fuldstændig ro. Hvis bare der en gang i mellem ville blive sendt en lyskugle op, havde vi bedre kunnet fastslå, om det virkelig var den tyske grav foran os! Vi ligger på skråningen, løfter hovedet over kanten og lytter med tilbageholdt åndedræt. Men uanset, hvor meget vi anstrenger os, er der intet at høre.

Så vover vi endnu engang at råbe: »Lad os komme ind! Her er tre tyskere, som er flygtet fra engelsk fangenskab!«

Vi får intet svar, men som vi netop igen skal til at løfte hovederne for igen at råbe, brager et maskingevær løs foran os. Kuglerne flyver os om ørene, så jeg af bare skræk glider et stykke ned ad skråningen.

Selvom velkomsten ikke lige netop var venlig, havde vi dog fået vished for, at vi lå foran en tysk skyttegrav. Det maskingevær, der netop havde skudt, var tysk – vi kunne tydeligt genkende dens lyd.

Da maskingeværet igen tav, gentog vi vores råb, med det var noget være svindleri – fyren derovre skød sand for dyden igen! Hvad de ikke forstået os, eller var de mistænkelige?

Hvis franskmændene blev opmærksomme og sender en patrulje ud, vil vi formentlig blive fanget, og det hele havde været forgæves!

Nej, det må ikke ske! Vi må så hurtigt som muligt ned i den tyske grav. Det bliver igen stille. Man synes at lytte på begge sider. Så er der en af os der råber: »Skyd en lyskugle op!«

Efter et minut stiger en lyskugle op mod himlen, og som den langsomt synker tilbage mod jorden, og lyser alt op omkring os, springer vi op, holder hænderne i vejret, og svinger med huerne. Og som lyskuglen igen er forsvundet, kravler vi ind i hindringen, lægger os her i et granatkrater, og afventer, hvad der måtte komme.

Vi kommer ikke til at vente ret længe. Så fornemmer vi foran os dæmpede stemmer, og kort efter en der råber: »Kammerater, hvor er i? Kom frem!«

Som vi hører de tyske stemmer, er der ikke længere noget, der kan holde os tilbage. Vi rejser os op, klatre fremad og står pludseligt foran fire tyske kammerater, der har rettet deres geværer mod os. De har endda anlagt bajonet.

»Kammerater, sikre jeres geværer. Vi er tyske og kommer fra engelsk krigsfangenskab. Vi er lykkelige over at have fundet jer«, sagde jeg til dem.

De retter hele tiden de samme spørgsmål mod os: »Hvordan er I dog kommet igennem alle de franske grave?«

Vi fortæller dem lidt, så vidt det på dette sted og på den korte tid er mulig, og de kan ikke finde på andet at sige end: »For Helvede! Der har I havde heldet med jer! Det gør ingen med lethed efter jer!«

Hackmøller, Köster og jeg trykker hinanden kort og fast i hånden. Vi forstår hinanden. Hvad der i dette øjeblik foregik inden i os, mørket skjulte alt. Jeg følte mig usigelig lykkelig.

Frihed! Gylden frihed! Den, der ikke har kæmpet for den, ved ikke hvad det til fulde betyder. Når nu bare også kammeraterne på de andre hold også har nået friheden, så skal der blive en hjertelig genforening. Ellers ville glæden kun var halv.

Vi står foran den tyske skyttegrav. Jeg springer ned i den og et stille »Gudskelov!« slipper ud af mine læber. I jakkelommen har jeg endnu gemt en dåse med kød som nødration. Den første post, jeg møder i graven, trykker jeg dåsen i hånden med ordene: »Her, Kammerat. Jeg har taget noget med fra Tommy«.

Inden kan når at sige tak, er jeg fortsat.

Vi spørger vores ledsagere, hvilket Regiment der er i stillingen, og hvor vi befinder os.

»Her ligger 5. Garde-Grenadier-Regiment, og dette er 4. Kompanies afsnit. Foran os ligger de franske stillinger ved Urvillers, omkring 6-7 kilometer syd for St. Quentin«, lyder svaret.

Dermed ved jeg, at vi fra Libermont er gået i nordlig retning og har gjort en betragtelig omvej. Man fører os til kompagniføreren, Løjtnant L, dækning. På grund af os har man forstyrret os i hans hvile. Han sidder i lyset af et stearinlys i sin bunker og gnider sig i øjnene som vi kommer ind. Med mistænksomhed betragter han os oppefra og ned, og beder os så om at tage plads.

»De er altså flygtet fra engelsk fangenskab og i løbet af natten nået frem til stillingen? Jeg forstår det ikke, for vores artilleri har hele natten skudt med gasgranater«.

Med disse ord begynder han.

Hackmøller beretter kort om enkelte episoder under fugten og fortæller, at vi sidste nat ikke havde mærket noget til gassen.

Så fortsætter Kompagniføreren: »Vi forventer i dette afsnit et fransk angreb. Fjenden har i den sidste tid gennemført en omfattende patruljeaktivitet, og franskmændene har sidste nat hentet et maskingevær ud af vores stilling. Har De mærket noget til angrebsforberedelser bag den franske front«?

Vi havde på vores side ikke gjort nogen observationer, og spurgte ham så, om han kunne forklarer, hvorfor den tyske gravbesætning så livligt havde skudt mod os.

I løbet af samtalen bliver kompagniføreren mere venlig. Vi havde tilsyneladende på han gjort et indtryk af at være troværdige mennesker og ingen forklædt franskmænd eller englænder. Han byder på varm kaffe, som vi begærligt sluger. I fem dage havde vi ikke fået noget varmt.

Da så Hachmøller midt i en forklaring begynder at nikke, forstår løjtnanten situationen, og lader os gå. En ordonnans fører os tilbage til bataljonens kommandostation. Her skulle vi allerførst have noget at spise og så sove, for tidligt næste morgen at blive fremstillet for bataljonskommandøren.

Den dækning, vi bliver ført ind i, at besat til sidste plads. Endda på trappetrinnene kryber en kammerat sammen. De har hovedet i hænderne og stirre frem for sig. Som vi forsøger at slippe forbi ned ad trappen, skænker de os ingen opmærksomhed og bander kun, uden at se op, når vi rammer dem med knæene. Hele nede udgår der flere gange, der på begge sider har etagesenge. Her snorker der i alle mulige tone-højder og – styrker. Helt bagest i et hjørne ligger bataljonens telefoncentral. Her sidder tre kammerater omkring apparatet. Den ene har høretelefoner på, og modtager i dette øjeblik en melding. De andre hører spændt på, og tager i første omgang ikke notits af os, da vi så stille som muligt har taget plads hos dem. Men da meldingen er nedskrevet, gjorde vores ledsager de tre telefonister opmærksomme på os.

I det øjeblik kom der liv i selskabet. Fra alle sider trængte folk sig omkring os. Kammeraterne bestormede os med spørgsmål, og vi var næppe i stand til at besvarer dem alle.

Sådan fortsætter det et langt stykke tid, indtil en hensynsfuldt råber: »Lad nu de arme fyre i ro! Kan i ikke se, hvor ødelagte de er?«

Disse ord bringer ikke kun ro over de mange spørgende, men nu tænker endeligt nogen på at give os noget at spise og drikke.

Nu har en frontsoldat aldrig haft en overflod af spiselige ting. Men når det drejer sig om at hjælpe en sultende kammerat, deler man gerne. Med en rørende offervillighed rækker man os fra alle sider et eller andet. Vi havde i fangenskab længtes efter vores rugbrød. Nu fik vi så meget, at vi til sidste måtte takke nej. I denne nat var rugbrød med roemarmelade for os en kostelighed.

Efter at have spist os mætte, ville vi gerne sove lidt. Og inden vi så os om, var tre tre såkaldte senge, hver med et tæppe, gjort fri til os. Vi kastede os udmattet hen, og dejligt forstærket vågnede jeg næste morgen efter tre eller fire timers fast søvn.

Bataljonsføreren ventede os.

Vi havde ikke tid til et længere toilette, og måtte møde hos ham uvasket og i vores ler indsmurte, forrevne uniformer. Han modtog os ualmindeligt venligt og udtalte ved afslutningen af forhøret sin fulde anerkendelse. Han forærede os en cigar og barberen blev sat i arbejde med at fjerne vores fem-dage gamle fuldskæg.

Som jeg lidt senere foran adjutantens dækning med en børste skulle i gang med at fjerne noget af alt leret fra min uniform, overraskede kommandøren mig, og forbød med det med ordene: »Lad vær med det! Sådan som de slap igennem, skal De forestilles for Regimentskommandøren. De ved jo, at skidt tegner soldaten«.

Bataljonsføreren var lige forsvundet, og jeg stod der og betragtede min egen renlighed. Så kom en ung løjtnant forbi. Som han ser mig, samler sig knoglerne. Han mente at måtte bemærke, at jeg egentlig så ret svinagtig ud.

Jeg blev han ikke et svar skyldig, men replicerede: »Hr. Løjtnant. Jeg er kommet fra engelsk fangenskab, og er denne nat på hænder og knæ kravlet gennem de franske stillinger«.

Hans ansigt blev ret lang og udbød forbavset: »Nå sådan, det er jo noget helt andet!« og dermed forvandt han igen.

En bataljonsordonnans bringer os tre i de tidlige morgentimer til Regimentets kvarterer, der var placeret nogle få kilometer længere tilbage i en større landsby.

Som vi ankom, blev vi hjerteligt budt velkommen af regimentets adjutant. Under den ene arm havde han cigarkassen og under den anden en flaske vin. Mens vi på den måde fik et dygtigt morgenmåltid indenbords, sad han hos os og hørte yderst interesseret på vores fortællinger.

Så blev vi fremstillet for Regimentskommandøren.

Også han var meget venlig mod os. Vi kunne give ham svar på hans mange spørgsmål, hvilket sikkert beroligede ham en del. Det drejede sig hele tiden om spørgsmålet, hvorvidt franskmændene gjorde forberedelser til et angreb eller ej.

Så vidt vi havde kunnet observerer, tænkte franskmændene i dette afsnit ikke på et angreb. Og rent faktisk skete der den næste måned intet fra fjenden side. Vi var glade, da forhøret fik ende. Udenfor blev vi fotograferet af Regimentets fotograf.

Der stod en hestevogn klar til os, der skulle bringe os til Divisionens stabskvarter i Guise. I Divisionschefens fraværd blev vi forhørt af stabschefen, og kørte efter et kort ophold i Guise med tog videre til le Cateau. Vi havde fået ordre til at melde os hos Armee-Oberkommando 2 kvarter.

Ved AOK 2 var man blevet underrettet om vores ankomst. En ordonnans førte os ind i et værelse, hvor der blev serveret en flere retters, yderst delikat, varm aftensmad for os. Man syntes at vide, hvad det var, vi mest af alt manglede.

Vi skulle netop til med en glubende appetit at falde over de mange lækkerbiskener, da en højtstående stabsofficer trådte ind og forstyrrede vores forehavende. Han sætter sig til os og forhørte sig med stor interesse for vores oplevelser. I løbet af samtalen lovede han, at underrette vore pårørende om den lykkeligt gennemførte flugt (Dette telegram nåede imidlertid aldrig frem til hjemmet). Så bliver vi til videre forplejning og underbringelse henvist til et krigsfange samlepoint i byen, hvor vi tidligt næste morgen skulle gennem et forløb fra officerer fra armekorpsset. Samlestedet stod under kommando af en Feldwebel, der venligt stillede genhusning til rådighed.

Efter en kort velkomst sidder vi med vores gæstgiver ved et bord og fortælle om vores oplevelser under fangenskab og flugt. Så banker det pludseligt på døren, og ind stormer vores to flugtkammerater Löptien og Möller. Det var en gensynsglæde, som ikke kan beskrives med ord. Vi greb gensidigt efter vore hænder og kikkede hinanden i øjnene. Var det virkelig sandt, at vi var reddet, at vi igen var frie? Det var for os som i en drøm.

I denne glædens øjeblik kom bekymringen for de manglende flugtkammerater, men vi opgiver ikke håbet.

Efter den første gensynsglæde, opstår naturligt en livlig udveksling af spørgsmål. Löptien og Möller var nået den tyske stilling et par timer før os, og havde under stor risiko tilbragt den sidste dag under flugten mellem stillingerne, efter at de i ingenmandsland var faret vild, og i stedet for den tyske, igen var nået ind i den franske første stilling.

På et kort kunne vi fastslå, at vores flugtveje seks gange havde krydset hinanden. Löptien og Möller havde nået den tyske stilling umiddelbart foran byen St. Quentin, og havde på den måde gjort en større omvej end vi.

Om natten sov vi i et borgerkvarter i byen, efter lange måneder for første gang i en feltseng med hvidt linned. Næste morgen blev vi på våbenkammeret nyklædt fra top til tå. Vore fangeuniformer tager vi med for at gemme dem som et dyrebart minde.

Forhøret ved A.O.K. varede i timer, og det var med en følelse af lettelse, at det endeligt var forbi. Vi fik at vide, at vores gamle regiment lå i Flandern, og allerede var underrettet om vores returnering fra fangenskab. Regimentet krævede os tilbage og håbede, at vi snart ville ankomme hertil.

Næste morgen blev vi så frigivet af A.O.K. og kørte med jernbane til vores elskede Regiments afsnit i Flandern.

Men det var frygteligt! Da jeg besøgte mit gamle kompagni, måtte jeg fastslå, at det var blevet jeg fremmet. Hvor van alle de kære kammerater, smed hvem jeg havde gennemlevet så mange hårde stunder og også så mange muntre? De var alle døde, eller som såret og krøbling tilbage i Tyskland.

Med vemod skiltes jeg med Regimentet efter nogle dage og tog på en fire ugers orlov derhjemme. Den 24. december 1917 vendte jeg tilbage til min snedækkede hjemby.

Efter tre hårde krigsår og en ubeskrivelig odysseé: Krigsjul i hjemmet!

Den første flugtgruppe nåede ikke deres mål. De blev i Ham igen fanget af franskmændene og blev slæbt tilbage i fangenskab.

24. december 1917:

Der gennemføres en virkningsskydning mod den fjendtlige grav foran Regimentets afsnit. Forreste linje var derfor om dagen rømmet. Patruljer fastslog store skader på den fjendtlige stilling.

25. december 1917:

Tidligt på morgenen patruljeoperation fra 10. Kompanie. Mislykkes på grund af fjendens årvågenhed, der udlagde en spærreskydning med M.G. – Begge juledage forløb rimelig rolig. Fjendtlig patrulje afvises med M.G.-ild. Heftig aktivitet i luften og øget artilleribeskydning fra begge sider.

Om egne oplevelser under denne sidste krigsjul berettet Kammerat Ackermann, Regiments Musikken:

Den yngste gruppe i Regimentsmusikken under Flandern-slaget!

Fanden tage det! Netop som vi troede, ikke at blive ramt af Flandern-offensiven, indløb 19.11.17 befaalingen: Regimentet gør kvarter i Ledeghem, Dadizeele (Baraklejr), Clipphoek og Himmelhoek – Musikkorps i Ledeghem. – Sidstnævnte var slet ikke så ledt, for Ledeghem var overfyldt med tropper. Vi havde derfor i første omgang intet andet valg end at overnatte i en sønderskudt sukkerfabrik i Ledeghem. Næste dags morgen kikkede vi igen efter kvarterer i Ledeghem, men fandt ingen. Vi satte derfor igen i march og tumlede til Heule, hvor vi indrettede en »såkaldt« villa som kvarter. Vi havde imidlertid næppe fået os indrettet, før det

lød: »Regimentsbefaling. Musikkorps indretter sig i Ledeghem. Ved pladsmangel skal ødelagte kvarterer sættes i stand. Yngste gruppe af Musikkorpsset gør sig marchklar. Nærmere befaling tilgår«.

Der havde vi balladen. Jeg var den fjerde yngste; men hvad hjælper det. Stormpakning blev pakket sammen, gasmaske og kampecylinder lagt parat. Ordren lod ikke vente længe på sig, og så måtte vi først transportere træ og sten. Så til kirkegården for at grave grave; så lægge faldne fra alle regiment, der var lagt i en lade, i kiste, og med vogn transporterer dem til kirkegården i Ledeghem. Efter nogle få timers hvil, trådte vi an med instrumenter til begravelsen af de faldne. Efter kirkegården gik den med klingende spil tilbage til landsbyen. Yngste gruppe, og dermed også jeg, blev tilbage på kirkegården for at tilkaste gravene og få dem til at se nogenlunde anstændige ud. Da vi havde afsluttet denne ærefulde opgave, gik også vi tilbage til vore kvarterer, hvor der allerede ventede en ny befaling til os juniorer. Vi skulle samme nat transportere mad og ammunition ud i forreste linje, og på tilbagevejen medbringe sårede eller døde. Endnu inden det var blevet aften, blev der slået gasalarm i Ledeghem, og vore øre opfangede gentagende detonationer, som vi til sidst kunne konstatere hidrørte fra et tysk ammunitionslager, som det var lykkedes modstanderen at skyde i brand.

De nævnte opgaver fortsatte i den følgende tid, så vi næppe fik tid til at sove. Vejen til fronten var uhyre farlig, ikke kun på grund af den enorme artilleribeskydning, men også af vejenes tilstand, for så vidt, man overhovedet kunne kalde dem veje. Kun en sti af træplader førte til fronten. Hvem, der faldt ned fra stien, kunne ikke længere reddes, så mudret og sumpet var terrænet. Jorden gav intet fra sig igen. Hvem, der faldt i, ville drukne. Dem, der snublede og sank i, men havde det held at en kammerat i sidste øjeblik greb ind, mistede ofte den ene støvle. Oftest kunne vi bogstaveligt kun kravle frem med vores last, og åndede først lettet op, når vi igen havde nået vore kvarterer eller regimentets kommandostation.

Langsomt nærmede julen sig, hvor vi afkommanderede igen på fuld tid kunne genoptage vores musikaktivitet. Alligevel måtte vi endnu den 24. december lave grave til de døde, vi aftenen før havde bragt med tilbage, og lægge de døde i kister i en nærliggende lade. Så hed det: »Befaling til Regimentsmusik: i eftermiddag gudstjeneste ved II. Bataillon i Ledeghem – efterfølgende juleaftenfest ved 2. M.G.K. i Himmelboek. Instrumenter skal pudses«. – Gå gik det i gang med pudsekludene; det skulle jo gå hurtigt, så vi kunne få et par timer på siden, da vi nætterne forud næppe havde fået søvn.

Efter at gudstjenesten i Ledeghem stemningsfuldt var afsluttet, gik det som befalet til Himmelhoek. Her blev vi allerede med længsel ventet af vores kammerater. Det varede da heller ikke længe før julemanden ankom. Hver man havde sin udvalgte plads langs det lange bord, og med strålende øjne, næsten som børn, stormede alle frem mod deres gaver. Det regnede med æbler, nødder, chokolade, dolke, knive, bukseseler og alt andet, en soldat nødvendigvis må besidde. Mange havde også skrevet til Røde Kors, der havde anmodet om adresser, for at kunne sende pakker, der nu til alles forbavelse blev pakket ud og afslørede alt det, dem derhjemme havde indsamlet til soldaterne. Også jeg havde sendt Røde Kors min adresse og modtog en herlig pakke. Da adressen lød på Regimentsmusikken, havde en pige i Hamburg lagt nedenstående digt ved pakken, der fyldte os alle med glæde og naturligvis også øjeblikkeligt blev besvaret.

»Dem lieben Musikanten / im fernen Feindeslande, / dem Künstler auf dem Horn / freut's sich ganz enorm / wenn aus dem Heimatstädtchen / die lieben kleinen Mädchen / ihm senden einen Gruß: / und wenn er dann zum Schluss / uns bläsbft auf der Posaune / ein Liedchen voller Laune, / dann freut sich mit uns sehr / das ganze deutsche Heer / stimmt er dann noch die Fiedel / und singt uns gar ein Liebel, / dann rufen wir voll Temperament, / es lebe hoch das Regiment, / das auf der Achsel unentwegt, / die Nummer 76 trägt. / Viel Glück im Neuen Jahr und Segen / auf allen Ihren Wegen.

sign. Liesel Hartmann

Svar:

»Geehrtes Fräulein Hartmann, / wie seid Ihr doch viel besser dran, / Ihr schlaft so wem und nett / im weichen Federbett. / Wir ruhen hier auf feuchtem Stroh, / Auf kühler Erde und sind dann froh, / Wenn nachts kommt heran die Gulaschkanone, / mit wärmen der suppe von Erbse und Bohne / Doch schwinden alle Sorgen. / Wenn dann am andern Morgen der Befehl an uns ergangen, / "Musiker dort empfangen". / Da sitzen wir träumend von allem Lieben / die in der Heimat zurückgeblieben. / Drum schreibt uns recht oft und vergesset nie / Die Regimentsmusik von der Infanterie. / Recht vielen Dank auch für die schönen Sachen / wir werden, wenn's möglich, alles wieder gutmachen.

Gez. Emil Ackermann.

Efterhånden indtrådte den rigtige julestemning med musik, dans, sang og foredrag, og – ganske vist uden damer – gik festen til den lyse morgen.

28. december 1917:

Regimentet afløses af IR 26. Regimentet i hvil først i Kortryk og senere i Euerne og Watermolen.

1918

23. Uddannelse og hvileperiode ved Kortrijk

Situation:

Rusland var besejret. Den 22. 12. var der i Brest begyndt fredsforhandlinger. Vestfronten havde i året 1917 holdt stand mod alle gevaldige fjendtlige angreb, trods stor talmæssig overlegenhed i tropper og materiel. Den øverste hærledelse havde nu besluttet sig til at søge afgørelsen på Vestfronten. Amerika med dens enorme hjælpekrafter var begyndt at dukke op på krigsskuepladsen. Alle overhovedet disponible kræfter måtte frigøres til angrebet i vest, og både disse og stillingsdivisionerne uddannes til angrebsslaget.

Januar 1918:

Kompagnierne eksercerer efter retningslinjer udstedt af Regimentet. Større øvelser i bataljons, Regiments og Divisionsramme afholdes. Der oprettes en stormafdeling.

26. januar 1918:

Der afholdes den store Tappenstreg i Euerne.

27. januar 1918:

Stor halløj. Gudstjeneste og paradeopstilling i Culleghem – Om oplevelserne under hvileperioden fortæller Kammerat Ackermann, Regiments-musikken.

En fadæse

December 1917 kom Regimentet ud af Flandern-slaget og kom i kvarter i forstæder til Kortrijk. Vi havde denne gang det held, at alle kammerater kom i borgerkvarter. For en dels vedkommende var indkvarteringsforholdene ret pudserlige. En kammerat måtte, for at komme i seng, først passere værts parrets ægteseng ved hjælp af en stige, andre sov med mor og datter i samme rum, hvor der for anstændigheden var udspændt et lagen som adskillelse. Om det tjente sit formål, vil jeg ikke afsløre. Generelt blev vi godt modtaget af kvarterværterne, og forholdet til dem til dels også af samme grund venlig og behagelig. – Jeg kom med mine kammerater Brütt og Florian fra Regiments-musikken i kvarter hos en tobakshandler ved navn Pattyn i Kortrykstrasse i Kurrne. Vi havde ramt det meget godt, da folkene var yderst behagelige og imødekommende, og hvad endnu bedre, personligt meget renlige. Havde vi rigeligt at spise, fik de noget af os; havde de noget sårligt af egen avl eller fra den amerikanske komite, eller på en eller anden måde fremskaffet, delte de uden videre med os. Alt i alt følte vi alle os som én stor familie.

En dag var jeg ved at gøre en pakke klar til mine kære derhjemme, hvor fødevarer var ved at blive meget sparsomme. Jeg havde i vores kantine købt ærter og bønner, smør, sukker og en røget kødpølse. Under pakningen hjalp mig kvarterværtens 16-årige søn. Han var særligt interesseret i min pølse og spurgte: »Du Emil, hvad har du givet for den pølse?« »2,50 mark« »Milde himmel«, sagde knægten. »Det er jo alt for dyrt. Jeg kan skaffe dig en for 50 Pfennig«.

Jeg var næsten ærgerlig over, at jeg ikke havde fået det at vide noget før. Nå, nu var pølsen en gang købt og betalt, og afsted gik pakken. Det med den billige pølse lod mig imidlertid ikke i ro, og til sidst bad jeg knægten om at skaffe mig et pund pølse til 50 Pfennig, som jeg så kunne spise. Den flamske knægt erklærede sig parat, men sagde: »Helt på enkelt er det nu ikke at skaffe den, for pølserne findes kun i Kortryk: jeg skal derfor krydse bygrænsen, som er skarpt bevogtet«.

Han havde lige fået pengene, som en lastbil med anhænger passerede forbi vores hus. Drengen løb ud af huset og op i anhænger. Jeg var ganske enkelt paf. Faderen fortalte mig så: »sådan smugler knægten sig hele tiden frem og tilbage fra byen«. Det varede da heller ikke længe før min lille ven igen dukkede op med en lang, tynd, røget pølse. Der var aldrig mangel på appetit, så jeg hentede mit tørre brød, indbød drengen til at spise med, og vi langede kraftigt til. Vi havde allerede spist et godt stykke, da en stor, sort vagthund nærmede sig os, tilsyneladende på jagt efter en lækkerbissen.

»Lad vær med at give "Jean" noget«, sagde knægten. »han spiser overhovedet ikke denne slags pølse«.

Umuligt, tænkte jeg, og kastede alligevel et stykke ned til hunden. Den styrtede frem mod stykket, men vendte så hurtigt omkring og endnu hurtigere væk igen, og forsvandt rundt om et hjørne. Jeg var direkte forbavset. Det var imidlertid hverken mine kvarterværter og mindst af alt min flamske knægt, der ikke længere kunne holde latteren tilbage. Nu lugtede jeg lunt, og spurte øjeblikkeligt: »hvad er det for en pølse?« »Kærrer ven, det er en hundepølse« og greb øjeblikkeligt flugten.

Det var for mig en rigtig dårlig nyhed. At jeg ikke spiste resten af pølsen, behøver jeg vil ikke fortælle. Men meget var der under alle omstændigheder tilbage. – For mig var det kun en trøst, at jeg ikke var den eneste, der var faldet for denne slags pølse. Ifølge mine kvarterværter, skulle der være langt højere rangerende folk, der med endnu større appetit havde spist hundepølser.

24. Stilling foran Hollebeke

17. Reserve-Division afløser 8. ID, og RIR 76 afløser IR 93 i stillingen bed Hollebeke i Ypres-buen.

30. januar 1918:

Transport af I. og II. Bataillon, der kommer i kvarter i Niederflandern. Om natten afløser 4, 5 og 6. Kompanie dele af IR 93 i hovedmodstandslinjen.

31. januar 1918:

III. Bataillon også i kvarter i Niederflandern. 1, 2 og 3. Kompanie afløser i forpostlinjen.

1. februar 1918:

1. og halvdelen af M.G.K. afløser i stillingen samtlige M.G. fra IR 93. Stillingen består af forpost- og hovedmodstandslinje. Mellem disse linjer er der omkring 1.000 meter. Besætningen er delvist underbragt i betonbunkere, delvist i kun sprængstykke sikre dækninger. Om dagen er der kun udsat nogle få poster, da terræner er let overskuelig. Om natten udstilles dobbeltposter og M.G. 08/15 sættes i stilling i en postsskærm. Fjenden ligger på en højderyg og kan overskue stillingen. Tåge i de første stillingsdage gør det muligt for besætningen hurtigt at gøre sig bekendt med stillingen. Med det opklarende vejr en heftig aktivitet i luften og af artilleriet. Forreste linje belægges på steder med flybomber. Afløsning sker i 4 dages turnus, 6 kompagnier i stilling, 6 kompagnier i hvil. Kompagnierne i hvil uddannes til angrebskamp. Fjenden arbejder ivrigt med udbygning af stillingerne. Forpost kompagnierne udsender mange patruljer – hertil en beretning fra Lt.d.R. Schulze, 8. Kompanie:

Dagspatrulje ved Hollebeke, 25. februar 1918

Tommy ligger på en bakkekrete i en pallisadefæstning. Mere ved vi ikke, og må have det at vide! Altså en dagspatrulje. Gefreiter Hannigbrink og også sygehjælperen Allrich er klar til at følge mig.

Ved daggry ligger vi os en en fremskudt, tidligere artilleridækning, der om natten anvendes af posterne som dækning, og som ligger lige ved siden af vores forreste pigtrådshindring. En klar solopgang, der i dens pragt tyder i retning af forårets kommen. Det er ganske vist koldt og jorden er blød og våd. Ventetiden bliver til en pine. Derovre hos englænderne, er alting stadig rolig og da vi fra vores placering kun dårligt kunne observerer, besluttede jeg mig til at mave mig længere frem. Det er i mellemtiden blev højlys, klar dag. En mærkelig ophidselse, som man bedst kan sammenligne med jagtfeber, greb mig og drev mig fremad. Helt fladt på maven arbejder jeg mig frem: - højre ben, højre hånd – venstre ben, venstre hånd. Det er et vanskeligt, tålmodigt arbejde – stykke for stykke. Ved at bevæge mig til siden nåede jeg en gammel, sønderkudt løbegrav, som jeg tæt fulgte fremad. Som et firben gjorde man sig lille, udnyttede hver eneste lille hul eller sænkning videre ud i det åbne terræn. Hvert eneste muldvarpeskud, den mindste jordbunke blev brugt som skjul. Livet afhænger i sådanne øjeblikke på den mindste tilfældighed, og man mærker det instinktivt. Som man krøb med hele kroppen gennem vandfyldte kratere, er man snart indsmurt i mudder, og hele tiden kommer man nærmere og nærmere. Ophidselsen for mig til at dirre. Det drejer sig om det arme liv, som man her dagligt sætter på spil, og som man hele tiden på ny for skænket. Hvis man opdager dig, derovre, er man fortabt.

Derovre posten. Man kan tydeligt se en grå stålhelmet bag palisaden gå frem og tilbage, men han har intet bemærket. Altså videre. Man bliver frækkere, får sin tilfredsstillelse af den langsomme stadige kravlen fremad. Jeg skal nå den engelske pigtråd! Jeg fortsætter derfor gennem den bløde, våde lerjord, ligger flere minutter helt stille for at undersøge terrænet foran mig for den bedste mulighed, for at komme videre. Spændingen og faren ligger som en rem om mit bryst. – Endeligt er jeg fremme! – Forsigtigt hæver jeg hovedet og kikker til alle sider med kikkerten for øjnene, for præcist at kunne observerer. Længere mod højre er hindringen tyndere, og der er endda et hul der fremme. Hos Tommy er alt stille. Altså længere mod højre. Jeg kravler under pigtråden mens jeg trykker kroppen tæt til jorden for ikke at hænge fast i tråden. Forsigtig skubber jeg mig gennem hindringen – Så er jeg igennem. Jeg har imidlertid samtidig afskåret mig fra et hurtigt tilbageslag. Det

betyder intet. Hvis man opdager mig! Posten, som jeg ny tydeligt kan se, kan uden problem skyde mig ned. Tusinder forvirrede tanker fare gennem min hjerne. Man må tvinge sig til at holde hovedet isnende kold. – Fra denne side kan jeg ikke komme videre, da der ikke er nogen dækningsmuligheder. Hurtigt sætter jeg et stykke papir fast på pigtråden for at kunne fastslå, hvor langt jeg nåede. Og så langsomt og forsigtigt igen tilbage.

Kl. 13 er jeg igen tilbage i dækningen. Begge mine kammerater har med bange anelser ventet på mig, da jeg havde været væk så længe. Nu noget at spise. De laver et leje til mig af nogle tæpper – hvor gør det godt, at kunne sove lidt.

Om eftermiddagen, før solnedgang, gør jeg den samme tur for at kunne fastslå aftenposterne. Igen går det langsomt og forsigtigt fremad til den engelske pigtråd, hvor jeg bliver liggende for at observerer.

Kl. 1830 ser jeg den engelske dobbeltpost dukke op på palisaden. Hurtigt, stadig trukket mod jorden, en hurtig skitse på et stykke beskidt papir over bredde og tykkelse af den engelske hindring, og så bare tilbage,

Februar 1918:

Regimentets forstærkede stormafdeling forbereder operation mod dækningsgrupper ved Hollebeke.

14. februar 1918:

Der indføres generel orlovsspærre. Alle på orlov skal være tilbage inden 27. februar.

1. – 2. marts 1918:

Patuljeoperationen gennemføres i løbet af natten. Det lykkes at trænge ind i den fjendtlige grav med tre stormafdelinger, sprænge en bro og tage 16 fanger, hvoraf 8 falder sammen med deres bevogtningsmandskab af en fuldtræffer.

8. marts 1918:

I./IR 70 stilles til rådighed for Regimentet til et forsøg på at erobre en fjendtlig bunker i nordkanten af Hollebeke. Operationen forberedes gennem opklaringsoperationer med forpostkompagnierne.

9. marts 1918:

I./IR 70 afløser 4, 5, 6 og 2. Kompanie.

13. marts 1918:

To stærke fjendtlige patruljer på 50-60 mand forsøger at trænge ind i forreste linje. Efter en kort forberedelse med minekastere, bliver de af stødtropper fordrevet af en forpoststilling, hvori de er trængt ind. Om aftenen gennemføres den af I./IR 70 forberedte operation. Fjenden havde rømmet forpoststillingen, mens patruljen stødte på kraftig modstand ved palisade bunkeren, så det ikke lykkes at tage fanger.

14. marts 1918:

III./174 afløser I./IR 70.

18. marts 1918:

III./174 afløses af en halvdel fra hver af I. og III. Bataillon.

21. marts 1918:

Mellem kl. 0445 og 0625 gennemføres virkningsskydning fra vor side mod hele fronten, som mellem kl. 0625 og 0630 med deltagelse af alle minekastere øges til trommeild. – Mellem Arras og la Fère bryder 2, 17 og 18. Armeed dybt ind i den fjendtlige stilling og bryder den jernring, der har eksisteret foran de allierede hære siden 1914. Efter trommeilden sendes 4 officerspatruljer frem mod den fjendtlige stilling. Modstanderen har rømmet sit fortærræn, så ingen fanger indbringes. En kraftig spærreild ligger over vore stillinger. Hele dagen hersker en kraftig artilleri og fly aktivitet.

26. – 27. marts 1918:

Kamppatrulje trænger ind i den fjendtlige stilling.

27. – 28. marts 1918:

Regimentets Stormafdeling angriber Palisadebunkeren, der af fjenden forsvarer sejt.

30. marts 1918:

Divisionens afsnit øges. Regimentet overtager en del af IR 162 stilling.

2. april 1918:

Kl. 0130 iværksætter fjenden en kraftig artilleri- og mineild mod venstre Regiments-afsnit, samtidig afspærrer fjenden bagterrænet med en kraftig artilleri- og gasskydning. Efter 4 minutter angriber en kraftig fjendtlig kamppatrulje frem mod dækningsgrupperne i forpostlinjen, hvorved der opstår betydelige tab.

7. april 1918:

1. til 6. Kompanie med 1. M.W. og 1. N.M.Zug 1, samt 1 og halvdelen af 2. M.G.K. underlægges Regiment »Lüttich«, der hører under 7 ID. Minenwerfer- og Nachrichten-Mittel-Kompanie opløses og underlægges bataljonerne. Regimentet er marchklar. Alle overskydende vogne og køretøjer er afgivet til Divisionsdepot ved Aalbrink.

25. Slaget om Kimmel

Situation:

Vores storoffensiv fra 21. marts havde den 27. marts bragt den 2., 17 og 18. Armee på den anden side byerne Albert og Montdidier. Fjenden etablerede nord for Somme en ny front, hvor angrebet mod Amiens kom til standsning 17 kilometer før byen. Nye angreb med 18. Armee den 30. marts mellem Noyon og Montdidier, og 2. Armee den 4. april i retning Amiens opnåede intet resultat. Paris beskydes på en afstand af ca. 120 kilometer med en langtrækkende kanon. Efter at offensiven den 4. april er gået i stå, angriber 7. Armee den 6. april syd for la Fère og trængte de franske styrker tilbage over Oise-Aisne-Kanalen. 17. Armee skulle nord for Ecarpe besætte Arras og Vimy-højderne. Trods forbrug af store mængder ammunition opnåede angrebet intet resultat. Den øverste hærledelse opgav angrebet, og indsatte i stedet 6. Armee i et angreb mellem la Basseé og Armentières den 9. april. Den 10. april angreb 4. Armee syd for Ypres. – 17. Res.Div. havde til opgave sammen med 7. ID at angribe Wytschaete og Meesen.

9. april 1918:

Sturm-Bataillon 4 og 17, Kav.M.G.-Zug/Res.Hus. 6 underlægges Gruppe von Gravert. Gruppen gør ved Wervicq klar til angreb. I. Bataillon, 5. og 6. Kompanie under Hauptmann Eggers bliver stillingsbataljon under Regiment »Lüttich« under kommando af Oberstlt. v. Wellern IR 165.

10. april 1918:

Artilleriets virkningsskydning starter kl. 0200 og øges til trommeild. III. Bataillon er Brigade-reserve for Gruppe von Gravert og begynder kl. 6 fremrykning og havde allerede kl. 0730 nået dens udpegede mål. III. Bataillon følger i engelsk mellemstilling. Kraftig tåge vanskeliggør væsentlig fastholdelse af forbindelse mellem enhederne. Om eftermiddagen bliver III. Bataillon underlagt IR 163 til fortsættelse af angrebet mod Wytschaete. Om aftenen besættes nordvest kanten af Meesen. Afdeling Eggers brød overraskende frem i angreb med Regiment »Lüttich« fra sin beredskabsstilling syd for Hollebeke, og nåede kl. 1615 den engelske hovedmodstandslinje ved Ostaverne. Den fjendtlige modstand brydes hurtigt alle steder.

11. april 1918:

Kl. 1500 genoptages angrebet på Wytschaete efter en kort artilleriforberedelse. 7 ID arbejder sig hurtigt frem til byen, men må så på grund af kraftig fjendtlig modangreb, falde tilbage til på højde med Rondeel-skoven. 8. Kompanie standses sammen med sturmabt. 4 og 17 af kraftig fjendtlig M.G. og artilleriild. Abt. Eggers bliver i løber af natten afløst af I/IR 165 i den opnåede stilling, og går i beredskab på venstre fløj af Regiment »Lüttich«. Afdeling Eggers samles ved gården Dassonville. III. Bataillon må i første halvdel af natten afværge flere kraftige fjendtlige angreb. Situationen bliver vanskelig, da kompagnierne er meget sammenblandede og der mangler ammunition. Den fjendtlige beskydning fortsat meget kraftig. 1./IR 225 indsættes til forstærkning af bataljonen. Om eftermiddagen bliver III. Bataillon underlagt IR 162. III. Bataillon samles i beredskab ved Blauwe Mølle. Samling og angreb måtte gennemføres under kraftig beskydning. Angrebet fortsætter fra vor side. Bataljonskommandør, Hauptmann Niemeyer, såres. Om aftenen reorganiseres resten af bataljonen i ét kompagni. Genforsyning med forplejning ikke muligt de to første dage.

12. april 1918:

Afsnit Meesen overtages af 9 ID. III. Bataillon returnerer til Regimentet og samles ved Nesselhof. Kraftig artilleri og gasbeskydning af Regimentets afsnit.

13. april 1918:

I. Bataillon trækkes ud af 7. ID afsnit og placeres som brigadereserve i en tidligere engelsk stilling. Oberleutnant Bernhard overtager kommandoen over III. Bataillon. Ringe kampaktivitet i løbet af dagen. Om aftenen besætter 2. Kompanie den vestlige kant af Rondeel-skoven. III. afløser II./IR 163.

14. - 15. april 1918:

Regimentet afløses i løbet af natten af IR 26. Sammen med de underlagte Stormafdelinger 4 og 17 danner Regimentet brigade-reserve og placeres i en tidligere fjendtlig stilling vest for Gepaard.

16. april 1918:

Nyt angreb på Wytschaete iværksættes. Efter middag sættes bataljonerne i beredskab. Kl. 18 starter angrebet og kl. 21 er de befalede mål langs vejen Wulvergem – Wytschaete nået. På grund af kraftig tåge er orientering meget vanskelig. Enhederne blandes kraftig. Dele af IR 163 og IR 228 ligger i afsnittet. Stab I. Bataillon kom i tågen for langt mod venstre og stødte ind i fjendtlig modstand og kaster fjenden tilbage. Herunder faldt Hauptmann Eggers. II. Bataillon følger i 2. linje. III. Bataillon er Brigade reserve. Om eftermiddagen begynder kraftige fjendtlige modangreb, som bryder sammen under vores artilleri- og M.G.-ild. Om aftenen afløser III. Bataillon I. i forreste linje, mens II. forbliver i 2. linje, mens I. bliver Regimentsreserve i en bagved liggende stilling. Major Lawrenz overtager kommandoen over I. Bataillon.

17. april 1918:

Den erobrede højderyg ved Naedelstede holdes mod kraftige fjendtlige styrker, der angriber i tre kolonner.

18. april 1918:

Kraftig fjendtlig artilleri ligger over Regimentets stillinger. En stromafdeling angriber gennem baraklejren vest for Naedelstede og fordriver fjenden. Om aftenen bytter II. og III. Bataillon stillinger. Regimentskommandør Major v. Graweert forfremmes til Oberstleutnant.

19. - 20. april 1918:

Stærk fjendtlig forstyrrelsesild over stilling og adgangsveje.

21. april 1918:

Regimentet overtager en del af IR 163 stillinger.

22. - 23. april 1918:

Om natten afløses Regimentet af Garde-Füsilier-Regiment og kommer i kvarter i Niederflandern. Regimentet havde klaret sig strålende. Af fanger og bytte blev der indbragt: 718 fanger, 1 x 38-cm pjecce, 2 langrørs pjeccer, 2 x 7,5 cm kanoner, 21 M.G., 1 middeltung minekaster og utallige udrustning og ammunition. – Tabene havde været store. De omfattede 38 officerer og 804 underofficerer og mandskab. Brigadekommandøren udtalte til Regimentet hans højeste anerkendelse – Også 7 ID nævnte Regimentets indsats under dets kommando meget rosende. – Et dækkende billede af de hårde kampe giver nedenstående beretninger fra kammerater:

Lt.d.R: Valentin, 2. M.W.-Zug beskriver sin oplevelser:

I dag er virkelig den første hviledag. Som det viste sig, har vi endt i Moerkerke, som opholdssted i januar-februar 1917. Her havde ikke meget ændret sig. Den var kun blevet en smule mere militariseret. Indbyggerne måtte hele tiden afleverer 400 til 6000 æg o.s.v. Og alt var dejligt grønt. Sidst var det streng vinter. Så efterhånden kom vi til ro, og nu vil jeg forsøge at give jer et billede af den sidste tid, hvor vi havde gennemlevet så meget. Måske mere end de tre foregående år tilsammen. Det var jo også en stor begivenhed, at vi for første gang i tre år var gået til angreb. Og frem for alt, var alt udmærket klappet. Det havde fastslået, hvad der kunne gøres med vores folk på trods af tre års stillingskrig. Nogenlunde siden jeg var kommet tilbage fra orlov, var vi ikke sluppet ophidselsen og spændingen. Dengang havde Ludendorff lige besøgt os. Det siger jo det hele. Så begyndte forsøgene på at tilsøre offensiven. Ved os skulle et større angreb foregøgles. Regimentet kom og gik i stillingen. Menin var tæt belagt med tropper, artilleriet blev forstærket, jernbanekanoner skød dag og nat, og forstyrrede vores ro, store flyvepladser med fly af træ dukkede op. Alt sammen afledning. De engelske fly blev naturligvis nysgerrige, hvad de også skulle, men desværre bragte de også bomber med sig. Til sidst var der rent faktisk også et angreb i vente for os, for at fastholde de engelske styrker. Dette blev aflyst i sidste øjeblik, da det tilsyneladende var lykkedes at fastholde englænderne uden. Derimod var der et utal af patrulje

operationer. Den 21. marts, starten på vores store offensiv, blev der langs hele fronten gennemført flere timers skydninger med gas for at holde batterierne nede, et middel, der aldrig svigtede. Efterfølgende blev stærke officerspatruljer sendt frem, og til sidste øjeblik at skabe usikkerhed om vore virkelige hensigter. Kl. 0940 startede vores offensiv. Den første spænding var dermed udløst. Nu vidste vi i det mindste, hvad og hvor det var gået løst. I stillingen blev der nu helt roligt. Man begyndte at spekulere på, at englænderne for at forstærke indsatsen længere mod syd, ville rømme hele Ypres-buen uden kamp. Alle forberedelser til en øjeblikkelig forfølgelse blev truffet. Vejene var for længst gjort farbare hent il fronten. Bromateriel til overvindelse af de kanaler, der lå foran vores stilling og til at føre kraterlandskabet passerbar. Kampvognshindringer og store barrikader blev fjernet. Derudover blev der stadig gennemført ildoverfald og patruljeoperationer. Længere bagved var det stor travlhed. Det haglede med befalinger. Kompagniernes udrustning til angreb blev afprøvet og tusindgange ændret. Hemmeligstemplet befaling efter hemmelighedsstemplet befaling. Oppakningen reduceredes det det allermost nødvendige. Officerskufferter med nøje fastlagte dimensioner blev fremstillet, og alt overflødig skulle holdes parat til at blive afleveret. Afløsningen langs fronten blev hele tiden mere uregelmæssig. Jeg havde netop været 9 dage fremme i stilling, og gjorde klar til 9 dage i hvil, men måtte allerede efter 3 dage tilbage og så igen afløst på anden dagen. Herefter kom jeg ikke tilbage i stillingen. Spændingen steg. Vi vidste er der lå et eller anden i luften, men ingen vidste noget præcist. Hemmeligholdelse var jo også uendelig vigtig. Vi fik egentligt først noget at vide den sidste dag. Men endeligt var det så så vidt. Kl. 8 måtte alt overflødig være pakket, våbenkammer, kommandokontor og håndværker materiel afgivet og samlet i en stor Divisions samlepark. M.W.K. blev endegyldigt, som også længe havde forudset i forbindelse med en bevægelseskrig, delt i tre delinger. I sidste øjeblik fik vi vore nye minekastere, to til hver deling, med store hul, stor lavetsvans, indretning til både fladbane- og krumbaneskydning, i virkeligheden rigtige små kanoner, som vi nu også kunne indsætte direkte fra hjulene. Brigadens befaling til angreb blev udsendt, hvoraf det fremgik, at Meesen skulle erobres. Vores Regiment blev opdelt. Hele I. Bataillon og halvdelen af II. Bataillon forblev i første omgang i stilling, og kom under kommando af nabodivisionen. Den anden halvdel af II. Bataillon (hvortil også 2. M.W.-deling hørte til) skulle dække højre flanke under angrebet på Meesen, mens III. Bataillon var i reserve. Nu fik vi også at vide, at det hele stod i sammenhæng med et større, længere sydlig, iværksat angreb: »I sammenhæng med et større angreb med 6. Armee skal 17. Res.Div. på O plus 1 dag støde frem over Meesen« lød første afsnit af vores Regimentsbefaling. Jeg blev forbavset over betegnelsen O plus 1 dag. O-dag et den dag et angreb iværksættes, mens O-tid angiver det præcise tidspunkt. Først allersidst – primært på grund af behovet for hemmeligholdelse – blev datoen for O-dag angivet.

9. april var O-dag for den store offensiv ved Armentières, den 10. april altså for os. Et mærkeligt sammentræf – For et år siden under slaget om Arras, starten på et forsvarsslag, nu begyndelsen på et angrebsslag. Der var ikke meget ro for angrebet, eller nærmere slet ingen. Morgen frem i stillingen – rekognoscering af terræn, beredskabsområde, i øvrigt træffe alle forberedelser. Den 8. april om aftenen var der et foredrag ved Artillerikommandøren vedrørende vores artilleris forberedelse, hvori Divisions- og brigadekommandør og samtlige Divisionens officerer deltog. Det skulle frem for alt forstærke tiltroen til artilleriet, som jo nærmest det hele afhang af. Til slut talte Generalmajor v. Mutius endnu engang til hans Divisions officerer, herefter regimentskommandører til deres regiments officerer med de sidste retningslinjer.

Om natten mellem 8. og 9. april måtte vi, d.v.s. kompagni- og delingsfører igen frem for at rekognoscerer for beredskabspladser. Sammen med os er Oberlt. Bernhard, der siden slutningen af 1917 har været ved Regimentet, og nu har kommandoen over halvdelen af II. Bataillon, der skulle sikre højre flanke. Denne halve bataljon var sammen med kompagnier fra to Stormbataljoner samlet under kommando af Major von Gravert. De øvrige dele af Regimentet stod den første tid under anden kommando. Hauptmann von Dorrien, vores egentlige bataljonskommandør, blev i første omgang tilbage som fører reserve. Da jeg kom tilbage måtte sagerne pakkes, d.v.s. mit tornyster, en noget uvant genstand. Deri kom kun det mest nødvendig: frakke, kogekear og nødrationer, desuden brødpose med vaskesager, revolver, korttaske, kikkert, lypistol med ammunition, det var min samlede udrustning. Kl. 18 sagde vi farvel og tak til vore kvarterer og trak til Werwick, hvor hele stormenheden samledes. Lykkeligvis var det meget diset, så vi ikke skulle frygte for engelske fly. Alligevel havde man af sikkerhedsmæssige årsager fordelt opmarchen over hele dagen – der måtte kun marcherer i gruppestørrelser. Feltkøkkenet kom til Werwick, så der for anden gang blev varm forplejet. Mangen en god kammerat så vi for sidste gang her i Werwick. Kl. 2140, det var kulsort og det regnede, satte Afdeling Bernhard sig i bevægelse. Forrest de to infanteri kompagnier, så M.G.K. og vores minekastere og endeligt telegrafdelingen. Efterhånden klarede det op og det blev også lysere. Efter 2½ timers march nåede kompagnierne omkring kl. 0030 deres beredskabsområde. Alt måtte nu foregå i fuldstændig tavshed. Vi lå direkte på forpostlinjen, og hvis englænderne, der kun var 100 meter væk, mærkede noget, ville det hele være forbi. I mellemtiden havde tågen lagt sig. Vi minekastere var naturligvis blevet et stykke tilbage, og havde det sidste stykke vej et fuldstændigt ødelagt terræn foran os. Det var et vanvittigt arbejde at slippe igennem, og foruden at gå forkert, mistede vi også forbindelsen til infanteriet. Også kompagnierne var gået forkert og var fuldstændig blevet blandet. En sådan klargøring i tåge er noget forbandet. Gudskelov havde vi tid, da O-tid først var kl. 0515. Imidlertid skulle klargøringen efter befalingen var afsluttet kl. 0230. På dette tidspunkt rodede jeg stadig rundt i terrænet med minekasterne. Ammunitionen, som vi skulle hente i et depot, nedgravet i forpostlinjen, kunne vi ikke finde, og måtte hente noget et helt andet sted. Og så angsten for, at vi ikke ville

nå rette sted på rette tid! Tommy forholdt sig musestille og også vores artilleri var tavs. Kl. 0230, hvor melding om afsluttet klargøring skulle senedes til Regiment, var overskredet, og nu måtte uvejret også snart bryde løs. Kl. 0235, kl. 0240, kl. 0245. På minutet 0245 begyndte 55 batterier på vores relativt smalle frontbredde at lægge gasskydning. En vanvittig larm begyndte. Alle kalibre i hver sin toneart susede hylende og hvinnende gennem luften. Samtidige engelske batteristillinger til langt ind i baglandet blev lagt under gas. Nu kunne englænderne efterhånden mærke, at noget var under opsejling, men det hjalp den ikke. Det var en stor slået koncert. Kun 1-2 engelske batterier skyder planløst mod området. Vi fumler stadig med vores minekaster mellem kraterne, og forsøger stadig at nå beredskabsområdet, langt bagud for tidsplanen. Tiden frem til starttidspunktet bliver hele tiden kortere. Efterhånden forsvinder tågen og det bliver lysere. Endeligt kan vi se folk, og lige for Kl. O når vi frem med minekasterne. Folkene er allerede totalt udmattede, og nu skal det hele først til at begynde. Samtidig kommer gudskelov også ammunitionstransporterne. Det er kl. O, 0515. Ilden var kort før nået sit højdepunkt. Fjendens forreste linje sønderbombes af miner og sprænggranater, og kl. 0515 begynder ildvalsen, det vil sige den spærreskydning, der i spring efter en præcist fastlagt tidsplan, lægges foran det angribende infanteri. Samtidig begynder til venstre for os det egentlige angreb, de skal arbejde sig frem til Meesen. Vi, d.v.s. Afdeling Bernhard, skal endnu ikke rykke frem, men først senere slutte os til spærreskydningen, der her bliver liggende i længere tid. Afdeling Bernhard arbejder sig fra O til O+65 så tæt som muligt på egen artilleri, som det stod i befalingen. Vi går altså langsomt frem over egen forpostlinje i retning af spærreskydningen. Skydningen med gas – 20.000 skud – har virket godt. Englænderne skyder en jammerlig spærreskydning, og vi mister ikke en eneste mand. I mellemtiden er det blevet lyst og udsynet til angrebet har grundlæggende ændret sig. Der er ikke længere langs skyttekæder, men overalt delinger og mindre grupper, maskingeværer. Minekasterne følger efter gennem det vanskelige terræn, mens jeg selv og min ordonnans befinder mig fremme ved bataljonsstaben. Som befalet O+65, det vil sige Kl. 0610, støder 7. Kompanie (Harden) frem mod Königsstrasse. så laver vi et skarpt sving mod højre og vender os mod nord, da vi jo skal sikre det til venstre for os angribende Regiment på højre flanke. Vi er nu allerede nået ind i den fjendtlige stilling. Det hele sker som under øvelse. Vi havde ofte fornemmelsen af, at det hele kun var en drøm, så uvirkeligt syntes det for os. Vi møder dårligt modstand. Efter kort tid kommer de første Tommy, rækker hænderne i vejret og marcherer i retning af Tyskland. Hele tiden flere. Endnu en grav, og vi bliver nødt til at standse. Hvide lyskugler stiger op – første mål er nået. Et af kompagnierne fra Storm-bataljonen er allerede så langt foran os andre, at de må hentes tilbage. Mens til venstre for os angrebet på Meesen fortsætter, uden dog at vi kan se det, men kun fornemme det, indretter vi os til forsvar. Det er primært vores opgave at standse modangreb, så angrebet på Meesen kan fortsætte uforstyrret. Den engelske stilling er hårdt medtaget. Nu drejere det sig om at finde bytte. Det er noget folkene kan lide. Navnlig madvarer er i høj kurs. Franskbrød, smør, fedt, store mængder dåser med »Corned-Beef«, kiks o.s.v. hentes ud af betonbunkerne. En sådan glæde vil englænderne ikke møde hos os. Til venstre breder kampen sig allerede længere mod vest. Snart efter bliver batterierne overalt trukket frem. Med den sædvanlige effektivitet sker det hele.

Kl. 13 starter også vores højre nabodivision, hvortil også hører første halvdel af vores Regiment. Den trænger frem over kanalen langs vores gamle stilling og frem over Hollebeke. Det får vi naturligvis først senere at vide. Vi bliver i første omgang liggende i vores stilling og venter på det modangreb, der ikke kommer.

På dette tidspunkt er Meesen for længst erobret. Kl. 17 fortsætter vi vores fremrykning i retning af Wyschaete. I første omgang uden problemer. Langs kanten af Wambeeke kommer vi så under maskingeværild fra den overfor liggende bakke, og angrebet går i stå. Derover var der stadig flere M.G.-stillinger placeret. Det er igen begyndt at blive tåget, hvor det ikke er muligt at observerer fjenden. Ellers ville minekasterne øjeblikkeligt havde taget fjenden under beskydning. Vores tunge maskingeværer beskyder bakken. Maskingeværiden ophører, samtidig går hvide lyskugler op derovre, højre nabodivisions angreb har nået dette punkt. Så videre over det sumpede å-løb og op på bakken ved Oostraverne. Minekasterne kan her kun følge med under ubeskrivelige mas, folkene kan næsten ikke mere. På bakken går angrebet igen i stå, da et modangreb forventes. Det var imidlertid kun en indbildning på grund af det tiltagende mørke. Et fremrykkende engelsk kompagni var kommet ind i krydsild og var decimeret. Bataljonen fortsatte fremrykningen – jeg forblev tilbage for at afvente minekasterne, der måtte trækkes frem gennem sumpene. Da de når frem, er besætningen fuldstændig færdige og kan ikke mere. I mørket var vi vil heller ikke nået længere i det fortsat totalt sønder-skudte terræn. Vi lader derfor minekasterne blive stående, mens besætningen forsvinder ned i en dækning på det engelske støttepunkt, vi netop havde nået. Det lader de sig ikke sige tog gange, men kaster sig ned på den første og bedste liggeplads. Nu må jeg optage forbindelse til bataljon, men har ingen anelse om, hvor den befinder sig, kun den tilnærmelsesvis retning, hvori den er forsvundet. Tilfældigt støder jeg på en løjtnant fra vores stormafdeling, som er sendt fra Regimentets kommandostation for at få kontakt til bataljonen. Sammen med ham og med Wittkamp, men ordonnans, begiver vi os på eftersøgningen. Der er ikke længere mulighed for at se noget. Vi falder ned i hver anden krater, så udmattet er vi blevet. Efter lang tids søgning finder vi en godt vedligeholdt engelsk løbegrav, og fortsætter forsigtigt frem langs den. Vi ved ikke, om vi allerede har passeret bataljonen og snart vil støde på Tommy. Endeligt hører vi stemmer, og endda tyske – og finder vores mål. Bataljonen lå i udmundingen på løbegraven i en hulvej med dækninger, og var her gået i hvil. Før vi havde fået kontakt til Oberleutnanten, tager det endnu et stykke tid. Og så tilbage. Det er nu så mørkt, at man ikke kan se fem meter frem for sig. Gennemblødt efter de mange fald i de forskellige granatkratere, smurt ind

i mudder fra top til tog, nåede jeg til sidst tilbage til minekasterne, som vi også først længe måtte lede efter. Besværet blev godtgjort med engelsk snaps, franskbrød med Corned Beef, som vi fandt rigeligt af i dækningserne. Temmelig ødelagt lagde vi os så også til hvile i et par timer. Som det blev dag kan vi se, at afstanden mellem minekasterne og bataljonen, som i om natten havde været godt to timer om at finde, højt var 5 minutter. I den dækning, hvor vi befandt sig, havde en engelsk M.G.-officer været placeret. Flere hemmelig stemplede befalinger, kort og luftfoto var blevet efterladt under den hastige flugt. Den engelske udrustning var strålende. Alt var indstøbt i gummi. Her ligger fuldt af gummistøvler, gummi teltflager og regnslag. Et sådant regnslag hørte også med til mit bytte. Der er masser af barbergrej, så hver man får sin egen. Det syntes påbudt hos englænderne. Vi ligger direkte på en bakke. Foran os, også på en bakke, ligger den stadig engelske Wyttschaete. Som en fæstning med tykke mure. Frem til kl. 11 sker der intet, intet røre sig. Om eftermiddagen kl. 14 indløber angrebsbefalingen til Regimentet. Det skal angribe Wyttschaete. Artilleriforberedelse mellem kl. 1430 og 1500. O-tid kl. 1500. Det er et dejligt vejr, fuldstændigt klart og vi har det lidt underligt med, at skulle angribe ved højlys dag. Vi stiller os parate i hulvejen, mens artilleriets forberedelse er i fuld gang. 5 minutter før kl. 15 ankom de engelske kampfly. Vi kan ikke længere gå i flyverdækning, alle står klumpet sammen i hulvejen. Klargøringen er erkendt, men fremrykningen skal i gang. Denne eftermiddag kom vi ikke langt. Den stærke engelske gevær- og M.G.-ild standsede angrebet. At angribe Wyttschaete frontalt – og så ved højlys dag – var en umulighed. Heller ikke minekasterne kom under de vanskelige forhold fremad. Som det igen bliver mørkt efterlades kun en tynd forpostlinje, men alle øvrige igen falder tilbage i udgangsstillingen langs hulvejen. Som vi når tilbage, er begge kompagnier kraftigt skrumpet ind.

Den 12. og 13. april bliver vi på stedet. Der skete ikke meget skælsættende. Tommy var rolig, vejret ret koldt og ubehageligt. Mit højre bukseben havde taget stor skade af den hyppige kontakt med pigtråd, og måtte lappes sammen med en sandsæk. Der nåede varm forplejning frem. Oberlt. Bernhard overtog kommandoen over III. Bataillon, hvis kommandør var blevet lettere såret. Til os returnerede Hauptmann von Dorrien. Regimentet blev i disse dage igen samlet. Også bataljonen var igen samlet. Om natten fra 13. til 4. april afløste vores bataljon i forreste linje ved Rondeel-skoven. Heller ikke her skete der meget. – Man man blev fra dag fra dag mere beskidt og usoigneret, fik ikke megen søvn, da alle lå klumpet sammen, og var sulten. Forplejning kom godt nok regelmæssig igennem, men var knap. Vores artilleri havde gjort en kraftig indsats. Alt så forfærdelig ud. Vi lå kun ved Rondeel-skoven i en dag. »Regimentet trækkes ud og placeres i en bagstilling«. Altså om aftenen i gang igen. Ikke noget let arbejde, hele tiden at skulle trække de tunge minekaster gennem terrænet. II. Bataillon kom til at ligge i nærheden af den stilling, der blev stormet den 10. april. Altså igen lagt tilbage. Vi krøb så godt det kunne lade sig gøre, sammen i den gamle engelske dækning. Billedet havde allerede ændret sig væsentligt siden den 10. april. Overalt, hvor man så hen, var artilleri kørt i stilling i åbent terræn. Fra den gamle tyske forpostlinje hentede vi ovne – englænderne havde mærkeligt nok ikke sådanne i deres stillinger – og tændte kraftigt op. Hvor var det dejligt. Man lavede igen lidt op. Jeg håbede, at jeg kunne få et par timers søvn. Javel! Om eftermiddagen indløb befalingen: »Samtlige kompagniførere og fra hvert kompagni en delingsfører melder sig øjeblikkeligt til bataljonens kommandostation til rekognoscering af et beredskabsområde. Altså skulle der igen rykkes frem. Vi drog altså afsted sammen med hauptmannen, der undervejs forklarede: »omfattende angreb på Wyttschaete. Vores regiment skal tage bakken lige sydvest for byen og støtte RIR ... ved erobring af Spangard-møllebakken. I. Bataillon i første linje, 5. og 6. Kompanie med 2. M.G.K. og 2. M.W.-deling, i 2. bølge 7. og 8. Kompanie. Regimentsreserve, III. Bataillon Brigade-reserve.

Vi skulle trænge længst muligt frem for at opklarer opmarch og udgangsstilling. Vi skulle hurtigt gennemføre opgaven og måtte kun bevæge os i små grupper, da fjenden stadig behersker Wyttschaete og frem for alt Kimmel, som vi nu for første gang fik at se. Frem for alt Kimmel. Helt pludseligt hæver den sig fra sletten og når en højde på omkring 170 meter, og ser med dens ubeskadigede træer helt fredeligt ud. Vi kom gennem området for kampene om Meesen. For første gang fik jeg rigtigt et indtryk af en slagmark. Det varede et stykke tid før vi blev enige om opmarchen, da det hele kom an på, om vi kunne komme godt frem til udgangsstillingen. Denne kunne kun rekognosceres om natten. Efterfølgende endnu en endeløs drøftelse i kommandostationen, for det var også på højeste tid. Kompagnierne manglede endnu at blive inddelt, feltkøkkener måtte bestilles på forhånd, så der kunne modtages og udleveres forplejning. Folkene blev ganske kort orienteret om situationen. Naturligvis regnede det igen. Ved midnatstid drog jeg afsted, endnu før kompagnierne, da jeg behøvede mere tid med minekasterne. Det gik stadig først langs et feltbane spor – englænderne havde et udmærket udbygget net bag deres front – så over vejen Meesen – Wyttschaete. Her befinder vi os i det tidligere engelsk batteriområde. Her mødes jeg mig kompagnierne, der i mellemtiden havde overhalet mig. Hauptmannen, som forinden havde rekognosceret hele udgangsstillingen, ankommer og fører os videre. Først gik det nogenlunde, men så kom et vanskeligt kraterområde, op af en skråning og nedad igen. Der måtte jeg igennem med min minekaster. Den anden havde jeg afgivet til en anden deling. Endnu engang et vanskeligt arbejde. Det går nu ganske langsomt. Mørkt er det også. Kompagnierne er i mellemtiden nået deres position og er parat. Kl. 0600 er O-tid. Jeg får i forvejen for at fortælle hauptmannen, at werferen, om end kun langsomt, er på vej. Et ejendommeligt billede, som kompagnierne ligger omkring. Vi snakker sammen med hviske stemme. O-tiden kom hele tiden nærmere, og werferen kom ikke frem. Kort før O-tid begyndte vores artilleri, og i stedet desto kraftigere også middeltunge minekaster. Angrebet skulle komme mest muligt overraskende, og man havde derfor undladt en længere artilleriforberedelse. Jeg går tilbage til minekasteren og

mødes af et billede, jeg aldrig vil glemme. På et afskyeligt sted var minekasteren gledet ned og lå næsten fuldstændig druknet i et granthul. Jeg havde kunne hyle af raseri. Det var til at fortvivle over. Med fælles kræfter lykkedes det til sidst at bjærge den, men hvor så den ud, fuldstændig dækket af pløre og mudder. Det var heldigt, at mundingskappen var blevet siddende, ellers ville alt have været ude. I mellemtiden var det blevet O-tid, og angrebet begyndt. Den engelske spærreild var også denne gang, uden gasskydninger, begrænset. Det er lige blevet lyst, det som et forhæng, der går op, og bag dette går vore kompagnier frem, så naturligt og sikkert, som de overhovedet ikke kunne andet. Man havde igen fornemmelse af at være på øvelse, og slet ikke so man deltog i en krigerisk handling. Vi fulgte efter med minekasteren. Snart efter kom de første fanger forbi os. Det ikke særligt dybt fastlagte mål blev hurtigt nået. Enkelte modstandslommer, der stadig holdt ud, blev hurtigt nedkæmpet. Vi er nu nået frem til området med store sprængninger omkring Wyttschaete, og enorme kratere lå foran os. De besættes. Kimmel ligger nu næsten håndgribeligt foran os. I nord ligger Ypres, hvor katedral og tøjhus tydeligt kunne genkendes. Det var imidlertid ikke tiden til at være tilskuer. Vi måtte indrette os til forsvar, for angrebet skulle ikke føres videre. Vi var højre fløj at slagmarken og måtte holde den uanset alt. Der bliver drejet til venstre. De engelske skarpskytter gør sig ubehageligt bemærket, vis vi lader os se – alt ses tydeligt her på bakken. Det engelske artilleri gør sig også snart bemærket. Fra nu af begynder den behagelige del af indsats tiden, fastholdelse af stillingen og udholdenheden. Her bliver vi indtil den 22. april, til den endelige afløsning. Bataljonen indretter sig i en lille betonbunker – den eneste disponible. Her presses sammen kommandør, adjutant, Infanteri-observationsofficer, to kompagniførere, jeg, ordonnanser o.s.v. Man sover siddende med knæene trukket op. Folkene ligger omkring i små jordhuller. Havde det så endda været varmt. Aften og morgen er der modangreb, ikke direkte mod os, men altid på bakken foran Wyttschaete, men kostede alligevel altid ophidselse hos os. I disse dage overtog franskmænd stillingen overfor os. Vi kunne se dem fra vores bakke. Vi havde i det hele taget en strålende udsigt. Man kunne se langt ind i bagterrænet, og her se de engelske batterier skyde. På vejene var der trafik af motorkøretøjer og cyklister, der var telt og baraklejlre, det hele lå foran os. Vi beskød den forreste engelske linje med vores minekaster, og gjorde livet ret ubehageligt for Tommy. På et tidspunkt kunne jeg til min tilfredsstillelse konstatere, at en af miner kostede ham frem sårede. Tre blev båret væk, mens to måtte støttes af to andre. Ellers blev man mere og mere usoineret og slidt. Nu havde jeg også problemer med mit venstre bukseben. Det engelske artilleri var ret livligt, men hvad gør det, Kimmel bliver alligevel taget. Endeligt kom afløsningen. En sådan begivenhed er nok sjælden budt mere velkommen. Ganske vist havde vi en lang vej til hvile-kvartererne foran os, mens også disse 4½ time blev også overvundet, om end med ømme muskler.

Kammerat Kurt Kummerfeldt, 3. Kompanie, fortæller om disse kampdage:

Efter at vi i næsten 14 dage havde ligget i beredskabsstilling, rykkede vi den 9. april et stykke længere mod højre. Vi kom til at ligge direkte ved kanalen ved Hollebeke. Vi var alle i stormpåkledning. Vores udrustning bestod af tornyster med de nødvendige ting. Tæppe og et par støvler (ekstra), det var alt. Med hensyn til mad var vi forsynet med nogle nødrationer for tilfældet, at der ikke vil komme proviant igennem. Desuden en stor pigtrådssaks, stormstiger til overvindelse af pigtrådshindringer og æg- og stavhåndgranater. Hver maskingeværgruppe havde endda desuden rigeligt med ammunition. Til hver gevær var der 1.800 skud, herunder to stormtromler med hver 100 skud, og et bælte med panserbrydende ammunition til kampvogne. Den øvrige reserveammunition blev medbragt på små håndvogne. Hvert gevær havde desuden to vandbeholdere. Der var altså megen og tunge ting at bære. Ingen vidste, hvad der skulle ske. En anelse havde vel alle. Alene det voldsomme arbejde i de sidste dage for igen at gøre vejene anvendelige, ankomsten af nye tropper og det omfattende artilleri, og oplægningen af utroligt store mængder af ammunition var rigeligt. Vi vidste, at det tyske angreb heroppe i Flandern ikke ville lade længe vente på sig, og at vi som nogle af de første, skulle trænge ind i dette område.

Som vi den 9. april skiftede stilling og endnu engang kom i forreste linje som forposter, vidste vi, at det denne dag skulle begynde. Vi forblev imidlertid på vore poster, uden at noget skete. Jeg kom med min gruppe på den yderste forpost. Det var en ubehagelig nat. Kulsorte skyer for hen over himmelen og dækkede på tidspunkter for månen. Omkring kl. 1, jeg var netop på min runde, blev det så mørkt, at det var svært at finde rundt i den allerede opblødte jord. Dækning var der ingen steder. Mine poster lå i åbent terræn. Jeg var netop nået den yderste post, som min gruppe havde, og som var bevæbnet med et let maskingevær, da der brød et voldsomt uvejr løs. Himlen frigav anede mængder af vand, og vi var på kort tid gennemblødte til skindet. Efter omkring en halv time blev det igen bedre, og jeg ville endnu engang inspicere postkæden, da Unteroffizier Warnke dukkede op, og fortalte, at det denne dag skulle gå løs. Nå ja, det kunne blive dejligt, for en gang skyld at få tørt tøj på kroppen. Det var efterhånden længe siden, man havde haft fast tag over hovedet. Nu skulle vi igen være soldater, og indstillede os let på denne kendsgerning. Under alle omstændigheder ville et længe næret ønske blive opfyldt, og fra den kedelige stillingskrig endnu engang gå over i en bevægelseskrig. Vores Regiment ville igen kunne vise, hvad den var i stand til at yde. På trods af det våde tøj var der en glad stemning, og der hvisket meget om, hvad det ville føre med sig, var der ville ske, og om vi ville være i stand

til at jage Tommy. Kl. 0400 kom befalingen til, at alle forposter så stille som overhovedet muligt, skulle falde tilbage til modstandslinjen. Langs Kanalen var der en stor, fast dækning, hvor næsten hele kompagniet var placeret. Vi forsøgte at tørre vores tøj en smule ved siden af et trækulsfyr. Kl. 5 blev der befalet forhøjet gasberedskab, da vores artilleri i en halv time ville lægge de fjendtlige stillinger og specielt hans batterier under gas. Snart begyndte dette også at hyle hen over os. De tyske granater hylende afsted. Jeg stod med en af mine folk fra gruppen ved en signalpost og kikkede på beskydningen. Fjenden anmodede tilsyneladende gentagende gang om spærreskydning ved opsendelse grønne og røde signalstjerner, da de var blevet nervøse på grund af beskydningen, og formentlig var bange for et angreb. Men hans artilleri svarede ikke. Et tegn på, at vores gas allerede var begyndt at virke. Kl. 6 standsede skydningen. I mellemtiden havde også vi fået ordre til fremrykning. Straks efter kl. 6 afløste et andet regiment os, og vi forlod stillingen. Hvorhen vi skulle, vidste vi ikke. Først gik det til det gamle beredskabsområde. Hver var der allerede mange tropper. Nu fik vi også at vide, hvor vi skulle hen. Vi skulle helt frem til vores gamle stilling ved Hollebeke. Det var også på høje tid. Det var begyndt at blive lyst, og fjenden kunne snart overse hele området. Kun en tæt tåge kunne skjule os fra fjendens observation, og den var gudskelov faldet. Så gik vi i tæt enkeltkolonne fremad, som vi så ofte tidligere havde gjort. Her fremme var alle betonbunkere allerede tæt belagt. Vi stod derfor i terrænet og vidste ikke, hvor vi skulle skjule os. Vores kompagnifører løb fra bunker til bunker, for at skaffe plads til os. I mellemtiden begyndte tågen at lette, og der var risiko for at fjenden ville se os, og lægge ild over os. Ydermere havde fjenden allerede begyndt at ane, hvad der lå foran dem, og derfor ville angrebet ikke komme som en overraskelse. Vi måtte derfor hurtigt finde ud af, hvor vi kunne skjule os. Min gruppe fandt til sidst et lille hjørne af en gammel, vandfyldt dækning. Ved siden af var der placeret en bølgeblikbue. Vi kravlede ind under denne, så vi i det mindste var skjult for observation. Vi kravlede tæt sammen, for det var koldt. Vi undersøgte endnu engang revolvere og maskingeværer, og gav det hele olie, så det hele ville virke under angrebet. Hvornår angrebet skulle begyndes, vidste vi ikke. Vi tænkte, at det formentlig ville ske hen mod aften. Det skulle imidlertid blive anderledes.

Omkring middagstid, det var kl. 1230, begyndte pludseligt vores artilleri en kraftig beskydning af fjendens stilling. Vi kikkede ud og så, at kompagnierne overalt gjorde klar til angreb. Snart efter kom også vores kompagnifører, Leutnant Döhler, og samlede kompagniet. Vi gjorde os hurtigt klar, og ilede ud til forposterne. Desværre skød vores artilleri meget dårligt, for de fleste lag gik alt for kort. Tyske granater eksploderede omkring os i stedet for at skade fjenden. Englænderne havde imidlertid allerede opdaget os og snart begyndte hans maskingeværer at knalde. Englænderne lå gunstigt på en bakke, og kunne i det klare solskin tydeligt observere mod os. Under ild fra både vores eget artilleri og fjendens maskingeværer, gjorde vi klar. Vore hjerter slog noget hurtigere som vi så os under beskydning både forfra og bagfra og allerede så de første kammerater falde, hvor vi ikke engang var begyndt på angrebet. Endeligt var opstillingen afsluttet. Kompagnierne var fordelt på tre bølger. Jeg var med min maskingeværgruppe i den første. Vi dannede højre fløj af kompagniet, dermed også højre fløj på Regimentet og havde forbindelse til et andet regiment. I forreste bølge var tre grupper. Højre og venstre for en MG-gruppe og i midten var der en infanterigruppe, hovedsageligt udrustet med håndgranater og materiel til overvindelse af pigtrådshindringer. Sammen med os var også kompagnifører Lt. Döhler. 50 meter bag os kom stødgrupperne, altså anden bølge, og yderligere 50 meter bag den tredje bølge. Så fulgte ammunitionstransporter, hvor også vores håndvogn med ammunition og reservedele befandt sig. Kl. ca. 1345 var opstillingen afsluttet og vi begyndte at rykke frem. Desværre havde fjenden i det gode vejr et godt mål, og talrige kammeraterne faldt med det samme. Vores delingsfører blev såret, det samme blev vores kompagnifører. Sidstnævnte fik et skud gennem armen, men tog sig ikke af det, men løb derimod oprejst fra gruppe til gruppe. De ramte ham hurtigt igen, denne gang med et skud i benet. Desværre måtte vores fortræffelige kompagnifører dermed forlade kampen. Mange faldt, og mange var allerede i starten blev såret. Maskingeværbyggerne faldt hele tiden tættere og tættere på os. Der var ikke mange gode dækninger til rådighed. Alle kraterer var fulde af vand, og i det hele taget var området meget blødt. På et tidspunkt, hvor vi igen blev meget kraftigt beskudt, så vi i nærheden en halvfærdig betonbunker. De tykke mure ragede op, men der manglede et tag. Vi sprang hurtigt ind, men fandt os så i livet i iskoldt vand. På den måde skete det tit at vi igen og igen måtte ligge i vand, og var naturligvis hurtigt gennemblødt til skindet. Også jeg var blevet ramt af forskellige MG-kugler, men som ved et under, havde ingen af den gjort mig skade. Et skud ramte pigtrådsaksen, som jeg bar på højre side, hvor den rev et stykke af stålhåndtaget. Et andet skud gik lige hen over min skulder, som jeg lå ned, og ind i mit tornyster. Så fik jeg et strejfskud på højre skulder. Jeg troede i første omgang, at det havde ramt dybere, så ondt gjorde det, men det var kun skindet, der var ramt. Foran os lå en engelsk modstandsrede, der skabte os store problemer. Vi tog den gentagende gange under MG-ild, men kunne ikke opnå ret meget, da englænderne lå i en grav og dermed havde god dækning. De skød med flere maskingeværer flere kammerater døde eller sårede. Det fjendtlige artilleri skød næsten ikke, dels havde vores gas formentlig haft dens virkning, dels havde de nærmeste batterier vel måtte forskyde bagud for ikke at falde i hænderne på os. Selvom fremrykningen i starten gik langsomt, nåede vi dog efterhånden vore mål. Tommy forsvarede sig hårdnakket. Vi var hurtigt uden førere, da begge vore officerer, alle Vizefeldwebler og mange underofficerer enten var faldet eller blevet såret. Kompagniet blev nu ført af den eneste overlevende Offizierstellvertreter Gerken. Han var med første bølge. Det var endnu ikke lykkedes at nedkæmpe den engelske modstandsrede foran os. Til sidste lykkedes det dog at omgå denne til højre og venstre, og snart efter kunne

hele fjendens forpostlinje erobres under høje »Hurra«. Med hænderne i vejret overgav englænderne sig og vi tog de første fanger. Nu kunne vi et godt stykke tid trænge frem bag den tilbagegående fjende, og det gik temmelig godt fremad. Desværre skulle imidlertid også denne tilstand få en ende, og Tommy satte sig hurtigt igen til modstand, og vi kom pludseligt under kraftig MG- og geværlid. Tommy var ikke til at se. Han måtte ligge bag nogle buske på en bakke, som vi skulle til at angribe.

Vi havde allerede passeret flere grave og taget et helt skønt bytte. Vi forsøgte at komme endnu længere frem, og havde igen passeret en grav, da ilden tog kraftigt til og var så godt rettet, at tabene på vor side blev meget betænkelige. Omkring 50 % af vores kompagni måtte allerede være blevet liggende. Der var kun små klumper tilbage overfor den stadig meget stærke fjende. Ydermere havde vi mistet kontakt både til højre og venstre. En yderligere fremrykning med vores lille skare ville derfor være nytteløs, og det indså da også vores Offizierstellvertreter Gerken og gav ordre til at gå tilbage til den sidste passerede grav. Kort efter faldt også denne tapre fører. Et skud i hovedet havde øjeblikkeligt sat et punktum for hans liv. Min gruppe slap tilbage i graven, men for de fleste andre var det ikke muligt, da fjendens MG-ild var blevet så farlig, at enhver der hævdede sig bare lidt over jorden, fra den dækning, de havde fundet, øjeblikkeligt blev ramt. Det var heller ikke muligt at kravle tilbage, da området her var dækket af et tæt net af pigtråd. De fleste måtte derfor blive liggende i terrænet. Jeg havde tre mand fra min MG-gruppe hos mig, de tapreste og bedste kammerater, der altid tappert blev hos mig og holdt ud gennem tykt og tyndt. Graven, hvori vi nu befandt os, var dejligt udbygget af englænderne. Siderne var beklædt med træ, på bunden var der træriste, og under denne, en afvandingsgrøft. Over graven var der grønt hønsenet for at skjule den fra luften. Vi fandt i graven i første omgang kun små bølgeblisks huller, som vi kravlede ind i. Det var meget svært at observere fra graven, for opdagede fjenden blot den mindste bevægelse, fløj kuglerne om ørene. Hans artilleribatterier var også snart igen kampklare, og vi kom under kraftig beskydning med fladbanevåben, hvis stålgranater eksploderede så let, at de havde en god virkning. Tilsyneladende havde Tommy primært rettet ilden mod den grav, hvori vi sad. Vi gjorde os allerede sorger om, hvad der ville ske, hvis vi her blev såret, for ingen saniteter kunne nå os. Vi vidste heller ikke overhovedet, hvor vi var. Vi frøs helt jammerligt i vores våde tøj, og vi var her i den mest tænkelige ugunstige situation, afskåret fra enhver og under voldsom fjendtlig beskydning. Blandt de kammerater, der var strandet i terrænet var der hele tiden nye døde og sårede på grund af MG- og artilleriilden. De jamrede og stønnede i terrænet, og der var intet vi kunne gøre. Vi længtes efter aften og mørket. Efter lange, bange timer kom endeligt mørket. Vi vidste ikke her i graven, hvordan situationen var udenfor, og om vi måske var de eneste overlevende. Vi måtte være meget forsigtige, for i terrænet var det meget let pludseligt at støde på fjenden. Mairowsky og jeg kravlede op for i terrænet at lede efter de andre kammerater, og for overhovedet at se, hvad der var at gøre. De to andre blev med maskingeværet i graven på skarp vagt. Vi fandt til sidst 9 mand fra kompagniet og disse var helt alene. Vi søgte til højre og venstre over ca. 300 meter, men uden at møde nogen. En underofficer fra 1. MG var såret med et skud gennem hånden. En underofficer og jeg var stadig hele. Hvad skal vi nu gøre? Vi havde under vores eftersøgning i terrænet fastslået, at fjenden kun lå omkring 50 meter foran os bag en kraftig barrikade af sandsække, og tilsyneladende var mange. Tommy arbejdede indædt, og det var kun godt, for så var der blevet en smule mere stille, hvor vi i ro kunne overveje vores stilling. Det var buldrende mørkt. Fra himlen var regnen igen begyndt at falde. Vi hentede vores to efterladte kammerater i graven. Hvad skulle der nu ske? Der lå allerede to sårede fra kompagniet, en med lunge- og en med maveskud. De øvrige kammerater var døde. De døde kunne vi umuligt bringe væk. Endeligt dukkede også en saniteter op, der nu kunne forbinde de sårede på ny. Vi besluttede os til sidst til at falde de omkring 100 meter tilbage til den engelske hovedstilling, hvor der var faste betonbunkere, for her i terrænet kunne vi ikke blive med de få folk, vi var. De sårede blev taget med. Ved betonbunkerens lå allerede et andet regiment. Vi meldte os til den herværende løjtnant, og bad ham sende forstærkninger frem, så vi ikke behøvede at opgive terrænet. Der var imidlertid intet hos ham at hente, så der var for os ikke andet at gøre, end også at blive i denne stilling, da det ville være forrykt igen at søge tilbage i den forladte stilling uden forbindelse til siderne. Vi først af alt melding til vores bataljonskommandør og sendte denne tilbage til Hr. Hauptmann Eggers. Så fandt vi os en dækning for natten. Vi havde snart en dejlig betondækning, som englænderne havde indrettet godt. Der var to træbrikse med bløde lejer til søvn. Vi fandt sprittabletter og kunne nu for første gang lave os en kop kaffe, der gjorde os overordentlig godt. Vi var tre mand i denne dækning, mens de øvrige var blevet i en anden, større bunker. I den større bunker fandt kammeraterne til deres store glæde omkring 10 kasser med »Corned Beef«, andre kasser af blik med de skønneste kiks, foruden sukker og te i sække. Det var en opvikker efter de store anstrengelser. Vi havde ellers intet fået at spise, da feltkøkkenerne ikke ville have fundet os her. Efter at vi havde sørget godt for de fysiske behov, lagde vi os ned for at sove, mens en mand holdt vagt udenfor. Vi var totalt udmattede og sov herligt på trods af det våde tøj. Som vi vågnede den 11. april om morgenen, undersøgte vi forholdene udenfor. Vejret var også blevet godt, solen skinnede, så vores tøj for en gang skyld kunne blive tørt. Unteroffizier Reiner og jeg observerede mod fjenden med vore kikkerter, og vi kunne flere gange konstaterer, at nye maskingeværer blev indbygget og at han kraftigt forskansede sig. Vi beskød ham flere gange med maskingevær. Vi fandt i løbet af dagen endnu en bunker med proviant, hvor kasser var stablet op under presenninger. Vi havde masser at spise. Vi hentede vand til at lave te fra granatkraterne, da der naturligvis ikke var andre muligheder i området. Kødet blev endnu engang svælget ned. På den måde spiste vi hver dag flere pund kiks og »Corned Beef«, mængder af sukker, så vi til sidst ikke kunne rumme mere. Vi

blev her i tre dage, den 11., 12. og 13. april. De første dage var beskydningen kun meget ringe. Den tredje dag havde englænderne tilsyneladende bragt mere artilleri frem, og som jeg og en kammerat netop var gået tilbage i udgangsstillingen, og her foruden andre kompagnier, også havde fundet vores eget, havde fjenden beskudt vores bunker meget kraftigt. Da vi kom tilbage, blev vi forfærdet, for rundt om bunkeren, var jorden fuldstændig endevendt. Man fortalte os, at der i omkring halvanden time havde ligget kraftig artilleri over stillingen, men at de lykkeligvis ikke havde opnået en fuldtræffer.

Vi havde på anden dagen igen fået kontakt til Regimentet, og nu og da var også kammerater dukket op, som var blevet væk under stormen. Unteroffizier Warnke var eksempelvis med sin gruppe på 10 mand kommet for langt til venstre under stormen, og havde nu også sluttet sig til os. Unteroffizier B. havde kommandoen over kompagniet. Nogen højre myndighed havde vi på dette tidspunkt ikke, da de alle enten var faldet eller blevet såret. Jeg og en kammerat blev sendt til Regimentsstaben for at modtage befaling, og så undervejs mange af vore kammerater ligge i området. Som vi hørte, hvad vores kompagni haft de større stab. Godt 65 % var faldet, såret eller var savnet. Regimentets befaling fra 13. april lød på, at Regimentet i den kommende nat skulle samles, da den fra morgenen lå i reserve. Den næste nat var ikke god. Som vi i mørket havde begivet os afsted mod kompagniets samlepoint, kom vi under en så kraftig artilleribeskydning, at vi måtte vende om. Vejen var også svær at finde. To mand tog afsted for præcist at finde vejen til kompagniet samlepoint, men de fandt her ingen fra kompagniet. Alligevel tog vi samlet til stedet, hvor vi tilbragte resten af natten i små bølgeblikbunkere i en gammel engelsk stilling, hvor vi i løbet af natten endnu engang kom under artilleribeskydning. Endeligt hen på morgenen dukkede en kompagni ordonnans op, som skulle bringe os til Regimentets samlepoint. Vi drog afsted. Ofte måtte vi i graven kravle over døde englændere, der her lå i massevis. Så forlod vi løbegraven og måtte gennem en skov. Her kom vi for alvor ind i helvede. Vi var endnu i skoven da fjenden satte ind med artilleri af tungeste kaliber. Netop skovkanten, som vi skulle passere, lå under voldsom beskydning. Vi måtte hurtigst muligt forsøge at slippe igennem, for at blive liggende her var nytteløst. Det flade terræn gav ingen dækning, og ville være blevet sonderrevet af granaterne eller stykker af de træer, der blev ramt. Vi havde det store held, at alle slap helskindet igennem. Selvom granaterne faldt så tæt omkring os, at lufttrykket blæste os omkuld, skete der intet. Det var imidlertid en anstrengende tur, da vi havde meget at slæbe på, først og fremmest maskingeværsgenerne fra vores faldne kammerater, som måtte bjærges, og desuden var vi temmelig godt pakkede med madvarer. Vi havde naturligvis taget så meget sukker og dåser med kød med, som vi overhovedet kunne slæbe. Når en blev slynget omkuld, måtte han forsøge igen at indhente de andre. Endeligt slap vi igennem og stødte til resterne af Regimentet. Her var også til vores store glæde feltkøkkener, så for første gang i flere dage, kunne vi få varm mad – store bønner med flæsk. Hvor godt det smagte os, kan ingen forestille sig, der ikke har prøvet det. Og så var også per den elskede post. Alle fik brev hjemmefra. Så skrev man nogle linjer til dem derhjemme og efterlod det med køkkenvognen.

Leutnant d.R. Schulze, adjutant ved II. Bataillon beretter om stormen på Wytshate:

Om middagen den 15. april modtog jeg befalingen til angrebet. Hauptmann v. Dorrien gik herefter med Lt. Jeffel og kompagniførerne og en delingsfører for hver frem i angrebszonen for at rekognoscerer adgangsveje til udgangsstillingen.

Kl. 12 midnat rykkede vi ud. Det var kulsort nat, som øjnene først måtte vænne sig til. Man måtte føle sig frem med de første skridt. Her og der faldt en i et granathul. Lt. Radge måtte meget hurtigt blive tilbage, da han forstuvende en fod i det vanskelige terræn, måske endda brækkede knoglen. Vi måtte videre. Hauptmannen havde lagt ud med et vanvittigt tempo, som man kun med stor vanskelighed kunne følge med. Jeg kendte ikke vejen og tog fuldstændig fejl af retningen. Men man kan roligt have tillid til hauptmannen, han har en fremragende orienteringsevne. – Efter et stykke tid standsede han, virkede usikker. Man kunne med det samme mærke det på ham. Han kunne ikke længere genkende området, som han kun havde set ved dagslys. Jeffel ved heller ikke hvor det går videre. Der kom heller ingen ud af mørket, der kunne vise os vej. Man kunne heller ikke rette sig efter de hvide lyskugler, der syntes at komme fra alle retninger, og forsvandt før man kunne genkende noget. Snart for vi rundt i kraterlandskabet, snart langs stier af træplader, der ligger spredt og ødelagte omkring, snart ad en banet sti, der viste sig lidt lysere i forhold til jorden omkring. Pludseligt havde hauptmannen fundet et holdepoint, som han kendte. Nu viste han nogenlunde, hvor han var. Nu gennem skoven, som kun bestod af knækkede stumper, som dukkede op fra jorden som tændstikker, omgivet af et tæt virvar af ødelagte grene. Kratere lå ved siden af kratere. Overalt sidder man fast mellem grenene eller træstumperne. Eb frygtelig vej. Jeffel kan ikke følge med, den arme mand har lige lagt en alvorlig sygdom bag sig, og er dårligt rigtigt kommet sig. Alligevel slæber han sig afsted. Efter min opfattelse vandrer vi i ring omkring skoven. Jeg har igen mistet alt retningsans. I et stort krater bliver der gjort holdt. Kort kommer frem sammen med en lommelygte. Alle stor i en kreds for at spærre for lyset. Kun ved hjælp af artilleriets nedslag, der lyste op som lyn, kunne man nogenlunde se retningen af fjenden. Tommy fejede terrænet af med shrapnels kugler slog som haglvejrer ned i grenene. – Så går vi op ad en bakke, stadig med Hauptmannen i spidsen, og leder efter en feltbane, som er indtegnet på kortet. Kunne vi bare hurtigt finde den. Opmarchen skulle jo snart være afsluttet, og endnu var ikke et menneske at se. – Endeligt støder vi på skinnerne. Det er som en

tung byrde bliver løftet fra vore skuldre. Nu gælder det bare om at få forbindelse med Regimentet. Jeffel tager med det samme afsted med sine telefonfolk. Hauptmannen går længere tilbage for at hente kompagniet. Jeg går videre med overlægen for at finde beredskabsområdet. – Endeligt tror jeg, at jeg har det. Ordonnanser bliver fordelt og vi venter. Endeløst længe vare det. Minutter bliver til evigheder, og hele tiden nærmer vi os tidspunkt for klarmeldingerne. Hvis den så bare ville komme. – Vi venter fortsat... Jo, endeligt lave stemmer og trampen af fødder. Det må være dem. Jeg går dem i møde. Der kommer så også Hauptmannen sammen med Lt. Lüth. 5. og 6. Kompanie, 2 M.G.K. og minekasterne er sammen med ham. 7. og 8. Kompanie mangler. De var ikke på samlepladsen, og er tilsyneladende faret vild. Men vi kan ikke længere vente. Det må gå så godt det kan. Vi rykker frem i udgangsstillingen. Sergent Martens kommer med allerede i møde. Telefonledningen til Regimentet er klar. Hauptmannen indsætter hver gruppe i deres afsnit. Endeligt er alt færdig. Kun 7. og 8. Kompanie mangler stadig. – Adjudanten melder personligt klar i udgangsstilling. Altså opsøger jeg med to ordonnanser Regimentet. Igen går det gennem månelandskabet, den ødelagte skov, hele tiden langs feltbanen, over grene, træstammer, ødelagte skinner og splintrede sveller. Pustende når vi indgangen til Regimentets kommandostation. Artilleriforbereidelsen begynder snart. Regimentet er under stort pres, da begge de tildelte kompagnier mangler. Det må nu lykkes uden dem. De vil ganske givet ikke trykke sig, men gøre deres pligt i et andet afsnit. Fra I. og III. Bataillon er der heller ingen meldinger, da vi ikke har nogen forbindelse til dem.

Udenfor er en morderisk trommeild i mellemtiden begyndt. Det lyder her under jorden som langstrakte, dump tordebrag. Tomme bestryger ophidset terrænet med shrapnels, men deres granater lander bag vores udgangsstilling. Jeg løber gennem haglvejret tilbage til bataljonen. Der er stadig et stykke tid til angrebet. Folkene ligger igen i kraterer og på jorden og snorker. De har den nødvendige erfaring til at have den nødvendige ro, kender forholdene fra Meesen. – Jeg ligger mig også ned – Den dybe søvn når mig ikke - - En eller anden vækker mig pludseligt. Hvilet midt i det helvedes spektakel havde gjort godt. Daggryet, der lå svagt over landskabet, kom langsomt. Artilleriilden øgedes til et gardin af ild. Det var gudskelov blevet en smule tåget, så opmarchen ikke bliver opdaget. – Kl. O – det er som en elektrisk spænding pludseligt forsvinder. De lette rækker bryder frem og springer fra krater til krater frem mod fjenden. Kun enkelte granater fra spærreskydningen lander bag os i den tunge lerjord. 6. Kompanie er allerede langt fremme. Den gamle Lüth er jo ganske prægtig. Løbende får jeg meldinger. Min telefonledning er intakt. Det er så ejendommeligt fornemmelse. Her ude ligger man i kraterer, i ild fra maskingeværer og artilleri, midt i slagets racen, og taler med Werner, vores brigade-adjudant, der sidder i en bombesikker betonbunker. Der lytter de alle spændte på, hvad der foregår, og vi kæmper slagene. – Det er blevet lysere og mere sigtbart. Tommy værger for sig som vanvittige. Han er begyndt at skyde overskydning med maskingeværer. Kuglerne begynder at lande mellem os. Salverne sidder forbandet godt. Til højre og venstre bryder nogen sammen. Der foran mig, på kanten af krateret, ligger Musketier Jüch – skudt i hovedet – Den arme dreng havde også gjort meget med. Han havde været en stor Shalot. Alligevel er det hele nu ligeegyldigt. Folkene falder som fluer. Nu modtager vi også beskydning fra flankerne. Skuddene falder godt sigtet, og frygten går gennem marv og ben. Alligevel trækker jeg ikke hovedet til mig. Lykkeligvis er min telefonforbindelse stadig intakt trods den kraftige spærreild. Derfor kan jeg fortælle Regimentet om de hårde kampe, som vi her kæmper for her meter jord. – Lüth er med sine folk langt foran alle andre. Det går stadig fremad. Nu kunne vi også skimte kraterne ved Spanbroekmoelen. Her sidder Tommy stadig. Vores tunge maskingeværer ryger dem allerede ud. Den engelske mineild bliver mindre. Den befalede linje er nået! Nu kommer først det vanskeligste arbejde: at holde stilling. Vi kryber sammen i et dybt krater, som var vores bataljons kommandostation.

En hel dag går igen for os. Denne tumlen rundt, indtil man finder feltbanen! »Feltbanen!« var blevet et jubel ord. »Nå, Schulze, her omkring skal den være, et lille stykke længere fremme. Nu må De så finde en plads. Finde tilbage, kan De vel ikke. Jeg henter Bataljonen frem. Fastlæg i mellemtiden beredskabsområdet. Jeffel opklarer med sine folk Regimentets kommandostation«. Så gik Hauptmannen tilbage. Jeg fortsatte med sine folk: 1 overlæge, en sanitets-sergeant, telefonfolkene og ordonnanser. Vi skulle nu for første gang få i stilling i en rigtig, velegnet linje. Efter et stykke tid var det også lykkedes – Hvor det hele dog igen stod klart for mig, nu hvor Tommy som vanvittige lagde shrapnel ild over vore hoveder. Til venstre er at endnu usikkert. Hertil var Jeffel sendt. Hvor havde han klaret sig strålende. Uanset hvor kraftig der blev skudt, gik han altid med hovedet oppe. Og han havde en isnende ro.

Denne venten i skjul er forfærdelig - »Hauptmann Eggers er hårdt såret«, kommer det pludseligt gennem skyttelinjen. Hvordan er det sket? Det er ikke ret lang tid siden stod han med strålende øjne med sin stab her foran, og nu såret? – Overlægen tager afsted for at finde ham. Han kommer tilbage: »Lungeskud – Han er ikke til at redde. –

Jeg går med hauptmannen gennem den forreste linje. Der ligger den prægtige mand under en lergul teltflage. En så dygtig, afholdt kommandør er igen taget fra os. – Til en vis grad er situationen nu afklaret. Vizefeldwebel Baumgarten kommer tilbage fra venstre nabo. – »Leutnant Jeffel er faldet« - Nu også dette herlige, gode menneske, som bar så megen lys sind og ungdom i sig, så meget friskhed og liv, på trods af hans fremskredne alder. Han skulle ligge ved kraterranden ved Spanbroekmolen. Soldater fra naboregimentet har fundet hans soldaterbog – Sjældent har jeg set en mand med så meget ungdommelighed og begejstring. Han havde samlet sig en masse erfaring, var en lang periode i Kina. På alle områder var han beskeden. Jeg har holdt

ham eget højt. Han havde frem for alt en fin, dyb kunstforståelse. Det er nu også taget fra mig! – Man bliver så træt og lige gyldig. – Og igen passerer billeder fra denne morgen forbi mig som en film, som man har stoppet, og så pludseligt igen har sat i gang.

Det var nogle bange, afventende minutter, mens Hauptmannen hentede bataljonen. Igen og igen gik jeg frem og tilbage langs beredskabsområdet, nogenlunde omkring banedæmningen. Var der igen opnået forbindelse med Regimentet? Så er jeg igen helt fremme, drevet af en nagende uro. – Endelig! – Man kunne hører stemme. Jeg går igen tilbage. Svag støj fra skanseværktøj og geværer – Det måtte være dem. Der kommer da også Hauptmannen og Lüth. –

»7. og 8. Kompanie var der ikke. Tilsyneladende er enheden blevet ramt af en fuldræffer. Lüth har hørt skrig«. - »Det er da frygtelig, Hr. Hauptmann«. – Så kommer i en lang enkeltkolonne krybende ned ad bakken: 6., 5., 2. MGK. Kun meget langsomt og besværligt går det i natten gennem det ukendte, ødelagte kraterlandskab. Forbindelsen må under alle omstændigheder ikke gå tabt. Klargøringen sker allerede foran forpostlinjen, som jeg har udstillet. Fra de øvrige bataljoner har vi endnu ingen informationer. Telefonforbindelsen til Regiment er heller ikke endnu etableret. Men der er i det mindste to ordonnanser, der kender vejen til kommandostationen. »Adjutant melder personligt om klarføringen«, står der i angrebsbefalingen. Så jeg stormer afsted med begge ordonnanser. Det er i det mindste pålidelige folk. Jeg møder hurtigt telefonfolkene med deres kabel. »Vi har forbindelse med Regiment«. De er helt godt tilfredse. – Igen gennem denne forbitrede skov. Tommy skyder kraftig med shrapnels – Man må hvert andet øjeblik søge dækning i et krater. Man er også så forfærdelig slap og brugt efter den gennemlevede nat med dens anstrengelser. – De satte et mærkeligt ansigt op ved Regimentet. 7. og 8. Kompanie mangler. - »Ja, men så må der øjeblikkeligt udsendes patruljer for at finde årsagen« - »Det har jeg allerede iværksat, Hr. Major. Der er intet at fastslå derude«. Jeg orienterer Werner om bataljonens opstilling. Regimentet lå i en våd bunker, men dog alligevel en bunker. Majoren sidder på en kasse håndgranater bag en sløvt brændende lys. Han sidder der temmelig under tryk på grund af de to kompagniers fejlen. Uvisheden er da også frygtelig. Fra de øvrige bataljoner er der ingen informationer. Kort før O-tid er det ikke muligt for Regimentet at sende klarmelding. – Jeg må igen tilbage, kravler gennem den lange gang og sidder igen midt i shrapnel ilden i skoven. – Så bryder stormen løs. Langsomt hamre ildvalsen frem foran os, som en dæmonisk, bestialsk ånd, der ødelægger alt på sin vej. De første engelske fanger bliver bragt ind, mange sårede, alle glade for at være sluppet ud af dette helvede. Vi giver dem vores sårede med på transporten. De kan ordentlig slæbe, og vores folk kommer da også tilbage. Hele tiden vildere larmer det i et vanvittigt brøl, og midt i kamplarmen findes også mennesker. – Alle mulige frygtelige billeder farer gennem mine tanker. Der er Jüch med blod over hele ansigtet. Der er Unteroffizier Bentorff, hvis hovedet er sunket ned på brystet, og her og der døde, den store Hauptmann Eggers, hele tiden bliver billederne forrevne. Jeg tror, jeg drømmer – det er en blytung opvågning.

Vi kryber sammen i en lille, snæver bunker, tæt presset sammen, så ingen kan røre sig. Hauptmannen, overlægen, Valentin, Riese og Popper, Vizefeldwebel Baumgarten, min skriver Begunk og en telefonmand ved sit rør. Og i den korte smalle gang kryber yderligere den ene og anden ordonnans eller oppasser sammen. Man kan ikke røre sig, så naboen ikke bringes ud af ligevægt. Det er heller ikke let at sove, selvom enkelte beundringsværdig er i stand til det. Timerne slæber sig af sted. De forreste kompagnier har sendt patruljer ud i ingenmandsland for at skabe klarhed over situationen. Unteroffizier Luckow gør et ganske udmærket arbejde. Selvom han er såret, vender han ikke om, men fortsætter til opklaringen af afsluttet. Et kompagni fra venstre naboregiment ligger stadig foran vores 6. Kompanie. Dermed ligger vi i anden linje. Endnu maler den forfærdelige ild over forreste grav og de bagved liggende grave. Også om natten fortsætter beskydningen med uformindsket styrke.

Næste dag forløber som den forrige. Vi kommer ikke videre. Det er som stødkraften er lammet, fordi den forblødt under stormløbet. Naboen til venstre forsøgte endnu engang at arbejde sig frem og om muligt bryde igennem. De opnåede kun store tab. De engelske skarpskytter er meget opmærksomme og godt uddannede. Man kan ikke stikke hovedet op fra graven, ellers bliver man øjeblikkeligt ramt i hovedet. Netop af denne godt organiserede skarpskyttevæsen kunne vi lære meget.

Endeligt 18. april. Timerne i den lille bunker, hvor man uvirksom kryber sammen, bliver til evigheder, hvor man igen gennemlever hele oplevelsen. Om eftermiddagen kommer en ordonnans til bunkeren: »Leutnant Lüth er netop faldet« - Gribende, åndeløs tavshed. Endnu engang kan man ikke fatte det, og alligevel er det en dagligdags foreteelse. Han ville til K.T.K. og gik gennem det stykke grav, hvor også Hauptmann Eggers var faldet. Hans oppasser fik foran og må være blevet set af en skarpskytte. Skuddet ramte Lüth. Endnu en af dem, der blev afholdt og foræret. Folk holdt sig til ham, og alle, der lærte ham nærmere at kende, fandt hans ligefremhed og ægthed. Og jeg havde kendt ham allerede gennem årene fra det første øjeblik, hvor han kom til Regimentet i Amy. Også han måtte vi tage afsked med. Kredsen af gode, gamle kammerater bliver hele tiden mindre. I dag eller i morgen kan det blive ens egen tur til at forsvinde, indtil der til sidst ikke er nogen tilbage. – Usle dagbog! Hvem er da i stand til at nedskrive, hvad der farer gennem én en sådan dag. – Man oplever for megen elendighed. at det ikke kan beskrives med ord, som netop vores arbejde og vores smerte. –

Vores stilling blev fra den 19. april lagt længere til højre for Maedelstaede krateret. Også med K.T.K. måtte vi rykke. En ynkelig bunker. Man sidder igen ovenpå hinanden. Stemningen er meget trykket. Alle dis-

se dage ligger tungt på os, ikke mindst fordi det ny igen er blevet stillingskrig efter nogle gode angrebsresultater. Man mister fuldstændig lysten til at leve. Og arbejdet som adjutant er på tidspunkter heller ikke ligefrem let og ligetil, ikke mindst fordi opgaven stadig er ny for mig. Man må gøre det hele selv, og har ingen form for hjælp.

Den 23. april afløses vi endeligt af 3. Garde-Füsilier-Regiment. De herrer »von« sidder hele dagen hos os i den allerede overfyldte bunker. Alle så renvaskede, med kridhvite, strøgne kravespejl, midt blandt os i ler indsmurte, møgbeskidte frontsvin.

En major og også en Hauptmann von Saldern, er ankommet fra et regiment, der den 25. april skal angribe og fortsætte gennembruddet. Det er dem, der bliver heltene fra Kimmel, efter at vi har forblødt os. Vi har foreløbig fået nok af at være helte.

Sjældnen har jeg fundet hjem, som på denne aften. Hauptmannen hele tiden en halv meter foran, jeg bagved, gennem hele det område, hvor vi endnu for et par dage siden har kæmpet med vore dødes blod. Nede i Meesen venter Michaelson på os med Lt. Möllers gig og med en panjevogn. Hauptmannen kører selv. Det har jeg endnu ikke set ham gøre før. Det gik imidlertid godt. Snart blev vi standset. Et batteri var kørt fast i mudderet. Den gennemblødte, ødelagte jord, gav kun modvilligt sine ofre fri igen. Efter trekvarter kommer vi videre. Overalt på vejen kolonner, ammunitionsvogne, lastbiler, batterier, forplejningsvogne, køkkener, enkelte ryttere, cyklister, soldater af alle våbengrene. En vrimlende myretue, der dæmpet bugter sig i retning af fronten i den mørke nat. Vi kommer imidlertid hurtigt frem. Bag os i sin lille gig kører overlægen med sin oppasser. Hvad er der ikke blev ydet af arbejde på denne vej gennem de sidste dage! Det er et stykke uforlignelig handlekraft og sej udholdenhed. Det store kraterfelt mellem stillingerne er blevet brolagt med store, tunge bjælker. Der er etableret to meget lange veje af rundholter, der fuldstændig bæres oppe af pæle – en til og en fra fronten. Også her ved broerne er der en voldsom trængsel. – Fronten ånder, disse kolonner er lungerne.

26. Grænsebevogtning ved den hollandske grænse

24. april 1918:

Bataljonerne afmarcherer mod Kortryk, hvor de går i kvarter. Byen bliver om aftenen bombet af fjendtlige fly.

25. april 1918:

I. og II. Bataillon transporteres fra banegården og kommer i kvarter i Maldeghem, Gelvelde, Byve Kapelle, Scheewege og Moerkerke

27. april 1918:

III. Bataillon når ligeledes til Maldeghem.

Maj 1918:

Regimentet modtager personelerstatninger. Der ekserceres, gennemføres skydeuddannelse og tiden brugt til rekreation. Det herlige forårsvejr, den fuldstændig afskårne, idylliske ro i disse flamske landsbyer, men de til os nordtyskere så tæt forbundne folk, gjorde denne hvile tid til en af de dejligste under krigen.

Hertil følgende beretning fra mine egne erindringer:

Hviledage ved den hollandske grænse

»Du gode gud, hvor var det dejligt!

Jeg kunne overhovedet ikke falde til ro, selvom jeg om natten under jernbanetransporten næsten ikke havde fået sovet. Hele tiden trak det mig udenfor i haven, på gaderne, på markerne.

Brusende duftede blomster og buske. Æbletræerne stod i fuld flor og fuglen jublede i alle tonearter i den duftende forårmorgen. Jeg strakte mig i fuld behagelighed under et kirsebærtræ og kunne have omfavnet hele verden.

For mig var det næsten ikke til at begribe – denne ensomme stille, denne forårmorgen i en idyllisk landsby i Flandern. Få dage tidligere havde vi været omgivet af den dystre grå slagmark ved Kimmel, men dens larm og død. Ikke en blomst havde vovet sig frem, og nu syntes jeg at være havnet i en eventyrhave.

I det første daggry var vi blevet udlossen i Eyszele, og var herfra marcheret til Moorkeke. En vidunderlig forårmorgen havde modtaget os i denne skinnede rene landsby i Flandern, som med sin behagelighed

mindede mig meget om æblelandsyerne langs Elben. Ingen kampstøj forstyrrede roen, intet fly strakte sig efter vore liv. Fjernt fra al krigstummel lå den venlige landsby som i dybeste fred.

Vores kvarterværter havde med indbydende ord budt os velkommen, og øjeblikkeligt skænket op til kaffe ved køkkenbordet. Selvom det måske ikke duftede af den ægte vare, blev der skænket op i rene kobber af rene hænder, og det smagte os godt.

Som jeg fuld af behag strakte mig under kirsebærtræet, kom et lille gedekid springende og betragtede mig forsigtig. Hurtigt havde det fået tillid til mig, og sprang imod mig. Den vil hele tiden højre op, og da jeg trækker knæene til mig, springer den med det samme op på dem i forsøget på her at skaffe sig fodfæste. I timevis fortsætter dette vidunderlige spil og for mig til at glemme al træthed.

Og så pigerne! Så nette, kække og nydelige, som ens hjerte banker af kærlighed. Hvornår havde vi frontsvin sidste gang haft mulighed for at møde unge piger? For langt de fleste var hvilekvarterer allerede rømmet af civilbefolkningen, og hvor det ikke var tilfældet, gemte de sig i kælder og sønderskudte rester af deres huse. Her var alt skinnende rent, så alt var fryd og gammen.

Om eftermiddagen tog jeg med den lille jernbane, der forbandt Moorkerke med Brugge. Brugge, denne romantiske, gammelborgerlige lille by med de arkitektoniske kostbarheden, havde altid været et mål for mine ønsker, og gjorde et stort indtryk på mig.

Som beruset vandrede jeg gennem de rene gader, forbi de stille voldgrave. Beundrende blev jeg stående foran det stolte klokketårn og de herlige borgerhuse. Jeg kunne overhovedet ikke se mig mæt, indtil – ja, indtil øjnene faldt på noget helt praktisk – på udstillingsvinduet til et konditori.

Himmel, var noget sådan overhovedet mulig? Gav der virkelig så dejlige sager? Sager som ganen efterhånden ikke længere troede at eksisterer. Smørkager, flødekager, krydderkager, butterdej, kager af enhver art, for slet ikke at tale om småkager. Alt lækkert fremstillet, som havde vi her overhovedet ikke kendt krigen.

Munden løb i vand; den forretning måtte jeg undersøge nærmere.

Tilsyneladende var der også andre lækkermunde i den tyske hær, for caféen var besat til sidste plads. Jeg fandt dog en stille plads og lod mig af en flamsk pige bringe et stykke af alle kager. Det var en stor, rund tallerken fuld, og først efter at den to gange var blevet fyldt op, kunne jeg efter bedste evne ikke få mere klemt ned.

»I guder, hvor de smagte!« Jeg tilbragte endnu en hel time i stille andagt over en god kop kaffe. Inden jeg forlod dette gæstfri sted, lod jeg for endnu en daler lave en pakke, som jeg tog med mig til en anden dag.

Så gik det videre på nye opdagelser. Andægtigt kikkede mig på den herlige kirke Notre-Dame. Jeg tilbragte nok en time i denne vidunderlige bygning. Også omkring kirken var det fantastisk. Aftenskyggen lå allerede over tagene, og og var efterhånden også blev træt af de mange indtryk og lange gang.

På et gadehjørne blev jeg lokket af et ophængt spisekort til en restauration, hvortil der endnu kunne serveres St.Pauli-Aktien-Bier. Den forretning måtte jeg også se nærmere på.

Helt som derhjemme, som min gamle kumpan, Heim Lüth, ville have sagt. Uvilkårlig måtte jeg tænke på ham, som jeg satte behageligt tilrette ved et egetræsbord med hvid dug. Nu hviler den arme mand allerede et år i fremmed jord. Det nåede ham under det store forårsslag. Skånejobbet som intendant havde ikke behaget den gamle fyr, og meldte sig tilbage til Kompagniet. Jeg kan stadig hører hans behagelige latter, som vi i en kirke lå foran alteret og deltes om de daglige sysler. Dengang, i begyndelsen af '15, var stadig gode tider, og Hein kunne altid diske op med noget godt at spise, for ikke at glemme en dram Epi.

På den måde trukket ind i minderne sad jeg og spiste min bøv med brasede kartofler og drak en skummende halv liter. På trods af eftermiddagens store måltid, smagte den mig stadig fortræffelig. Som eftermad en omgang pandekager med frugt, og jeg kunne godt glemme krigen. Med ild i cigaren kunne jeg så læne mig tilbage i stolen og studerer avisen en smule og lære et par nyheder.

En vidunderlig ting, krigen her i Brugge! Jeg kunne godt holde det ud, her i byen, om det så tog 7 år. Så fuldstændig tilfreds havde jeg ikke følt mig i lang tid. Overtjeneren behandlede med hensynsfuldt, og dårligt var mit glas blevet tom, før et nyt skummende krus stod foran mig. Hjemlige dråber, udelukkende brygget til mig. Jeg måtte tænke på de kære derhjemme, der med sikkerhed med bange anelser ventede på nyt efter de voldsomme kampe på Vestfronten, som bekymrede sig om mig, mens jeg her i Brugge kunne nyde tilværelsen.

»Skål, Lena! Ja, ja – sådan lever vi hver dag« - et nyt krus stod allerede igen foran mig - »Skål, Blume!«

Som jeg bag efter gik gennem de stille gader tilbage mod banegården, hele tiden langs muren, spillede månen så roligt i de gamle bindingsværkshuse og viste mig venligt vejen ud af labyrinten af gyder, grave og gårde.

4. juni 1918:

Befaling til transport indtræffer. Den overskydende oppakning sendes til Gent.

6. juni 1918:

Bataljonerne indlader i henholdsvis Maldeghem og Gyszeele.

27. Kampe vest for Noyon

Situation:

Den 27. maj havde den øverste hærledelse indsat 1. og 7. Armee i det andet store angreb mellem Noyon og Reims. Angrebet bragte på få dage den tyske kamplinje dybt ind i fjendeland. 7. Armee, under General Max von Boehn, stødte frem til Marne. I begyndelsen af juni blev angrebet indstillet som følge af svigende genforsyninger og det stadigt kraftigere forsvar, mens et fremstød mellem Montdidier og Noyon i retning af Compiègne blev forberedt. Samtidig skulle 7. Armee angribe sydvest for Soissons. 17. Reserve-Division blev transporteret til 7. Armee.

7. juni 1918:

Regimentet transporteres over Gent, Mons, Maubeuge, Hirson til Versigny og kommer her i kvarter og bivuak. Om aftenen modtager Regimentet befaling til videre march. 17. Res.Div. tilgår 18. Armee og marcheret om natten over La Fére, Teranier til Frieres-Fallouel. Indkvartering i en gammel fransk kaserne. Marchen meget anstrengende.

8. juni 1918:

Aften videremarch til Libermont, hvor der slås bivuak.

9. juni 1918:

18. Armee iværksætter angreb over en 36 km front mellem Montdidier og Noyon. Divisionen er indgrebsdivision. Regimentet marcher til Solente og går her i bivuak.

10. juni 1918:

Kl. 0500 marcherer Regimentet til Verpillières, aften videre til Camp-sur-Matz.

11. juni 1918:

Videremarch til Ricquebourg, hvor der bliver etableret bivuak i skoven syd for Ricquebourg. 18. Armee var stødt på velforberedt modstand, og angrebet kommer kun langsomt frem under hårde kampe. Fjenden iværksætter modangreb over bred front med stærke kræfter. Fjendens store sammentrækninger får den øverste hærledelse til at indstille angrebet.

12. juni 1918:

Regimentet bliver trukket frem til Reffons-skoven. Foran Reffons-skoven og på vejene mod Compiègne ligger kraftig fjendtlig beskydning.

13. juni 1918:

Om aftenen går Regimentet som divisions reserve i bivuak i Kong-David skoven. 17. Res.Div. indsættes som kampdivision.

15.-16. juni 1918:

Regimentet indsættes i forreste linje på begge sider af Paris-vejen ved St. Maur. II. Bataillon i forreste linje, III. i beredskab, mens I. Bataillon forbliver i Kong-David skoven som reserve. Flere patruljer bliver sendt frem for at opklarer fjendens stillinger. Stillingen ligger delvist under kraftig artilleribeskydning og udbygges i største hast. Oprømningen af slagmarken iværksættes.

Hertil følgende beretning fra mine erindringer

Oprømning af slagmark

Jeg havde fået en mægopgave. Afsøgning af det bageste område efter faldne. Herunder stødte jeg på en talmæssig overlegen og indædt fjende, som jeg endnu ikke havde mødt, og kun ved en hurtig flugt undgå de mest ubehagelige følger.

Tidligt på morgenen, kort efter solopgang, tog jeg fat. En vidunderlig sommermorgen dukkede op. Artilleristerne sad også i morgensolen med deres kaffe, for intet skud forstyrrede roen denne herlige morgen. Man kunne næsten synes, at man befandt sig på en sommermorgen spadseretur, og at der overhovedet ikke fandtes noget, der hed krig. Kornet stod stadig på rod og vejede stille i morgenvinden, lærkerne jubede, og ikke engang var en flyver at se noget sted i horisonten.

Jeg gennemsøgte markerne, som i og for sig ikke var særlig berørt af krigens gru. Spredt var der spor efter de sidste store angreb. Jeg havde allerede været i gang en times tid, da jeg pludseligt på et oprodet sted i en kornmark stødte å en hel gruppe faldne franskmænd.

En dyb medlidenhed med de arme fyre greb mig. Der var allerede gået en uge siden de hårde kampe på dette sted. Hvor langt havde disse arme djævløse måtte holde ud, martret af tørst og smerter, bange og forhåbningsfulde, uden beskyttelse i de kolde nætter og de stegende sommerdages sol, før den forløsende død endeligt havde kaldt dem til den store arme? Mange havde formentlig kunne reddes, hvis de havde fået hurtig hjælp. Nu havde de her med i den uoverskuelige kornmark måtte omkomme i elendighed.

Til dels var de krøbet sammen, for at støtte hinanden, dels havde de gemt sig i kornet. Ingen havde opdaget dem, og muligvis havde de af angst skjult sig her i kornet.

Det løb mig koldt ned ad ryggen. Hvis bare man ikke skulle omkomme under så elendige forhold! Så heller blive revet i tusind stykker!

Jeg afmærkede stedet på mit kort, stak et gevær, der lå på stedet, ned i jorden og satte en stålhelmet over, så begravelseskolonnen lettere kunne finde stedet og søgte så videre.

Ikke langt fra stedet fandt jeg bag en busk endnu to franskmænd, der også her så vidt det så ud, var krøbet sammen. Herfra førte min vej langs et markstel. En stor, sort, hob, havde fanget min opmærksomhed. Som jeg kom nærmere syntes bunken at bevæge sig. Samtidig mødtes jeg af en sødelig stank.

Den store bunke viste sig at være et virvar af tusinder og atter tusinder af maddiker og spyfluer.

»Fy for satan! hvad var det for et modbydeligt sted!«

Med min stok prikkede jeg ind i bunken for at se, hvad der gemte sig under udyrene. Det skulle jeg ikke have gjort. Br... hele sværmen steg mod himlen og ned mod mig. Hele min uniform, hoved og hænder var på et øjeblik fuldstændigt dækket af de små bæster. Jeg slog som en vild omkring mig for at få fluerne væk, men det nyttede ikke. Sværmen blev nærmere større end mindre, og det var dårligt, at jeg kunne holde ansigtet fri.

Her hjalp kun flugt. Jeg stormede afsted, alt hvad jeg kunne med fluerne efter mig. Stod jeg blot et øjeblik stille, var de alle igen. Der var ikke til at finde et skjulested. Jeg stormede videre, forsøgte gennem små buske at slippe fri af sværmen, men når jeg kom igennem, ventede bæsterne allerede på den anden side. Snart vidste jeg ikke mit levende råd. Jeg havde rullet mig på jorden, krøbet gennem kornet, men de var ikke til at slippe fra. Jeg måtte se, om jeg kunne nå skovkanten, og lagde mit hele ve og vel i endnu en hareflugt.

Men skoven var langt væk, og dagen varm. Sveden løb fra alle pore og lokkede formentlig endnu mere fluerne til. Endeligt nåede jeg en af artilleriets meldeposter. Folkene havde længe fulgt mine bevægelser, og havde undret sig såre, hvad det hele skulle betyde, når jeg der i vilde spring fløj over marken, som galt det mit liv og slog vildt om mig, selvom der intet var løs, intet skud faldt og ingen fly var at se.

Som jeg kom nærmere, opdagede de fjenden, som havde omringet mig. Med sandsække begyndte de at slå løs, og brød til sidst fjendens modstand, der enten tog flugten, eller blev liggende på valpladsen.

Efterfølgende grinede vi meget over episoden. Det må have været et kosteligt syn for de uvidende tilskuere.

Inden jeg igen gik på min søgning, fik jeg først en ordentlig slurk kold kaffe. Alle sorte bunker gik jeg imidlertid fra nu af uden om i en stor bue.

24. juni 1918:

Hauptmann von Dorrien bliver såret. Kommandoen over II. Bataillon overtages af Hauptmann Bernhardt.

30. juni 1918:

Regimentet overtager IR 336 stilling og afgiver samtidig en del af sin oprindelige til IR 163.

1. juli 1918:

Major Lawrenz overtager midlertidigt Regimentet indtil 1. 8. mens kommandøren er på orlov. I. Bataillon overtages i samme periode af Rittmeister Sensv. Pilsach.

3. juli 1918:

Hvile-bataljonens bivuakplads forlægges fra skoven ved Biermont til øst for Couchy-le-Pots. Stillingen generelt rolig. Om natten og delvist også om dagen fjendtlig forstyrrelsesild. Stillingen udbygges for fuld kraft. Re-

servestillinger anlægges. Fjenden anvender ny type gas. Som beskyttelsesforanstaltning skal hver man hos sig bære en dåse klorkalk.

9. juli 1918:

Fjendtlig angreb på forpost om morgenen. Patruljen afvises. Kort efter begynder kraftig artilleriild mod Regimentets afsnit og venstre nabo. Bagterræn lægges under gas. En patrulje observerer fransk opmarch og alarmerer kampbataljonen. Modstanderen sætter sig i besiddelse af enkelte gårde ved venstre nabodivision. Hele dagen livlig fjendtlig artilleriild, der om aftenen stiger så II. Bataljon som hvilebataljon trækkes frem.

11. juli 1918:

Fjendtlig patrulje fordrives med MG-ild. Ved fjenden bliver stor aktivitet konstateret i dens bagland.

12. juli 1918:

Patrulje i forterræn støder på ca. 80 mand stor fjendtlig patrulje og tilføjer den betydelige tab. I de følgende dage øget fjendtlig aktivitet i luften og ved artilleriet. Flere fjendtlige lænkeballoner observeres.

21. juli 1918:

Fjendtlig patruljeoperation, hvorom vagthavende Leutnant Heide beretter:

Fjendtlig patruljeoperation om natten fra 20./32. juli 1918

Jeg havde af Regimentet fået til opgave med Vizefeldwebel Otto og 4 mand fra Storm-afdelingen at inspicere en underofficerspost i forreste sikringslinje og forbindelsen til naboregimentet. Kommende fra højre nåede jeg kort før kl. 0100 frem til U.P. 3 i sydkanten af »Blauë Erde«. Jeg mødte her forbindelsespatruljen fra 8. Kompanie, som havde til opgave af holde forbindelsen mellem U.P.3 og højre fløj af IR 162. Jeg beordrede patruljen til at føre mig til næste U.P. 162.

Kl. 0130 havde vi langs den østlige kant af »Braches-Dickicht« nået vejkrydset St.Maur – Porte – Ferme – Ressonns – Courmay, da pludseligt kraftigt fjendtligt artilleriild begyndte at falde på stedet. Jeg beordrede øjeblikkeligt dækning, da jeg i første omgang gik ud fra, at det drejede sig om et ildoverfald mod skoven. Jeg sprang med patruljen omkring 30 meter længere frem, hvor vi bag en lille bølgeblikdækning fandt en smule beskyttelse. Vizefeldwebel Otto havde med sin folk søgt dækning omkring 50 meter bag mig. Den fjendtlige ild fortsatte med uformindsket styrke i omkring 10 minutter, hvor det ganske enkelt var umuligt at søge tilbage. Jeg gav mine folk anvisninger på, hvordan vi skulle forholde os i tilfælde af et forventet angreb fra en fjendtlig patrulje. Med Vizefeldwebel Otto og hans folk havde jeg herfra ingen forbindelse, og havde heller ikke mulighed for at etablere en.

Kl. 0140 blev stedet, hvor vi lå, lagt under ca. 1 minut fjendtlig M.G.-ild. Alle lå i højeste beredskab. Få øjeblikke senere råbe en mand: »Der kommer de!« Vi kunne skråt til højre og skråt til venstre for os se en fjendtlig styrke på omkring minimum 20 mand. De var stadig omkring 50 meter fra os. Vi åbnede øjeblikkelig ild og så også, at enkelte faldt. Da imidlertid fjenden var os langt overlegen, lykkedes det ham at nå ind på omkring 10 skridts afstand. Jeg beordrede derfor at falde tilbage, og faldt tilbage mod Compiègne-vejen. Herfra blev vi mødt af enkelte infanteriskud. Det var 6./IR 162, som vi under den fortsatte tilbagetrækning, var stødt på. De havde antaget os for franskmænd. Vi gjorde her front, men fjenden var ikke fulgt efter os. Kl. 0215 afskød fjenden lyskugler med perler, hvorefter ilden ophørte.

Jeg opsøgte herefter kompagnifører for 8. Kompanie fra vores Regiment. Denne var på vej frem for at opklare situationen. Vi afsøgte sammen det område, hvor vi var stødt på den fjendtlige patrulje, men uden hverken at finde spor efter Vizefeldwebel Otto eller den savnede Musketier S fra forbindelsespatruljen. Underofficersposten syd for »Blauen Erde« var ved starten af beskydningen veget ud til højre, men havde, som vi kom tilbage, igen besat posten.

25. juli 1918:

Afsnittet omorganiseres med nye dybdeorganisation.

28. juli 1918:

Om morgenen kraftig fjendtlig ildoverfald mod højre naboafsnit. Om aftenen blev en patruljeoperation gennemført med tre stormgrupper mod den fjendtlige stilling. Fjenden havde rømmet den angrebne post.

1. august 1918:

Venstre fløjpost angribes to gange af en fjendtlig styrke på omkring 80 mand, men blev begge gange afvist med MG-ild. De følgende dage livlig fjendtlig aktivitet i luften og gensidige artilleri-beskydninger.

28. Forsvarskampe mellem Somme og Oise

Situation:

Den 15. juli iværksatte 1., 3 og 7. Armee et stort anlagt angreb på begge sider af Reims. Angrebet skulle oprindeligt være startet 11. juli, men måtte udsættes i fire dage på grund af genforsyningsproblemer. I denne periode erkendte fjenden vores hensigter og traf de nødvendige forsvarsforanstaltninger. De angribende enheder mødte syd for Marne på kraftig modstand. Det med stor bravur gennemførte angreb opnåede ingen resultater mod det velforberejede, kraftige forsvar og døde ud i yderst kraftige stillingskampe. Den øverste hærledelse ville af denne grund i Flandern, nord for Lys, indsætte et 4. angreb og havde truffet alle forberedelser, da fjenden den 17. juli gik til angreb langs Marne. Angrebet blev afvist. Den 18. juli angreb franskmændene derefter mellem Château-Thierry og Soissons med stærke kampvognsstyrker, og fik denne front til at vakle. Først den 20. juli var fronten her stabiliseret, mens 1. og 3. Armee igen var trukket tilbage til udgangsstillingerne nord for Marne. Ved indbrud i fronten ved Soissons var den fremspringende front ved Marne blevet truet. Den øverste hærledelse trak derfor denne front tilbage om natten til 27. juli, efter at fjenden den 23. med et storangreb havde forsøgt at trænge igennem. Offensivplanerne for 4. og 6. Armee blev opgivet. Den 8. august fulgte endnu et, atter med kraftig støtte fra kampvogne og overlegne kræfter, fjendtligt angreb mellem Albert og Moreuil, som trængt dybt ind i 2. Armee front og dermed tvang 18. Armee til at trække sin højre fløj tilbage.

10. august 1918:

Divisionen modtager ordre til at lægge stillingen 8 til 9 kilometer tilbage. III. Bataillon besætter nye linje ved Canny-sur-Matz, II. Bataillon placeres som reserve bag denne, mens I. Bataillon bliver bagtrop og besætter en bagvedliggende reserve-stilling. Frigørelsen fra fjenden skete uden at blive bemærket og er afsluttet ved daggry. Fjenden lægger kraftig trommeild over oprindelige stilling. Bagtroppen bliver om eftermiddagen trukket tilbage, da fjenden eftersætter med stærke styrker. Kraftig fjendtlig flyaktivitet.

11. august 1918:

Forpostlinjen, besat af 10. og 11. Kompanie, omgås om formiddagen, hjulpet af tåge, omgået af fjendtligt angreb og taget til fange. Fjendtligt angreb fra Matrz-dalen afvises i hovedmodstandslinjen. 6. Kompanie foretager udfald og indbringer fanger. Eftermiddag og aften følger yderligere fjendtlige angreb, som standses af vores forsvars ild. Om aftenen overtages Regimentsafsnittet af IR 163 og besætter i stedet IR 162 afsnit. Kraftig fjendtlig artilleriaktivitet, også natten igennem.

12. august 1918:

Umindsket aktivitet. Ved daggry blev fjendens opmarch erkendt og langt under virkningsskydning. Kort herefter startede fjendtlig trommeild og angreb i tætte masser, der blev afvist under store tab. Om formiddagen fornyet kraftig fjendtlig artilleriild, under hvilken stærke fjendtlige patruljer forsøgte at arbejde sig frem. Disse afvist af vores forsvarsild.

Regimentets gravstyrke: 27 officerer og 576 underofficerer og mandskab.

13. august 1918:

Efter en forholdsvis rolig nat begynder igen kraftig fjendtlig beskydning. De bageste områder beskydes med gas og røg. Kl. 13 fulgte angreb i tætte grupper, der imidlertid under store tab til fjenden blev afvist af vores forsvarsild. Hele stillingen ligger dagen igennem under kraftig beskydning. Meget kraftig aktivitet i luften.

14. august 1918:

Uden at fjenden bemærker det, frigøres fra fjenden og linjen lagt 3 km tilbage.

15. - 16. august 1918:

Fjenden følger kun tøvende efter.

17. august 1918:

Stillingen ligger under kraftig fjendtlig beskydning. Forreste postering bliver delvis trukket tilbage. 7. Kompanie trænger i modangreb fjenden tilbage i sin udgangsstilling. Omfattende aktivitet i luften. Otte lænkeballoner observeret.

18. august 1918:

Om morgenen atter kraftig fjendtlig trommeild. Fjenden angriber fra Canny-sur-Matz. Feltvagt trækker sig tilbage til hovedmodstandslinjen, men trækkes igen frem efter at angrebet er afvist.

19. august 1918:

Fra tidlig morgen kraftig fjendtlig artilleriild over stillingen. Patruljer afvises. Kl. 0700 fornyet trommeild, under hvilken fjendtlige styrker trækker frem til angreb. Fjenden afvises foran vores stilling, mens han bryder ind ved højre naboenhed, hvorfor Regimentets højre fløj må trækkes tilbage. II/IR 444 underlægges Regimentet. Divisionen indsætter modangreb og presser fjenden tilbage, mens det til højre ikke opnår resultater. Stillingen bliver derfor lagt nogle få hundrede meter tilbage. Rittmeister Senft von Pilfach såres. Kommandoen overtages i første omgang af Lt. Unger, senere af Lt. Malchau.

20. august 1918:

Ny organisation i dybden gennemføres. Stillingen ligger ny øst for Fresnières. Fremtrængende fjendtlige enheder lægges under virkningsskydning. II/IR 444 forlader igen Regimentet.

21. august 1918:

Om eftermiddagen afvises nye fjendtlige angreb. Forpoststillinger, der under angrebet var trukket tilbage, besættes igen.

Kampstyrke: 21 officerer, 423 underofficerer og mandskab.

22. - 25. august 1918:

Om aftenen rømmes Divisionens stilling ubemærket af fjenden, dækket af stærke bagtrop patruljer. Regimentet trækker sig tilbage bag 54 Inf.Div. i stilling langs kanalen, foran Frétoy,

28. august 1918:

Natmarch over Campagne, Berlancourt til Cugny. Eftermiddag når også bagtroppen hertil. Regimentet går her i kvarter.

Over gennemførelse af bagtropspatruljen beretter en ubekendt M.G.-skytte:

Bagtropps patrulje

Sammen med Korl og Teedje havde vi indtaget den stilling, vores fører havde tildelt os. Vi skulle dække vores Regiments tilbagetrækning, og opholde fjenden så længe som muligt.

Et sådant øjeblik fremkalder en mærkelig følelse af forladthed. Kompagniet forsvinder, og vi par folk så så længe som muligt forsvarer hele Regimentets afsnit. Så forladt af alle i verden, har jeg ikke tidligere følt mig. Stillingen skal lægges tilbage til kanalen, som ligger et godt stykke bag vores hidtidige stilling. Et eller andet sted langs fronten var det tilsyneladende gået galt, så også vi måtte opgive vores afsnit. Dette skete tilsyneladende nu oftere, for vi havde allerede flere gange måtte trække fronten tilbage, selvom der for os ikke forelå en nødvendighed, og at vi var trængt tilbage af fjenden.

Teedje var knotten. »Førdømt svinder!«, bandede han. Han kunne ikke forstå det. Vi havde allerede i uger holdt franskmanden tilbage i kontinuerlige kampe. Selvom division efter division var sat ind mod os, det var formentligt et dusin, havde han hele tiden fået en blodig tud. Selvom vi i over en måned uafbrudt havde været indsat dag og nat, ikke havde fået rigtig søvn, var beskidte og udasede, havde vi ikke ladet fjenden komme en meget længere frem. Alle tilbagetrækninger var blevet beordret af højere myndigheder, og planmæssigt blevet gennemført. Det var igen halv vejs blevet til bevægelseskrig. Der var ikke længere tale om stillinger, men vi indrettede os nu bag hække, krat og ruiner – et rigtigt røver liv.

Nu hed det igen tilbagetrækning fordi en eller anden ransel bande til højre eller til venstre ikke havde rigtigt havde været på deres poster.

Det sårede Teedje dybt. Han kunne ikke begribe det. »Ved os har det jo fungeret, hvorfor så ikke der? Nu ligger vi her alene og må se, hvordan vi kommer tilbage«.

Korl er et meget ligevægtigt menneske. Han røre det ikke meget. *C'est la guerre*. Han havde igen rigtigt forsynet sig. Hvordan han bar sig ad, må fanden vide. Han er en rigtig bussemand, men også en god kammerat, der delte alt retfærdigt med os. Han havde igen opdrevet en pose med sukker, som vi strøede i et tykt lag på vores brød og smagte os herligt. Kejserkage, kaldte vi det. Hvis nu bare også havde haft en Epi at drikke til, hvilket igen gjorde Korl ærgerlig.

»De dumrianer har taget alt med sig«, brummer han. Han havde det altid svært med dumrianer, og hvor han kunne komme til at rette på dem, gjorde han det med stor fornøjelse. I at skaffe, var Korl første classes, men hver gang kunne det naturligvis ikke klappe, som i sidste uge, hvor han ved en fejltagelse kom til at bygge en artilleriofficers madspand med hans eget, tomme kogegrej. Vi havde stadig sort kaffe »Marke Eichelkönig« og med godt med sukker smagte det også ganske godt.

Franskmanden havde tilsyneladende endnu ikke opdaget, at Divisionen var forsvundet. Teedje beskød med mellemrum området med sit maskingevær, og jeg skød med mellemrum lyskugler op i natten, for at markere, at det her hos alt endnu var alt besat.

I den første halvdel af natten skete intet ud over det sædvanlige. Vi kikkede ansædnt over området, selvom vi var så trætte, at vi kunne falde omkuld. Franskmandene skulle ikke have let ved at snappe os.

Vores afsnit lå heldigvis ikke under voldsom beskydning, men det gik en del mere ud over området bag os. Det syntes som om, at noget var under forberedelse. Der lå en ejendommelig spænding, som ikke sådan er til at forklarer, over området, men som ikke desto mindre trykkede os meget.

Hen på morgenen fik vi ordre til at fade tilbage på en bagvedliggende forsvarslinje. Vi var dårligt nået at komme på plads her, da fjenden begyndte at tromme. Hans ild lå imidlertid foreløbig kraftigt over vores gamle, forladte stilling, og over sukkerfabrikken i det tilstødende afsnit. Der havde vi endnu engang haft held til på rette tidspunkt at fordufte.

Til højre og venstre steg røde lyskugler op, og maskingeværer begyndte at bjæffe. Der var fjenden altså allerede nået frem. Vi strammer hageremmen til hjelmen en smule mere og lægger håndgranater parat. Maskingeværet var allerede klar til skud.

Pludseligt lægges ilden hen over os. En forbandet situation, sådan på en gang at blive klemt inde mellem den fjendtlige artilleriild og fjendens angreb. Vejen bagud var spærret, og snart til franskmændene dukke op.

Vi stirrede anstrengt ud i mørket foran os. Der syntes noget at bevæge sig. Teedje jager et patronbånd gennem sit gevær. Jeg kikker som besat, men kan intet fastslå.

Så bryder det pludseligt løst fra sukkerfabrikken. Også fra en række æbletræer åbner et M.G. ild mod os, kort efter hører vi også skråt bagude lyden af et M.G.

Det er skønt: de har os allerede i skuestikken. Teedje river sit våben omkring og jager et par bånd ud i området.

Så er det imidlertid bar med at komme væk. Lt. Heyne giver ordre til tilbagetrækning. Teedje svinger M.G.'et op på skulderen mens Korl og jeg tager de andre ting og posen med sukker. Så er det afsted.

Vi skal følge bag den fjendtlige ildvalse. De første minutter går det godt, men så opdager fjenden os og beskyder os kraftigt. Vi spreder os, så vi ikke udgør et for godt mål. Teedje har sat sit gevær i stilling, og skyder som rasende i den retning, hvorfra vi er kommet.

»Så skal vi da for fanden ikke også slæbe på patronerne!«

Korl vil løbe gennem den fjendtlige trommeild. Han stod på tur til at komme på orlov, og ville under ingen omstændigheder miste den.

Med korte afstande bliver den fjendtlige ild lagt frem. Vi må sørge for at bliver lige bag ved. Det er eneste chance for at komme levende fra det hele. Der var ikke tid til at tøve. Fast i grejet og afsted, så tæt som muligt. Alligevel åbnede hver gang øjeblikkeligt de fjendtlige M.G. ild, som skød de til skiver.

Det blev os ubarmhjertigt klart, at det ikke kunne blive ved på denne måde. Enten ville vi blive skudt ned som hare, eller også måtte vi forsøge at løbe gennem den fjendtlige trommeild. Det var begge lige vidunderlige muligheder, og allerede nu svedte vi fra alle pore af ophidselsen og af at slæbe det tunge MG-grej.

Korl var for at løbe igennem, for os andre var det fuldstændig ligegyldigt, kun Teedje ville stadig hakke franskmændene til kødfars.

Vores fører havde i mellemtiden besluttet sig til at forsøge at løbe gennem den fjendtlige spærreskydning, og gav ordre til, at vi om ikke før, skulle samles igen ved Prefontaine gården. Alle måtte forsøge selv at slippe igennem, om muligt hele tiden holde sammen nogle stykker, og under alle omstændigheder medbringe alle våben.

Og så løb vi for vores frihed og for livet.

Vi tre holdt sammen, så godt det kunne lade sig gøre. Vi blev øjeblikkeligt lagt under M.G.-ild fra alle sider. Teedje bar igen så sin bollespreder, vi andre på de øvrige ting. Til højre og venstre, foran og bagved os sprang granaterne og overdængede os med jordklumper og sprængstykker. Den, der nu bliver såret, er færdig. Hele tiden små spring, så ned på maven, få luft og så frem igen. For hver spring kom den fjendtlige M.G.-ild tættere på. Som piskesmæld fløj det os om ørene. Uden at standse fortsatte vi, indtil de ikke længere kunne se os. Lungerne går som en blæsebælg, hjertet dunker og ved at bryde ud af brystet. Korl er hele tiden foran os.

Pludselig falder han, som ramt af lynet. På et sekund er vi fremme hos ham og trækker ham ned i et frisk krater, hvor jorden stadig er helt varm. Han er livløs og rører sig ikke. Forbi, tænker vi begge. Teedje river jakken af ham og jeg fjerner hans hue, men der er intet at se. Vi kikker og er målløse.

»Dækning!«. En tung granat lander tæt ved os, så trommehinderne er ved at sprænges. Skidt og møg hagler ned over os, som regner det med skomager. Som vi igen er kommet til os selv, sidder Korl op og stirrer lige så åndssvag på os, som vi på ham.

Hvad der havde været galt med ham, vidste han ikke. Ben, arme, hoved, brystkasse – alt var hel. Kun hovedskallen smerte som forrykt. Teedje pressede en ham en skrå mellem tænderne, og så gik det videre.

Vi kan intet se til kammeraterne. Vi må skynde os, ellers fanger franskmændene os til sidst i en fælde. Efter et par spring kan Korl ikke mere. Han er som trukket ud af vandet og hans hjerte banker helt vildt. Om vi vil eller ej, så vi standse et kort øjeblik.

»Det er til at brække sig over. Får denne vej gennem helvede da aldrig ende?«

Vi gør endnu et par spring, så går vi videre. »Skide ligegyldigt«, brummer Korl. Vi kan ikke mere og er totalt ligeglade.

Endeligt er vi imidlertid sluppet ud af ilden. Endnu et sidste spring, og vi har spærreskydningen bag os. Der har taget over en halv time, men for os har det været en evighed.

Foran os ligger landskabet fredeligt i morgendisens, mens jorden bag os pløjes op af granater og larmen ingen ende tager. Efter en lille pause, fortsætter vi, og kommer efterhånden til os selv igen.

Ved gården møder vi de andre kammerater. Den vogn, der skulle hente os, er imidlertid allerede forsvundet. Altså måtte vi slæbe alle sagerne med videre.

Da der ikke er forbindelse mellem bagtroppatroljerne, fortsætter vi tilbage mod Fretoy. Foran Fretoy passerer vi optagestillingen, som er besat af en anden division. Vores division er trukket ud. Det fylder os med glæde og for os til at glemme alle anstrengelserne. I Fretoy møder vi også vores vogn, og kan nu aflægge os vores byrder.

Først hen under aften når vi så lykkeligt vores Regiment, som er gået i bivuak ved Cugny.

Tilbagegangskampene havde stillet tropperne helt nye opgaver. Hele august igennem havde Regimentet uafbrudt været i kampe, og havde ydet modstand mod de voldsomme fjendtlige angreb. De krav, der havde været stillet til jer enkelt, havde været uhyrlige. Hver dag gav det for tropperne nye vanskeligheder. Genforsyning med mad og materiel blev ved de mange stillingsskift, meget vanskeligere. Dækninger var intet steds disponible. På grund af den manglende søvn og anstrengelserne, var tropperne de sidste dage meget udmattede.

29. Rejse og marchdage bag fronten

Situation:

I august var situationen på Vestfronten fuldstændig ændret. Den tyske hær var langs hele fronten involveret i voldsomme forsvarskampe. Ankomsten af den amerikanske hær med dens enorme, tekniske hjælpemidler, havde i væsentlig grad forstærket fjendemagterne, mens der på tysk side gjorde sig en væsentlig mangel på mandskabs- og materielersatninger tydelig mærkbar. På grund af enkelte Divisioners svigt, blev fronten flere steder brudt igennem, og havde tvunget tapre divisioner til at opgive deres seje forsvar af deres stillinger. Fjendtlige storangreb med et utroligt opbud af materiel førte til tilbagelægning af hærens fronter mellem Reims og Albert.

29. august 1918:

17. Res.Div. er trukket ud som kampdivision. Oblt. Werner bliver stedfortrædende adjudant ved brigade, Lt.d.R. Roebel overtager funktionen som adjudant ved Regimentet. March fra Cugny i retning St.Quentin. Efter en times march standses Regimentet i Juffy, da der ved 9. Armee er iværksat et fjendtligt storangreb. Om aftenen videre march mod St. Quentin. II. og III. Bataillon i bivuak i den østlige udkant af byen, I. Bataillon ved Harly.

30. august 1918:

Videremarch til hvilekvarter. I. Bataillon til Fresnoy-le-Grand, II. og Regt.Stab til Croix-Fonsomme, III. til Méricourt. De efterfølgende dage i ro anvendes til aflusning og istandsættelse af udrustning.

2. september 1918:

Generaloberst Max von Boehn, fører for den nye etablerede hærgruppe af samme navn, inspicerer dele af Regimentet. Regimentet forbereder den befalede afgang til 3. Armee.

3. september 1918:

Division begynder forskydning til 2. Armee. Regimentet marcherer kl. 0700 over Montbréhain, Beaurevoir, le Chatelet, Vendhuile til Sonnelieu. I. og III. Bataillon i bivuak ved Sonnelieu, II. ved Villers-Guislain. Ved middagstid svinges divisionen mod nord. Regimentet marcherer til le Bosquet og går her ved aftenstid i bivuak.

4. september 1918:

Regimentet marcherer videre mod nord og går i kvarter med stab, I. og II. i Fontaine-au-Pire, III. i Beauvois.

5. september 1918:

Regimentet modtager erstatningspersonel med en bataljon fra den opløste RIR 265. Der opstilles et organisatorisk Minekaster-kompagni af de tre M.W.-delinger, M.W.-afdeling I/RIR 265 og den til Regimentet underlagte M.W.-Kompanie 217. Fører for I. Bataillon bliver Hauptmann v. Engelström, for II. Hauptmann Berhardt, III. Oberlt. Lang.

6. – 15. september 1918:

Forbliver i hvilekvarter. Tiden udnyttet til eksercits og uddannelse.

16. september 1918:

Regimentet indlades i Caudry, Bertry og Cattenières.

17. september 1918:

Transport over le Cateau, Hirson, Charleville, Sedan, Montmédy til Brie, nordøst for fæstningen Metz.

18. september 1918:

Efter ankomst til Brie går bataljonerne i kvarter i Labry. Divisionen er hærgruppe-reserve for Armeeabteilung Combres.

20. september 1918:

Regimentet forskyder længere mod syd og kommer i kvarter med III. i Jeandelize, II. i Ollen og I. i skoven ved Jeandelize.

21. september 1918:

I. Bataillon kommer i kvarter i Conflans.

22. september 1918:

Divisionen bliver indgrebs-division og ligger i alarmberedskab.

27. september 1918:

Hauptmann von Dorrien overtager igen kommandoen over II. Bataillon. Hauptmann Bernhardt overtager III. Bataillon.

30. september 1918:

Divisionen bliver reserve for Gruppe Maas-Nord. Regimentet marcherer over Thumerville, Mouaville til Joudreville. III. Bataillon til Beouligny og går her kort før midnat i kvarter. Næppe ankommen tilgår befaling om indladning.

1. oktober 1918:

Kl. 0130 afmarch til Barancourt og Epincourt til indladning. Transport over Montmédy, Sedan, Charleville, Hirson, Le Catau, Valenciennes, Mons, Gent, Deynze til Aerseele.

3. oktober 1918:

Stab og III. Bataillon ankommer til Aerseele og marcherer til kvarterer i Thielt.

4. oktober 1918:

I. og II. Bataillon når Waereghem og marcherer herfra til Thielt i kvarter. Divisionen er reserve for 4. Armee.

8. oktober:

Divisionen for transportbefaling.

9. oktober:

Regimentet transporters fra Pitthem over Gent, Ath, Mons, Aulnoy til Landrecies.

30. Kampe ved le Cateau

Situation:

Situationen langs Vestfronten har siden august været højspændt. Den øverste hærledelse etablerer bagved liggende stillinger etablerer. Fjendemagterne fortsætter deres angreb med enorme mængder materiel og trænger Hærgrupperne Tyske Kronprins, von Boehn og Kronprins Rupprecht tilbage. I midten af september var den bulgarske front mod Grækenland brudt sammen. Den italienske front stod overfor forventede angreb, og med den tyske vestfront under voldsomme forsvarskampe, var hæren spændt til bristepunktet. Da kun få divisioner var disponible som reserve, måtte de hele tiden flyttes i forhold til situationen. 17., 2. og 8. Armee blev i begyn-

delsen af oktober trukket sammen i Hermann-stillingen. Fronten forløb nu generelt i en linje Lille, Douay, Cambrai, Bohain, Laon, Rethel, Grandpre, hvor den havde forbindelse med den gamle stilling ved Verdun.

10. oktober 1918:

17. Res.Div. stilles i beredskab bag 54 ID bed le Cateau. Regimentet nær kort efter midnat til Landrecies, og marcherer herfra til Fontaine-au-Bois, hvortil den ankommer omkring kl. 0700. Her underlægges II. Bataillon til 16. Inf.Brigade og marcheret til Croix, mens I. og III. Bataillon trækkes frem til Pommereuil-skoven og underlægges 108. Inf.Brigade. Ved middagstid returnerer II. Bataillon igen til Regiment og øjeblikkeligt trukket til. Om eftermiddagen bliver Regimentet lagt i beredskab til modangreb på le Cateau, men angrebsbefalingen annulleres. I stedet afløser Regimentet efter mørkefald RIR 90. III. i forreste linie, I. i beredskab og II. Bataillon i reserve ved Pommereuil.

11. oktober 1918:

1. Kompanie sendes frem mod Le Cateau for at fastslå den fjendtlige tilstedeværelse. Den nordlige del af byen findes ubesat. Enkelte af stillingskompagniet skaffer sig i Le Cateau forplejning, som af civilpersoner er blevet efterladt.

12. oktober 1918:

Kl. 0600 kraftig fjendtlig artilleriild. Angreb længere mod nord.

13. oktober 1918:

Patrolje under Lt. Rux tager en fjendtlig post og indbringer som fange en korporal, 8 mand og 1 M.G. Som det bliver mørkt forskydes Regimentets ansvarsområde et par kompagniafsnit til venstre.

14. oktober 1918:

Ved middagstid observeres opmarch af fjendtlige kampvogne, som tages under virkningsskydning. Fjendtlige fly flyver i meget lav højde over området og beskyder vores stillinger med M.G.

15. oktober 1918:

Fjenden angriber længere mod nord. Regimentsafsnittet ligger under kraftig beskydning. Patrolje Rux indbringer igen en fange.

16. oktober 1918:

Regimentet overtager oprindelige stilling. Fjendtlig styrke, som havde arbejdet sig frem til vestsiden af Selle, kastes tilbage.

17. oktober 1918:

Siden dagry kraftig fjendtlig artilleribeskydning med alle kalibre over en bred front. Fjendtlige angreb bryder ind i naboafsnit til højre og venstre, mens også Regimentets højre fløj trykkes ind. I Bataillon indsættes i modangreb, men den gamle hovedmodstandslinje kan ikke tilbageerobres på grund af heftig beskydning. II. Bataillon bliver ligeledes trukket frem til modangreb, der iværksættes sammen med I. Bataillon efter en kort artilleriforbereelse. Heller ikke dette angreb kan nå sit mål i den kraftige fjendtlige forsvarsild. Regimentskommandør, Oberstlt. von Gravert såres alvorligt i forreste linje af et skud i maven, og dør under transport.

III. Bataillon – kampbataljon – nedkæmpes langs banelinjen øst for le Cateau.

18. oktober 1918:

Fjenden løber i et overraskende angreb tidligt på morgenen løbet højre nabo-regimentet over ende, og har også længere mod venstre også trængt ind i IR 162. IR 163 lukker hullet. Major Dziobeck fra IR 162 overtager kommandoen over Regimentet.

19. oktober 1918:

Lt. Ritter støder under inspektion af forreste linje som Infanteri-observations-officer, sammen med Offz.Stellv. Kay og ordonnans Krause, på en fjendtlig post og indbringer 4 fanger. Resten af den fjendtlige stilling kastes tilbage.

Hertil en beretning fra Lt. Ritter:

Tilfangetagelse af 4 englændere ved le Cateau den 19. okt. 1918.

Tilfangetagelsen af 4 englænder skete omkring kl. 0530 i koordinat 3087 8d, omkring 200 meter foran vores forreste linje. Med ordre til at inspicere forreste linje, tog jeg frem til venstre fløj af regimentets afsnit. Sammen med Offz.Stellv. Kay 4/Res 76 og Ordonnans Krause fra stab I/Res. 76 nåede jeg på højde med ve-

jen som fra Bois d'Evillers Ferme løber i sydvestlig retning, for langt mod vest. Jeg passerede vejen og stødte efter 50-75 meter på et kort stykkegrav, hvori 8 englændere og et M.G. var placeret. Da vi dukkede op, sprang englænderne op og flyttede det gevær frem for at beskyde os. Jeg råbte til dem, om at række hænderne i vejret og tog geværet fra en mand. På fremragende måde støttet af Offz.Stellv. Kay og ordonnans Krause, der samtidig afvæbnede fjenden. Under kampen tog 4 fjender flugten medbringende et let M.G., gjorde kort efter holdt og begyndte at beskyde os. Efter alarmering af 1. og 3. Kompanie bragte jeg fangerne tilbage.

20. oktober 1918:

Kl. 0300 begyndte voldsom fjendtlig artilleri. Angreb brød igennem ved Regiment 206 og 208 til højre, så også højre fløj af Regimentet måtte trækkes tilbage. Resten af III. Bataillon blev som Kompanie Wollenhaupt indsat til lukning af hullet på højre fløj. Om eftermiddagen blev III./93 indsat i hullet, mens Komp. Wollenhaupt trækkes ud, da det næsten er revet fra hinanden.

21. – 22. oktober 1918:

Dagen forløb rolig, selvom det til tider er heftig aktivitet i luften. Resterne af Regimentet reorganiseres og følgende kompagnier opstillet: Komp. Lt. Vogler af dele af 8. Kompanie, Komp. Lt. Reuling af folk fra 7. og 5. Kompanie; Komp. Lt. Thote af folk fra 3. og 6. Kompanie, Komp. Lt. Below af folk fra 2. Kompanie, Komp. Lt. Schröder af folk fra 4. Komp., Offz.-Stellvertr. Lemmermann af folk fra 1. Kompanie.

23. oktober 1918:

Kraftig fjendtlig beskydning fra kl. 0230. Modstanderen angriber over en bred front med kampvogne, og omringer dele af Regimentet. Foran Fontaine-au-Bois bliver Herman II-stillingen indtaget af resterne af Regimentet, samt af dele af Radf. Batls. 5 og II./163 og angreb med kampvogne afvist. Hauptmann v. Engelström overtager afsnittet som K.T.K.

24. oktober 1918:

Afløsning i stillingen af Radf.Batl. 7. Resterne af Regimentet indtager optagestilling vest for vejen Fontaine – Landrecies, da fjenden fortsat angriber.

25. oktober 1918:

Regimentet forbliver i nuværende stilling.

26. oktober 1918:

Resterne af regimentet trækkes ud og sat i march mod Sassigny. Hauptmann v. Dorrien dør af den alvorlige influenza-epidemi. – Kampene ved le Cateau var for Regimentet hårde og kostede store tab. Afsnitskommandøren, General von Below, udtrykte i en dagsbefaling hans tak for den ydede indsats.

Om sine oplevelser i disse dages kampe beretter Lt.d.R. Valentin, Minen-Werfer-Kompanie:

le Cateau

Der er for nuværende intet at gøre. Derfor vil jeg forsøge, kort at beskrive, hvad der er hændt os siden Le Cateau. I Thielt havde vi endnu oplevet et par dejlige dage. Vi kom ikke til indsættelse, og en dag stod vi igen på toget. At det efter de mange forskydninger og beredskaber nu formodentlig var på vej tilbage, stod os klart. Divisionens tre M.W.-kompagnier drog sidst afsted. Regimentet var allerede et døgn i forvejen draget afsted. Den 10. blev vi udladet i le Quesnoy. Her havde vi ligget i hvil efter den første indsættelse på Somme og afholdt parade for vores Max von Boehn. Nu var her en utrolig aktivitet. Det viste sig umuligt at komme i forbindelse med Regimentet. Det var ganske enkelt umuligt at komme igennem, da alle telefonsamtaler måtte vige for udelukkende Ia-prioriterede samtaler. Gennem Banegårdskommandanten fik vi at vide, at Divisionen formentlig var indsat, og at vi skulle bevæge os i retning af Landrecies. Desuden fik vi at vide, at englænderne var brudt igennem med kavaleri og havde erobret Solesmes og sandsynligvis også le Cateau. Det var i det hele taget en nydelig underretning. Jeg satte mig derfor i bevægelse med kompagniet gennem Le Quesnoy i retning af Landrecies. Undervejs gjorde vi en større pause. Der blev udleveret forplejning, da man jo ikke kunne vide, hvad der lå forude. Jeg red i forvejen til Landrecies og lod kompagniet marcherer efter. I Landrecies var også en frygtelig trafik, naturligvis i totalt mørke på grund af faren for luftangreb, og totalt overfyldt med kolonner. Ved et tilfælde fandt jeg brigadens kommandokontor, og fik har med sikkerhed at vide, at Regimentet var blevet indsat, og jeg i første omgang skulle begive mig til Fontaine-au-Bois, 4 km fra Landrecies. Her havde Regimentet sidst ligget. Jeg fik også en mere præcis orientering om situationen – Le Cateau var delvist erobret. Altså videre mod Fontaine. Her fandt jeg så Divisionens stabskvarter og divisionens første generalstabsofficer, Hauptmann Dolscher. Heller han havde forbindelse med Regimentet. Han forespurgt hos Brigaden, hvorhen vi skulle begive os og fik direktiv om, samme nat at sætte os i march mod Regimentet. Der var ikke megen tid at miste. Først måtte der etableres forbindelse til Regimentet, så rekognosceres for

stillinger til minekasterne og panserværnsgeværene, og endeligt indsætte dem. Først blev der hurtigt udleveret mad i totalt mørke på vejen. Herefter blev kompagniet formeret og så gik det løs. Jeg tog afsted med min ordonnans en halv time i forvejen. Det var helt roligt. Kun her og der lød enkelte skud. Et et godt stykke march nåede vi Regimentets kommandostation, der var placeret i kælderens til en stor gård. Her fik jeg mine nye ordre og begav mig øjeblikkeligt frem for at rekonoscerer stillingerne. Vores III. Bataillon lå stadig i hovedmodstandslinjen, en dyb jernbaneslugt, hvor vi blot otte dage i forvejen var kørt mod Flandern. Poster var rykket frem til midten af Le Cateau. Hele det bageste område var endnu intakt, hvor granatkratere var en sjældenhed. I et sådant terræn, hvor man ikke finder granatkratere, føler man sig mærkeligt sikker. I banegraven var der gravet små dækninger. I en af disse sad K.T.K., Hauptmann Bernhardt. Den øvrige del af beredskabsstyrken på alle gemt bag hække i åbent terræn. Tiden for dybe dækningsrum var endegyldigt forbi. Denne morgen blev minekaster og panserværnsgeværer først improviseret sat i stilling. Jeg selv blev som Minekaster-officer tilbage ved Regimentets stab. Den første dag var her rimeligt roligt. Vejret var godt. Der herskede derfor en uforskammet aktivitet i luften. At der hang 20 engelske fly i luften hørte ikke til sjældenhederne. Mod en sådan overmagt kunne vore egne ikke stille meget op. Man måtte tage sig meget i agt. Ved den mindste bevægelse dykkede de så langt ned, at man næsten fik indtryk af, at de ville ramme de levende hegn. I Le Cateau, som var vores egentlige forterren, havde vi placeret underofficersposter og feltvagter. Frem til disse kunne man bevæge sig frit. Da situationen inde i byen var meget uklar, skød ingen af parterne meget herind. Senere blev det imidlertid meget anderledes. Der var meget at hente i byen. Alle – militær og civile – havde forladt stedet i den vildeste flugt. Levnedsmidler, stadig også kvæg, var der i store mængder, og sjældent har vores folk levet så godt. Når man om aftenen nåede frem til banegraven lugtede det som i en bedre restaurant. Alle smovsede. En sjælden gang mødte man i Le Cateau stadig civilister, der mellem to linjer stadig sad i deres forladte, delvist ødelagte lejligheder og ikke kunne skille sig fra deres ejendele. Rådhuset og kirken i Le Cateau skulle have været sprængt, men desværre udlod man dette i sidste øjeblik, hvad der senere ikke var til vores fordel. Indtil den 16. oktober havde vi rimelig ro, men at det ikke kunne fortsætte, vidste vi godt. De indbyggere, der stadig befandt sig i Pommereuil, en landsby i vores beredskabszone, blev udrømmede. Den 17. startede omkring kl. 0630 et ødelæggende skyderi. Der var tæt tåge, der blev forstærket med røggranater. Fra Regimentsstaben tog jeg til K.T.K. for at få at vide, hvad der var i gang. Her vidste man heller ikke nærmere. Sammen med Rechlin, der var adjutant ved I. Bataillon, gik jeg længere frem. Det var stadig så tåget, at man dårligt kunne se 50 meter. Ilden svandt efterhånden en smule ind. Minekasterne havde i tågen skudt en kraft spærreild, men om englænderne havde angrebet, vidste ingen. Også vore M.G. havde skudt, så de var altså fortsat på deres pladser. Så pludseligt startede en meget voldsom beskydning, så vi ikke kunne komme længere. Situationen blev en smule ubehagelig, da vi ikke længere kunne høre vore M.G. og så pludseligt kom vi selv under flankerende M.G. ild. Det var naturligvis meget påfaldende. Pludseligt dukkede af den lidt mindre tætte tåge på vores højre flanke, englænderne. Ganske vist gik de hurtigt i dækning overfor vores M.G.-skydning, men alligevel kunne vi allerede se dem på vores side af banegraven. Rechlin og jeg styrtede hurtigt frem til banelinjen og kunne fastslå, at den sydlige del endnu var på vore hænder. To Kompagnier var placeret her og havde etableret en spærring mod nord. Så hurtigt ud igen og frem til beredskabskompagnierne. Det var på høje tid. Tre-fire minutter senere rullede englænderne hele banegraven op. Hele kampbataljonen forsvandt herunder. Beredskabskompagnierne trækkes frem og måtte etablere spærrelinje. Jernbanegraven er gået tabt. Kun godt, at det er så tåget, at fly ikke er farlige. Minekasterne stod pludseligt foran den forreste infanterilinje. Et ledsagebatteri var ligeledes kørt frem i linjen, hvor det ivrigt skød. Om eftermiddagen blev II. Bataillon, som lå i reserve, trukket frem til modangreb. Linjen langs jernbanen skal under alle omstændigheder tilbageerobres. Det var del af den for os så vigtige Herman-stilling. Reg.kommandøren tog selv til B.T.K. for herfra at indsætte kompagnierne fra II. Bataillon. Fra kl. 1425-1430 en kort artilleriforberedelse, kl. 15 angrebsstart. Vi sad i B.T.K. kommandostation og afventede. Der kom ingen meldinger fra fronten. Oberstløjtnanten sender mig frem for at finde ud af, hvor langt II. Bataillon er nået. Det var vanskeligt at finde ud af noget som helst. Le Cateau brændte forskellige steder. Som jeg vendte tilbage til kommandostationen var Kommandøren lige blevet indbragt hårdt såret. Han var selv gået frem for at observerer, og var på en bakke blevet ramt af et infanteriskud. Han havde som altid optrådt hensynsløst. På trods af advarsler, var han søgt frem. Næste dag døde han. II. Bataillon var ikke kommet ret langt. På grund af voldsom M.G.-ild måtte den standse før banegraven. Igen kl. 21 blev angrebet genoptaget. Modstandslinjen skulle på samme tid oprulles fra nord og syd. Heller ikke dette lykkedes. Vi kom i virkeligheden ikke igen ud af uroen. Den 18. oktober, altså næste morgen, brød englænderne igennem i syd, den 20. nord for vores Division, og vi var næsten fanget i en fælde. Den 18. så det i starten kritisk ud. Vores forreste linje måtte om dagen lægges tilbage, da den ellers var truet på flankerne. Herunder gik to minekaster tabt, for i dagslys kunne vi ikke trække dem tilbage, da de lå på en bakke og var fuldstændig blottede. Da vi om aftenen ville hente dem, sad Tommy allerede på bakken. De var imidlertid af samme grund blevet gjort uanvendelige.

I løbet af natten opstod der igen et kritisk øjeblik. Vores infanteri var blevet nervøst; uden at grunden kunne fastlægges, strømmede alle bagud i vild flugt. Den eneste bro, der førte over en parallel med linjen løbende å, og som var del af den eneste endnu mod fronten anvendelige vej, blev i forvirringen sprængt. Det var en skøn redelighed. Køkkenvogne, der netop var på vej frem, kom i vild flugt tilbage. Der herskede overalt en stor nervøsitet. Naturligvis måtte linjen øjeblikkeligt bringes frem igen. Som resultat var vores hoved-

modstandslinje igen blevet lagt et stykke tilbage. Brigade-kommandøren kom personligt med bil frem til K.T.K for at lade sig orientere. Ophidselse var der overalt. Man sad egentlig hele tiden på skødet af Tommy. Snart rykkede han frem nord og så syd for os. Jeg rykkede den 19. oktober fra Regimentskommandostationen frem til K.T.K. Det konstante renderi mellem Regimentet, som lå nogle få kilometer bag forreste linje, og frem til minekasterne, var i længden for meget. Det kom overhovedet ikke til søvn. Ved K.T.K. kommandostation var der lidt mere ro. For det første var jeg betydeligt nærmere minekasterne, og så var der her ikke samme travlhed, som ved Regimentet.

Den 20. brød englænderne igennem til højre for os. Vores højre naboregiment faldt tilbage og vores højre flanke var åben. Men det gik endnu engang godt. Vi trak vores kommandostation tilbage til Pommereuil, for de første fordi gården, hvor vi lå, i den grad var under beskydning, at ingen kunne komme frem og tilbage når det rigtigt gik løs, og fordi vi ved den første storm ville blive fanget. Den 21. og 22. oktober gik forholdsvis rolig. Imidlertid tydede den fortsatte heftige beskydning af baglandet og den utrolige aktivitet i luften på forberedelser til endnu et storangreb. Den 22. oktober kom brigade-kommandøren igen kørende, besøgte os i kælderen og opmuntrede os til at holde ud, da vi efter planerne skulle afløses om tre dage. Nætterne var igen tågede. Kl. 0230 startede en trommeild af en så voldsom kraft, at jeg sjældent havde oplevet det. På en gang var man fanget i et helvede. På få sekunder var samtlige telefonforbindelser afbrudt. Blinssignaler kunne ikke trænge gennem tågen. Observation langs fronten var naturligvis lige så umulig. Vi var alle som på kommando røget op og gjorde os klare. Der kom ingen meldinger. Beskydningen fortsatte med uformindsket styrke. Den del af landsbyen, hvor vi lå, var fortsat blevet nogenlunde forskånet. Patruljer blev sendt frem, uden at komme tilbage. Meldehundene blev sendt afsted og kom ikke tilbage. Mellem kl. 4 og 5 kom en officer fra regimentet for at reetablere forbindelse. Sammen med vores signalofficer gik han frem og kom ikke tilbage. Rechlin gik med en ordonnans frem, men kun for at observere fra kanten af landsbyen (tågen havde lettet en del), men kom ikke tilbage. Til sidst blev situationen for munter for Hauptmann v. Engelström. Han tog selv afsted sammen med føreren for 1. M.G.K. Nu var kun jeg og føreren for 2. M.G.K. tilbage. Kort efter at Hauptmannen var forsvundet, ankom blinkstationsfolk, der fra kanten af landsbyen skulle oprette forbindelse til Regimentet. De kom hurtigt tilbage: »Tommy sidder der allerede!« Næsten samtidig ankom ordonnansen fra signalofficeren og en officer fra regimentsstaben. De var i de levende hegn foran landsbyen stødt på englænderne. Nu var situationen ret ubehagelig. Vi samlede vores lille folk af ordonnanser og telefonfolk, og gjorde os for alle tilfælde klar. Som vi stod foran vores hus, kom der pludseligt M.G.-ild fra landsbyen. Hvorfra den kom, skulle vi hurtigt finde ud af. Ud af tågen kom et eller andet kørende, i første omgang dårlig til at genkende, men så blev det lynhurtigt klart – en kampvogn!

Den var kun endnu 30 – 40 meter væk. Nu drejede det sig virkeligt om at tage benene på nakken. Mod denne kolos var vore pistoler magtløse. Det blev en grim jagt. Gudskelov var det stadig en smule mørkt. Kampvognen kunne ikke længere skade os. Men det var et forhindringsløb af første klasse. Det ene levende hegn efter det andet. Hele tiden bare igennem. Som vi følge os nogenlunde i sikkerhed, kom vi under infanteriild fra flanken. Altså var man allerede nået frem på begge sider. Vi slap ind i en skov, hvor der var en tæt underskov, som man måtte kæmpe sig igennem. Jeg bær stadig i dag arrene på begge hænder. I skoven kommer vi igen under ild fra klodshold. Tommy står i skovkanten. Ikke et menneske ved mere, hvor vi er. Så ser vi i nærheden vores Regiments kommandostation stå i lys lue og ved besked. Regimentet er allerede faldet tilbage til næste landsby. Temmelig færdige og blødende når vi Regimentet, der sidder i en lille kælder. Vi er de første, der bringer nyheder fra fronten. Lt. Riese, fører for 2 M.G.K. og jeg. Ikke andre er sluppet igennem fra fronten. Det var en forbandet situation. Jeg vil aldrig glemme, hvordan Regimentets adjutant, som normalt kunne gøre alle andre trossede med sin isnende ro, spurgte majoren: »Hvad gør vi nu, Hr. Major?« og majoren hertil kun svarede: »Vi har jo ingen tropper tilbage«. Regimentsstaben sad uden soldater. Riese og jeg blev sendt til Brigade for at aflægge melding. Heller ikke her var ophidselsen ringe. Situationen var yderst kritisk. Til alt held gjorde englænderne en pause og stoppede op. Vores forstærkninger var først under march hertil. Vores artilleri havde til dels skudt sig tom. Vores Regiment var blevet omringet at et angreb fra nord og et kampvognsangreb fra syd blevet omringet. Derfor var ingen sluppet ud. Sammen med føreren for 1. M.G.K. var Hauptmann v. Engelström som vi haft held til at slå sig igennem. Han var hurtigt stødt på englændere, var vendt om, og da han kom tilbage, stod kampvognen allerede foran vores lille kommandostation. Så havde også han taget benene på nakken. Fra mit kompagni genså jeg heller ingen. Gradvist kom der orden på situationen. Indgrebsregimenter nåede frem, og der blev etableret en fast linje. Artilleri blev ført frem. Det var en rigtig bevægelseskrig. Frem til aften forblev jeg ved regimentets stab, så blev jeg frigjort. Med 8 mand nåede jeg min bagage. Indtil den 25. oktober forblev staben indsat som kommandomyndighed, så blev også den trukket ud. Dermed havde vores indsats ved Le Cateau fundet sin afslutning.

31. Anvendelse til krigens slutning

Situation:

Rigsregeringen havde på pres fra den øverste hærledelse til præsidenten for De Forenede Stater, Wilson, sendt en note om indstilling af fjendtlighederne. Wilson stillede så hårde krav, at den øverste hærledelse havde betænkeligheder ved at acceptere dem. Kampen på Vestfronten fortsatte, og blev fra de fjendtlige magter presset frem med alle kræfter. Mod slutningen af oktober stod hele fronten mellem den hollandske grænse og Verdun i hårde forsvarskampe, og holdt det fjendtlige stormløb tros alle strabadser og svækkelse gennem tab i mennesker og materiel, i skak. Håbet på en sejr var endegyldigt forsvundet. En følelse af ansvarlighed var medvirkende til at holde stand trods alle afsavn og vanskeligheder. Den 26. oktober tog General Ludendorff på krav pres fra Rigsregeringen sin afsked. General Groener overtog hans funktion som General-Quartiermeister.

27. oktober 1918:

Regimentet marcherer til Hautmont sydvest for Maubeuge.

29. oktober 1918:

March til Givet [form. Givry] i Belgien

30. oktober 1918:

March til Haine-St.Paul og La Louvière.

31. oktober til 4. november 1918:

Hvil i kvarter.

4. november 1918:

Regimentet skal indlades. På grund af jernbanetekniske problemer sker det først 24-timer senere.

5. november 1918:

Inkladning af Regimentet i Manage. Regts.stab kører med de tre M.G.K. over Louvain, Liège, Eupen, Troer, Saarburg til Rämingen. Transportogene med resten af Regimentet standses undervejs ved Louvain på åben strækning, og kører så tilbage til Manage. De tre bataljoner er dermed afskåret fra Regimentet og Divisionen. Rittmeister Genst von Pilsach overtager foreløbig kommandoen.

6. november 1918:

Bataljonerne forbliver i gamle kvarterer.

8. november 1918:

Bataljonerne marcherer til Godarville, hvor de underlægges 21. Res.Div. I Godarville to dage med hvil og skansning. Regimentsstab og de tre MGK nåede den 7. november frem til Rämingen, hvorfra den marcherer til kvarterer i Lörchingen.

9. november 1918:

Stab og MG-kompagnier forbliver i Lörchingen, og går om aftenen i kvarter i Imlingen, Kirchberg og Rinting.

10. november 1918:

March til Langd. og Kirchberg.

11. november 1918:

March til Riederstimm, Wolfskirchen og Diedendorf.

32. Våbenstilstand og tilbagemarch

Situation:

I begyndelsen af november brød den østrigske front i Italien sammen. Italienske styrker var under fremrykning mod Innsbruck. På Vestfronten var tilbagetrækning til stillingen Antwerpen-Maas gennemført. – Den 9. november var revolution brudt ud i Tyskland. Kejseren abdicerede og var den 10. november på pres fra sine rådgivere flygtet til Holland. Feldmarschall von Hindenburg stillede sig disposition for den nye Regering for at sikre hærens interesser. Den nye regering indledte øjeblikkeligt våbenstilstandsforhandlinger, som den 11. november 1918 førte til indstilling af kampene på Vestfronten på betingelse af, at den tyske hær i løbet af 15 dage havde forladt besat område og efter yderligere 15 dage den venstre bred af Rhinen.

a) Tilbagetrækning af Regimentsstab og de tre MG-kompagnier:

17. Res.Div. fik til opgave at marcherer til Strassburg til sikring af de militære anlæg.

12. november 1918:

March til Wintersberg

13. november 1918:

March til Littenheim og Altenheim

14. november 1918:

March til Lampertsheim

16. november 1918:

March til Schiltigheim. Her opløses Landsturm-bataillon Wasserburg.

17. – 18. november 1918:

Vagttjeneste overtages ved banegårde Hausbergen, Rotunde og Proviantdepot Schiltigheim. 2. M.G.K. forretter vagttjeneste i Appenweiler.

19. – 20. november 1918:

1. og 3. M.G.K. i kvarter i Wilhelm-kaserne i Strassburg.

21. november 1918:

Strassburg skal være rømmet. 17. Res.Div. må inden kl. 12 havde rømmet venstre side af Rhinen. Regimentet krydser Kehl-broen kl. 0700 og transporteres kl. 17 fra Kehl.

22. – 24. november 1918:

Transport over Ansbach, Nürnberg, Jena, Halle, Magdeburg, Uelzen til Hamburg.

25. november 1918:

Regt.Stab og MG-kompagnierne når kort efter midnat frem til Hannov. Banegården, hvor de modtages af Senatet og repræsentanter fra Arbejder- og Soldaterrådet. Losning afsluttet kl. 0400. Der indkvarteres i en skole i Holstenwall.

b) Tilbagetrækning af de tre bataljoner:

11. november 1918:

Bekendtgørelse af våbenstilstand ved middagstid. Om eftermiddagen afmarch mod Obaix.

Herom fra mine erindringer følgende beretning:

Våbenstilstand

Krigen er forbi! Forbi med de sidste måneders mange kvaler, forbi med de ødelæggende, dødbringende granater og maskingeværernes hamren, forbi med udsigterne til en sønderrivende død, forbi med at krybe sammen i mudrede granatkratere under den fjendtlige trommeilds racen, forbi med at blive presset sammen i overfyldte dækninger og skyttegrave, forbi med den væmmelige stank af rådende lig, forbi med håb og fortvivelse, forbi med et enkelt folks kamp mod hele verden, også forbi håbet om en sejr og en retfærdig fremtid for fædrelandet.

Krigen er forbi!
Våbenstilstand!

Er det en drømt, er det virkelighed?

Rystet står krigerne i dette øjeblikks storhed. De skulle gense deres hjem, som de havde ydet det uhorste for, skulle tilbage til koner og børn og fædrene hus. Ingen flybombe skulle igen forstyrre nattesøvnen, ingen alarm igen bringe en på trætte ben.

Krigen er forbi!

Ven og fjende kravler op fra skyttegravene og kraterne og kikker sig omkring. Endnu mistænksomhed, endnu forsigtighed. De kan endnu ikke fatte og stoler ikke rigtig på freden.

I en rasende skyttesymfoni uden sidestykke var krigen tonet ud. Nu var der pludselig stille mellem Alperne og havet.

Våbenstilstand!

Fred!

Forbavset står de fjendtlige hæres millioner og kikker på den lille skare af beskidte og udmattede skikkelser, der i måneder så hårdt havde bragt dem til kamp.

Fronten holdt åndedraget tilbage. Uendeligt var udført, lidt og ydet under disse kampe, der langt over skred alle menneskelige forestillingsevner og beregninger.

Bevæget stod kammeraterne i en kreds. Fire år havde de båret alle vanskeligheder i fællesskab, alle fare i fællesskab overvundet og alle glæder oplevet sammen. Vi var blevet et i tanker og handling. Venskaber var opstået, forstærket og oplevet. Nu ville hjemstavnene igen opsluge os, hver ville igen finde sin egen plads, som han i sin tid havde forladt for at beskytte fædrelandet.

Alle? –

Nej, så mangen en kærlig kammerat, der var blevet vores ven, skulle ikke igen se hjemmet. I Flandern, i Artois, langs Somme, langs Oise og Aisne hvilede de i fremmed jord. Vi tænkte på dem, så deres ansigter hos os med alle deres håb og ønsker. Der var ikke blevet mange tilbage af de gamle kammerater, så jeg især følte mig tiltrukket af Geiger, Ihden, Lorenzen, mine første gamle kumpaner, havde allerede i 1914 måtte bide i græsset ved Ribecourt. Jeg kunne dårligt huske deres ansigter. Oswald Körner var som friskbagt løjtnant ved et andet Regiment i 1915 blevet i Karpaterne. Vores yngste, Friedrich Wörmbke, faldet under 1. Somme-slag. Jeg husker stadig helt tydeligt, hvordan et sprængstykke ramte ham i hovedet, hvordan hans øjne døde, og at jeg ikke kunne hjælpe ham. Hein Lüth og Hugo Mühlhaus faldt under det store forårsslag ved Arras. Gustav løb rundt derhjemme med et hul i hovedet, Otto var ved le Cateau blevet fanget af englænderne under det sidste store slag, hvor han, da alle ordonnanser svigtede, selv som adjutant gik frem for at finde ud af, hvad der skete. Andre var blevet afkommanderede eller efter at være kommet sig fra sår, var tilgået andre formationer i felten. På den måde var min lille skare af venner hele tiden blevet mindre.

Kun Hein Porthun og jeg var forblevet sammen, og overgået til Minekaster-kompagniet. Det gamle 1. Kompagni var blevet os fuldstændig fremmed. Kun ganske få kammerater var endnu tilbage fra den gamle skare fra 1914. Den sidste af 1914 folkene, der endnu var med kompagniet fremme, Adolf Lemmermann, var gået til i det sidste slag, Regimentet deltog i.

Vi var imidlertid forblevet hele, om end her og der også slidte, og vi takkede endnu vores skaber for denne skæbne.

Nu skulle der igen blive fred på jord. Nu behøvede regimentet ikke igen at trække frem i ny optagestilling for den division, vores tre bataljoner var blevet underlagt. Hvem ved, hvad der her havde ventet os?

Krigen er forbi!

Ned dyb alvor blev dette for os så skæbnesvangre øjeblik bevist. Hvor ofte havde vi ikke længtes herefter, og anderledes havde vi ikke forestillet os den.

Vi havde håbet på sejr. Nu var der ikke længere noget at håbe på. Hvad ville fremtiden bringe? Nyhederne fra alle krigsskuepladser og fra Tyskland var nedslående. Men alligevel ville vi ikke beklage os over glæden ved at opleve, at kampen var forbi.

Krigen var forbi. På gaderne i vores landsbyer var der et liv af den anden verden. Alle ilede mod deres gode venner, for sammen at kunne snakke om den store begivenhed. Alle steder, hvor venner mødtes, var der en kraftig udveksling af håndtryk.

Tidligt på eftermiddagen kom befaling om afmarch retning Tyskland. Det blev en helt særlig form for march. Krigen var slut, nu gik det hjemad. Det var næsten, som havde jeg en mærkelig fornemmelse af at forestillingen var slut, og det nu drejede sig hurtigt at komme hjem.

I fire når havde vi kæmpet hårdt om hver eneste meter jord, havde overvundet næsten umuligt forekomne strabadser og liden, og nu hed det enkelt og simpelt »Omkring! Fremad march!« som eksisterede hele molevitten ikke mere.

Sammen med Hein marcherede jeg i slutningen af kompagniet. Alle gik i deres egne tanker. Hvert skridt bragte os nærmere hjemmet. Det gjorde os glade. Med denne glædelige kendsgerning måtte vi nu tages os til takke. Vi levede. Alt andet ville nok finde sin løsning.

13. november 1918:

Bataljonerne underlægges 18. Res.Div. Resterne af 17. Res.Div. (Rekrut-depot, skåneenheder o.s.v.) fordeles på bataljonerne. Efter en tale fra en officer, der fra 18. Res.Div. var udpeget som fører for bataljonerne, blev et soldaterråd oprettet, der med god fornemmelse samarbejdede med de gamle, rutinerede førere.

14. november 1918:

March til Sombrese. – Undervejs mødte Regimentet flere små grupper af franske krigsfanger, der på egen hånd var på vej hjem.

15. november 1918:

March over Glemboux til St. Germain

16.-17. november 1918:

Hviledage. Bekendtgørelse af et opråb fra Regeringen til den øverste hærledelse.

Regeringen til den øverste hærledelse

Til Generalfeldmarschall v. Hindenburg!

Vi anmoder om, at der for hele felthæren sørges for at disciplin, ro og fast orden under alle omstændigheder opretholdes i hæren, at den følger ordre fra militære foresatte helt frem til hjemsendelsen, og at hjemsendelse af militært personel kun sker på ordre fra militære foresatte. Foresatte skal bibeholde deres bevæbning og gradstegn. Hvor der er oprettes soldaterråd eller rådsorganisationer, skal officerer hensynsløst opretholde deres indsats til opretholdelse af tugt og orden

Sign. Ebert Haase Scheidemann
Dittmann Landsberg Barth.

Denne anmodning fra Regeringen skal øjeblikkeligt bekendtgøres ordret for alle troppeenheder.

Sign. von Hindenburg.

Soldater i 17. Armee!

Foranstående forordning viser jer, hvad den nye Regering ønsker af jer, og hvordan i skal forholde jer til jeres officerer.

Netop for vores Armee er det af største betydning, at orden og ro bevares i vores rækker. Vi skal i en række af 22 divisioner marcherer ad en vej gennem det uvejsomme, vanskelige terræn i Hohes Venn. Det er kun muligt, hvis alle anvisninger følges. Enhver, der ikke forbliver ved deres enhed, vil forstyrre den rolige videre march. Ved marchforstyrrelser kan vores hær uden forplejning, uden underbringelse blive fanget i bjergene.

Derfor bliv alle ved deres enhed.

Kun hvis i i ro og orden fortsætter marchen kan forplejning sikres.

Hver eneste mand, hver eneste større eller mindre enhed skal afvente ordre til fortsat march på de befalede punkter. Specielt telefonfolk, motor chauffører og medlemmer af telegrafenheder må ufortrødent fortsætte deres tjeneste, da ellers formidlingen af befalinger ikke er mulig. Ingen behøver at frygte at blive efterladt i fjendeland, hvis forskydningen kommer til at tage længere tid. Vores Regering vil tilvejebringe, at modstandere ved forsinkelser på vores tilbagemarch ikke genoptager fjendtlighederne.

Tro ikke, at en undvigelse til naboen vil give bedre betingelser. De øvrige Armeer har samme vanskeligheder, da skovområdet ved Hohes Venn ligger bag hele vores front.

Vi anmoder indtrængende alle om ikke at give efter for trangen til en hurtigere tilbagevenden. Enkelte enheder kommer til at afvente afmarch i to uger eller længere i deres hidtidige kvarterer.

Hvis i imidlertid ønsker hurtigt at vende hjem, skal i blive ved jeres enheder.

18. november 1918:

March over Longchamps, Forville til Lamontzee. Divisionen marcherer som sidste del af marchkolonnen. På 10 km afstand følger fjenden. På tidspunkter er motorkøretøjer med fjendtlige officerer kørt forbi marchkolonnen.

19. november 1918:

March til Ampfin på Meuse

20. november 1918:

Overgang af Meuse og march til Nandrin.

21. november 1918:

March til Sharpe ved Ourth, 20 km syd for Liège. Til sikring af enhederne udstilles poster, da befolkningen forholder sig fjendtlige, og der andre steder er skudt på tyske soldater fra baghold. På grund af det bakkede terræn stiller marchen store krav til tropperne. Alt overflødig bagage ødelægges for at gøre marchen lettere.

23. november 1918:

Videre march til Ensical, en forstad til Verviers. Fjendtlig befolkning gennemtvinger anvendelsen af sikringsforanstaltninger.

24. november 1918:

Afmarch kl. 0400. Bataljonerne når efter en besværlig march ved Michelshütte i Hohes Venn den tyske grænse. Regimentsmusikken spiller den tyske nationalmelodi. Efterfølgende videre march over Sourbrodt gennem de store granskove til Küchenscheid. Stedet kraftigt belagt. Bataljonerne i nødkvarter i lader, godsvogne o.lign. Anstrengende dag med march over 50 km gennem Hohes Venn.

25. november 1918:

March gennem dalen til Eifelfloden Rur gennem den maleriske liggende Monchau til Steckenborn.

26. november 1918:

March gennem den idylliske Rur dal over Heimbach til Emdken.

27. november 1918:

Videre march gennem de små byer Jüllich og Ober-Givenich til Nieder-Givenich.

29. november 1918:

March over Weilerswift til Walderberg ved Brühl

30. november 1918:

March over Keldenich til Rodenkirchen ved Rhinen, en forstad til Köln.

1. december 1918:

March gennem Köln og over Rhinbroen til Deutz og videre over Polz til Uckendorf. Byen Köln var festligt smykket og bød de forskellige tyske enheder hjertelig velkommen. Inden kl. 12 skulle venstre side af Rhinen være rømmet af tyske tropper.

Over marchen gennem Köln denne beretning fra mine erindringer:

Gennemmarch af Köln

Hvilket liv! Hele Köln syntes at være kommet på benene. Fra alle vinduer vejede flag. Blomster guirlander var spændt fra hus til hus over gaderne. Langs alle gader blev vi jublende budt velkommen.

Allerede som vi k morgens kl. 2 trådte an i Rodenkirchen, en forstad til Köln, hvor vi havde ligget i kvarter, var ting allerede under udvikling. Mit kompagni var hurtigt dobbelt så stort som normalt. Kölnerne, måske mere pigerne fra Rodenkirchen var fra afskedsballet, som var blevet arrangeret af vores fantastiske fungerende Regimentskommandør, og som vores musikkorps tappert havde spillet til, var også dukket op til antrædning og stod nu sammen med os i række og geled. Så lystigt og livligt et mandskab havde jeg aldrig haft i mit kompagnier. Jeg måtte først bande slemt før jeg fik kompagniet stillet op. Ydermere var det mørkt, og gadelamperne var ikke tændte.

M.W.-kompagniet dannede tete, hvilket denne dag var rigtig dejlig. Jeg var endnu ikke helt færdig med at få kompagniet stillet op, da vores bataljonskommandør, Hauptmann v. Engelström, dukkede op bagfra og spurgte: »Hvilket kompagni?«

»Pige-varmer-kompagni!« råbte øjeblikkeligt mine yngste erstatningsfolk til ham.

»God Morgen, folkens!«

»Morgen Hr. Oberst, Hr. General!« kvadre lyse pigestemmer sammen med vores ru: »Morg'n Hr. Hauptmann!«

Om det havde behaget vores bataljonskommandør så meget, eller om der måske var andre grunde?« - inden jeg kunne melde kompagniet af, havde han drejet sin hest og endnu engang spurgte: »Hvilket Kompagni?«

Mit »Minekaster-kompagni« blev endnu engang overdøvet af et »Pige-varmer-Kompagni« fra de yngste krigsfrivillige. Fra kantstenen kunne imidlertid også høres et »Møg-spreder-Kompagni«, men uden held.

»Morgen, Folkens!«

»Morgen Hr. Hauptmann, Hr. General, Hr. Oberst« lød det igen i et blandet kor.

Komisk, meget komisk, vores strenge Hr. Hauptmann havde da ikke?

Nå, og hvad så, vi havde jo også

Endnu inden dagen gryde satte kolonnen sig i bevægelse. Med knaldende marchskridt fik det gennem forstæderne ind i Köln. I alle huse tændtes lys, og til dels kun nødtørftigt klædte mennesker strømmede beboerne til vinduerne og jubede os imod.

Ved dagry var der et længere holdt. En Division foran os var endnu ikke nået over Rhinen, og derfor måtte vi i vores hovedmarchrute afvente. Geværerne blev stillet sammen, tornysteret aflagt og trådt af.

Vores Regimentsmusik spillede for at forkorte ventetiden, og det varede ikke længere før enkelte par igen svingede sig i dans på fortovet. Mennesker strømmede til fra alle sidegader, og gaden var stuvende fuld. Der var et liv, som under en folkefest. Og det til trods for, at der lå tunge tider forude for befolkningen i Köln.

Kl. 12, hvor vores division skulle have været på den anden side Rhinen, ville fjenden rykke ind i byen for at besætte denne på ubestemt tid. Kölns befolkning vidste vel ikke, hvilke svære tider det ville give under en fjendtlig besættelse. Eller ville de endnu engang bevise hele deres kærlighed og trofasthed mod Fædrelandet overfor os afgående tropper?

Gaver blev givet i store masser. Hvorfra det alt samme kom trods de sidste års nød, var os uforklarlig. For os syntes det, som alle omhyggeligt gemte og formentlig også under store anstrengelser samlede gode sager, fra alle kanter og vinkler som en sidste offergave, blev samlet på Fædrelandets alter.

Omkring kl. 8 trådte vi igen an. Vores marchrute var sort af mennesker. Alle sang med på den gode marchmelodi, som vores musikkorps utrætteligt spillede: »Nur am Rhein da möcht ich leben, Köln am Rhein, du schönes Städtchen, Deutschland, Deutschland über alles«.

Hjerteskerende denne umotiverede og ukunstige bekendelse til det tyske Fædreland. Beundringsværdig var det mod og den frygtløshed, hvormed befolkningen gik den vanskelige besættelsestid i møde.

I det indre af byen var mængden af mennesker endnu større. Jeg havde forledt mig til at stige til hest, da jeg som stedfortræder for kompagniføreren på orlov, skulle føre kompagniet på hjemmarchen. Øget var normalt lammeform, men her opførte den sig som en unghingst.

Langsomt nærmede vi os brofæstet, endnu et sidste vink, et sidste lev vel, et sidste håndtryk med mennesker, som jeg aldrig havde mødt, men som jeg på det inderste følte mig forbundet med. – Så gik det uden musik over den store hængebro.

Længe hilste tårnene på den store Kölner Dom, længe huskedes de uforglemmelige stunder under marchen gennem Köln.

2. december 1918:

March over Trosdorf til Oberengels og Weg im Siegkreis.

3. december 1918:

March til Derschlag og Dümmlinghausen

5. december 1918:

March forbi Listertal-dæmningen til Listernohl, Rhode og Unter- og Ober-Reger.

6. december 1918:

Videremarch til Weggen (Barakker ved svovlkis-minen), Elspe og Altenwabert.

7. december 1918:

March til Barmbach, Berghausen, Arpe, Obringhausen og Oberberndorf ved Schmallerberg. Bataljonerne skal videre transporteres herfra. På grund af mangel på godsvogne kunne kamp- og store bagage ikke læsses. Disse skal fortsætte marchen mod Hamburg under kommando af Hauptman v. Engelströmm.

12. december 1918:

March til Wennememm til godsbanegården. Da toget endnu ikke er klar til lastning, etableres bivuaak ved banegården.

13. december 1918:

Kl. 0200 bliver bataljonerne indladet. Kl. 10 sætter toget sig i gang og ruller over Hamm, Münster, Osna-brück og Bremen til Hamburg.

14. december 1918:

Kl. 0800 ankomst til Hannoverschen Banegård. Bataljonerne modtaget med varm kaffe og gaver fra Røde Kors. Modtagelse af repræsentanter fra byens Soldaterråd, som forlanger inddragelse af alle våben inden indmarch i byen. Kravet afvises af bataljonernes soldaterråd. Kl. 10 forplejes bataljonerne med varm mad i Bluem-nahlle, og træder efterfølgende an til indmarch i garnisonsbyen ad Mönckebergstrasse til Rathausmarkt. Her modtages bataljonerne af formanden for byens Arbejder- og Soldaterråd. Efterfølgende march til skolen i Böh-

mkenstrasse, hvor standkvarter opslås. Her bliver mandskabet sent til aflusning og badning, og om eftermiddagen afmønstret til deres bopæle og kvarterer.

Om indtoget i Hamburg beretning fra mine erindringer.

Hjemkomst

Langsomt ruller toget over hamburger Elbbrücke. Vores hjembys kirketårne hilser os i morgendisens over vandet.

»Hamburg, vores elskede Hamburg!« Den stod der endnu præcist som for 4 år siden, som vi en gloende hed augustsøndag var kørt mod vest. Den gang drog vi ud i hellig begejstring, i dag kom vi hjem med stille, lykkelig glæde over, at det var os forund at gense vores hjemstavn.

Vi stod allerede marchklare og trykkede vores hoveder mod vinduerne, som vi langsomt rullede ind på den gamle Hannoverschen banegård.

Vi var vi hjemme, denne gang ikke på en kort orlov, men for altid.

Udstigningen skete hurtig. Vi satte geværene sammen og blev først af medlemmer af Røde Kors opvartet med en kop livsgivende morgenkaffe. I mellemtiden søgte jeg hurtig banegården af, om der måske skulle være en af mine slægtninge at se; men med en lille skuffelse måtte jeg vende om, da jeg ingen kendte.

I mellemtiden var en repræsentant af Arbejder- og Soldaterrådet ankommet for at hilse velkommen. Disse satte sig øjeblikkeligt i forbindelse med vores soldaterråd og forlangte aflevering af våben, mens en anden i komiteen forlagt grads og ærestegn fjernet.

Vores svar var kort og direkte: »Vi har med ære båret vores våben under hele krigen, og vil også under indmarchen i Hamburg bære disse indtil hjemsendelsen«. Med denne besked måtte repræsentanterne stille sig tilfreds.

Mellemtiden var kompagnierne, efterladende sig vagtpersonel, blevet ført til Blumenhalle, hvor de modtog varm mad. Røde Kors tog sig kærligt af os og fordelte endda gaver af alle slags.

Efter at der med dette var gået et par timer, formerede Regimentet sig til indmarch i garnisonsbyen.

Nok kom vi ikke som sejrende, og havde ikke kunnet redde Fædrelandet mod de hårde betingelser i Våbenstilstanden, men vi havde bevaret hjemme for krigens rædsler. Tyske byer og lande var ikke blevet lagt øde på grund af vores indsats. Vores børn og kvinder havde ikke måtte forlade hjem og ejendele på grund af den alt ødelæggende krigsfurie. Også vi Hanseater havde gjort vores bedste til beskyttelse af hjem og kære. Denne stolte følelse fulgte os under vores hjemkomst.

Med smældende marchmusik fik den fra banegårdspladsen, Mönckebergstrasse til Rathausmarkt. Desværre havde vi ikke spids, som i Köln.

»76'erne er hjemme!«

Som en løbeild gik det gennem gaderne. Selvom der ikke var lavet den store faneborg, som i Köln, gik den glæde, der lyste fra alle øjne og ansigter lige så kraftigt lige i hjertet.

»76'erne er her!«

Gennem Mönckebergstrasse fulgte os en glad bevæget mængde og udbredte yderligere budskabet: »76'erne er her!«

Rathausmarkt var skort af mennesker. Fra balkonen på rådhuset vejede de røde faner, tegnet på de nye herrer i Hamburg. Formanden for Arbejder- og Soldaterrådet bød Regimentet velkommen med en kort tale og udbragte et leve for det nye Hamburgs fremtid.

Efter et kort ophold gik det så over Jungfernstieg, Gr. Bleichen, Wexstrasse videre mod skolen i Böhmenstrasse, overalt med hjertelige hilsener og fulgt af en begejstret folkemængde.

På skolen blev geværene afleveret i et klasseværelse. Nu ville vi øjeblikkeligt forsvinde i retning af vore familier, men så hurtigt arbejder Preussen nu engang ikke. Først måtte kompagnierne til aflusning i desinfektionsanstalten, så utallet af små fjender, som vi aldrig helt blev herrer over, nu hensynsløst kunne udslettes.

Med alle disse gøremål var det da også allerede blevet eftermiddag. Vi havde allerede været i Hamburg en hel dag, men havde endnu ikke set noget til vore kære. Nu kunne intet holde os tilbage.

Med glade, hurtige skridt gik det mod hjemmet.

Hjemad, hjemad!

Jeg kan ikke beskrive, denne salige fornemmelse af en lykkelig hjemkomst.

Først forsøgte jeg med sporvogn, men her måtte jeg stå stille, og det holdt jeg ikke ud. Så igen ud og med svymile skridt videre, hjemad, hjemad!

33. Regimentets opløsning

15. – 17. december 1918:

Demobiliseringen gennemføres.

18. december 1918:

Regimentets officielle takke- og mindedag. Formiddag Regimentsparade på kasernegården til den nye kaserne i Bundestrasse, efterfølgende march til Hachmannplatz ved hovedbanegården, hvor Regimentet festligt blev modtaget af Senatet for Frie- og Hansestad Hamburg. Fra Hachmannplatz marcherede regimentet over Mönckeburgstrasse, Rathausmarkt til Holstenwall, hvor våben afleveres på en skole. – Middag afholdes af Senatet i lokaler på det nye slagteri med personale fra Hapag. Om eftermiddagen havde Regimentets medlemmer fri betjening i alle byens kaffehuse. Om aftenen en fælles Æres-aften i alle lokaler i Conventgartens, for medlemmer af Regimentet - en sidste gang inden det efter fire års indsats til beskyttelse af hjemstavnen, aflagde uniformerne.

22. december 1918:

Bagagen når Hamburg med de sidste dele af Regimentet, efter at de havde marcheret over Bredelar, Pedelsheim, Höxter, Lütmarsen, Thal ved Pymont, Hameln, hvorfra de i Rümohr var blevet transporteret videre med tog.

24. december 1918:

Aflevering af køretøjer i artilleridepot Bahrenfeld. Af Regimentet oprettes et demobiliseringskommando, der gennemførte de sidste dele af hjemsendelsen.

I det gamle Eksercer-Reglement stod:

*»Infanteriet bær hovedvægten i kampen, og bringer de største ofre.
Dermed høster det også den største hæder«*

Dette er altid forblevet den krigeriske sandhed.

Den belastning, der ligger på infanteriet, er enorm, hvilket også denne krig har bevist.

At ligge stille under fjendtlig trommeild, i mudder og pløre, i regn og kulde, sultende og tørstende, eller sammenpresset krybe sammen i en dækning, et hul eller en kælder i afventning af den fjendtlige overmagt, for herefter at forlade en sikker dækning til modstand mod ødelæggende fjendtlige angreb og for at se døden i øjnene – det kræver mandighed. Dette er kun muligt når disciplin gør det muligt, af en følelse af kærlighed til Fædrelandet, og den dybt i hjertet slumrende pligtens nødvendighed. Dens berømmelse er stor. Den største belønning ligger imidlertid i den stolte kendsgerning, i endnu højere grad end andre at have tjent hjemstavnen. Heri ligger følelsen af, gennem eget mandsmod at have opnået en sejr. De mænd, der blev hjemme, kan aldrig i tilstrækkelig grad gøre sig dette bevist. De må overfor et sådant heltemod ikke andet at gøre, end i tavshed at bøje hovedet – handle i stedet for at tale.

Ludendorff *»Mine Erindringer«*

2.353

Kammerater

fra

Reserve-Infanterie-Regiment 76

døde heldedøden

i trofast opfyldelse af deres pligt for vores Fædreland

Slutord

Når kammeraterne, efter at have læst denne bog, ikke er helt tilfredse, håber jeg de vil have mig til gode, at den kom til udarbejdelse ved siden af mit virke som arkitekt, der til tider krævede min fulde arbejdsindsats. Jeg pressede ikke på, for at løse opgaven, og havde gerne overladt pennen til en bedre egnet. En mængde værdifuld materiale måtte forblive ubenyttet for at holde bogens salgspris på et rimeligt niveau.

Jeg håber ikke desto mindre at det er lykkedes gennem de mange beretninger om det oplevede, af medlemmer af vores Regiment mange enheder og af alle tjenestegrader, at skabe et samlet billede af vores kampe for Fædrelandet og vores trofaste kammeratskab i den vanskelige tid.

Hvis ikke forholdet mellem enkelte foresatte og undergivne, betinget af forskelligheder i opdragelse og indstilling til fællesskabet, i den første tid ikke altid kommer til udtryk, så frembragte de store oplevelse under de voldsomme kampe generelt meget hurtigt de bedste kammeratskabelige forbindelser, der end ikke i de skæbnesvangre november-dage 1918, kunne rive i stykker.

Mænd af alle aldre, forskellige uddannelse og forskellige livsanskuelser stod sammenskulder ved skulder i trofast kammeratskab, og satte livet ind i tapper pligtoplevelse for frihed og deres Fædrelands fremtid.

For at mindes dette kammeratskab har jeg skrevet bogen.

Dette kammeratskab, der overvinder alle forskelle og alt modstand mod at nå det højere mål, skal vi værne og pleje så det igen bliver vejviseren for vores folk mod en lykkeligere fremtid.

»Stoht wi tohop,
op leb'n und Dot,
Wi stüert de Not!«

Hamburg, den 5.5.1932

Gez. Hugo Gropp

Kampkalender

Reserve-Infanterie-Regiment 76

25.8.14	26.8.14	Gadekampe i Louvain
15.9.14	18.9.14	Slaget ved Noyon
19.9.14	29.9.17	Kampe ved Bois St. Mard og ved Lassigny
5.10.14	15.10.14	Jaone ved St. Aurin, vest for Roye
16.10.14	27.10.15	Stillingskampe vest for Roye-Noyon
28.10.15	23.6.16	Stillingskampe i Artois
21.2.16	22.2.16	Storm på Giesseler højderne øst for Souchez
21.5.16	2.6.16	Kampe ved Givenchy-en-Gohelle
24.6.16	19.7.16	Opklarings- og demonstrationskampe ved 6. Arme i forbindelse med Somme-slaget
20.7.16	23.8.16	Slaget på Somme
24.8.16	28.9.16	Stillingskampe i fransk Flandern
29.9.16	13.10.16	Slaget på Somme
14.10.16	1.4.17	Stillingskampe langs Yser
2.4.17	12.4.17	Forårsslag ved Arras
13.4.17	14.5.17	Kampe foran Siegfried-fronten ved 2. Arme
15.5.17	20.5.17	Forårsslag ved Arras
21.5.17	3.12.17	Slaget i Flandern
4.12.17	9.4.18	Stillingskampe Flandern – vinter 1917/18
10.4.18	25.4.18	Slaget om Kemmel
26.4.18	31.5.18	Grænsebevogtning langs hollandsk-belgiske grænse
1.6.18	8.6.18	Slaget ved Soissons og Reims
9.6.18	13.6.18	Slaget ved Noyon
14.6.18	7.8.18	Kampe langs Avre og Matz
8.8.18	3.9.18	Forsvarsslag mellem Somme og Oise
4.9.18	15.9.18	Uddannelsestid var 2. Arme front
16.9.18	1.10.18	Stillingskamp i Woivre og vest for Mosel
2.10.18	4.11.18	Kampe foran og i Hermannstillingen
3.11.18	11.11.18	Tilbagegangskampe mod Antwerpenlinjen og i Meuse egnene.

Efterskrift

Efter at vores højtærede kommandør, Hr. Generalmajor von Heynitz og vores hyppige fungerende Regimentsfører, Hr. Oberst Schelle, desværre ved deres død blev forhindret i at nedskrive vores Regiments historie, syntes det næsten som at denne, også som følge af tidens ugunst, skulle forblive ubeskrevet.

Vi takker derfor Kammerat Hugo Stropp, som fra krigens begyndelse til dens afslutning, afbrudt af et år efter at være alvorligt såret, deltog i Regimentets felttog, for i sidste øjeblik at følge opfordringer, og for med andre deltageres erindringer og de officielle krigsdagbøger, at udbygge hans artikelserie »Oplevelser med Reserve-Infanterie-Regiment 76« til en Regimentshistorie. Vi takker ligeledes alle medarbejdere, som med beretninger om oplevelser muliggjorde en afvekslende form, og for den hjælp og opmuntring, hvormed de dermed støttede Kammerat Gropp.

Sammen med »Offizierbund Res.Infanterie-Regiment 76« har foreningen gjort sig til opgave at overleverer vores stolte Regiment og pleje det stærke kammeratskab, der opbyggedes i alvorlige tider. Med udgivelsen af en historie om vores Regiment håber vi, at vi på særlig måde har tjent vores formål.

En trofast hilsen til alle medkæmpere, der bar Nummer 76, følger bogen. Måtte den fører til at alle Reserve-76'ere igen finder sammen i det trofaste kammeratskab, der i felten gjorde os i stand til store handlinger.

Hamburg, juni 1932

Foreningen af tidligere medlemmer af Reserve 76

Direktionen